STEVEN M. GI LEON

PEARL
HARBOR
7 DECEMBRIE 1941
ZIUA CARE A SCHIMBAT CURSUL ISTORIEI

Pearl Harbor:
FDR Leads the Nation into War Steven M. Gillon
Copyright © 2011 Steven M. Gillon Ediţie publicată pentru prima dată în SUA, de Basic Books, membră a Perseus Books Group
LITERA
Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România tel.: 021319 63 90; 031425 1619; 0752 548 372 e-mail: comenzilitera.ro
Ne puteţi vizita pe

Pearl Harbor

7 decembrie 1941, ziua care a schimbat cursul istoriei Steven M. Gillon

Copyright © 2013 Litera pentru versiunea în limba română Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză:

Gabriel Stoian

Editor: Vidraşcu şi fiii Redactor: Ovidiu Şerban Copertă: Florentina Tudor Tehnoredactare şi prepress: Anca Suciu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României GILLON, STEVEN M.

Pearl Harbor. 7 decembrie 1941, ziua care a schimbat cursul istoriei/ Steven M. Gillon; trad.: Gabriel Stoian – Bucureşti: Litera, 2013 Index

ISBN 978 – 606 – 686 – 075 – 8 I. Stoian, Gabriel (trad.)

355.49 (73 + 520)” 1941” Pearl Harbor 355.489 (73 + 520)” 1941B Pearl Harbor 94 (100 + 73 + 520)” 1939/1945”.

Dedic această carte lui Abbe Raven

...19
...36
...51
...63
...73
...81
...93
101
116
136
148
156

174
184
196
214
222
224
Cuprins
Prefaţă
1. „Băieţii voştri nu vor fi trimişi să lupte într-un război străin”.
2. „Nu permiteţi ca tratativele să eşueze”.
3. „Asta înseamnă război”.
4. „Acesta nu este un exerciţiu de luptă!”
5. „Ai auzit ştirea?”
6. „Nu ştiu cât de sigur este acest telefon”.
7. „Infamie”.
8. „Vino la Casa Albă cât poţi de repede”.
9. „Crezi că ar trebui să avem soldaţi în jurul Casei Albe?”
10. „Acum suntem toţi în aceeaşi barcă”.
11. „Voi sfârşi în dizgraţie”.
12. „Un calm ucigător”.
13. „1861”.
14. „Unde erau forţele noastre – dormeau?”
15. „Sper că pe domnul Capone nu îl deranjează”.
Epilog
Mulţumiri
Note
Prefaţă

Preşedintele Franklin D. Roosevelt a aflat de atacul japonez împotriva bazei de la Pearl Harbor pe data de 7 decembrie 1941 la ora 13: 47. În ziua următoare, în jurul aceleiaşi ore, FDR terminase de prezentat mesajul său de

război în faţa sesiunii reunite a Congresului. Cu greu am putea găsi o altă perioadă de 24 de ore care să fi transformat America şi rolul său în lume într-o manieră atât de radicală. Atacul declanşat de Japonia într-o dimineaţă liniştită de duminică a transformat o pace precară într-un război total. În acest răstimp incredibil de scurt, sfârşea o epocă şi începea una nouă. Pearl Harbor devenea evenimentul definitoriu al secolului XX – el a schimbat echilibrul global de putere, a pregătit scena pentru Războiul Rece şi a permis Statelor Unite să ajungă o superputere mondială.

Nu ducem lipsă de cărţi despre Pearl Harbor sau Franklin Roosevelt, însă s-a scris foarte puţin despre felul în care a reacţionat FDR în orele imediat următoare atacului. Relatările standard despre Pearl Harbor se concentrează asupra forţelor politice, militare şi diplomatice, care, împreună, au dat naştere celui mai mare eşec militar din istoria Americii. Ele explică de ce s-a produs atacul, pun eşecul în seama serviciilor americane de informaţii şi descriu carnajul din Hawaii. Însă pentru că prezintă un tablou atât de extins, multe dintre aceste prezentări panoramice nu mai pot oferi o imagine intimă privind modul de gândire al lui Roosevelt în orele care au urmat atacului.

Chiar şi cei mai buni biografi ai lui Roosevelt sar cu repeziciune de la momentul în care FDR a aflat de atac la acela al declaraţiei de război din ziua următoare. În lucrarea *FDR*: *The War President* (*FDR*. *Un preşedinte în război*), Kenneth Davis umple 804 pagini cu amănunte ale preşedinţiei lui Roosevelt între 1940 şi 1943, însă rezervă doar cinci pagini celor 24 de ore de după atac. Tot astfel, în cartea sa *No Ordinary Time* (*Vremuri neobişnuite*), câştigătoare a Premiului Pulitzer, Doris Keams Goodwin

dedică doar câteva paragrafe evenimentelor din ziua respectivă.

Concentrarea asupra primelor 24 de ore ale crizei îmi permite să relatez lucruri cunoscute într-o manieră necunoscută şi să pun la dispoziţia cititorului o nouă perspectivă privind modul intim de lucru al preşedinţiei. Acest lucru se bazează pe părerea că primele 24 de ore sunt esenţiale pentru a înţelege natura actului de conducere. Zarurile sunt aruncate în cursul primelor ore. Aceste ore reprezintă un test al caracterului preşedintelui. Informaţiile sigure sunt sărăcăcioase. Situaţiile sunt fluide, schimbându-se dintr-o clipă în alta. Un preşedinte are puţin timp la dispoziţie pentru a analiza. Trebuie să ia hotărâri. Prelucrarea informaţiilor este

9

abandonată. Totul se reduce la judecata şi instinctele unui singur om, silit de împrejurări să ia decizii capitale care pot schimba mersul istoriei.

Pentru mulţi istorici, cărţile despre „mari oameni ai istoriei” au căzut în dizgraţie, însă evenimente precum Pearl Harbor ne amintesc de poziţia centrală pe care o are un preşedinte. Deşi există forţe impersonale care modelează cursul istoriei, apar şi momente esenţiale, când personalităţile capătă o semnificaţie deosebită. Pearl Harbor a fost unul dintre acele momente definitorii.

La nivel macro, istoria pare deseori mai coerentă decât este în realitate; la nivel micro, întâmplarea, incertitudinea şi norocul, dar şi ghinionul joacă roluri mult mai importante decât am dori să le atribuim. îl socotim pe comandantul suprem drept persoana care se află în fruntea unui sistem sofisticat de comunicaţii. Însă în după-amiaza zilei de 7 decembrie 1941, informaţiile erau puţine şi greu de obţinut. Cât de mare era forţa japoneză? Ce

daune provocase? Marina SUA, pe care FDR o considera în alertă maximă, anticipase atacul şi reuşise să îi alunge pe invadatori? Iniţial, oficialităţile militare din Hawaii s-au ferit să ofere amănunte privind evaluarea daunelor, chiar faţă de preşedinte, deoarece nu puteau găsi o linie de comunicaţie sigură şi se temeau că japonezii ar putea intercepta transmisia. Multe informaţii pe care acestea le-au furnizat – cum că unele avioane aveau pictate svastici pe fuzelaj, de exemplu – ulterior se vor dovedi false.

Conduita lui FDR trebuie evaluată în funcţie de acest context general de derută şi haos. El a fost silit să ia toate deciziile importante în funcţie de instinct şi de simţul strategic propriu privind binele şi răul. În acele momente, nu au existat analize care să îi îndrume acţiunile şi nici transmisiuni televizate 24 de ore din 24 care să îi ofere o idee privind starea naţiunii. Şi, un lucru care a îngreunat situaţia, consilierii preşedintelui s-au dovedit temători şi divizaţi ca păreri.

Cu toate că i-au lipsit informaţiile exacte, Roosevelt a exercitat o putere enormă în orele şi în zilele ce au urmat atacului. În timp ce întreaga naţiune aştepta semnalul din partea Casei Albe, au dispărut orice diferende partizane, iar foştii susţinători ai neutralităţii au început să ceară intrarea în război. Roosevelt a exercitat un control aproape deplin asupra circulaţiei informaţiilor. Cu excepţia câtorva reportaje radio care au ajuns pe continent, au existat puţine informaţii independente despre evenimentele petrecute în Hawaii. Toate marile agenţii de ştiri s-au grăbit să ajungă la Casa Albă pentru a afla ce se întâmplase. După cum afirma revista *Newsweek* în acea săptămână, „Casa Albă a fost singurul furnizor de informaţii” 1.

Unul dintre aspectele extraordinare ale orelor de

după Pearl Harbor a fost capacitatea lui Roosevelt de a gestiona ştirile în urma atacului. Spre deosebire de asasinarea lui Kennedy sau de atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, când televiziunea a transmis ştirile în întreaga ţară şi pe întregul glob în câteva minute, vestea privind Pearl Harbor a ajuns târziu, răspândindu-se treptat prin intermediul radioului în cursul după-amiezii. Atacul a survenit la ora când se lua masa de duminică seara de pe Coasta de Est şi din Vestul Mijlociu, ceea ce însemna că majoritatea oamenilor nu aveau aparatele de radio deschise. Vremea neobişnuit de caldă din întreaga ţară îi îndemnase pe americani să iasă la aer, departe de aparatele de radio, pentru a merge la picnicuri sau alte activităţi. Naţiunea a aflat despre atac abia spre sfârşitul după-amiezii, când ediţiile speciale ale ziarelor au ajuns pe străzi, având titlurile editorialelor scrise cu litere de o şchioapă.

Cu toate acestea, FDR a reuşit să înşele publicul şi Congresul cu privire la anvergura carnajului. Deşi spre sfârşitul zilei primise detalii referitoare la daune şi la pierderile de vieţi omeneşti, preşedintele a refuzat să le facă publice – nu doar presei, ci şi legiuitorilor din Washington. A diminuat în mod deliberat gravitatea atacului japonezilor la o întâlnire cu un grup de lideri ai Congresului în seara zilei de 7 decembrie.

Roosevelt a avut motive întemeiate de a apela la dezinformare: se temea că dacă înţelegeau ce lovitură devastatoare dăduseră Statelor Unite, japonezii ar fi putut declanşa un asalt terestru împotriva Hawaiiului. Pe de altă parte, trebuia să păstreze moralul ridicat al publicului şi se temea că amănuntele privind distrugerile suferite în Hawaii ar fi putut declanşa panică în rândul americanilor. În baza comentariilor pe care le-a făcut în acea seară, se

pare că FDR era, de asemenea, îngrijorat de ideea că publicul îl va socoti vinovat pentru acel dezastru, subminându-i autoritatea într-un moment în care avea nevoie de aceasta pentru a mobiliza naţiunea. Este revelator că reuşita lui Roosevelt a depins de un nivel de dezinformare care, potrivit standardelor de astăzi, ar fi inacceptabil.

Cu toate acestea, nu există nicio probă că FDR a indus în eroare legiuitorii sau publicul american în legătură cu un subiect extrem de controversat privind atacul împotriva Pearl Harbor: faptul că acesta a fost o surpriză enormă. Fascinaţia publicului faţă de teoriile conspiraţiei a distorsionat o mare parte a scrierilor despre Pearl Harbor. Teoriile conspiraţiei au apărut chiar înainte de sfârşitul războiului, odată cu publicarea cărţii autofinanţate de John Flynn, *The Truth about Pearl Harbor* (*Adevărul despre Pearl Harbor*), iar acestea au continuat până în prezent, cu lansarea, în 1999, a cărţii lui Robert B. Stinnett, *Day of Deceit* (*Ziua minciunii*). Mai toate cărţile de acest fel s-au concentrat asupra unei singure întrebări: FDR a folosit atacul împotriva Pearl Harbor drept pretext pentru a intra în război? Cu alte cuvinte, FDR a fost mintea genială care a pus la cale conspiraţia guvernamentală menită să împingă naţiunea circumspectă spre război? De-a lungul anilor, criticii conservatori ai lui Roosevelt, dar şi unii istorici au susţinut această teorie, însă ideea nu a reuşit să câştige multă credibilitate. Toate dovezile arată că FDR şi oamenii din anturajul său au fost sincer şocaţi când au aflat de atac. Poate fuseseră naivi şi interpretaseră cu totul greşit intenţiile şi capacităţile japonezilor, dar ei nu se făcuseră vinovaţi de înşelătorie în mod deliberat.2

După ce a câştigat un al treilea mandat în 1940, lucru fără precedent, FDR ajunsese să ocupe fotoliul de

preşedinte de 3 200 de zile (8 ani, 9 luni şi 3 zile, sau 76 800 de ore) când japonezii au atacat Pearl Harbor. Întreaga lui preşedinţie fusese înconjurată de criză. Şi-a început primul mandat în cursul unei recesiuni economice mondiale, când milioane de americani erau şomeri sau găseau foarte greu de lucru, când sistemul financiar traversa o masivă criză, iar sistemul politic era aproape paralizat. În 1939, războiul din Europa şi ameninţarea crescândă a armatei lui Hitler periclitau echilibrul mondial de putere şi păreau să atragă o naţiune circumspectă într-un nou război ce se desfăşura pe continentul european.

În ciuda duratei preşedinţiei sale şi a marilor crize cu care s-a confruntat, FDR rămâne o figură greu de explicat. „Sunt un jongler", a afirmat Roosevelt la un moment dat, referindu-se la modul său de guvernare. „Niciodată nu îngădui mâinii mele drepte să ştie ce face stânga". Stilul lui administrativ era deseori haotic. Refuza să stabilească linii clare de autoritate, le permitea consilierilor să se înfrunte pentru a-i reţine atenţia şi deseori apela la consilieri din afară pentru recomandări. După aproape trei ani de conlucrare cu Roosevelt, ministrul de Război Henry Stimson scria: „Preşedintele este cel mai nepriceput administrator sub conducerea căruia am lucrat... Nu ştie să-şi aleagă oamenii şi nu se pricepe să îi coordoneze". În 1944, cu puţin timp înainte de a fi demis, vicepreşedintele Henry A. Wallace scria că Roosevelt „se uită într-o direcţie, apoi vâsleşte în cealaltă direcţie cu o abilitate desăvârşită".3

Criticii s-au plâns că stilul lui Roosevelt era înşelător şi manipulator, în vreme ce susţinătorii lui i-au apărat caracterul duplicitar, afirmând că acesta era necesar pentru a face faţă curentelor conflictuale ale opiniei publice americane. În orice caz, prin stilul său, Roosevelt

este greu de caracterizat. Pentru că avea obiceiul de a le spune oamenilor ceea ce voiau să audă, nu era întotdeauna uşor de ghicit ce gândea cu adevărat. Henry Morgenthau, fost secretar al Trezoreriei, l-a descris pe Roosevelt ca agasant, dar şi optimist, frivol, dar şi grav, evaziv, dar şi sincer… un om de o complexitate uimitoare în ceea ce priveşte stările şi motivele".4

În ciuda farmecului şi căldurii pe care le degaja, Roosevelt era distant şi evaziv chiar faţă de cei care îl cunoşteau cel mai bine. A avut puţini prieteni adevăraţi. Se slujea de oameni, iar când aceştia nu-i mai serveau scopurilor, renunţa la ei. Marguerite „Missy" LeHand, care l-a iubit pe FDR şi l-a slujit cu fidelitate mulţi ani, a remarcat odată că el „era incapabil să lege o prietenie apropiată cu cineva".5

Relativa lipsă de documente complică încercarea de a înţelege motivaţiile personale ale lui FDR. Întrucât a murit în timpul exercitării mandatului, nu a lăsat memorii. Pe vremea lui Roosevelt, funcţia de preşedinte era mai puţin birocratică decât în prezent. Majoritatea problemelor statului erau conduse într-un mod lipsit de formalităţi. De fapt, FDR a fost primul comandant suprem care condus multe dintre acţiunile naţiunii prin telefon. De asemenea, descuraja luarea de notiţe în timpul discuţiilor, temându-se că acest lucru îi împiedica pe oameni să fie deschişi şi sinceri. Drept urmare, administraţia Roosevelt a produs mai puţine documente decât preşedinţiile „moderne" care au urmat. De exemplu, biblioteca prezidenţială Clinton găzduieşte documente însumând 80 de milioane de pagini. John F. Kennedy a fost în funcţie mai puţin de trei ani, dar în biblioteca lui se află peste 48 de milioane de pagini. Prin comparaţie, biblioteca FDR conţine doar 17 milioane de pagini de documente, în ciuda mandatului său mult mai

îndelungat.

Este posibil însă ca 7 decembrie să fie ziua cea mai bine documentată din toată preşedinţia lui Roosevelt. Înţelegând probabil evenimentele capitale care aveau loc, Roosevelt şi-a încălcat propria politică şi a permis unei stenografe să ia notiţe amănunţite ale discuţiei purtate de el în acea seară cu lideri din Congres. Drept urmare, avem o transcriere completă a acelei discuţii. De asemenea, câţiva dintre consilierii preşedintelui au lăsat notiţe detaliate privind activitatea lor din acea zi. De exemplu, Morgenthau, şeful Trezoreriei, a pus o secretară să asculte convorbirile lui telefonice şi să transcrie totul, aşa cum făcea de obicei. Ministrul de Război, Stimson, a păstrat un jurnal amănunţit privind activitatea lui legată de Casa Albă.6

Cele mai valoroase sunt volumele de mărturii rezultate în urma anchetelor guvernamentale privind dezastrul de la Pearl Harbor. La mai puţin de două săptămâni după atac, FDR a semnat un ordin de înfiinţare a unei comisii conduse de Robert Owens, judecător la Curtea Supremă, pentru a se stabili de ce Statele Unite fuseseră atât de nepregătite. Comisia a intervievat 127 de martori, după care a plasat vina pe umerii amiralului Husband Kimmel şi ai generalului Walter Short, comandanţii locali din Hawaii.

Cu toate acestea, comisia nu a reuşit să îi reducă la tăcere pe criticii care susţineau că fuseseră omise probe importante. Pentru a soluţiona problema, numeroase agenţii federale au desfăşurat investigaţii separate – şase la număr – în cursul războiului, fiecare dintre ele ajungând la concluzii diferite privind vinovaţii. După război, Congresul a încercat să găsească răspunsul şi a înfiinţat o comisie mixtă pentru investigarea dezastrului. În 1946,

comisia a pus la dispoziţie 40 de volume cu mărturii. La sfârşitul seriei de investigaţii, toate persoanele din anturajul preşedintelui depuseseră mărturie, unele în repetate rânduri. Puse laolaltă, mărturiile consilierilor lui FDR însumează mii de pagini. Deşi mai toate întrebările se concentraseră asupra evenimentelor care au precedat atacul, mărturiile aruncă lumină şi asupra modului de gândire şi a acţiunilor întreprinse de Roosevelt pe 7 decembrie.7

Spre seara zilei de 7 decembrie, teama şi incertitudinea cuprinseseră capitala. Nimeni nu ştia ce se va întâmpla în continuare. Japonezii aveau să invadeze Hawaii? în timpul cinei din seara de 7 decembrie, un majordom de la Casa Albă l-a auzit pe FDR speculând despre posibilitatea unei invazii japoneze pe Coasta de Vest, care ar fi putut ajunge spre est până la Chicago. Această temere a dus ulterior la una dintre cele mai mari greşeli ale preşedinţiei sale: internarea în lagăre a americanilor de origine japoneză care trăiau în vestul Statelor Unite.

FDR poate fi de asemenea învinuit de faptul că nu a acordat o atenţie deosebită crizei crescânde din Pacific în lunile di

9

naintea atacului de la Pearl Harbor. Lui Roosevelt îi plăcea să joace şi rolul de secretar de stat, dar s-a dovedit neobişnuit de pasiv în ceea ce privea ameninţarea japoneză. Distras de evenimentele din Europa, el a delegat răspunderea secretarului de stat Cordell Hull şi altor oficialităţi de la un nivel inferior. Rezultatul a fost adoptarea unei politici caracterizate prin indecizie şi derivă.

Însă în orele şi în zilele de după atac, el a liniştit

guvernul zdruncinat serios şi a inspirat naţiunea agitată. În ciuda proporţiilor înfrângerii de la Pearl Harbor şi a consecinţelor sale potenţiale, Roosevelt a rămas neclintit şi hotărât. „Preşedintele a fost tot timpul calm şi precaut”, a remarcat un membru al cabinetului. „În aceste momente critice, nu cunosc pe nimeni din Statele Unite care să se măsoare cu el în ceea ce priveşte spiritul de anticipare şi perspicacitate”. Eleanor Roosevelt, care l-a văzut pe preşedinte la câteva ore după atac, a remarcat atitudinea „de un calm ucigător” a soţului ei.

Este imposibil să evaluăm pe deplin modul abil de gestionare a crizei de către Roosevelt fără a analiza caracterul lui – aspectele deseori intangibile ale personalităţii sale, care i-au permis să rămână optimist în acele momente tragice şi calm în urma acelei înfrângeri. Ultima oară când Eleanor mai văzuse o expresie similară pe faţa soţului ei fusese în august 1921, când era paralizat de la brâu în jos, iar un medic l-a informat că suferea de poliomielită. Acea criză personală a dat naştere aceleiaşi voinţe de fier, hotărârii de neclintit şi optimismului necondiţionat pe care naţiunea le va cunoaşte în faţa celei mai mari înfrângeri militare suferite vreodată.

Capitolul 1

„Băieţii voştri nu vor fi trimişi SĂ LUPTE ÎNTR-UN RĂZBOI STRĂIN”.

Franklin Roosevelt şi-a început probabil ziua de 7 decembrie 1941 ca de obicei. La ora 8: 15, valetul lui, Arthur Prettyman, a intrat în dormitor, l-a anunţat ce oră era, iar apoi l-a ajutat să meargă la baie. Probabil că Roosevelt s-a întors în pat unde, rezemat de perne, a luat micul dejun pe o tavă trimisă de bucătăria Casei Albe. De obicei, dimineaţa Roosevelt mânca un ou fiert şi două felii de pâine prăjită cu şuncă. În timpul acesta, Prettyman a

aşezat un mic filtru de cafea pe masa aflată alături de pat. „Una dintre plăcerile reale ale preşedintelui este să-şi facă singur cafeaua” 1, a declarat Missy LeHand.

În timp ce mânca, Roosevelt se uita pe ferestrele dormitorului, care, fiind situate spre sud, îi ofereau o vedere neobstrucţionată de vreun obstacol a Monumentului lui Washington. După aceea, preşedintele citea ultimele mesaje din străinătate şi frunzărea o serie de ziare: *New York Times*, *New York Herald Tribuney Baltimore Sunf Washington Post* şi *Washington Herald.2*

Mobilitatea redusă îi impunea lui Roosevelt să aibă la îndemână multe obiecte de care avea nevoie pe durata întregii zile. Asta făcea ca spaţiul în care muncea şi trăia să fie în permanentă dezordine. Pe tăblia mesei albe şi pictate aflată alături de pat erau aspirina, picăturile pentru nas, un pahar cu apă, creioane, notiţe, o carte veche de rugăciuni, un pachet de ţigări, o scrumieră şi două telefoane. Nimeni nu avea voie să facă ordine pe acea masă. Pe un raft deasupra mesei se afla o casetă cu dimensiunile de 15 pe 7 centimetri, îmbrăcată în piele de aligator, care conţinea un ceas şi un barometru. Pe podea stătea un coş mic în care Eleanor îi lăsa bilete, însemnări şi articole pe care i le recomanda. „Am o imagine fotografică a acelei încăperi”, afirma ministrul Muncii, Frances Perkins. „Puţin prea mare pentru a fi intimă, dar nu suficient de spaţioasă pentru a impresiona”. 3

La un anumit moment, valetul îl ajuta pe FDR să se îmbrace. De multe ori purta pantaloni din flanelă şi un pulover gri vechi, care aparţinuse cândva fiului său, James. Apoi Prettyman îl ducea cu scaunul cu rotile în Cabinetul Oval, aflat alături. Cu excepţia unei vizite la cabinetul medicului Casei Albe, în ziua de 7 decembrie, preşedintele şi-a desfăşurat activitatea şi a rezolvat problemele naţiunii

din această mică încăpere.

Deşi Biroul Oval reprezenta sediul puterii, Roosevelt prefera confortul cabinetului său privat de la etajul întâi. Robert Sherwood, cel care redacta cuvântările lui Roosevelt, a descris Cabinetul Oval drept „punctul central al naţiunii şi, într-un fel, al întregii lumi" în timpul preşedinţiei lui FDR. Având corpuri de bibliotecă din mahon, încăperea era plină de modele de nave, picturi marine, cărţi şi teancuri de hârtii. Pereţii încadraţi de rame albe din lemn erau zugrăviţi într-o culoare pe care un arhitect al Casei Albe a descris-o ca fiind „un fel de bronz de clădire şcolară" Pe pereţi erau atârnate portretul mamei lui, Sara, care murise cu trei luni înainte, şi cel al soţiei. Un covor oval din pluş, de culoare verde-închis, acoperea mai toată podeaua, iar o serie de mese, lămpi şi scrumiere din crom, toate desperecheate şi ciudate, contribuiau la crearea impresiei de dezordine. Canapelele şi scaunele din piele fuseseră folosite cândva de Theodore Roosevelt pe iahtul prezidenţial *Mayflower*. O orgă ocupa un colţ al încăperii. FDR o primise cadou şi, deşi nu învăţase să cânte, refuza să renunţe la ea.4

Acel cabinet din Casa Albă era încăperea preferată a lui FDR. Acolo îşi găsea consolarea uitându-se la masiva colecţie filatelică pe care o moştenise de la mama lui, care conţinea un milion de timbre păstrate în 150 de clasoare identice. Tot acolo se relaxa seara, invitând mulţi oaspeţi să i se alăture la un cocktail. O tradiţie ce data de pe vremea când FDR era guvernator al New York-ului, ora de cocktail era momentul de la sfârşitul zilei când se întâlnea acolo cu câţiva colaboratori apropiaţi şi cu numeroşi oaspeţi, pentru a analiza cele petrecute în cursul zilei, pentru a povesti şi a spune glume. Nu era permisă nicio discuţie oficială. Preşedintele ţinea să prepare personal

băutura, încercând noi combinaţii din gin şi rom, vermut şi sucuri de fructe. Avea câte un cocktail special în fiecare zi şi întotdeauna comanda din timp ingredientele necesare. „Amesteca ingredientele”, a declarat Sherwood, „cu siguranţa unui alchimist, dar părea oarecum lipsit de precizie, deoarece conversa tot timpul cât pregătea cocktailul”.5

În afara aerului neprotocolar al încăperii, nu încape nicio îndoială că Roosevelt aprecia utilitatea ei. Cabinetul Oval era plasat perfect pentru un om care nu putea merge. Dormitorul şi baia se găseau alături. îi era uşor să se deplaseze prin încăpere fără sprijinul cuiva. Avea însă nevoie de ajutor dimineaţa, pentru a coborî din pat şi a urca în scaunul cu rotile, dar se putea muta singur de pe acesta din urmă pe scaunul de lucru, care era mai comod.

Roosevelt avea nevoie de scaun cu rotile doar pentru a se deplasa şi îl proiectase special în acest scop. Un mijloc de locomoţie simplu, alcătuit din rama unui scaun obişnuit de bucătărie, era montat pe o bază rezistentă, având două roţi mari în faţă şi două mai mici în spate. Roţile mari aveau diametrul de 48 de centimetri, ceea ce îi uşura efortul de a trece de pe scaunul cu rotile pe cel obişnuit. Acest lucru îi permitea, de asemenea, să se rotească într-un spaţiu restrâns. Exista o platformă pe care să-şi poată rezema picioarele şi o scrumieră retractabilă din lemn şi sticlă prinsă sub şezutul scaunului, întrucât nu avea rezemători pentru braţe, scaunul era suficient de îngust pentru a putea trece pe aproape toate uşile.6

Conducerea dinamică a lui FDR în următoarele 24 de ore a lăsat în umbră faptul că orice aspect al vieţii lui era îngreunat de poliomielita de care suferea. Avea nevoie de ajutor pentru a face lucrurile cele mai simple, pe care oamenii le socotesc fireşti – îmbrăcatul, urcarea şi

coborârea din pat, deplasarea prin casă. Însă nu a avut nevoie de mult ajutor pentru a lua hotărârile epocale care aveau să afecteze vieţile a milioane de americani.

În dimineaţa zilei de 7 decembrie, Roosevelt era obosit, bolnav şi avea mare nevoie de o vacanţă. Îşi amânase de două ori călătoria tradiţională de Ziua Recunoştinţei la Warm Springs, Georgia, unde voia să se bucure de vremea ceva mai caldă şi de băile terapeutice. În cele din urmă, reuşise să se furişeze din oraş, plecând cu trenul pe 28 noiembrie, sperând să aibă un răgaz de zece zile. Însă la scurtă vreme după ce sosise la „micuţa Casă Albă", secretarul de stat, Cordell Hull, îl sunase, rugându-l să se întoarcă la Washington. O adevărată armada japoneză era în marş prin Pacific şi nimeni nu ştia sigur unde va lovi aceasta. Roosevelt s-a întors la Washington pe 1 decembrie. În scurta lui escapadă, nu numai că nu reuşise să aibă parte de odihna mult dorită, dar infecţia cronică a sinusurilor se agravase, făcându-l să aibă faţa congestionată şi dureri cumplite de cap.

Lectura titlurilor articolelor de ziar apărute în 7 decembrie îi agravase starea de disconfort. Evident, Japonia avea să atace undeva în Pacific. *Washington Post* anunţa că Tokyo nu mai avea răbdare, în vreme ce *New York Times* prevestea că un atac împotriva Thailandei era „iminent" Păreau să existe puţine motive de îngrijorare pentru americani. *Times* îşi asigura cititorii că Marina Statelor Unite, în plină dezvoltare de aproape trei ani, era foarte puternică. Ziarul cita o declaraţie făcută de Frank Knox, secretarul Marinei, care, în raportul său anual, prezentat pe 6 decembrie, anunţa că Marina SUA „în acest moment, nu are rival în lume".7

Era ironic faptul că atenţia lui Roosevelt era concentrată asupra Pacificului în acea dimineaţă, deoarece

în cei doi ani precedenţi îşi folosise toată priceperea de jongler pentru a îndemna naţiunea să intre în războiul din Europa. De la venirea sa la conducere în 1933, Adolf Hitler îşi consolidase puterea acasă prin afirmarea ei peste hotare. Slujindu-se de valul de resentimente pe care germanii îl aveau faţă de Occident, care impusese o pace punitivă după Primul Război Mondial, el denunţase Tratatul de la Versailles din 1919, se retrăsese din Liga Naţiunilor în 1933 şi, în 1935, anunţase că Germania se va înarma. Partidul Nazist condus de Hitler suspendase drepturile constituţionale şi declanşase persecutarea sistematică a evreilor care trăiau în Germania. Unul dintre apropiaţii lui Hitler, Alfred Rosenberg, anunţase că voia să vadă câte un cap de evreu înfipt în fiecare stâlp telefonic aflat de-a lungul căii ferate dintre Berlin şi Marea Nordului.8

Pentru Roosevelt, evenimentele din Europa erau tulburătoare. Având o viziune internaţionalistă, el îşi dădea seama că tehnologia modernă a războiului însemna că America nu se mai putea baza pe distanţa geografică uriaşă, asigurată de două oceane, pentru a izola naţiunea de evenimentele care se petreceau în alte părţi ale lumii. Rădăcinile lui internaţionaliste îşi aveau originea în primii ani de viaţă. Când era copil, Roosevelt călătorise mult prin Europa, prima dată la vârsta de trei ani. Citise lucrările influente ale lui Alfred T. Mahan, care susţinuse ideea importanţei puterii pe mare. În timpul Războiului Hispano-American din 1898, FDR a conspirat cu câţiva prieteni să fugă la Boston şi să se înroleze în marină. Cu toate acestea, planul i-a fost zădărnicit de faptul că s-a îmbolnăvit de scarlatină. Cât a fost student la Groton School, iar apoi la Harvard, a dezbătut probleme internaţionale şi a privit cu desfătare aventurile vărului

său, Theodore.

Fascinaţia lui faţă de problemele mondiale şi dragostea faţă de mare au făcut din el omul ideal pentru numirea ca secretar adjunct al Marinei în timpul administraţiei Wilson. Noua lui funcţie i-a insuflat credinţa că o mare putere precum Statele Unite trebuia să joace un rol important în lume. A susţinut dezvoltarea spectaculoasă a marinei, s-a pronunţat în favoarea intervenţiei militare în aproape orice criză şi a îndemnat administraţia să participe la Primul Război Mondial. După război, a susţinut cu hotărâre planul lui Wilson de înfiinţare a Ligii Naţiunilor, considerând că securitatea colectivă constituia cea mai bună protecţie împotriva războaielor viitoare.

În 1920, democraţii l-au ales pe Roosevelt candidat la funcţia de vicepreşedinte. Deşi ţara se pronunţase împotriva idealismului lui Wilson, iar Senatul respinsese participarea Statelor Unite la Liga Naţiunilor, Roosevelt a refuzat să se conformeze opiniei publice. În discursul său de numire, a lansat avertismentul că Statele Unite trebuie să accepte faptul că „civilizaţia modernă a devenit atât de complexă, iar viaţa oamenilor civilizaţi se întrepătrunde atât de intim cu viaţa unor oameni din alte ţări, încât este imposibil să faci parte din lumea aceasta şi să nu participi la viaţa ei”.9

Roosevelt a urmărit alarmat cum Hitler şi-a consolidat puterea în Europa şi a început să îşi ameninţe vecinii. FDR nu avea nicio iluzie în privinţa lui Hitler şi a intenţiilor lui. „Situaţia este alarmantă”, le-a spus Roosevelt diplomaţilor la scurtă vreme după ce Hitler a ajuns la putere. „Hitler este dement, iar consilierii lui, dintre care cunosc personal câţiva, sunt chiar mai nebuni decât el”. Roosevelt, care vorbea cursiv germana, citise

versiunea originală a lucrării lui Hitler *Mein Kampf*, ce cuprindea comentarii virulente împotriva evreilor, care au fost cenzurate din ediţiile ulterioare. Pe forzaţul unei ediţii americane a cărţii, publicată în 1933, FDR a scris: „Traducerea aceasta este atât de cenzurată, încât oferă o imagine cu totul falsă despre felul cum este Hitler în realitate şi despre ce afirmă el. Originalul în germană spune cu totul altceva".10

Însă, deşi evenimentele din Europa îl alarmau pe Roosevelt, Marea Criză îi monopolizase atenţia în anii '30. În martie 1933, când a devenit preşedinte, unul din patru americani nu avea slujbă. În fiecare lună, mii de fermieri şi mici oameni de afaceri dădeau faliment. În data de 3 martie, cu o zi înainte ca Roosevelt să depună jurământul, 38 de state americane îşi închiseseră băncile, iar restul de zece state se pregăteau să facă acelaşi lucru. Afacerile normale şi comerţul îngheţaseră. Rexford Guy Tugwell, un consilier al lui Roosevelt, a scris în jurnalul său: „Cred că niciodată în vremurile moderne nu au existat un şomaj atât de extins şi suferinţe atât de mişcătoare cauzate de frig şi de foamete" în 1937, după lansarea unui program agresiv de combatere a şomajului şi de revigorare a industriei Americii, Roosevelt a continuat să se plângă de faptul că o treime din populaţia naţiunii era „fără locuinţe adecvate, prost îmbrăcată şi subnutrită". Confruntat cu astfel de probleme economice copleşitoare, Roosevelt a avut puţin timp să analizeze criza din ce în ce mai gravă din Europa.

În acest timp, Hitler a folosit anii '30 pentru a-şi extinde influenţa în Europa. În martie 1936, liderul nazist a ordonat trupelor germane să invadeze Valea Rinului, zona-tampon strategică dintre Franţa şi Germania. Iar Hitler nu a fost singurul lider fascist care ameninţa stabilitatea lumii în acei ani. În 1935, conducătorul fascist

al Italiei, Benito Mussolini, a declanşat o invazie a Ethiopiei, stat african independent. În 1936, ambii lideri au intervenit în războiul civil din Spania, permiţându-i generalului Francisco Franco să ajungă la putere.

Hitler a anticipat cu precizie că Occidentul în criză va reacţiona fără vlagă la agresiunile lui. În 1938, el a împins Europa până în pragul războiului. În martie, a silit Austria să accepte *Anschluss*-ul (unirea) cu Germania. Ulterior în toamna aceluiaşi an, dictatorul nazist a ameninţat că va invada Cehoslovacia când aceasta a refuzat să îi cedeze Regiunea Sudetă, o zonă muntoasă de la graniţa cu Germania, locuită cu precădere de etnici germani. Sperând să evite confruntarea, Occidentul a sacrificat ţinutul respectiv pe altarul împăcării, convenind asupra transferului treptat sub controlul Germaniei.

Abandonaţi, cehii au cedat, demobilizându-şi armata şi au permis Germaniei să smulgă Regiunea Sudetă.

Şase luni mai târziu, trupele germane au încheiat ocuparea Cehoslovaciei. Coloane militare au pătruns în valuri peste graniţa cehă, spulberând iluzia Occidentului că Hitler putea fi calmat. După câteva săptămâni, guvernul britanic şi-a schimbat atitudinea, anunţând că era hotărât să apere Polonia.

Lui Roosevelt îi era din ce în ce mai greu să ignore criza tot mai accentuată din Europa. El a recunoscut că Hitler era o ameninţare pe termen lung la adresa Americii şi credea că modalitatea cea mai bună de a împiedica alte acţiuni agresive era ca Statele Unite să încheie înţelegeri colective de securitate cu democraţiile occidentale. Însă în Statele Unite, deziluziile declanşate de Primul Război Mondial şi îngrijorarea în privinţa locurilor de muncă de acasă au intensificat sentimentul de izolaţionism şi aşa adânc înrădăcinat. Scriitori cunoscuţi, care au susţinut că

interesele egoiste de afaceri contribuiseră la intrarea Statelor Unite în Primul Război Mondial au transformat nemulţumirea generală faţă de prima conflagraţie mondială într-o adevărată isterie.

Congresul a consolidat tendinţele izolaţioniste prin adoptarea unei legislaţii restrictive de neutralitate. În 1935, acesta a impus un embargo asupra armelor şi muniţiei americane, care nu au mai putut fi livrate nici unei părţi beligerante, în anul următor, democraţii şi republicanii s-au aliat şi au adăugat o interdicţie privind împrumuturile acordate părţilor beligerante. Doi ani mai târziu, legiuitorii au oprit accesul navelor americane în zone de război, interzicându-le americanilor să călătorească la bordul unor nave beligerante, şi au extins embargoul, incluzând nu doar arme, ci şi ţiţei, oţel şi cauciuc pentru maşinile de război. Părţile beligerante străine puteau cumpăra astfel de mărfuri doar dacă le plăteau cu bani gheaţă şi le transportau cu propriile nave.

În următorii ani, Roosevelt s-a zbătut să găsească o cale de conlucrare cu democraţiile occidentale pentru a restrânge puterea lui Hitler fără a stârni sentimentul izolaţionist. Nu a fost o misiune uşoară. În octombrie 1937, FDR testase profunzimea sentimentului izolaţionist într-un discurs în care denunţa „domnia terorii şi sfidarea legilor internaţionale” care ameninţau pacea. „Când începe să se răspândească o epidemie, comunitatea se reuneşte şi îi pune în carantină pe bolnavi pentru a proteja sănătatea comunităţii”. Însă reacţia publicului la acel discurs s-a dovedit împărţită, iar Roosevelt a renunţat imediat la implicaţiile internaţionaliste ale mesajului său referitor la „carantină”. „Este îngrozitor”, a spus el, „să priveşti peste umăr când vrei să conduci şi să descoperi că nu ai pe nimeni în spatele tău”.

Chiar dacă ar fi dorit să influenţeze evenimentele din Europa, FDR era în măsură să ofere prea puţin sprijin. La data Acordului de la München, Armata SUA era formată din 185.000 de oameni şi se situa pe locul al 18-lea în lume. Nu numai că nu era pe măsura armatei lui Hitler, dar era mai mică decât cea a Suediei sau a Elveţiei.

Limitele influenţei lui FDR asupra evenimentelor din Europa au devenit evidente când germanii şi ruşii au încheiat un pact de neagresiune la 23 august 1939. Acest acord prevedea împărţirea Poloniei şi anexarea de către sovietici a statelor baltice, dar şi a unor teritorii din Finlanda şi Basarabia. Având acum flancul estic apărat, Hitler a declanşat un atac necruţător asupra poporului polonez la 1 septembrie 1939. Făcând o demonstraţie de organizare şi putere militară, germanii au declanşat un Blitzkrieg (război-fulger), iar 1, 5 milioane de soldaţi au pătruns în marş pe teritoriul polonez. „Alungaţi mila din inimile voastre”, le-a spus Hitler generalilor lui. „Acţionaţi cu brutalitate”. Două zile mai târziu, onorându-şi angajamentele faţă de Polonia, Marea Britanie şi Franţa au declarat război Germaniei. Cel de-al Doilea Război Mondial începuse în Europa.

Ambasadorul american în Franţa, William Bullitt, l-a sunat pe Roosevelt la 2: 50 dimineaţa, ora Washingtonului, pentru a-i anunţa ştirea. „Ei bine, Bill, până la urmă s-a întâmplat şi asta”, a spus FDR. „Dumnezeu să ne ajute”. Roosevelt s-a rezemat de pernă, şi-a aprins o ţigară şi le-a telefonat secretarului de stat, ministrului de Război şi secretarului Marinei. Aceştia s-au grăbit să ajungă la birourile lor. „Cred că mulţi dintre noi au avut parte de o noapte de nesomn”, a remarcat Roosevelt către reporteri în dimineaţa următoare.11

Spre sfârşitul anului 1939, America îşi declara

simpatia faţă de Marea Britanie şi Franţa, dar majoritatea europenilor credeau că Aliaţii puteau apăra Europa fără sprijin american. Britanicii, care susţineau că deţin cea mai mare flotă din lume, aveau să sufoce economia germană. Armata de 800.000 de oameni a Franţei era considerată cea mai puternică din Europa. Mulţi strategi militari socoteau că Linia Maginot, un lanţ extrem de bine elaborat de fortificaţii de-a lungul graniţei franco-germane, putea rezista oricărui atac. Calmul care se înstăpânise în Europa în cursul iernii dintre 1939 şi 1940 nu a făcut decât să aducă şi mai multă detaşare. Timp de şase luni după prăbuşirea Poloniei, armatele lui Hitler au rămas în mare măsură inactive. Mulţi credeau că setea de cuceriri a lui Hitler fusese satisfăcută şi că se evitase extinderea războiului. Senatorul izolaţionist William Borah pufnise dispreţuitor: „E ceva fals în legătură cu războiul ăsta”.

Cu toate acestea, Roosevelt era convins că Hitler şi generalii lui erau hotărâţi să cucerească ţările democratice din Europa înainte ca Statele Unite să-şi poată pregăti apărarea. „Problema mea este să fac poporul american să se gândească la consecinţele posibile fără să îl sperii că va fi târât în acest război”, i-a scris el redactorului William Allen White în decembrie 1939. În noiembrie 1939, Roosevelt obţinuse o victorie parţială când convinsese Congresul să aprobe o revizuire a Legii privind neutralitatea, care ridica embargoul referitor la livrarea de arme către beligeranţi. Se păstra o prevedere referitoare la plata şi transportul armelor şi se stipula că livrările se puteau efectua doar cu nave străine. Noua lege mai interzicea navelor comerciale americane să pătrundă în „zone periculoase” care cuprindeau principalele rute maritime spre Europa.12

Ofensiva germană din aprilie 1940 a spulberat falsa

încredere că setea de expansiune a lui Hitler se potolise. Pe 9 aprilie, Blitzkriegul german a dus la cucerirea Danemarcei, iar apoi armatele germane au năvălit în Norvegia. O lună mai târziu, armatele lui Hitler au ocupat Olanda, Luxembourgul şi Belgia. Pe 13 mai, tancurile germane au trecut Linia Maginot, apoi au traversat râul Meuse şi au pătruns pe teritoriul francez.

Armata franceză, cândva puternică, s-a prăbuşit după şase săptămâni de lupte. Pe 15 iunie, premierul francez l-a apelat pe Winston Churchill, care fusese ales prim-ministru al Marii Britanii cu doar zece zile înainte. „Am fost înfrânţi”, a spus el. „Bătălia pentru Franţa s-a încheiat”, a spus Churchill în faţa membrilor Parlamentului. „Cred că bătălia pentru Marea Britanie este pe punctul de a începe”.

Churchill avea dreptate. Începând cu vara anului 1940, Hitler şi-a asmuţit forţele aeriene (Luftwaffe) asupra britanicilor, sperând să distrugă instalaţiile de apărare de pe coastă, pregătind astfel invazia peste Canalul Mânecii. Forţele aeriene britanice (RAF) au ripostat, reuşind să îi ţină la distanţă pe germani. Frustrat, Hitler a ordonat distrugerea bazelor RAF şi bombardarea strategică a Londrei. Din septembrie până în noiembrie, aproximativ 250 de bombardiere germane au aruncat în fiecare noapte încărcăturile lor ucigătoare asupra Londrei. Deşi a suferit foarte mult, poporul britanic a refuzat să cedeze.

În cursul verii, izolaţionismul american a început să se diminueze. Prăbuşirea Franţei schimbase calculele militare la Washington. Imaginile privind brutalitatea lui Hitler, combinate cu avertismentele lui Roosevelt privind pericolele izolaţionismului, au început să schimbe opinia publică de acasă.

În mai, doar 35% dintre americani se pronunţau în

favoarea ideii de a-i ajuta pe Aliaţi. În august, cifra ajunsese la 60%.

Profitând de schimbarea atitudinii generale, Roosevelt a impus prin intermediul Congresului o prelungire a Legii serviciului militar selectiv şi o creştere spectaculoasă a cheltuielilor militare. Suma totală alocată armatei şi marinei a ajuns la 17 miliarde de dolari, de nouă ori mai mare decât în 1939. Spre sfârşitul anului 1940, marina avea 210 nave în construcţie, inclusiv 12 portavioane. Congresul a sprijinit şi propunerea preşedintelui de a se construi 50.000 de avioane.13

Roosevelt era convins că supravieţuirea Americii era legată în mod direct de soarta Marii Britanii. „Dacă Marea Britanie se prăbuşeşte", a spus el, „toţi cei din Americi vom trăi sub ameninţarea armelor". El a înţeles că dacă Marea Britanie ceda, Hitler avea să-şi reverse furia împotriva Statelor Unite. În următoarele luni, Roosevelt şi-a anunţat public sprijinul în favoarea unor măsuri controversate care au adus naţiunea tot mai aproape de război. A susţinut un plan în baza căruia să ofere distrugătoare ale Marinei SUA în schimbul accesului la baze militare britanice din emisfera vestică. FDR a înţeles cât de important era ca America să trimită din resursele ei limitate în Marea Britanie pentru a o ajuta, mai ales în momentul în care cei mai mulţi nu credeau că aceasta nu mai putea supravieţui multă vreme, cu sau fără ajutor american.14

Dându-şi seama că cei mai mulţi membri ai administraţiei f 9 9

nu erau de acord cu internaţionalismul lui înfocat, Roosevelt a decis să îşi modifice cabinetul din dorinţa de a recruta

9 9

persoane care gândeau la fel ca el, care îi împărtăşeau părerile privind criza europeană şi care, în mod ideal, puteau să aducă sprijin bipartizan în favoarea politicilor lui. A căutat printre membrii aripii progresiste a Partidului Republican şi a găsit doi discipoli vârstnici ai vărului său, Theodore Roosevelt, care aveau o viziune de forţă privind politica externă a SUA. în vara anului 1940, Roosevelt l-a numit ministru de Război pe Henry

L. Stimson, în vârstă de 72 de ani. Acestuia i s-a alăturat editorul Frank Knox, în vârstă de 67 de ani, aparţinând cercurilor influente ale republicanilor, care a devenit noul secretar al Marinei.

Stimson a fost probabil cel mai influent membru al sistemului republican în ceea ce privea politica externă. Aceasta a fost cea de-a doua numire a sa ca ministru de Război – mai deţinuse această funcţie în timpul preşedinţiei lui William Howard Taft. După ce Statele Unite intraseră în Primul Război Mondial, Stimson, care se apropia de 50 de ani, a intrat în armată cu gradul de colonel. A fost atât de mândru de serviciile aduse ţării sale, încât după aceea a preferat ca lumea să i se adreseze cu titlul „Colonelul" La întoarcerea din război, a făcut parte din administraţia Coolidge, după care Herbert Hoover l-a numit secretar de stat în 1929.

Un internaţionalist declarat, Stimson considera că lumea ar fi un loc mai bun dacă Statele Unite şi-ar asuma răspunderea ca superputere globală. Interesele de afaceri ale SUA trebuiau să se extindă în întreaga lume, politica guvernului trebuia să fie modelată astfel încât să promoveze aceste interese, iar puterea care avea să dea contur politicii externe trebuia acordată preşedinţiei.15

Roosevelt a mai numit în cabinetul său un alt lider republican hotărât, Frank Knox, care luptase alături de

Theodore Roosevelt în forţa numită Rough Riders în timpul Războiului Hispano-American. Unul dintre cele mai preţuite lucruri ale sale era un sombrero găurit de un glonţ, pe care susţinea că îl purtase când participase la atacul împotriva dealului San Juan. La fel ca Stimson, s-a înrolat ca voluntar în Primul Război Mondial şi, la vârsta de 43 de ani, a intrat în armată cu gradul de colonel. În anii ’30, a fost un critic dur al programelor New Deal propuse de FDR, respingându-le ca fiind „străine şi neamericane”. Atitudinea de puternic opozant i-a adus un loc în tabăra republicană drept candidat la funcţia de vicepreşedinte în 1936. Deşi criticase reformele interne propuse de Roosevelt, împărtăşea părerile îndrăzneţe ale lui Theodore Roosevelt privind rolul Americii în lume şi a susţinut politica lui de sprijinire a Aliaţilor.16

Roosevelt putea fi sigur că Knox şi Stimson vor sprijini eforturile lui de ajutorare a Marii Britanii; pe de altă parte, ca republicani de frunte, aceştia îi ofereau protecţie politică, în timp ce îndemna America să ofere ajutoare pentru Marea Britanie, Roosevelt şi-a dat seama că trebuia să îşi asigure sprijinul partidului rival şi să obţină cât mai multe voturi în Congres.

Ca situaţia să fie şi mai complicată, 1940 a fost an electoral, iar Roosevelt s-a confruntat cu dificila decizie de a solicita un al treilea mandat, lucru fără precedent până atunci. Dacă ar fi fost un an obişnuit, Roosevelt s-ar fi retras din politică la sfârşitul celui de-al doilea mandat. În schimb, s-a hotărât să candideze pentru cel de-al treilea. El considera că situaţia globală era deosebit de grea şi că era foarte important ca Hitler să fie înfrânt, de aceea nu a dorit să stea deoparte.

În cursul campaniei s-a vădit că problemele păcii şi războiului aveau să decidă rezultatul alegerilor.

Îngrijorarea crescândă privind deteriorarea situaţiei din Europa a silit Partidul Republican să renunţe la poziţia izolaţionistă şi să îl nominalizeze pe Wendell Willkie, avocat de pe Wall Street şi director pe probleme de utilităţi, în vârstă de 48 de ani. Iniţial, Willkie şi-a exprimat sprijinul faţă de politicile de apărare ale lui Roosevelt, concentrându-şi atacurile asupra minusurilor evidente ale programelor New Deal. Însă în august, întrucât stătea prost în sondaje, Willkie şi-a schimbat total discursul. La trei zile după ce sprijinise în mod public propunerea lui Roosevelt de a oferi distrugătoare în schimbul bazelor navale, Willkie a condamnat acea idee ca fiind „cea mai arbitrară şi dictatorială măsură luată vreodată de un preşedinte în istoria Statelor Unite” în următoarele luni, el şi-a înăsprit atacurile. La începutul lunii octombrie, acuzându-l pe preşedinte că ducea ţara spre război, Willkie a avertizat că realegerea lui Roosevelt va însemna „cruci de lemn pentru fii, fraţi şi iubiţi”. Republicanii au promis că nu vor trimite „niciun băiat american în haosul unui nou război”.

Spre mijlocul lunii octombrie, sondajele arătau că Willkie câştiga teren în statele-cheie cu un mare număr de voturi, inclusiv Illinois, Indiana şi Michigan. Preşedintele a hotărât să stingă focul cu ajutorul înşelăciunii. La sfârşitul lunii octombrie, în cursul a ceea ce avea să devină cea mai citată declaraţie din cadrul campaniei, la o adunare publică, Roosevelt a afirmat: „Am mai spus asta, dar o voi repeta din nou şi din nou şi din nou: băieţii voştri nu vor fi trimişi să lupte într-un război străin” în trecut, întotdeauna îşi nuanţase afirmaţia adăugând: „decât în cazul unui atac” Acum socotea că acea adăugire nu era necesară. „Se înţelege de la sine. Dacă suntem atacaţi, nu mai este vorba de un război străin”. 17

Indiferent cât de nesinceră a fost afirmaţia, asigurările date de Roosevelt au dat roade. A dejucat ultimul atac declanşat de Willkie şi a câştigat alegerile fără probleme.

Preşedintele a interpretat alegerea sa drept o susţinere a politicilor sale pro-britanice, de aceea a reacţionat solicitând şi mai mult sprijin. Churchill l-a prevenit în particular pe Roosevelt că războiul golea trezoreria britanică şi că „se apropie momentul în care nu vom mai putea plăti numerar pentru transport şi pentru alte provizii”. La câteva zile după Crăciun, Roosevelt a răspuns dezvăluind o propunere pentru un contract de tip „împrumut-închiriere” care permitea Statelor Unite să pună la dispoziţia Marii Britanii material de război valoros. După război, Marea Britanie avea să plătească Statelor Unite în natură. Roosevelt a comparat această propunere cu un furtun de stropit pe care cineva îl împrumută unui vecin a cărui casă a luat foc. Îndemnând Statele Unite să fie „marele arsenal al democraţiei”, Roosevelt a susţinut că ajutorarea britanicilor reprezenta cea mai bună modalitate de a ţine America departe de război.

Izolaţionişţii din Congres s-au zbătut să respingă ideea contractului de tip „împrumut-închiriere”. „Împrumutarea de echipamente militare seamănă foarte mult cu împrumutarea gumei de mestecat”, a declarat senatorul Robert Taft. Izolaţionişţii au înfiinţat Comitetul America First („Mai întâi America”) pentru a organiza opoziţia faţă de acţiunile lui Roosevelt. Conduşi de un grup divers, din care făceau parte Taft, aviatorul-erou Charles Lindbergh şi socialistul Norman Thomas, membrii comitetului au respins ideea că Hitler reprezenta o ameninţare la adresa securităţii Americii.

Cu toate acestea, însufleţirea stârnită de război

influenţa atitudinea americanilor privind rolul naţiunii în lupta pentru Europa. Sondajele de opinie arătau că peste 60% dintre americani sprijineau public ideea contractului de tip împrumut-închiriere. Internaţionaliştii au organizat Comitetul pentru Apărarea Americii prin Ajutorarea Aliaţilor. Condus de William Allen White, redactor la un ziar din Kansas, grupul a cerut să se ofere un ajutor nelimitat Marii Britanii. „De fiecare dată când Hitler bombarda Londra, noi mai primeam câteva voturi”, a declarat un susţinător din Congres al planului. Propunerea a fost aprobată curând de Camera Reprezentanţilor şi de Senat. Ambele camere au aprobat de asemenea şi legislaţia prin care Roosevelt solicita opt miliarde de dolari drept fonduri suplimentare pentru reînarmarea naţiunii, aprobând în acelaşi timp recrutarea pe durata de un an – prima de acest fel pe timp de pace din istoria Americii.

Era evident că Roosevelt conducea naţiunea către un război împotriva Germaniei. A permis marinei americane să ofere sprijin navelor britanice, ştiind că această politică va provoca o serie de confruntări mortale cu submarinele germane care patrulau în Atlantic. Politica reprezenta o escaladare a ceea ce devenise deja un război naval nedeclarat în Atlanticul de Nord. Cu trei luni mai devreme, în septembrie 1941, un submarin german atacase nava USS *Greer*, un distrugător american care urmărise submarinul ore în şir. Preşedintele a folosit incidentul respectiv pentru a-i denunţa pe germani drept „şerpi cu clopoţei ai Atlanticului” în luna următoare, un submarin german a torpilat distrugătorul *Kearny*, ucigând 11 oameni. „America a fost atacată”, a declarat Roosevelt. „USS *Kearny* nu este doar o navă a Marinei SUA. Ea aparţine oricărui bărbat, oricărei femei şi oricărui copil al acestei naţiuni”. Pe 30 octombrie, un atac împotriva navei

Reuben James s-a încheiat cu moartea a 96 de oameni. Drept răspuns, Roosevelt a ordonat tuturor navelor de escortă să „distrugă imediat” orice submarin german întâlnit în apele Atlanticului la vest de Islanda.

Furia opiniei publice faţă de scufundarea navelor americane i-a asigurat lui Roosevelt sprijinul de care avea nevoie pentru a abroga legislaţia referitoare la neutralitate. Pe 13 noiembrie 1941, cu o majoritate fragilă, Congresul a votat legea care permitea navelor comerciale americane să navigheze prin zone de război până în porturi britanice şi ruseşti. Ultima restricţie care rămăsese valabilă în privinţa acţiunilor americane fusese îndepărtată. După cum afirma un editorial din *New York Times*, „Bătălia Atlanticului a început”.

Stând în intimitatea pe care i-o oferea cabinetul său în acea zi de duminică, 7 decembrie, FDR se simţea satisfăcut de faptul că adusese opinia publică mai aproape de părerea sa internaţionalistă privind războiul din Europa. Cei mai mulţi americani doreau ca ţara lor să evite implicarea în acel conflict, însă acum ei îşi dăduseră seama că America avea interese legate de deznodământul acestuia. În timp ce Roosevelt împingea naţiunea spre intrarea în războiul din Europa, primele bombe erau pregătite să lovească în Pacific.

Capitolul 2

„Nu PERMITEŢI CA TRATATIVELE SĂ EŞUEZE”.

Duminică dimineaţă, pe 7 decembrie, pe FDR îl preocupau evenimentele din Pacific, nu acelea din Europa. Tensiunile dintre Washington şi Tokyo escaladaseră în anii ’30, când Japonia profitase de situaţia din Europa pentru a-şi extinde influenţa în Asia. Preocupate de propria supravieţuire, puterile coloniale europene nu puteau aloca prea multe resurse pentru a-şi proteja posesiunile din Asia.

În anii ’30, Japonia devenise cea mai mare putere militară din Asia. Lăudându-se că deţineau a treia flotă ca mărime din lume, liderii japonezi erau hotărâţi să înfiinţeze „Marea Sferă de Co-Prosperitate Est-Asiatică” prin preluarea controlului asupra unor mari zone din Siberia, Manciuria şi din estul Chinei. Acţionând în baza ambiţiilor sale, Japonia a cucerit Manciuria în 1931, instalând un guvern-marionetă şi trimiţând colonişti pentru a se stabili pe acele pământuri. În 1937, Japonia a intensificat invazia, bombardând oraşe chinezeşti şi ucigând mii de civili. La Nanjing, de exemplu, trupele japoneze au ucis 100.000 de chinezi. În decembrie, în toiul unui atac pe scară largă împotriva Chinei, avioanele japoneze au scufundat canoniera americană *Panayy* ucigând doi marinari americani şi rănind alţi 30. Deşi se gândise să reacţioneze prin aplicarea unor sancţiuni economice, Roosevelt nu a luat nicio măsură, odată ce japonezii şi-au cerut scuze.

În anii ’30, Statele Unite au criticat agresiunea japonezilor în Orientul îndepărtat şi au refuzat să recunoască pretenţiile teritoriale ale acestora faţă de China. Însă Roosevelt s-a înfrânat întotdeauna înainte de a declanşa vreo acţiune. Henry Stimson stabilise cursul politicii americane în acea regiune când fusese secretar de stat în cadrul administraţiei Hoover. Aşa-numita Doctrină Stimson susţinea că Statele Unite nu vor recunoaşte nicio înţelegere impusă Chinei cu forţa. Chiar înainte de a depune jurământul ca preşedinte în martie 1933, Roosevelt subscrisese la principiile esenţiale ale doctrinei. Ca mulţi americani, Roosevelt se agăţa de o imagine romantică a chinezilor – una consolidată de legăturile comerciale ale strămoşilor lui cu China. „Am manifestat întotdeauna cea mai profundă simpatie faţă de chinezi”, şi-a amintit

consilierul Raymond Moley că a afirmat Roosevelt cândva. „Cum să nu aprob poziţia lui Stimson privind Japonia?” 1

Indiferent care i-ar fi fost sentimentele, realitatea era că Statele Unite nu aveau puterea de a concura Japonia, care devenise forţa predominantă în Asia de Est. Puterea economică era singura armă eficientă din arsenalul american. Japonia depindea de Statele Unite în ceea ce privea numeroase materiale strategice, îndeosebi produse petroliere – 80% dintre aceste produse folosite de Japonia proveneau din Statele Unite. Însă, preocupat prea mult de situaţia din Europa, Roosevelt nu a folosit acel avantaj şi a respins ideea că Japonia reprezenta o ameninţare reală la adresa intereselor americane.

Situaţia s-a schimbat în 1940 când, încurajat de cuceririle lui Hitler, noul guvern japonez condus de premierul Fumimaro Konoye a decis că putea rezolva problema dependenţei de importuri ocupând câmpurile petrolifere din Indiile de Est Olandeze, fabricile de cauciuc britanice din Malaysia şi minele de staniu din Indochina, controlată de francezi. Noul guvern militar de la Tokyo a exercitat presiuni asupra Londrei să închidă rutele de aprovizionare prin Hong Kong şi Birmania şi să desfiinţeze garnizoana britanică de la Shanghai. De asemenea, a insistat ca Franţa să închidă frontiera Indochinei. Brusc, ceea ce fusese o problemă în mare măsură regională căpătase potenţialul exploziv al unui conflict global.

Ca reacţie la ameninţarea japoneză crescândă, Roosevelt a hotărât să reamplaseze Flota Americană din Pacific din California la Pearl Harbor, pe insula Hawaiiană Oahu. Britanicii insistaseră pe lângă FDR să îi descurajeze pe japonezi, iar consilierii săi militari au sperat că plasarea flotei în Hawaii va transmite un mesaj puternic către japonezi pentru a-şi mai tempera comportamentul agresiv.

În realitate, flota nu a fost niciodată suficient de puternică pentru a desfăşura operaţiuni ofensive, iar prezenţa ei acolo a fost în mare măsură simbolică.2

Chestiunea mai presantă era dacă se impuneau sancţiuni economice împotriva Japoniei, în special un embargo asupra livrărilor de produse petroliere. Conservatorii, între care Stimson, secretarul Trezoreriei, Morgenthau şi ministrul de Interne Harold Ickes, susţineau un embargo total asupra livrărilor de asemenea produse. Însă Roosevelt era prins într-o poziţie delicată: voia să folosească avantajul economic pentru a tempera agresiunea Japoniei, dar nu ţinea să declanşeze o confruntare care să atragă atenţia şi resursele departe de teatrul de luptă european. „Pentru controlul Atlanticului", i-a spus Roosevelt lui Harold Ickes la începutul lunii iulie, „este extrem de important să păstrăm pacea în Pacific. Nu avem suficiente nave – iar orice eveniment minor din Pacific înseamnă mai puţine nave în Atlantic" El era conştient că Germania era o ameninţare mai mare decât Japonia la adresa intereselor americane. FDR l-a avertizat pe un consilier că o confruntare armată cu Japonia ar însemna „războiul nepotrivit în oceanul nepotrivit şi la momentul nepotrivit".3

Roosevelt a considerat că trebuia să acţioneze într-un fel sau altul, astfel că pe 26 iulie 1940, a fost de acord privind un embargo limitat asupra exporturilor de benzină cu cifră octanică mare, folosită în aviaţie şi de fier şi oţel de calitate superioară. Atât Stimson, cât şi Ickes au socotit că embargoul limitat nu mergea suficient de departe. Ei doreau interzicerea exportului tuturor tipurilor de benzină, dar Roosevelt a preferat o abordare treptată, spunând că voia „să pună laţul în jurul gâtului japonezilor şi să îl strângă uşor din când în când".4

Cele două naţiuni erau prinse într-un ciclu care escalada. Japonia a reacţionat la embargoul limitat prin ocuparea părţii de nord a Indochinei. În septembrie, Roosevelt a plusat, semnând un ordin prin care se interzicea exportul oricăror produse din fier şi oţel. Pe de altă parte, pe 27 septembrie, a anunţat acordarea unui împrumut de 100 de milioane de dolari către China. Două zile mai târziu, Japonia a ripostat semnând un tratat cu Germania şi Italia, aşa-numitul Pact Tripartit prin care cele trei naţiuni se obligau să vină una în ajutorul celeilalte în eventualitatea unui atac declanşat de „o putere care încă nu participă la război" Japonia a propus tratatul pentru a împiedica Statele Unite fie să ajute Marea Britanie în bătălia sa împotriva Germaniei, fie să se opună planurilor japoneze de a domina Asia. Japonia spera că ameninţarea cu războiul pe două fronturi va descuraja Statele Unite în încercarea de a face paşi spre o confruntare.5

Însă în ciuda atitudinii tot mai agresive a Japoniei în iarna şi primăvara anilor 1940 şi 1941, Roosevelt a lăsat problemele din Pacific pe plan secund. Deşi îi plăcea să se creadă propriul său secretar de stat, el a permis echipei de politică externă să se ocupe de problema Japoniei. Însă consilierii lui civili şi militari erau divizaţi. Partizanii liniei dure din cadrul administraţiei au continuat să exercite presiuni pentru impunerea unui embargo asupra tuturor livrărilor de produse petroliere, nu doar asupra combustibilului cu cifră octanică mare folosit în aviaţie. Unii lideri militari au recomandat precauţie, avertizând că sistarea livrărilor de produse petroliere va sili Japonia să le caute în altă parte, ameninţând probabil Indiile de Est Olandeze, Birmania şi chiar Filipinele. Lucru mai îngrijorător, liderii militari şi-au dat seama că Statele Unite nu erau pregătite să ducă un război în Asia şi se temeau că

o confruntare ar reduce drastic armamentul necesar pentru teatrul de război european.6

Roosevelt voia să câştige timp. La începutul anului 1941, Japonia şi-a înlocuit ambasadorul în Statele Unite cu amiralul Kichisaburo Nomura, un susţinător al relaţiilor bune cu America. Roosevelt a văzut cu ochi buni acea numire, l-a primit cu cordialitate pe Nomura şi a făcut un apel personal pentru pace. „În Pacific este loc suficient pentru toată lumea", a afirmat el. „Ţării noastre şi Japoniei nu le-ar face niciun bine, ci numai rău dacă ar intra în război". 7

Roosevelt a sugerat ca Nomura să discute cu secretarul de stat Cordell Hull pentru a găsi modalităţi de îmbunătăţire a relaţiilor bilaterale. Hull, fost senator de Tennessee şi o persoană foarte manierată, fusese secretar de stat al lui FDR din 1933. Înalt şi slab, cu o coamă de păr alb, Hull avea 71 de ani, dar arăta mult mai vârstnic. Slăbit de tuberculoza de care suferea, starea lui de sănătate era din ce în ce mai precară. Preşedintele ignora deseori părerea lui Hull când trebuia să ia decizii importante, bazându-se mai curând pe înlocuitori de încredere pentru a-şi promova politica externă. Hull s-a plâns odată colegilor săi în legătură cu „bărbatul de vizavi care nu-mi spune niciodată nimic" FDR îl folosea pe Hull să îi promoveze politica externă în Congres, nu să ia hotărâri în acest domeniu. Deşi îl lăuda pe Hull în public, în particular îl respingea ca fiind „sumbru, prefăcut şi lipsit de imaginaţie" Defectul de pronunţie al lui Hull – acesta avea dificultăţi în articularea consoanelor *or* – reprezenta o sursă de amuzament pentru preşedinte. „În cazul în care Cordell va spune din nou: «Cwristoase», o să încep să urlu", i-a şoptit FDR lui Frances Perkins. „Nu suport să aud blasfemia asta bâlbâită". 8

Deşi s-au întâlnit de 50 de ori în următoarele nouă luni, Hull şi Nomura nu au făcut niciun progres. Hull, care se arăta lipsit de răbdare sau de respect faţă de Japonia şi de trimisul ei, era convins că negocierile nu vor încetini cursul spre război. Ulterior, el a declarat în faţa Comisiei Mixte a Congresului care investiga atacul de la Pearl Harbor că Japonia „era recunoscută pentru duplicitatea sa în relaţiile internaţionale" O dată chiar s-a referit la trimişii Tokyo-ului spunând că erau „enervanţi" Japonia pornise o „misiune de cucerire a întregului Pacific", a declarat el. Cum Japonia avea legături strânse cu Germania, Hull îi socotea pe liderii japonezi neserioşi şi necinstiţi. Dovedindu-şi reputaţia binemeritată de încăpăţânat şi inflexibil, el a insistat ca Japonia să îşi retragă toate trupele din China şi din Indochina, să renunţe la legăturile cu puterile Axei, Germania şi Italia, şi să-şi abandoneze strategia de folosire a forţei pentru a-şi crea o sferă de influenţă în Pacific.9

Deşi începuse negocieri cu Statele Unite, Japonia şi-a continuat agresiunea, trimiţând 125.000 de soldaţi în sudul Indochinei. FDR a sperat să evite o confruntare directă cu Tokyo, dar nu a dorit ca beligeranţa japoneză să rămână nepedepsită, de aceea a hotărât să strângă încă puţin „laţul" Pe 26 iulie 1941, Roosevelt a semnat un ordin prin care le cerea japonezilor să facă cerere de licenţă de export înaintea fiecărei livrări de produse petroliere. Totuşi, FDR a afirmat în mod clar că livrările vor continua; ţinea doar să transmită Japoniei un semnal hotărât că se afla în pericolul de a pierde acele resurse vitale dacă îşi continua acţiunile agresive. A încercat să strângă laţul, dar nu atât de mult cât să nu mai aibă vreo soluţie. Când a fost întrebat de Departamentul Trezoreriei în legătură cu modul de tratare a cererilor japoneze de produse

petroliere, FDR a spus că el era „înclinat să acorde licenţele de livrare pe măsură ce se prezentau cererile”.10

În acest caz, totuşi, deruta birocratică a dat naştere unei politici greşit direcţionate. După ce a emis ordinul, FDR a plecat din oraş pentru o întâlnire secretă cu prim-ministrul britanic Winston Churchill în apropierea coastei Newfoundlandului. Cât a lipsit, o subcomisie prezidată de Dean Acheson, adjunctul secretarului de stat, a avut autoritatea finală de a acorda sau respinge licenţele de export. În absenţa lui Roosevelt, Acheson a luat hotărârea în mod unilateral, contrazicând ordinele preşedintelui, de a îngheţa toate exporturile, inclusiv de produse petroliere. Cu aroganţa sa obişnuită.

Acheson a afirmat că acţiunea lui nu va declanşa un război în Pacific, pentru că „niciun japonez raţional nu ar putea crede că un atac împotriva noastră nu s-ar încheia decât printr-un dezastru pentru ţara lui”.11

FDR a aflat de îngheţarea exporturilor abia pe 17 august, când s-a întors la Washington. A preferat să lase hotărârea neschimbată, chiar dacă ea contravenea ordinului său iniţial. Probabil era îngrijorat că anularea acelei hotărâri ar fi fost percepută ca un gest conciliant. Până în toamna anului 1941, atitudinea americanilor faţă de Japonia se înăsprise. Un sondaj de opinie desfăşurat în cursul lunii septembrie a arătat că 67% dintre americani doreau să rişte un război împotriva Japoniei. Acum, când Japonia şi Germania erau aliate, atitudinea conciliantă faţă de Japonia ar fi fost percepută drept slăbiciune faţă de Germania? în acelaşi timp, chinezii exercitau presiuni asupra lui FDR pentru a-şi menţine linia dură.12

Embargoul i-a şocat pe japonezi şi le-a reamintit de vulnerabilitatea lor economică. Acţiunea a sporit puterea adepţilor liniei dure care au cerut acţiuni hotărâte. Un

lider japonez a remarcat că naţiunea era „ca un peşte într-un iaz din care apa se scurgea treptat” Deocamdată, Japonia beneficia de superioritate în Pacific, dar cât timp avea să dureze acest lucru, având în vedere construcţia masivă de nave aprobată de Congres cu un an înainte? împăratul i-a pus la dispoziţie prim-ministrului Konoye o lună pentru a negocia încheierea embargoului. Konoye, care voia cu disperare să evite războiul, a solicitat o întâlnire privată cu FDR. Solicitarea lui a fost respinsă. Hull a susţinut ulterior că Roosevelt a refuzat solicitarea, dar este mai probabil că preşedintele era absorbit de evenimentele din Europa.13

FDR a fost distras în acea perioadă critică şi de o pierdere personală. Pe 7 septembrie, mama lui a murit după o scurtă suferinţă. Eleanor îl sunase pe Franklin de la Hyde Park pe 5 septembrie şi îl anunţase că Sara era foarte bolnavă şi că trebuia să vină imediat. În ciuda problemelor presante de la

Washington, el a luat un tren de noapte şi a sosit la Hyde Park în dimineaţa următoare. Şi-a petrecut toată ziua la căpătâiul mamei lui, a cărei stare a părut să se îmbunătăţească, dar în acea seară ea a intrat în comă. Franklin a stat alături de ea toată noaptea şi în dimineaţa următoare când, în jurul amiezii, Sara a încetat din viaţă, cu două săptămâni înainte de a împlini 87 de ani.14

Îndurerat, FDR a rămas izolat zile în şir la Hyde Park. *New York Times* anunţa că „s-a izolat de lume mai mult decât a făcut-o vreodată de când şi-a ocupat funcţia actuală”. Cu toate acestea, câteva zile mai târziu, în timp ce făcea ordine prin lucrurile mamei sale împreună cu secretara lui, Grace Tully, a descoperit o cutie pe care mama sa o păstrase cu grijă, în care se găseau o buclă din părul lui, jucării şi alte lucruri din copilăria lui. Când

lacrimile au început să-i curgă pe obraji, el a rugat-o pe Tully să îl lase singur. A fost singura dată când cineva l-a văzut pe FDR plângând.15

Când s-a întors la Washington, Roosevelt spera să transmită Japoniei un semnal prin care să dea de înţeles că încă era deschis negocierilor. Voia să evite izbucnirea unui război cu Japonia câtă vreme situaţia din Europa rămânea precară. Trebuia să ştie însă care erau motivele Japoniei. Erau japonezii hotărâţi să îşi continue seria de cuceriri ori era posibil ca măcar să li se încetinească înaintarea şi să se obţină un armistiţiu temporar? Roosevelt avea nevoie de timp pentru a spori forţele din Filipine, care fusese protectorat american încă de pe vremea Războiului Hispano-American. Potrivit serviciilor de informaţii europene şi asiatice, Germania exercita presiuni asupra Japoniei să îşi îndeplinească obligaţiile asumate în baza Pactului Tripartit şi să îi silească pe americani şi pe britanici să transfere resurse valoroase în teatrul de operaţiuni din Pacific.16

Nereuşind să ajungă la o înţelegere privind ridicarea embargoului, Konoye a demisionat pe 16 octombrie, fiind înlocuit de generalul Hideki Tojo, ministrul de Război, care era un adept al liniei dure. „Mă îngrijorează puţin situaţia din Japonia”, îi scria Roosevelt regelui George al VI-lea în ziua în care Konoye a demisionat. „Cred că împăratul vrea pace, dar jingoiştii încearcă să îi forţeze mâna”. Avea motive întemeiate să fie îngrijorat. Tojo a declarat în faţa consiliului privat japonez că „o politică de aşteptare şi perseverenţă era sinonimă cu autoanihilarea”. Liderii japonezi au fost de acord ca negocierile cu Statele Unite să continue până pe 25 noiembrie. Dacă nu se ajungea la o înţelegere, era posibil ca Japonia să recurgă la calea războiului.

La începutul lunii noiembrie, guvernul japonez a anunţat că va trimite la Washington un ambasador special al păcii, Saburo Kurusu. În cursul şedinţei săptămânale a cabinetului, Hull a avertizat că „relaţiile au devenit extrem de critice şi că ar trebui să ne pregătim pentru un atac pe care Japonia l-ar putea declanşa în orice clipă” Cabinetul a fost unanim în părerea sa că poporul american va sprijini războiul dacă Japonia ataca posesiunile britanice sau olandeze din Asia. FDR părea mai puţin convins. El înţelesese că războiul cu Japonia era probabil, dar spera că negocierile de pace dintre cele două naţiuni puteau măcar întârzia izbucnirea ostilităţilor până în momentul în care Statele Unite ar fi fost într-o situaţie mai favorabilă din punct de vedere militar, pentru a putea duce războiul pe două fronturi. Deşi Hull a afirmat că existau puţine speranţe de a se ajunge la o soluţionare paşnică, Roosevelt i-a dat ordin să continue tratativele ca mijloc de a împiedica izbucnirea conflictului. „Nu permite ca discuţiile să se deterioreze”, i-a spus el secretarului său de stat. „Să nu mai dovedim atât de multă rea voinţă. Să nu facem nimic pentru a precipita criza”.

Oficial, convorbirile de pace au început pe 10 noiembrie şi au continuat vreme de 11 zile. Existau slabe speranţe de a se realiza vreun progres al tratativelor. Hull s-a dovedit rigid şi a încercat să îi domine pe trimişii japonezi. îl interesau mai puţin amănuntele discuţiei, folosind în schimb orice prilej pentru a ţine prelegeri omologilor lui privind importanţa principiilor morale. Faptul că Hull avea probleme de pronunţie nu a uşurat deloc comunicarea, iar Nomura, care a insistat ca discuţiile să se poarte în engleză, fără ajutorul unui interpret, era parţial surd.17

Roosevelt fusese distras încă o dată într-un moment

critic al desfăşurării convorbirilor. Pe 15 noiembrie, John L. Lewis, înfocatul şef al Sindicatului Lucrătorilor Minieri a dat semnalul de începere a unei greve care a paralizat întreaga industrie a oţelului şi care ameninţa planurile de înarmare ale lui FDR. Deşi era, în general, înţelegător cu sindicatele, FDR a adoptat o linie dură, ameninţând să trimită trupele dacă minerii nu reveneau la lucru. Pe 22 noiembrie, Lewis a cedat, a convenit asupra unui arbitraj obligatoriu[1] şi a pus capăt grevei. Însă această situaţie l-a făcut pe preşedinte să-şi consume energia şi i-a distras atenţia într-un moment în care nu îşi putea permite defel acest lucru.

Cu două zile mai înainte, pe 20 noiembrie – Ziua Recunoştinţei –, reprezentanţii japonezi au făcut un „ultim efort" de a evita războiul. Propunerea prevedea o perioadă de şase luni de calmare a situaţiei care avea să readucă relaţiile la nivelul la care se aflaseră înainte de embargo. În schimbul încetării embargoului petrolier, Japonia va conveni să nu se extindă în continuare. Însă japonezii au refuzat să pună capăt ocupaţiei Chinei, aspect care constituise un obstacol-cheie în cadrul tratativelor. După părerea lui Hull, era de „neconceput" să se accepte propunerea japonezilor. „Asta ar fi transformat Statele Unite într-un aliat al Japoniei şi al programului acesteia de cucerire, agresiune şi de colaborare cu Hitler. Ar fi însemnat să cedeze în faţa pretenţiilor japoneze ca Statele Unite să îşi abandoneze principiile şi politicile. Ar fi fost totuna cu o capitulare jalnică a poziţiei noastre în condiţii de intimidare", a declarat el Comisiei Mixte a Congresului.18

Roosevelt a continuat să caute o soluţie de

1 în cazul în care o grevă afectează grav interesul public, se pot aplica prevederile unor legi care cer ca părţile să se supună arbitrajului, (n.tr.)

compromis. I-a venit ideea unui modus vivendi în care cele două naţiuni îşi vor lua angajamentul că politicile lor aveau în vedere pacea. Statele Unite aveau să facă o concesie majoră. În loc să considere retragerea japonezilor din China o condiţie prealabilă a oricărui acord, vor preciza, pur şi simplu, că acel conflict între Japonia şi China să fie „bazat pe principiile păcii, legii, ordinii şi justiţiei". Acordul trebuia să rămână în vigoare timp de trei luni. În cel mai rău caz, el avea să amâne ceea ce toată lumea considera că era inevitabil.19

Roosevelt a notat în grabă principalele puncte ale soluţiei de compromis şi i-a dat hârtia lui Hull. Însă reacţia lui conciliantă nu a mai ajuns la japonezi. A întâmpinat o opoziţie prea puternică din partea adepţilor liniei dure din cabinet şi din partea aliaţilor Americii.20

Pe 26 noiembrie, Hull a trimis răspunsul oficial către japonezi, păstrând linia dură pe care o promova. I-a informat pe trimişii japonezi că embargoul privind produsele petroliere va continua şi a cerut ca Japonia „să îşi retragă toate forţele terestre, aeriene, navale şi poliţieneşti din China şi Indochina" Nota nu cuprindea nicio referire la armistiţiu sau la un limbaj conciliant, sugerat iniţial de Roosevelt.

Obosit, bolnav şi epuizat, lui Hull i-a lipsit energia şi dorinţa de a se angaja în discuţii delicate şi diplomatice cu nişte reprezentanţi pe care îi socotea necinstiţi şi inferiori din punct de vedere moral. „M-am spălat pe mâini de treaba asta", i-a spus el lui Stimson, „iar acum totul e pe mâna ta, a lui Knox, a armatei şi marinei". Convins probabil că Japonia nu va îndrăzni să rişte un război cu Statele Unite, Hull a fixat cu bună ştiinţă nişte condiţii pe care era sigur că Japonia nu le va accepta. Probabil că el, ca şi Acheson, a presupus pur şi simplu că Japonia va

ceda.21

Îngrijoraţi de linia dură adoptată de Hull, consilierii militari ai lui FDR au intervenit şi au avut grijă ca el să îşi dea seama pe deplin de riscurile pe care le presupunea un război cu Japonia. Şeful Operaţiunilor Navale, amiralul Harold „Betty" Stark şi şeful Statului-Major al Armatei, George Marshall, aleşi recent pentru a se alătura echipei lui FDR, voiau să amâne cât mai mult un război cu Japonia.

Ambii îl impresionaseră pe FDR cu priceperea, echilibrul şi independenţa lor. Roosevelt l-a întâlnit prima oară pe viitorul său şef al Operaţiunilor Navale în 1914, când Stark, locotenent de marină, fusese desemnat să îl escorteze pe viitorul preşedinte şi pe secretarul de atunci al Marinei până la casa de vacanţă a familiei din Campobello. Stark pilotase vasul cu multă îndemânare prin apele înşelătoare din apropierea casei. Au păstrat legătura în următoarele câteva decenii, iar când FDR a avut nevoie de cineva care să se ocupe de dezvoltarea marinei, i-a ignorat pe alţi 50 de ofiţeri mai mari în grad şi l-a numit pe Stark, promovându-l de la gradul de viceamiral la cel de amiral.

George Marshall, descendent al lui John Marshall, cel de-al treilea judecător şef al Curţii Supreme şi un personaj legendar, i-a reţinut atenţia lui FDR în 1938, când, ca general de brigadă, a însoţit un grup de superiori de-ai să-i ia Casa Albă pentru o întâlnire cu preşedintele. Roosevelt i-a întrebat pe membrii grupului dacă împărtăşeau entuziasmul său faţă de o nouă flotă de avioane mari. Toţi dăduseră din cap în semn de aprobare – mai puţin Marshall. Expresia împietrită de pe faţa lui a reţinut probabil atenţia lui Roosevelt. „George, nu eşti de acord cu asta?" a întrebat Roosevelt. „Nu, domnule preşedinte, nu sunt deloc de acord", a răspuns Marshall. Lui Roosevelt,

sinceritatea lui Marshall i s-a părut a fi o adiere de aer proaspăt, în anul următor, l-a promovat pe Marshall în funcţia de şef de stat-major al Armatei SUA, cu toate că gradul pe care îl avea îl situa pe poziţia a 34-a pentru ocuparea acelei funcţii.22

Marshall şi Stark aveau păreri similare despre lume: ambii credeau că Germania reprezenta ameninţarea principală la adresa intereselor americane şi sperau să direcţioneze preţioasele resurse militare spre teatrul european de operaţiuni. Protejarea Marii Britanii şi înfrângerea Germaniei naziste erau priorităţile lor principale. Deşi conştienţi de pericolele pe care le prezenta atitudinea agresivă a Japoniei în Pacific, ei au recunoscut că naţiunea încă nu avea forţa de a purta două războaie. Aveau mare nevoie de timp pentru a instrui noii recruţi, pentru a construi nave, avioane şi tancuri şi pentru a spori capacitatea de ripostă americană în Filipine.

Cu toate că şi-au dat seama că Japonia va ataca probabil avanposturile britanice din Pacific, ei au subliniat că Statele Unite nu erau pregătite să lupte pe două fronturi. Marshall şi Stark i-au trimis lui FDR un memorandum prin care îl avertizau că „flota Statelor Unite este inferioară celei japoneze şi ea nu poate participa la o ofensivă strategică nelimitată în Pacificul de Vest. Pentru a putea face acest lucru, ea ar trebui întărită prin retragerea tuturor navelor din Atlantic, mai puţin a celor care fac parte din cadrul forţelor de apărare locală” Drept urmare, ei propuneau o amânare. „În prezent, cel mai important lucru, din punctul de vedere al Statelor Unite, este să câştigăm timp”, au scris ei. „Precipitarea unor acţiuni militare din partea noastră trebuie evitată atâta vreme cât acest lucru este în consonanţă cu politica naţională”. 23

Chiar în timp ce îl sfătuiau pe Roosevelt să evite

războiul cu Japonia, Marshall şi Stark şi-au prevenit comandanţii din Pacific în legătură cu acea posibilitate. Pe 27 noiembrie, când negocierile cu japonezii se apropiau de sfârşit, Ministerul de Război a transmis un avertisment către generalul-locotenent Walter Short, comandantul forţelor armate din Hawaii. Mesajul afirma: „Activităţile viitoare ale japonezilor sunt imprevizibile, dar este posibilă o acţiune ostilă în orice moment" Marina a transmis un avertisment chiar mai hotărât amiralului Husband Kimmel: „Acest mesaj trebuie considerat un avertisment de război" Stark a declarat ulterior că a deschis acel mesaj în mod deliberat cu afirmaţia „pentru a accentua gravitatea extremă a situaţiei". Mesajul continuă: „Negocierile cu Japonia... au încetat şi trebuie să ne aşteptăm la o intervenţie agresivă a Japoniei în următoarele câteva zile". 24

Au existat motive întemeiate de îngrijorare. Pe 2 decembrie, împăratul Japoniei a aprobat un ordin de război, stabilind data de 8 decembrie (7 decembrie în Hawaii şi la Washington). Tokyo a transmis un mesaj către ambasadorul său de la Washington să ardă maşinile de codificare – un ordin de rău augur, care sugera că se pusese capăt oricărui efort diplomatic, în acelaşi timp, serviciile de informaţii militare ale Statelor Unite au început să primească rapoarte privind o flotă japoneză masivă, alcătuită din 35 de transportoare de trupe, opt crucişătoare şi 20 de distrugătoare care se deplasau spre sud dinspre Indochina spre Thailanda. „Aceasta a fost confirmarea că încercarea de expansiune japoneză spre sud, o ameninţare anunţată de multă vreme, era în plină desfăşurare". 25

Cu toate acestea, Roosevelt încă nu era pregătit să accepte războiul din Pacific, deoarece acesta îi răpea forţe

colosale. Nesocotind recomandările unanime ale celor mai apropiaţi consilieri, FDR a transmis un mesaj împăratului pe data de 6 decembrie, într-un ultim efort de a împiedica declanşarea ostilităţilor. Făcuse un apel similar către împărat în 1937, după atacul împotriva navei *Panay*, şi era convins că acea acţiune condusese la rezolvarea problemei. Spera că gestul său va da din nou roade. Roosevelt ştia că Japonia era în stare de război de aproape un deceniu şi că invitaţia lui la pace putea cel mult să întârzie confruntarea, dar nu o să împiedice.26 „Mă adresez Maiestăţii Voastre în aceste momente cu speranţa fierbinte că Maiestatea Voastră ar putea, la fel ca şi mine, să se gândească în această situaţie critică la modalităţile de a alunga norii întunecaţi de pe cer”. Concentrarea de trupe din Indochina, a scris el, crea „o situaţie critică şi cu implicaţii profunde”, care ameninţa relaţiile paşnice cu Statele Unite. Singura modalitate de a alunga „norii întunecaţi”, scria el, era ca Japonia să îşi retragă forţele din Indochina.27

În aceeaşi seară, Roosevelt avea 32 de oaspeţi la cina de la Casa Albă. „Acest fiu al omului tocmai şi-a trimis mesajul final către Fiul lui Dumnezeu”, le-a declarat el celor de faţă. Apoi a spus că în momentul în care izbucnise criza sperase să-şi ia o vacanţă de iarnă şi să plece din Washington pentru a călători până la Key West, unde să stea la soare. Un vechi prieten din New York a remarcat că FDR „părea foarte obosit… iar după ce s-a servit felul cu carne, s-au cerut scuze în numele lui şi a fost dus cu scaunul cu rotile. Avea pe chip o expresie neobişnuit de sumbră” Preşedintele s-a întors în cabinet, unde a răsfoit colecţia filatelică. Încă spera că apelul lui, lansat în ultima clipă, îi va convinge pe japonezi să anuleze orice alte acţiuni militare.28

Însă mesajul lui Roosevelt nu fusese transmis împăratului. Conducerea statului japonez luase deja hotărârea de a declara război; portavioanele se apropiau cu repeziciune de Hawaii. Temându-se că invitaţia la pace a lui FDR va complica problemele politice interne, conducerea militară a Japoniei a reţinut mesajul, refuzând să îl transmită atât împăratului, cât şi ambasadorului american, Joseph Grew. Acesta i-a parvenit zece ore mai târziu, la ora 22: 30. împăratul nu a primit mesajul decât la câteva minute după ce primele avioane au apărut pe cer deasupra insulei Oahu.

Capitolul 3

„Asta înseamnă război”.

La scurt timp după ce s-a retras în cabinetul său, Roosevelt l-a primit pe prietenul lui apropiat Harry Hopkins, care a rămas alături de preşedinte în următoarele 24 de ore. Ca mai toţi conducătorii, FDR considera deseori că funcţia de preşedinte presupunea singurătatea şi că atunci când era înconjurat de oameni, aceştia voiau întotdeauna câte ceva de la el. De-a lungul timpului, FDR s-a obişnuit să îi privească suspicios pe membrii importanţi ai administraţiei sale. Când simţea nevoia să se relaxeze, el apela la vechi prieteni şi la rude care nu aveau nicio legătură cu politica. Hopkins a constituit o excepţie: potrivit tuturor relatărilor, el şi Roosevelt au avut o relaţie deosebită, care a rezistat până la moartea lui FDR.1

Harry Hopkins s-a născut în Iowa în 1890 şi a devenit asistent social la New York după ce a absolvit Grinnell Collège. La declanşarea Marii Crize, Hopkins a fost numit şeful Administraţiei pentru Ajutor în caz de Urgenţă Temporară a statului New York în perioada cât Franklin D. Roosevelt era guvernator. Hopkins l-a urmat pe Roosevelt la Washington după alegerile din 1932 şi în următorii ani a

elaborat noi şi ingenioase modalităţi de cheltuire a banilor naţiunii. În perioada New Deal, a condus o serie de agenţii înfiinţate cu scopul de a asigura locuri de muncă şi ajutoare familiilor sărace şi cu probleme: Administraţia Federală pentru Ajutor în caz de urgenţă (FERA), Administraţia Lucrărilor Civile (CWA) şi Administraţia Lucrărilor Publice (WPA).

De-a lungul anilor, între cei doi s-a cimentat o legătură apropiată. Hopkins înţelegea stările prin care trecea Roosevelt.

Intuia când era momentul potrivit pentru a discuta treburi de stat şi când şeful lui trebuia să se odihnească. Simţea instinctiv când îl putea presa pe FDR şi când era cazul să se retragă. Adevăratul lui talent era să transforme ideile încă neclare ale lui Roosevelt în programe concrete. Hopkins nu a fost un mare gânditor sau un vizionar în domeniul politicii. El împărţea oamenii în două categorii: „vorbitori" şi „făptuitori", el însuşi fiind un „făptuitor" desăvârşit. Ştia cum să manevreze birocraţia şi să îl ajute pe FDR să îşi atingă scopurile. Însă, mai presus de toate, Roosevelt ştia că Hopkins îi va apăra interesele şi va păstra în acelaşi timp o discreţie totală. După cum a remarcat Robert Sherwood, prieten cu Roosevelt şi redactor al discursurilor sale, „Hopkins îşi luase sarcina, pe care o transformase într-o religie, de a afla ce voia cu adevărat Roosevelt, iar apoi se îngrijea ca niciun impediment, nici măcar ezitările acestuia să nu stea în calea realizării acelei idei".2

Deşi câştigase încrederea şi prietenia preşedintelui, în 1935, Hopkins îşi făcuse adversari din rândul membrilor Congresului şi intrase în contradicţie cu unii membri mai conservatori ai administraţiei care îl presau pe Roosevelt să reducă cheltuielile. „Era considerat o figură sinistră de

toţi inamicii lui Franklin D. Roosevelt şi de mulţi dintre prietenii lui fideli", observa Sherwood. Oamenii îi purtau pică pentru puterea enormă pe care o avea şi pentru accesul privilegiat la preşedinte. Când a fost întrebat de Wendell Willkie, candidatul republican la preşedinţie, de ce îl ţinea în preajmă pe Hopkins, Roosevelt i-a răspuns: „S-ar putea ca într-o bună zi să te afli în locul meu, ca preşedinte al Statelor Unite. Când se va întâmpla asta, te vei uita la uşa de acolo şi vei înţelege că practic toţi cei care intră pe ea vor câte ceva de la tine. Vei descoperi cât de singuratică este funcţia asta şi îţi vei da seama că ai nevoie de cineva ca Harry Hopkins, care nu-ţi cere decât să îţi fie de folos".3

În 1937, la câteva săptămâni după moartea soţiei sale, după un consult medical, s-a constatat că Hopkins avea cancer la stomac şi i s-a extirpat o mare parte din intestine. Intervenţia chirurgicală a îndepărtat cancerul, dar, pe de altă parte, funcţiile digestive au fost afectate, ceea ce a făcut ca Hopkins să slăbească foarte tare. FDR îl numea în glumă „jumătate de om" din cauza înfăţişării lui fragile şi bolnăvicioase.4

În decembrie 1938, Roosevelt l-a numit pe Hopkins ministru al Comerţului, dar acesta era prea bolnav ca să poată lucra. A stat luni întregi la Clinica Mayo, însă starea lui era gravă. „Medicii îl socoteau ca şi mort pe Harry", le-a spus Roosevelt prietenilor lui. Întrucât nu dorea să-şi lase prietenul să moară fără să lupte, FDR a intervenit şi a reuşit să îl transfere la Washington, unde medicii marinei au reuşit să-i salveze viaţa. Hopkins i-a prezentat demisia lui Roosevelt, dar acesta a refuzat să o accepte, spunând: „Peste câteva săptămâni o să te întorci la birou şi o să lucrezi ca înainte!" Recuperarea a fost însă lentă, iar Hopkins a rămas bolnav la pat vreme de câteva luni.5

În mai 1940, Hopkins şi-a adunat puterile pentru a participa la o cină desfăşurată la Casa Albă. Arăta groaznic şi se simţea cumplit. Roosevelt a fost atât de îngrijorat de starea lui, încât i-a spus să rămână acolo peste noapte. În următorii trei ani şi jumătate, va ajunge să considere Casa Albă un al doilea cămin al său. „Harry Hopkins le-a dat lui George S. Kaufman şi lui Moss Hart ideea pentru piesa scrisă de ei, *Omul care a venit la cina* \ a spus în glumă Grace Tully. Hopkins a locuit în Apartamentul Lincoln, alcătuit dintr-un dormitor mare cu un pat cu baldachin, o cameră de zi mică şi o baie. Camera sa era la două uşi de apartamentul lui FDR. Fiica lui, Diana, s-a mutat într-un dormitor de la etajul al doilea.6

Întrucât camera lui era aproape de cabinetul preşedintelui, Hopkins nu avea nevoie de programare pentru a-l întâlni şi a discuta evenimentele cu Roosevelt. După micul dejun, de multe ori în cursul zilei şi deseori şi seara, după cină, Hopkins mergea în cabinetul preşedintelui, cu care analiza evenimentele zilei. împărtăşeau acelaşi tip de umor, îi luau în râs pe alţi oficiali şi îşi spuneau glume fără perdea. Seara, cei doi puteau fi auziţi deseori râzând în cabinet. Amândoi rămăseseră liberali înverşunaţi şi internaţionalişti convinşi.

În iarna anului 1941, Hopkins ajunsese o umbră de om. Descriindu-i înfăţişarea, un prieten a spus odată despre el că arăta „ca un cal subnutrit la sfârşitul unei zile grele de muncă”. Însă starea tot mai proastă a sănătăţii nu l-a făcut să ia lucrurile mai în uşor. Fuma patru pachete de ţigări Lucky Strike pe zi. îi plăceau cursele de cai, mergând întotdeauna la ghişeul unde suma maximă care se paria era de doi dolari, îi plăcea compania femeilor. Participând frecvent la petreceri care uneori ţineau toată noaptea, în diferite cluburi şi baruri, îşi câştigase reputaţia

de playboy. „Sarcina noastră cea mai importantă este să îl împiedicăm pe Harry să se simtă bine”, a spus medicul Casei Albe, amiralul Ross T. McIntire. „Când are impresia că este sănătos, merge în oraş – iar de acolo, direct la Clinica Mayo”. 7

Roosevelt avea mai multă încredere în Hopkins decât în tot Departamentul de Stat. Începând cu 1940, după ce a plecat de la Ministerul Comerţului, Roosevelt l-a numit asistent special al preşedintelui şi l-a folosit ca trimis special. Roosevelt i-a încredinţat lui Hopkins sarcina de a conduce misiuni diplomatice delicate, de a comunica mesaje şi de a culege informaţii, în vara anului 1941, FDR l-a trimis ca reprezentant special la Winston Churchill. FDR dorea să evalueze moralul britanicilor şi să ofere asigurări că America va trimite ajutoare. Churchill, care, ca şi Roosevelt, a apreciat capacitatea lui Hopkins de a se concentra asupra problemelor şi l-a poreclit „Lord Root of the Matter” (Lordul Miezul Problemei). În ciuda stării proaste de sănătate, care impunea numeroase internări în spital, Hopkins a continuat să-şi joace rolul de diplomat amator, consolidându-şi în acelaşi timp poziţia de alter ego al lui Roosevelt.

Pe 6 decembrie, la ora 21: 30, locotenentul Lester Schultz a sosit la Casa Albă aducând o servietă încuiată care conţinea un document strict secret. Era vorba de 13 dintre cele 14 părţi ale răspunsului japonezilor la propunerea dură pe care Hull o prezentase Japoniei în noiembrie. Mesajul fusese trimis de la Tokyo spre ambasada japoneză din Washington, însă fusese interceptat de serviciile americane de informaţii. Statele Unite descifraseră codul diplomatic japonez, numit „Violet” (*Purple*) în luna august 1940. Oficialii americani citiseră mesajele chiar înainte ca diplomaţii să le primească, iar

acest lucru însemna că Roosevelt avea avantajul de a şti ce făcea guvernul japonez cu 16 luni înainte de atacul de la Pearl Harbor. Cu toate acestea, nu reuşiseră să spargă codul militar, astfel că, deşi era la curent cu manevrele diplomatice ale Japoniei, guvernul Statelor Unite nu avea idee despre acţiunile specifice ale marinei japoneze.

În timp ce Hopkins s-a plimbat agitat de colo-colo, vreme de zece minute, Roosevelt a citit cu atenţie cele 15 pagini. Aproape tot documentul prezenta intenţiile paşnice ale Japoniei în regiune şi dădea vina pe Statele Unite pentru încordarea crescândă. Cea de-a 14-a parte, extrem de importantă, lipsea, însă secţiunea finală a documentului preciza că din punct de vedere diplomatic nu exista nicio şansă de a se ajunge la o înţelegere cu Statele Unite, „din cauza atitudinii americane" După ce a terminat de citit, FDR s-a întors spre consilierul lui de încredere. „Asta înseamnă război", a spus el.

În ciuda acelui comentariu dramatic, este foarte posibil ca FDR să nu fi crezut că mesajul semnala o ameninţare iminentă la adresa bazelor americane din Pacific. Asta însemna că războiul va izbucni mai devreme decât se anticipa şi că va fi declanşat de un atac japonez împotriva posesiunilor britanice ori olandeze din regiune.

Hopkins l-a aprobat şi i-a sugerat lui FDR că Statele Unite ar fi trebuit probabil să recurgă la o lovitură preventivă, „întrucât războiul avea să fie fără îndoială convenabil pentru japonezi, nu ar fi o idee rea ca noi să le dăm prima lovitură şi să împiedicăm orice fel de surpriză", a spus Hopkins. Ca şi Lincoln în pragul Războiului Civil, Roosevelt a înţeles interesul politic reprezentat de faptul de a-l lăsa pe inamic să facă prima mişcare agresivă. „Nu", a spus el, „nu putem face asta. Suntem un popor paşnic şi democratic". A ridicat vocea şi a spus: „Dar avem un

istoric favorabil" Schulz, care a aşteptat în birou până când preşedintele a terminat de citit documentul, a înţeles din comentariul lui Roosevelt că Statele Unite trebuiau să mai aştepte. „Am avut impresia că va trebui să respectăm acel istoric, deci nu puteam face prima mişcare. Trebuia să aşteptăm până când avea să se întâmple inevitabilul". 8

Roosevelt a vrut să alerteze marina cât mai rapid. Era important ca ea să fie pregătită pentru orice mişcare făcută de japonezi. A încercat să ia legătura cu amiralul Stark, dar acesta participa la o repunere în scenă a operetei *Student Prince* de Sigmund Romberg. Temându-se că dacă l-ar fi convocat pe amiral în timpul unui spectacol public ar putea cauza o „alarmă nejustificată", Roosevelt a aşteptat până după miezul nopţii ca să transmită avertismentul.

Probabil că Roosevelt a fost alarmat de acel mesaj, dar consilierii lui de politică externă nu i-au împărtăşit îngrijorarea. Stark a citit mesajul după ce s-a întors de la operă şi ulterior a declarat în faţa Curţii de Anchetă a Marinei că şi el

9 9 9

era convins că războiul nu se putea evita. Însă, după părerea lui, comandanţii din Hawaii fuseseră preveniţi suficient de bine în legătură cu perspectiva ostilităţilor, şi nu descoperise nimic în mesajul în 13 părţi care să sugereze o ameninţare iminentă la adresa Statelor Unite. „Am crezut că Japonia va lovi mai curând în Filipine decât în altă parte, în ceea ce priveşte teritoriul Statelor Unite". 9

În acea seară, un curier i-a dus mesajul în 13 părţi al japonezilor şi secretarului Marinei, Frank Knox, la casa lui din Wardman Park, pe Connecticut Avenue. În timp ce Knox citea paginile în tăcere, soţia lui i-a spus curierului că

spera că soţul ei, care era obosit, îşi putea lua liber a doua zi pentru a „dormi pe săturate” întrucât nu a găsit nimic ieşit din comun în acel mesaj, Knox a decis să aştepte până a doua zi pentru a discuta cu Stimson şi Hull. Cu toate acestea, cea de-a 14-a parte a mesajului lipsea. Knox spera că până atunci le va fi pus la dispoziţie întregul mesaj şi aveau astfel să ştie intenţiile Japoniei.10

Consilierii secretarului de stat Hull şi ai generalului Marshall, care primiseră în acea seară mesajul în 13 părţi, nu au considerat că aveau motive să-şi tulbure şefii cu acele informaţii într-o seară de sâmbătă. Un consilier al lui Hull a citit mesajul şi a tras concluzia că el „avea puţine semnificaţii militare”. A promis că i-l va arăta secretarului de stat a doua zi dimineaţa.11

FDR era încă în pat duminică dimineaţă, când a fost înştiinţat că amiralul John Beardall, consilierul său militar, îi va aduce o servietă încuiată cu cea de-a 14-a parte a mesajului japonez. Beardall i-a predat preşedintelui servieta la ora 10: 00 dimineaţa şi a aşteptat răbdător cât acesta a citit totul. Era vorba de cea de-a 14-a parte a mesajului care sosise cu o seară înainte. Textul spunea că şansele de a realiza pacea în Pacific „prin cooperarea guvernului american” fuseseră „ratate”.

Servieta mai conţinea şi un al doilea mesaj, prin care se cerea ambasadorului japonez să distrugă maşinile de codificare de la ambasada din Washington şi să prezinte mesajul secretarului de stat la ora 13: 00. Însă chiar dacă aceste instrucţiuni erau incluse în pachetul citit de FDR, din câte se pare, acesta nu s-a alarmat. După ce a citit materialele, preşedintele s-a întors către amiral şi a spus: „S-ar părea că întrerup orice negocieri” Lui Roosevelt îi era limpede că japonezii plănuiau să lovească, dar când? Şi unde? Nimic nu sugera că ţinta va fi vreun obiectiv

american.12

Roosevelt era confruntat cu o dilemă: reacţia japoneză arăta limpede că rupeau relaţiile diplomatice şi că exista posibilitatea ca ei să lovească posesiuni ale Aliaţilor din Pacific. A presupus că ţintele probabile erau Malaysia Britanică sau Indiile de Est Olandeze. Fără intervenţia americană, japonezii puteau controla o zonă vastă, care era bogată în resurse naturale şi se întindea de la Insulele Aleutine până în India. Acea agresiune avea să întărească maşina de război japoneză, făcând-o un inamic de temut pentru Statele Unite. Pe de altă parte, avea să îi slăbească pe britanici, silindu-i să consume resurse preţioase pentru a-şi proteja posesiunile coloniale, resurse care puteau fi folosite pentru lupta împotriva lui Hitler.

Deşi ofensiva japoneză împotriva posesiunilor britanice ar fi prezentat un pericol pe termen lung pentru Statele Unite, FDR se îndoia că putea motiva naţiunea să intre în război pentru a salva teritoriile imperiale din Pacific ale britanicilor. Congresul aprobase cu multe rezerve să sprijine eforturile lui FDR de a apăra Marea Britanie. După cum nota Sherwood: „De ce să moară americani pentru Thailanda sau pentru alte avanposturi ale imperialismului britanic precum Singapore sau ale imperialismului olandez, în Indiile de Est, ori pentru comunism, la Vladivostok?” 13

Chiar dacă preşedintele şi-ar fi investit toată priceperea politică, dezbaterea de către Congres a intrării în război putea fi tărăgănată vreme de săptămâni. FDR avertizase poporul american în legătură cu pericolul din Atlantic şi cu necesitatea de a sprijini Marea Britanie. Cum îl putea convinge acum să intre în război în Pacific? O mare parte a retoricii lui se concentrase pe faptul de a-i convinge pe americani să ofere ajutor Marii Britanii, astfel

ca soldaţii americani să nu fie siliţi să moară într-un nou război peste hotare. Nu ştia dacă era cazul să ignore mesajul ori să facă publicul să nu se mai concentreze asupra războiului din Europa.14

Duminică, la întâlnirea de la ora 10: 00, radicalii Stimson şi Hull încercau să găsească răspuns la aceeaşi întrebare. „Hull este foarte convins că japonezii pun la cale o drăcie ieşită din comun şi noi ne întrebăm unde vor da lovitura”, a scris Stimson în jurnalul său. Ca şi Roosevelt, cei doi erau convinşi că ţinta probabilă va fi britanică, nu americană. Persista o singură întrebare: ce ar trebui să facă Statele Unite dacă Japonia ataca Singapore, Malaysia sau Thailanda? Stimson şi Hull erau convinşi că Statele Unite trebuiau să se alăture britanicilor dacă izbucnea lupta. Însă ei se întrebau dacă Roosevelt va fi de acord.

Toţi considerau că posibilitatea ca Japonia să atace America sau vreuna dintre posesiunile ei era redusă. În ziua precedentă, la şedinţa zilnică de informare cu şefii militari şi consilierii civili, Knox trecuse în revistă toate datele primite de la serviciile de informaţii. Rapoartele anunţau că o masivă forţă de intervenţie japoneză pornise în larg, îndreptându-se, după toate probabilităţile, spre coasta sudică a Indochinei. „Domnilor”, a spus Knox, „au intenţia să ne lovească pe noi?” Consilierii lui au dat un răspuns unanim. „Nu, domnule secretar”, a afirmat amiralul Richmond Kelly Turner, care răspundea de planificare în cadrul marinei. „Îi vor ataca pe britanici, încă nu sunt pregătiţi să ne lovească pe noi”. Un consilier naval şi-a notat: „Nu a existat nicio voce care să conteste asta. Declaraţia concisă a lui Turner a reprezentat evident gândirea Departamentului Marinei”. 15

Şi, în acest fel, în orele de dinaintea atacului japonez asupra Pearl Harbor, principalii consilieri de politică

externă ai preşedintelui se străduiau să elaboreze o strategie pentru a-l face să declare război împotriva Japoniei dacă aceasta ataca vreo posesiune britanică ori olandeză. Knox a dictat un memorandum care îl îndemna pe preşedinte să recunoască faptul că „orice ameninţare împotriva uneia dintre cele trei puteri reprezintă o ameninţare împotriva tuturor” După cum a declarat Knox în faţa unei comisii a Congresului, care investiga atacul, scopul lui a fost să îl convingă pe Roosevelt să declare că Statele Unite vor răspunde prin forţă dacă japonezii atacau Thailanda ori „teritorii britanice, olandeze, americane, franceze sau portugheze din zona Pacificului”.16

La sediul Ministerului de Război, situat în Munitions Building de pe Independence Avenue din Washington, colonelul

Rufus Bratton, consultant pe probleme de informaţii al generalului Marshall, nu s-a arătat alarmat de răspunsul în 14 părţi al japonezilor. Cu toate acestea, a rămas stupefiat când a citit cea de-a doua telegramă prin care se transmitea ambasadorului japonez să prezinte mesajul către secretarul de stat exact la ora 13: 00, şi apoi să distrugă maşinile de codificare. El a socotit că era vorba de o interceptare „de activare” Mesajul de la ora 13: 00 l-a convins că japonezii plănuiau să dea lovitura în zori undeva în Pacific.17

Bratton a încercat să ia legătura de urgenţă cu generalul Marshall, care se dusese să călărească, dar a trebuit să se mulţumească cu faptul de a transmite un mesaj ordonanţei lui Marshall. „Te rog să pleci imediat, solicită ajutor dacă este nevoie şi găseşte-l pe generalul Marshall”, l-a rugat el.18

Marshall a revenit în birou la 11: 25 şi a început să examineze întregul mesaj în 14 părţi. După ce a terminat,

i-a privit pe consilierii săi şi i-a întrebat dacă vedeau vreo semnificaţie în instrucţiunea privind prezentarea mesajului la ora 13: 00. Bratton a spus că „după toate probabilităţile, japonezii vor acţiona împotriva Thailandei, dar că puteau ataca şi alte zone” Consilierii lui Marshall au recomandat ca toate avanposturile americane din Pacific şi de pe Coasta de Vest să fie înştiinţate înainte de termenul limită de la ora 13: 00.19

Apoi, generalul Marshall l-a sunat pe amiralul Stark şi i-a spus că intenţiona să transmită mesaje de avertizare garnizoanelor armatei din Pacific şi din zona Canalului Panamá şi l-a întrebat dacă plănuia să avertizeze marina. Stark a spus că marina primise suficiente avertizări în legătură cu un posibil atac şi considera că nu existau motive să se mai transmită o nouă notificare. Marshall a început să redacteze mesajul: „Astăzi la ora 13: 00, japonezii vor prezenta ceea ce poate fi interpretat drept un ultimatum. De asemenea, au primit ordin să distrugă imediat maşina de codificat. Nu ştim ce semnificaţie prezintă ora, dar fiţi în alertă”. În timp ce Marshall scria mesajul, Stark s-a răzgândit şi l-a sunat pe acesta, convenind că autorităţilor navale trebuia să li se transmită acelaşi mesaj. Marshall a adăugat la mesaj: „Informaţi autorităţile navale în legătură cu această comunicare”.20

Marshall a predat mesajul scris de mână lui Bratton şi a dat ordin ca el să fie trimis imediat pentru transmitere, acordându-se prioritate maximă Filipinelor. Întrucât mesajul trebuia dactilografiat, el nu a fost trimis decât la ora 11: 58. Centrul de Transmisiuni al Armatei a trimis mesajul întâi la Comandamentul de Apărare din Caraibe din zona Canalului Panamá. Cel către Manila a plecat la 12: 06 şi câteva minute mai târziu către baza militară Presidio, din San Francisco. Din cauza interferenţelor

atmosferice, nu a fost posibilă transmiterea mesajului către Hawaii. De aceea Centrul de Transmisiuni a decis ca acesta să fie transmis ca telegramă prin compania Western Union. Mesajul a fost transmis din Washington la ora 12: 17. În Honolulu, un biciclist a preluat mesajul trimis de generalul Marshall la ora 7: 33 dimineaţa. Cum pachetul nu era marcat drept „Urgent”, mesagerul l-a pus în geantă pentru a-l preda conform programului său obişnuit. El nu a fost livrat decât după începerea bombardamentului.

Prima întâlnire programată de Roosevelt în ziua de duminică 7 decembrie a fost cu ambasadorul chinez, dr. Hu Shih, la ora 12: 30. Pentru a ajunge la întâlnire, ambasadorul luase trenul de noapte de la New York. S-au întâlnit în Cabinetul Oval. Roosevelt a ţinut să îl informeze pe ambasador că transmisese un apel privat către împăratul japonez. I-a citit ambasadorului Shih pasaje din scrisoare şi a explicat că intenţiona să facă public textul în ziua de marţi. În timp ce citea din scrisoare, preşedintele a evidenţiat pasajele pe care le socotea deosebit de inteligente. „Aici l-am prins”, a spus el la un moment dat, încântat de sine. „Asta a fost o frază de fineţe, elocventă. E bine că va fi consemnată”. L-a asigurat pe ambasador că dacă împăratul nu intervenea ca să îi potolească pe militari, războiul dintre Statele Unite şi Japonia era inevitabil. „Cred că va urma ceva urât în Birmania sau în Indiile de Est Olandeze, ori poate chiar în Filipine”, a spus FDR.21

După plecarea ambasadorului chinez la 13: 10, Roosevelt şi Hopkins au mâncat de prânz. După aceea, FDR a răsfoit colecţia filatelică, iar Hopkins s-a odihnit pe canapea. În acele momente, Roosevelt bănuia că japonezii vor lovi, dar avea convingerea că vor evita o confruntare directă cu Statele Unite, de aceea aveau să atace imperiile

europene din Pacific. Hopkins a vorbit ulterior despre numeroasele discuţii purtate cu FDR pe acest subiect. El a susţinut că FDR „credea că japonezii vor aplica o tactică prin care să evite un conflict cu noi; că nu vor ataca Filipinele sau Hawaiiul, ci vor acţiona împotriva Thailandei, Indochinei Franceze, sau vor face alte incursiuni în China şi vor ataca Strâmtoarea Malaysiei”. 22

Ministrul de Război Stimson se temea că Japonia va lovi posesiunile britanice şi olandeze din Pacific, evitând cu orice preţ o confruntare directă cu Statele Unite. Dar dacă se întâmpla acest lucru, ce avea să facă Roosevelt? „Ar trebui să îi determinăm să facă ei prima mutare”, a scris el în jurnalul său. Nu se aşteptase ca prima mutare să fie făcută într-un mod atât de devastator.23

Capitolul 4

„Acesta nu este
UN EXERCIŢIU DE LUPTĂ!”

La 13: 25 ora standard de pe Coasta de Est (7: 55 dimineaţa în Hawaii), pilotul de vânătoare Mitsuo Fuchida a privit din aer spre navele Marinei Statelor Unite aflate la ancoră la baza navală de la Pearl Harbor. Fuchida a strigat în microfonul aparatului de radiorecepţie: „To-to-te”, prima silabă a cuvântului japonez care înseamnă *atacaţi*. Acest cuvânt a fost urmat de un altul, şi mai încărcat de semnificaţie: „Tora, tora, tora”, însemnând *tigru*, mesajul de confirmare că atacul îi luase prin surprindere pe americani.

Insula Oahu, care găzduia Flota din Pacific, era considerată de mulţi planificatori militari drept cel mai puternic avanpost din lume. „Aici, în Hawaii”, spunea comandantul american Walter Short, „trăim ca într-o citadelă”. Tunuri masive de coastă înconjurau perimetrul portului, 45.000 de soldaţi apărau flota şi bazele aeriene

de orice atac, iar escadrilele de bombardiere, de avioane de recunoaştere şi de vânătoare patrulau cerul. Trei portavioane, opt cuirasate şi 29 de distrugătoare asigurau baza pentru operaţiunile militare din Pacific.1

Formidabila bază navală americană de la Pearl Harbor părea o ţintă puţin probabilă, dar în ultimele luni, liderii militari japonezi hotărâseră că era esenţial să provoace daune Marinei SUA pentru a-şi realiza ambiţiile teritoriale în regiune.

Atacul împotriva bazei de la Pearl Harbor a fost ideea amiralului Isoruko Yamamoto, comandantul-şef al Flotei Combinate Japoneze. Era un războinic încercat în luptă. În 1905, la vârsta de 21 de ani, şi-a pierdut degetele arătător şi mijlociu în timpul unei lupte feroce cu ruşii, la strâmtoarea Tsushima. După Primul Război Mondial, a călătorit în Statele Unite, a studiat la Harvard şi ulterior a fost ataşat naval la Washington. Mai mult decât majoritatea liderilor japonezi, el înţelegea Statele Unite şi respecta capacitatea industrială enormă a acestora. Aprecia cultura şi istoria americană. Când un ofiţer tânăr l-a întrebat ce ar trebui să citească pentru a-şi îmbunătăţi cunoştinţele de limbă engleză, Yamamoto i-a recomandat biografia lui Abraham Lincoln, scrisă de care Sandburg. „Îmi place Lincoln”, a spus el. „Îl consider măreţ nu doar ca american, ci ca fiinţă umană”. 2

Deşi nu era pilot, Yamamoto căpătase un respect deosebit pentru capacitatea militară oferită de puterea aeriană. De asemenea, îşi câştigase reputaţia de persoană care gândea îndrăzneţ şi care era dispusă să-şi asume riscuri. În timpul liber îi plăcea să joace poker pe mize mari, punând la încercare nervii şi răbdarea adversarilor. „Lui Yamamoto îi plăcea să rişte în toate jocurile, procedând la fel şi în probleme de strategie militară”, a

afirmat un consilier. „Avea suflet de jucător”. 3

În 1940, Yamamoto a gândit un plan pragmatic şi îndrăzneţ pentru înfrângerea Statelor Unite. A susţinut o operaţiune ofensivă împotriva Flotei din Pacific chiar în portul care o adăpostea, Pearl Harbor. Era convins că flota americană trebuia schilodită înainte ca Japonia să poată purta războiul în Asia. Modelul pentru atacul lui a fost strategia reuşită de Hitler în Europa, Blitzkriegul. Scopul era de a lovi inamicul cu o forţă copleşitoare.

Yamamoto a înţeles riscurile de a purta un război cu un colos industrial precum Statele Unite. Pentru a obţine avantajul, şi-a dat seama că Japonia trebuia să dea o lovitură decisivă. După cum i-a explicat el ministrului Marinei, „Trebuie să facem tot ce se poate… şi să hotărâm soarta războiului chiar din prima zi” El socotea că o lovitură decisivă, care să scoată America din luptă, va demoraliza poporul american, făcându-l mai puţin dispus să sprijine un război îndelungat şi costisitor în Pacific. Statelor Unite le vor trebui ani de zile pentru a-şi reveni din acea lovitură, iar până atunci naţiunea americană se va confrunta cu un fapt împlinit, deoarece Japonia va controla totul între Oceanele Indian şi Pacific.4

Când Yamamoto a propus pentru prima oară acea idee, ea a fost respinsă unanim ca fiind nepractică: portul Pearl Harbor era prea departe şi prea bine apărat. Cu toate acestea, Yamamoto era convins că printr-o planificare atentă şi cu puţin noroc, Pearl Harbor putea fi distrus printr-un atac aerian masiv, întreprins în mare secret. Discret, hotărâtul amiral a început să alcătuiască o echipă de subordonaţi de încredere pentru a planifica asaltul. Pentru executarea atacului, Yamamoto a apelat la comandantul Minoru Genda, un pilot îndrăzneţ de 36 de ani care înfiinţase bine-cunoscutul „Circ zburător Genda”,

un grup de piloţi pricepuţi care distrau publicul cu acrobaţii aeriene. Cunoscut şi sub numele de „Nebunul Genda” pentru fanatismul lui, el era şi un gânditor profund şi un bun strateg.

Genda l-a convins pe Yamamoto că un atac ar reuşi dacă ar fi întreprins în zori şi că ar necesita participarea tuturor portavioanelor flotei. El a considerat că trebuia să se recurgă la bombardament în picaj, la bombardament de la mare altitudine, precum şi la folosirea de torpile. Esenţial era elementul surpriză. Trebuiau să lovească înainte ca americanii să-şi poată mobiliza redutabila apărare la sol şi aeriană. Lucru probabil şi mai important, el l-a convins pe amiral să recruteze un coleg de clasă, Mitsuo Fuchida, pentru a instrui piloţii şi pentru a-i conduce la atac. Comandantul japonez în vârstă de 39 de ani era nepotul unui renumit samurai. Purta o mustaţă tip muscă pentru a-şi exprima admiraţia faţă de Adolf Hitler.

În acea vară, Fuchida a instruit piloţii, folosind golful Kagoshima din Kyūshū, deoarece semăna ca topografie cu Pearl Harbor. Cea mai mare provocare a fost conceperea unei modalităţi de a face torpilele să funcţioneze în apa puţin adâncă, în jur de 14 metri, din portul Pearl Harbor. Torpilele lansate din aer aveau nevoie de o adâncime a apei de cel puţin 30 de metri pentru a funcţiona cu succes. Genda a propus o soluţie: a adăugat torpilelor aripioare din lemn pentru ca acestea să rămână mai la suprafaţă. Totodată, a adăugat aripioare de oţel bombelor perforante de 40 de centimetri care aveau să fie folosite pentru a străpunge blindajul gros al cuirasatelor americane. Aripioarele garantau căderea bombelor cu botul în jos, sporind astfel forţa lor explozivă.6

Planul a impus ca bombardierele lansatoare de torpile să lovească primele, coborând până la cel mult zece

metri de nivelul mării, pentru a ataca cele mai mari cuirasate. Întrucât navele erau amarate câte două, bombardierele puteau lovi doar navele de la exterior. Bombardierele lansatoare de torpile aveau să fie urmate de bombardiere Nakajima B5N2 la altitudine mare sau joasă, care urmau să lovească restul de cuirasate. Genda a planificat un val final de bombardiere în picaj care să distrugă aerodromurile armatei şi ale marinei. Planul mai presupunea folosirea unor spioni bine plasaţi pe insulă pentru a transmite informaţii privind mişcările de nave şi procedurile de securitate.

Pe 17 noiembrie, armada japoneză a părăsit baza de instruire din golful Saeki pentru a ajunge la punctul de întâlnire din golful Hitokappu din insulele Kurile, la nord de insulele principale ale Japoniei. De acolo şi-a început drumul către Pearl Harbor. Forţa operaţională dispunea de şase portavioane, 400 de avioane de luptă, două cuirasate, două crucişătoare, nouă distrugătoare şi o duzină de alte nave de suprafaţă. Deplasându-se cu viteza medie de 24 de kilometrizoră, realimentând zilnic, flota atacatoare a parcurs 6.500 de kilometri pe întinderea pustie a Pacificului de Nord. Între ordinele primite de flotă exista o prevedere că „în eventualitatea în care se ajunge la o înţelegere în negocierile cu Statele Unite, forţa operaţională se va întoarce imediat în Japonia” însă nimeni nu credea că se va întâmpla acest lucru.

În momentul în care guvernul a emis ordinul de atac – „Urcaţi muntele Nitaka 1208” – pe data de 2 decembrie, flota parcursese deja jumătate din distanţa până la Pearl Harbor. Referirea se făcea la cel mai înalt pisc din Japonia, o metaforă potrivită pentru un plan atât de ambiţios. Deplasându-se în formaţie de pană, pe 4 decembrie, flota se afla la 1 700 de kilometri de Hawaii. La data de 4

decembrie, armada desfăşurată a virat spre sud, către Oahu şi a sporit viteza la 37 de kilometri/ oră. A doua zi dimineaţă, pe 7 decembrie, la ora 5: 50, flota se găsea la 408 kilometri nord de Oahu. „Am adus cu succes forţa operaţională la punctul din care putem declanşa atacul”, i-a spus comandantul lui Genda. „De aici înainte povara cade pe umerii tăi”. 7

La ora 6: 00, portavioanele japoneze au întors în vânt şi a fost lansat primul val de 183 de avioane. Avioanele au decolat de pe toate cele şase portavioane în acelaşi timp. Au fost necesare 15 minute pentru ca toate aparatele să se ridice în aer pentru a executa primul asalt. Înainte de a decola, fiecare ofiţer şi-a legat o *hachimaki* în jurul capului. Acea legătură de pânză tradiţională, pe care era imprimat simbolul Soarelui Răsare, semnifica faptul că piloţii porneau într-o misiune importantă care impunea curaj şi hotărâre. După lansare, bombardierele şi-au ocupat poziţiile în aer. Cele care urmau să lovească de la mare înălţime s-au ridicat la 3 100 de metri, având avioanele torpiloare în dreapta, iar bombardierele în picaj în stânga. În jurul adevăratei constelaţii de bombardiere roiau avioanele de vânătoare Zero, care aveau să asigure protecţia.8

La ora 7: 05, de pe portavioane s-au mai ridicat 167 de aparate. Cei care plănuiseră asaltul ar fi preferat o singură lovitură cu o forţă copleşitoare, însă pentru că ar fi durat prea mult până când s-ar fi ridicat în aer toate avioanele, au împărţit totul în două forţe de atac. Primul val a pornit în zbor către Oahu, în timp ce al doilea val a început să decoleze de pe portavioane. A fost nevoie de 90 de minute pentru ca toate avioanele de asalt japoneze să se ridice în aer.9

Piloţii japonezi exersaseră un sistem original de

semnalizare pentru apropierea finală. Dacă reuşeau să realizeze un atac prin surprindere, Fuchida urma să tragă un semnal „dragon negru” cu pistolul. Acest lucru avea să le permită avioanelor torpiloare, mai lente şi vulnerabile, să atace primele. Acestea aveau să fie urmate de bombardierele care zburau la orizontală şi, în cele din urmă, de bombardierele în picaj. Dacă nu aveau să fie întrunite elementele atacului surpriză, Fuchida trebuia să lanseze două rachete de semnalizare, ceea ce însemna că bombardierele torpiloare aveau să atace ultimele, în timp ce americanii erau concentraţi asupra celorlalte bombardiere.10

Dându-şi seama că îi surprinsese nepregătiţi pe americani, Fuchida a lansat racheta de semnalizare numită „dragonul negru” Cum liderul grupului de avioane de vânătoare nu a reacţionat, Fuchida a presupus că ratase semnalul, de aceea a lansat cea de-a doua rachetă de semnalizare. Cu toate acestea, liderul a văzut ambele rachete şi a interpretat totul drept un semnal că pierduseră elementul surpriză.11

Acea scăpare nu a reuşit să încetinească avioanele care se apropiau de insulă. Privind prin binoclu, Fuchida a văzut în depărtare şirul de cuirasate amarate pe Battleship Row. Portavioanele flotei se aflau în larg în acea zi, însă cuirasatele şi distrugătoarele stăteau aliniate, fiind ţinte sigure. Deşi s-a simţit dezamăgit că nu văzuse niciunul dintre portavioanele americane în locurile lor obişnuite, Fuchida a fost entuziasmat când a zărit în depărtare şirul de nave ale căror echipaje nu bănuiau nimic. „Ce privelişte magnifică, aproape de necrezut!” a gândit Fuchida în sinea lui. I se spusese că vor fi nouă nave, dar el a numărat doar şapte (i-a scăpat *Pennsylvania*, care era la doc uscat).12

Primul val de 183 de avioane de vânătoare,

bombardiere şi lansatoare de torpile s-a împărţit în două grupuri: 12 avioane au pornit spre aerodromul Hickam, în timp ce restul s-au îndreptat spre navele de pe insula Ford. Avioanele de vânătoare şi bombardierele în picaj roiau deasupra aerodromurilor de la Kaneohe, Hickam, Ewa, Bellows şi Wheeler. În acelaşi timp, forţa principală a japonezilor s-a îndreptat spre ţinta principală, Pearl Harbor.

În momentul în care avionul lui Fuchida a zburat pe deasupra navei USS *Nevada*, fanfara de la bordul ei cânta imnul american, pregătind ridicarea pavilionului navei la ora 8: 00 dimineaţa. Avioanele de luptă japoneze au mitraliat fanfara şi au lansat o torpilă care a ratat nava USS *Arizona* aflată în apropiere. Soldaţii şi marinarii erau atât de obişnuiţi cu exerciţiile militare şi cu păcănitul gloanţelor, încât nu s-au alarmat imediat la auzul zgomotelor. Nimeni nu s-a gândit că ar putea fi atacaţi de japonezi. Aflaţi la bordul USS *Arizona*, soldaţii şocaţi au rămas pe punte şi s-au uitat uimiţi la avioanele japoneze care lansau bombe şi trăgeau cu mitralierele, însă nu au reacţionat imediat. „Asta e cel mai reuşit exerciţiu de luptă pe care l-au realizat Forţele Aeriene!” a remarcat un marinar derutat.13

Când bombele au început să explodeze în jurul lor, iar focul de mitraliere lovea punţile, a devenit clar că marinarii de la Pearl Harbor asistau la ceva imposibil: un atac dezlănţuit de japonezi pe scară largă împotriva unui obiectiv pe care americanii îl socoteau o fortăreaţă de neatins. La ora 7: 58, centrul de comandă de pe insula Ford a anunţat: „Raid aerian, Pearl Harbor, acesta nu este un exerciţiu de luptă!” Un marinar de la bordul USS *Oklahoma* a emis un avertisment mult mai clar prin sistemul de amplificare al navei: „Treceţi la posturile de

luptă! Asta nu e o glumă!”

Dintre cele o sută de nave aflate la Pearl Harbor în acea zi, ţintele principale au fost cele opt cuirasate, dintre care şapte erau amarate pe Battleship Row de pe insula Ford. Toate cele şapte cuirasate de pe insula Ford au fost lovite în primele şapte minute. Două torpile cutremuraseră deja USS *Oklahoma*, care a început să se încline la babord, iar apoi s-a răsturnat, în apropiere, o bombă a căzut în buncărul prova al navei USS *Arizona*, dând naştere unei mingi de foc ce s-a înălţat până la 1.500 de metri deasupra navei. Explozia şi incendiul ce a urmat au ucis 1177 de oameni.14

Pentru soldaţii de la bordul navelor lovite, dimineaţa liniştită se transformase într-un adevărat iad. Mulţi erau înconjuraţi de flăcările care devorau navele. „Pretutindeni erau cadavre”, a declarat soldatul James Cory, care se afla pe puntea navei *Arizona* înainte ca aceasta să se scufunde. „Oamenii de pe punte erau înnebuniţi. Au ars de vii. Pielea li se albise ca şi cum cineva ar fi avut o găleată cu vopsea albă şi i-ar fi dat cu pensula. Părul le era ars complet… iar tălpile bocancilor erau singurele lucruri care mai rămăseseră din trupurile lor”. 15

Zburând pe deasupra acestor scene, comandantul Fuchida nu-şi putea dezlipi ochii de la acel infern. „O coloană uriaşă de fum de un roşu-închis s-a ridicat până la peste 300 de metri, iar o undă de şoc a izbit avionul”, şi-a reamintit el ulterior. „Era o flacără roşie urâtă, cumplită, genul de flacără produsă de praful de puşcă, şi mi-am dat seama imediat că explodase un buncăr cu proiectile. A fost de-a dreptul îngrozitor”.

În acelaşi timp, un alt grup de bombardiere şi de avioane de vânătoare provocau mari daune avioanelor Forţei Aeriene a SUA, printr-un atac rapid şi puternic

asupra bazelor aeriene ale marinei de pe insula Ford şi din golful Kaneohe, a aerodromurilor marinei de la Ewa, precum şi a aerodromurilor armatei de la Bellows şi Wheeler. Asaltul japonez a devastat aerodromul Hickam, unde se găseau majoritatea bombardierelor Forţelor Aeriene – 20 de bombardiere B-17, 12 bombardiere uşoare A-20 şi 32 de bombardiere B-18. Întrucât armata se temuse de sabotaje mai mult decât de bombardierele japoneze, se dăduse ordin ca aparatele să fie parcate cât mai aproape unul de altul, astfel încât să poată fi controlate şi protejate mai uşor. Acea hotărâre a produs consecinţe nedorite: aliniate aripă lângă aripă, avioanele au reprezentat ţinte uşoare pentru piloţii japonezi.

Aflat acasă când s-a declanşat atacul, amiralul Kimmel a primit un telefon de la un aghiotant panicat. „S-a primit un mesaj de la turnul de transmisiuni care ne anunţă că japonezii atacă Pearl Harbor şi că nu este vorba de un exerciţiu de luptă”, i-a spus el amiralului. Kimmel, care vedea Battleship Row de pe peluza casei, a lăsat jos receptorul şi a ieşit în fugă afară, unde a întâlnit-o pe vecina lui, doamna John Earle. Ea a povestit că a văzut avioanele zburând pe cer, „descriind opturi, apoi bombardând navele, întorcându-se şi lansând mereu bombe” A văzut simbolul Soarelui Răsare pe aripile lor şi „ar fi văzut şi feţele piloţilor dacă aceştia s-ar fi aplecat puţin”. Ea a mai spus că l-a observat pe Kimmel, care, alături de ea, „privea şocat, incapabil să creadă ce vedea”. Avea faţa „albă ca şi uniforma pe care o purta”.

Avioanele din primul val au întrerupt atacul în jurul orei 8: 45 şi s-au întors la portavioanele lor. După o perioadă de acalmie de circa 30 de minute, a apărut pe cer cel de-al doilea val, alcătuit din 167 de avioane. Dacă japonezii au reuşit să îi surprindă total pe apărători la

primul asalt, cel de-al doilea val a fost întâmpinat cu foc antiaerian puternic şi a produs doar pagube neînsemnate. Aproape 90% dintre distrugeri au fost provocate de primul val.17

La încheierea celui de-al doilea atac, Fuchida a pilotat în cerc pe deasupra Pearl Harbor pentru a evalua distrugerile pe care le provocaseră forţele lui. S-a declarat satisfăcut de rezultate. În doar 15 minute ucigătoare, atacatorii japonezi reuşiseră să distrugă Flota americană din Pacific. Însă Fuchida şi-a dat seama că forţele lui rataseră câteva ţinte-cheie. Şantierul naval şi facilităţile de depozitare a combustibilului rămăseseră neatinse. Iar câteva nave americane încă pluteau. Era necesar încă un val de atac.

Când s-a întors la portavionul său, cel de-al treilea val de avioane era pregătit de decolare. Însă amiralul Nagumo a socotit că misiunea fusese îndeplinită şi că sosise momentul ca flota sa să se întoarcă acasă. Aveau rezerve reduse de combustibil şi ştia că portavioanele americane vor porni împotriva lui. La ora 13: 00, forţa operaţională a pornit spre Japonia.18

În 1946, Comisia Mixtă a Congresului care a investigat evenimentele din 7 decembrie a descris Pearl Harbor drept „cel mai mare dezastru militar şi naval din istoria naţiunii noastre”. Era o evaluare corectă. În câteva minute, bombardierele japoneze scufundaseră sau avariaseră grav opt cuirasate, trei crucişătoare uşoare, patru distrugătoare şi 350 de avioane. Numărul victimelor din rândul americanilor s-a ridicat la 3 566 de oameni. Dintre cei 2 388 de morţi, aproape jumătate – 1 177 – au fost de pe USS *Arizona*, unde au rămas îngropaţi până în prezent. Prin comparaţie, japonezii au pierdut doar 28 de avioane, cinci minisubmarine şi mai puţin de 100 de

oameni.19

Capitolul 5

„Ai auzit ştirea?”

În timp ce avioanele japoneze se roteau pe deasupra Pearl Harbor, oficialităţile marinei din Hawaii au informat Washingtonul în legătură cu atacul. Pearl Harbor nu era prima criză a preşedinţiei Roosevelt, însă a fost cea mai neaşteptată şi mai dificilă. În minutele critice care au urmat, FDR s-a adresat oamenilor de încredere de care avea nevoie ca să elaboreze o strategie adecvată pentru a face faţă crizei.

Baza navală din San Francisco a recepţionat anunţul privind raidul aerian întreprins de japonezi împotriva Pearl Harbor. Mesajul s-a transmis la Washington şi a fost predat lui Frank Knox, care se întâlnea cu amiralul Stark. „Dumnezeule, nu poate fi adevărat, trebuie să fie vorba de Filipine”, a spus Knox după ce a citit buletinul. Stark s-a uitat la mesaj şi a recunoscut codul de origine – CINCPAC – ceea ce arăta clar că era autentic şi corect. „Nu, domnule, e vorba de Pearl Harbor”, a spus amiralul Stark. Knox şi-a dat seama că trebuia să ajungă la preşedinte cât mai curând posibil.1

La ora 13: 47, la circa 27 de minute după ce primele avioane japoneze au început raidurile de bombardament la Oahu, operatorul Casei Albe l-a informat pe Roosevelt, aflat încă în cabinetul lui, că Knox era la telefon, având de comunicat un mesaj urgent. „Domnule preşedinte”, a spus Knox, „s-a recepţionat o radiogramă din Honolulu, de la comandantul-şef al forţelor noastre de acolo, anunţând toate staţiile că sunt atacaţi aerian şi că nu e vorba de un exerciţiu de luptă”. A mai spus că, din câte se părea, „japonezii au atacat Pearl Harbor” „NU!” a strigat Roosevelt.

După ce a încheiat convorbirea cu Knox, Roosevelt i-a spus vestea lui Harry Hopkins. Acesta era convins că informarea era eronată. „Mi-am exprimat convingerea că trebuia să fie vorba de o greşeală şi că Japonia nu ar ataca în Honolulu”, a notat el într-un memorandum pe care l-a scris despre evenimentele din acea zi. Şi Roosevelt spera că era o ştire falsă, însă instinctul îi spunea altceva. „Preşedintele credea că raportul era probabil adevărat şi s-a gândit că era genul de lucru neaşteptat de care sunt în stare japonezii, şi că în momentele în care discutau despre pacea din Pacific, ei unelteau să o tulbure”, a remarcat Hopkins. Însă este puţin probabil ca Roosevelt să fi anticipat amploarea dezastrului care se petrecuse în Hawaii. Ca mulţi alţi oficiali militari, FDR considera că Pearl Harbor era în mare măsură invulnerabil la un atac.2

FDR avea la dispoziţie doar o echipă restrânsă la Casa Albă în momentul când a aflat de atac. Duminica după-amiaza erau prezenţi puţini consilieri şi nu exista deloc personal auxiliar. Cu excepţia cabinetului de război, majoritatea membrilor personalului Casei Albe şi mulţi consilieri erau plecaţi.

Brusc, pe panoul centralei telefonice s-au aprins beculeţe, iniţial apeluri din partea lui Hopkins şi a lui FDR, care încercau să ia legătura cu personalul, iar apoi ale unor oficialităţi care sunau la Casa Albă pentru a primi informaţii suplimentare, întrucât era duminică, o zi care ar fi trebuit să fie liniştită, de serviciu era o singură operatoare, şi aceea proaspăt angajată, pe nume Jesse Gill. Veterana, Louise (Hackie) Hackmeister, care fusese operatoarea-şefă încă din 1933, se afla acasă. Hopkins i-a dat ordin lui Jesse să găsească o parte dintre consilierii de încredere şi să îi convoace la Casa Albă. FDR a insistat ca ea să ia legătura cu consilierii lui de politică externă

pentru a putea discuta cu ei. În afara acestor apeluri, Jesse a rugat-o pe Hackie să vină pentru a o ajuta. Avea să fie o zi grea pentru centrala telefonică de la Casa Albă. „Nu am părăsit locul de la pupitru de la ora 14: 00 până la ora 23: 00 în acea seară”, i-a declarat Hackie unui reporter. Când, într-un târziu, am vrut să mă ridic, am fost cât pe ce să mă prăbuşesc din picioare”. 3

Grace Tully, secretara lui Roosevelt, se relaxa în apartamentul ei de pe Connecticut Avenue, la numărul 3.000 când a fost sunată de operatoarea Casei Albe. „Preşedintele are nevoie de tine imediat”, a spus ea. „A plecat o maşină să te aducă. Japonezii tocmai au bombardat Pearl Harbor”. Tully a spus ulterior că fusese „prea năucită” ca să reacţioneze la acea ştire. „Preşedintele avea nevoie de mine. Avea încredere în mine. Singura mea dorinţă a fost să ajung la Casa Albă cât de repede posibil”. S-a îmbrăcat „ca un pompier” şi a coborât „tot ca un pompier”.4

Casa Albă l-a contactat şi pe fiul lui FDR, căpitanul James Roosevelt, care se afla la casa lui din Washington, unde dormea. I s-a spus că japonezii atacaseră Pearl Harbor şi că tatăl lui dorea să îl vadă imediat.

Primul apel telefonic făcut de preşedinte a fost către ministrul de Război, Henry Stimson. Potrivit lui Hopkins, FDR a telefonat la 14: 05. Stimson stătuse la birou toată dimineaţa, dar plecase acasă pentru masa de prânz. Când a ridicat receptorul, a recunoscut vocea lui Roosevelt. Cu un „glas foarte agitat”, FDR l-a întrebat: „Ai auzit ştirea?” Stimson nu ştia la care ştire se referea FDR. „Da, am auzit că au venit nişte telegrame cu ştiri despre înaintarea japonezilor în golful Siam”. FDR a răspuns: „A, nu, nu. Nu la asta mă refer. Au atacat Hawaiiul. Acum bombardează Hawaiiul”. Stimson s-a ridicat imediat de la masă şi a

revenit la birou.5

Având în vedere atitudinea lui belicoasă şi convingerea că războiul cu Japonia era inevitabil, Stimson a notat în jurnalul său că a trăit un sentiment de „uşurare” când a aflat de asaltul japonez asupra Pearl Harbor. Primul lui sentiment a fost „de uşurare că starea de indecizie se sfârşise şi că acea criză se rezolvase într-un mod care va uni poporul nostru”, a scris el.6

După ce a încheiat convorbirea cu Stimson, Roosevelt l-a contactat pe Hull, secretarul de stat. Acesta se afla în biroul său, aşteptând să îl primească pe ambasadorul Kichisaburo Nomura şi pe trimisul special al „păcii” Saburo Kurusu. Aceştia telefonaseră la Departamentul de Stat la amiază şi solicitaseră o întâlnire la ora 13: 00, însă întârziau pentru că oficialităţile de la Tokyo insistaseră că doar persoanele cu drept de acces la secrete deosebite puteau traduce mesajul final. Niciunul dintre cei doi diplomaţi nu ştia să bată la maşină. Dându-şi seama că nu vor reuşi să respecte ora stabilită iniţial, ei ceruseră o reprogramare pentru ora 13: 45, dar au apărut cu 20 de minute întârziere, ceea ce i-a oferit lui FDR suficient timp pentru a lua legătura cu Hull.7

Cât trimişii japonezi au rămas în camera de primire a diplomaţilor, FDR i-a spus lui Hull despre atacul împotriva Pearl Harbor. În declaraţia pe care a dat-o în faţa Comisiei Roberts, Hull a susţinut că în acele momente exista o anumită nesiguranţă în legătură cu acurateţea raportului original. „S-a anunţat că Pearl Harbor a fost atacat”, şi-a amintit el că i-a spus FDR. Hull a discutat cu preşedintele „dacă să consider acel raport drept adevărul de netăgăduit privind situaţia şi să refuz să-i primesc ori dacă, având în vedere relaţiile extrem de delicate, să las deschisă singura şansă din zece ca raportul să nu reflecte realitatea”

Roosevelt i-a transmis lui Hull ordinul de a-i primi pe reprezentanţi, dar să nu dea de înţeles că ştia despre atac. Hopkins a spus că Roosevelt afirmase că Hull trebuia „să primească răspunsul lor în mod oficial şi glacial, să îi salute şi să îi trimită la treburile lor”.8

Hull i-a făcut pe ambasadori să aştepte în faţa biroului său până la 14: 20. Când cei doi au intrat, Nomura a precizat că „i se transmiseseră instrucţiuni să prezinte mesajul la ora 13: 00” şi s-a scuzat pentru întârziere. Când ministrul a întrebat de ce se precizase ora 13: 00 fix, ambasadorul a spus că nu cunoştea motivul. Hull s-a prefăcut că citeşte documentul, cu toate că îi cunoştea conţinutul, iar apoi, încălcând în mod evident instrucţiunile primite de la FDR, a replicat cu o virulenţă deosebită. „În cei 50 de ani de când sunt funcţionar public”, a spus el, „nu am mai pomenit un document mai plin de falsităţi şi de deformări ale adevărului ca acesta – minciuni şi deformări atât de infame, încât până astăzi nu-mi închipuiam că ar putea exista pe planetă vreun guvern capabil să le formuleze”. Înainte ca japonezii să poată răspunde, Hull a ridicat mâna ca să îi reducă la tăcere, apoi a făcut un semn către uşă. Cei doi ambasadori „au plecat fără să facă vreun comentariu”.9

Hull a presupus că trimişii japonezi ştiau despre atac şi că făceau parte din conspiraţie. În realitate, ei nu fuseseră informaţi în legătură cu planul şi au aflat ştirea doar după întoarcerea la ambasadă. Nomura a rămas şocat. Pentru el, asta însemna că misiunea lui de pace fusese un eşec. Multe alte persoane din ambasadă erau extrem de îngrijorate de spectrul războiului dintre Statele Unite şi Japonia şi mult mai puţin convinse decât conducătorii militari japonezi că perspectiva victoriei le surâdea. Un secretar al ambasadei i-a spus soţiei: „Vai, e

îngrozitor! De ce au făcut un lucru atât de cumplit? Japonia e sortită pieirii”. 10

FDR şi-a dat seama că reporterii vor afla foarte curând despre atac şi a ţinut să păstreze controlul asupra fluxului de informaţii. Îşi dedicase mult timp stabilirii de legături apropiate cu presa şi făcuse mai multe decât preşedintele precedent pentru a controla difuzarea ştirilor. Partenerul lui de încredere în acest efort a fost Steve Early, primul secretar de presă cu normă întreagă al Casei Albe.

Cei doi s-au cunoscut la Convenţia Partidului Democrat f din 1912, care s-a ţinut la Baltimore. Early lucra ca reporter pentru United Press International (UPI), iar FDR era suporter al lui Wilson, făcând parte din delegaţia New York-ului. Cei doi s-au împrietenit. În 1920, când FDR concura pentru funcţia de vicepreşedinte, susţinut de guvernatorul statului Ohio, James Cox, şi avea nevoie să-şi creeze o echipă de campanie, l-a angajat pe Early pentru a se ocupa de organizarea vizitelor şi a apariţiilor lui publice. Roosevelt şi-a petrecut mai tot deceniul *20 luptându-se cu poliomielita şi reconstruindu-şi cariera politică, perioadă în care Early şi-a luat o slujbă la Paramount Pictures, unde se ocupa de realizarea jurnalelor de ştiri ale Washingtonului. După ce FDR a câştigat alegerile din 1932, Early s-a alăturat echipei de la Casa Albă. Plănuise să stea doar două săptămâni, dar, 12 ani mai târziu, când Roosevelt a murit, se afla încă în post.

Early se aşteptase la o zi aproape fără ştiri. Sâmbătă se întâlnise cu reporterii, spunând în glumă că „preşedintele a decis că aţi fost atât de ocupaţi în ultima vreme, iar Crăciunul este atât de aproape, încât o să vă acorde o zi liberă pentru a merge la cumpărături” Intrând în atmosfera degajată, un jurnalist a spus: „Cred că acum este la Casa Albă şi scrie o declaraţie de război, nu?” Early

a recunoscut că preşedintele se afla la Casa Albă, dar că acesta nu scria, ci „se bărbierea” Le-a spus reporterilor să îşi ia liber în acel weekend. FDR „va rămâne acasă în această dimineaţă; nu va veni la birou. Nu se fac programări pentru astăzi şi mâine şi nici nu cred că vor apărea solicitări”.11

Early şi-a luat liber duminică, gândindu-se să petreacă ziua acasă. Era încă în halat de baie, în biroul de la etajul întâi al casei sale de pe Morningside Drive din nord-estul Washingtonului, când telefonul de pe linia specială, care îi asigura legătura directă cu Casa Albă, a început să sune. În acea dimineaţă nu a mai fost cazul să schimbe amabilităţi cu cineva. Primele cuvinte pe care le-a auzit au fost: „Ai ceva de scris la îndemână?” Early a crezut că Roosevelt făcea glume. „Chiar am nevoie de aşa ceva?” Roosevelt era extrem de serios. „Da”, i-a răspuns FDR. „Am de făcut o declaraţie foarte importantă. Ar trebui să fie transmisă cuvânt cu cuvânt”. 12

Secretarul de presă şi-a dat seama din tonul vocii lui Roosevelt că lucrurile erau serioase. A chemat-o pe Helen, soţia sa, ca să-l ajute să înregistreze mesajul. „Japonezii au atacat Pearl

Harbor din aer, afectând toate activităţile de pe insula Oahu, principala bază americană din insulele Hawaii”. Lucru ciudat, după ce i-a dictat această declaraţie, Roosevelt l-a întrebat pe Early: „Tu ai ceva veşti?” Early a fost şocat de acea întrebare. FDR tocmai îi dictase un mesaj care era sinonim cu o declaraţie de război şi îl întreba pe el dacă avea alte informaţii. I-a răspuns: „Niciuna care să se compare cu informaţia pe care tocmai mi-aţi transmis-o, domnule preşedinte”.13

Imediat ce a încheiat discuţia cu Roosevelt, Early i-a telefonat operatoarei de la Casa Albă şi a rugat-o să îi facă

legătura cu cele trei agenţii de presă: Associated Press (AP), United Press şi International News Service. La ora 14: 22, Early s-a adresat celor trei agenţii de ştiri folosind o conexiune triplă: „Sunt Steve Early. Vă telefonez de acasă. Am în faţa mea o declaraţie pe care preşedintele mi-a cerut să o difuzez” După ce a citit declaraţia preşedintelui, le-a spus celor trei agenţii de ştiri că era în drum spre Casa Albă şi că le va apela pentru a le da mai multe informaţii imediat ce le va avea.

Înainte de a pleca de acasă, Early a sunat din nou la agenţiile de ştiri pentru a le anunţa, de astă dată fals, după cum s-a dovedit, că japonezii bombardau şi Manila. „Se anunţă şi un alt atac. Acesta a fost declanşat împotriva bazelor armatei şi ale marinei din Manila”. Nu este limpede motivul pentru care a revenit ca să dea acea ştire şi de unde primise acele informaţii. Sursa cea mai probabilă ar fi putut să fie FDR, însă nu există nicio probă privind un atac împotriva Manilei la acea oră, ori că preşedintele primise vreo informaţie în acel sens. Probabil că oficialii de la Washington au întâmpinat dificultăţi în luarea legăturii cu Manila în minutele de după ce primiseră ştirea privind Pearl Harbor şi atunci au presupus că şi Filipinele erau atacate. Ceea ce se petrecea cu adevărat în Filipine va reprezenta o sursă de îngrijorare şi de derută pentru Casa Albă în cursul acelei zile.14

Early s-a schimbat şi a plecat la Casa Albă, urmând să trăiască cele mai stresante 24 de ore din viaţă.

În minutele care au urmat aflării ştirii despre atacarea flotei din Hawaii, FDR a mai dat un telefon. Acesta a fost către ambasadorul chinez, Hu Shih, care părăsise Casa Albă cu câteva ore mai devreme. „Hu Shih”, a spus FDR, „voiam să vă spun că japonezii au bombardat Pearl Harbor şi Manila” Shih şi-a adus aminte că FDR

„avea o voce foarte agitată, furioasă şi încordată” Roosevelt a încheiat scurta discuţie spunând: „Întrucât aţi fost ultima persoană cu care am discutat înainte de a se întâmpla toate acestea, m-am gândit că s-ar cuveni să vă sun şi să vă spun totul”.15

Capitolul 6

„Nu ŞTIU CÂT DE SIGUR ESTE ACEST TELEFON”.

Până la ora 15: 00, în timp ce echipa sa se strângea în Cabinetul Oval de la etajul întâi al Casei Albe, FDR începuse să primească rapoarte oficiale privind distrugerile suferite la Pearl Harbor. Toate evidenţiau că japonezii dăduseră Flotei din Pacific o lovitură devastatoare. Mai supărător era faptul că forţele americane opuseseră puţină rezistenţă şi păreau să fi fost luate prin surprindere. FDR şi-a întrebat ministrul de Război şi pe secretarul Marinei cum reuşiseră japonezii să realizeze un asemenea asalt îndrăzneţ, distrugând o bază militară pe care majoritatea americanilor o considerau inexpugnabilă. Nimeni nu a putut da un răspuns satisfăcător la această întrebare. Următoarea întrebare care se năştea în mintea tuturor era: unde se va produce următorul atac japonez şi ce putea face America pentru a împiedica acest lucru?

James Roosevelt s-a grăbit spre Casa Albă, ajungând cu puţin înainte de ora 14: 30 şi observând că tatăl lui purta unul dintre puloverele lui vechi. Uitându-se mai atent, a remarcat „calmul lui extrem – o acceptare aproape fatalistă, dar plină de curaj a ceva ce încercase să evite, dar în legătură cu care se temuse că ar putea fi inevitabil” FDR era prea ocupat pentru a sta de vorbă. „Bună, Jimmy”, a spus FDR. „S-a întâmplat”. Apoi l-a rugat pe Jimmy să stea prin preajmă pentru cazul că ar avea nevoie de el.1

Principala sarcină a lui FDR era de a aduna cât mai multe informaţii. La ora 14: 25, nu ştia decât că japonezii atacaseră.

Dar care erau proporţiile distrugerilor? Probabil că spera ca o parte dintre avioanele americane să se fi ridicat în aer pentru a-i goni pe invadatori. O parte dintre navele ancorate la Pearl Harbor avuseseră posibilitatea de a răspunde cu foc antiaerian? Atacul aerian era preludiul unei invazii terestre? Roosevelt avea de pus multe întrebări, dar primise puţine răspunsuri.

Prima oficialitate sosită la Casa Albă a fost consilierul naval al lui Roosevelt, amiralul John Beardall. Acesta i-a găsit pe Roosevelt şi pe Hopkins împreună, amândoi vorbind la telefon. „Preia telefonul direct cu Departamentul Marinei”, i-a ordonat FDR. Beardall a folosit telefonul din hol şi a început să-şi apeleze legăturile din cadrul marinei pentru a afla mai multe informaţii. Ulterior, Grace Tully, secretara lui Roosevelt, l-a înlocuit la telefon.2

Lipsa unei linii directe între Casa Albă şi Pearl Harbor îngreuna comunicarea. Amiralul Claude Bloch, aflat la Pearl Harbor, trebuia să ia legătura cu amiralul Stark de la Departamentul Marinei, care transmitea apoi informaţiile către Casa Albă. Primul raport complet a sosit la 14: 28, la mai bine de 20 de minute după buletinul iniţial. La început, temându-se că japonezii ar fi putut intercepta convorbirea şi ar fi aflat ce lovitură cumplită dăduseră bazei, Bloch s-a exprimat confuz în privinţa distrugerilor. În cele din urmă, Stark a insistat: „Claude, cum stau lucrurile?” „Foarte rău”, a răspuns Bloch, dar s-a temut să ofere mai multe amănunte. „Nu ştiu cât de sigur este acest telefon”, a spus el. Stark a insistat să i se comunice cifre. „Lasă asta şi spune”, a zis Stark. Bloch a

raportat că japonezii provocaseră pagube extinse flotei, iar Statele Unite suferiseră pierderi umane considerabile. „Dacă vreo persoană neautorizată a auzit ceea ce am raportat către şeful Operaţiunilor Navale, o rog să nu repete aceste informaţii. Fac apel la datoria patriotică de cetăţean american”, a spus Bloch.3

Stark a transmis informaţiile către Casa Albă, punându-i la dispoziţie lui FDR primele impresii privind dezastrul petrecut la Pearl Harbor. Potrivit lui Hopkins, preşedintele i-a cerut apoi lui Stark să execute ordinele pe care armata şi marina le conveniseră în eventualitatea izbucnirii ostilităţilor în Pacific.4

Câteva minute mai târziu, generalul Marshall a telefonat la Casa Albă şi a confirmat raportul pe care Roosevelt îl primise de la marină. „Am discutat cu un ofiţer din cadrul statului-major din Hawaii. Atacul aerian, avioanele decolând evident de pe un portavion, a început la 8: 00 ora locală. Este în curs. Din câte ne pot spune în aceste momente, la atac participă cel puţin 50 de bombardiere”. Marshall a mai raportat că „hangerele [sic] de la aerodromurile Nicholas şi Wheeler sunt în flăcări” De asemenea, a menţionat că japonezii „mitraliază aerodromul Hickam”, deşi nu a putut confirma ştirea. „Comunicaţiile sunt afectate grav. Avioanele noastre au decolat şi, din câte se ştie, au decolat şi avioane ale marinei”. 5

În timp ce Roosevelt continua să primească ştiri actualizate, au început să sosească ofiţerii superiori pentru şedinţa de la ora 15: 00. Stimson şi Knox au sosit în jurul orei 15: 05, urmaţi la scurt timp de generalul Marshall şi de Hull. În cameră au intrat şi membrii personalului: Grace Tully, Steve Early şi secretarul cu programările, Marvin McIntyre. Ross McIntire, medicul Casei Albe, s-a grăbit să

vină pentru a-şi supraveghea pacientul. Lucru firesc, Harry Hopkins a rămas umbra lui Roosevelt, ca de obicei.

Membrii echipei prezidenţiale s-au aşezat pe canapelele de piele şi pe scaunele îmbrăcate în brocart, în vreme ce Roosevelt a rămas la birou, răspunzând la telefon imediat ce acesta suna. Ziua devenise cenuşie; soarele care încălzise dormitorul în cursul dimineţii dispăruse, acoperit de nori, iar temperatura scăzuse.

În ciuda rapoartelor cumplite ce soseau din Hawaii, în încăpere putea fi percepută o senzaţie de uşurare, amestecată cu sentimente de şoc şi furie. În ultimele luni, FDR avusese de luptat cu ameninţarea războiului din Europa şi Asia. Politician cu experienţă, el a înţeles rezervele manifestate de public faţă de intrarea Americii în război. Probabil că şi-a adus aminte de promisiunea făcută în campania din 1940, când afirmase că nu va implica naţiunea în „războaie străine”. Cu câteva ore mai devreme, consilierii se tot întrebaseră dacă FDR va angaja naţiunea pentru a sprijini Marea Britanie în cazul în care Japonia ar fi atacat avanposturile acesteia din Pacific. Prin acea acţiune decisivă, Japonia luase hotărârea în numele lui. Potrivit lui Hopkins, „conferinţa s-a desfăşurat într-o atmosferă nu foarte încordată, deoarece cred că toţi eram de părere că, în ultimă instanţă, inamicul era Hitler şi că el nu putea fi învins fără forţa armelor; că, mai devreme sau mai târziu, trebuia să intrăm în război şi că Japonia ne oferise acea oportunitate. Cu toate acestea, cei prezenţi înţelegeau gravitatea războiului şi faptul că vor urma lupte grele şi îndelungate”. 6

Roosevelt a început prin a-i întreba pe Knox şi pe Stimson despre atac. După cum a afirmat Grace Tully ulterior, FDR i-a interpelat „cu privire la ce se întâmplase şi de ce credeau că se petrecuse aşa ceva. În plus, i-a

întrebat ce se putea face pentru a se reduce într-o anumită măsură proporţiile dezastrului" Nimeni, nici măcar FDR, un om care cunoştea marina, nu putea înţelege de ce flota fusese luată prin surprindere.7

Pentru toţi cei prezenţi în încăpere era evident că marina primise o lovitură foarte grea. Probabil că mai tulburător era faptul că şi armata şi forţele aeriene se dovediseră neajutorate. Potrivit lui Hopkins, Roosevelt l-a întrebat pe Marshall despre „starea de spirit a soldaţilor şi îndeosebi a celor din forţele aeriene" Pierderile de la Pearl Harbor fuseseră atât de

9

mari, încât forţele rămase acolo nu ar fi avut posibilitatea de a împiedica alte acte de agresiune ale japonezilor. Japonia avea libertate de mişcare deplină în Pacific şi nu numai. „Era uşor de presupus că o forţă japoneză de invazie ar putea urma loviturii aeriene de la Pearl Harbor – ori că un următor atac s-ar putea da împotriva Coastei de Vest", şi-a reamintit Tully.8

Asaltat cu întrebări, generalul se concentra acum asupra sorţii forţelor americane din Filipine, aflate sub comanda generalului Douglas MacArthur. Marshall a recunoscut că bazele aeriene de la Clark Field din Manila ar putea deveni următoarea ţintă. Pe măsură ce probabilitatea războiului cu Japonia creştea, strategii militari din Washington transferaseră multe resurse în Filipine, pentru a sluji drept bastion de apărare împotriva expansiunii japoneze. Generalul MacArthur, pe care Roosevelt îl numise comandant al Forţelor Armate americane din Orientul îndepărtat în luna iulie a anului precedent, era artizanul acelei strategii. Într-o serie de memorandumuri, generalul asigurase Washingtonul că putea crea o forţă eficientă de luptă în Filipine care să

poată apăra insula împotriva unui atac japonez. „Nu doar *cred* că Filipinele pot fi apărate. *Ştiu* că pot fi apărate”, declarase el.9

MacArthur reprezenta cea mai mare speranţă a Americii privind stoparea agresiunilor japoneze în Pacific. Generalul continuase să transmită rapoarte optimiste privind întărirea capacităţii defensive a insulei. „Eu şi ministrul de Război am fost foarte încântaţi să primim raportul prin care suntem anunţaţi că forţele aflate sub comanda dumneavoastră sunt pregătite pentru orice situaţie”, îi transmisese prin radio Marshall lui MacArthur cu o săptămână înainte de atacul de la Pearl Harbor. Deşi resursele erau reduse, Marshall îi pusese la dispoziţie lui MacArthur 34 de bombardiere B-17, oferindu-i acestuia cea mai mare concentrare de bombardiere americane din lume.

Duminică după-amiază, înainte de a pleca la şedinţa de ora 15: 00 de la Casa Albă, Marshall i-a trimis o notă lui MacArthur. Radiograma a fost trimisă la 15: 22 şi a sosit la cartierul general al lui MacArthur la 5: 35 dimineaţa, pe 8 decembrie (la vest de linia internaţională de schimbare a datei, Filipinele sunt cu o zi înaintea Statelor Unite). Mesajul spunea: „Ostilităţile dintre Japonia şi Statele Unite... au început... Execută misiunile stabilite în Rainbow Five” Strategia militară impunea desfăşurarea de „raiduri aeriene împotriva forţelor şi instalaţiilor japoneze din raza tactică de acţiune a bazelor existente”.

La şedinţa de la ora 15: 00 cu Roosevelt, Marshall l-a asigurat pe preşedinte că îi ordonase lui MacArthur să execute „toate acţiunile necesare pentru eventualitatea izbucnirii ostilităţilor cu Japonia”.10

Potrivit lui Hopkins, Marshall „era nerăbdător să plece” de la şedinţa ce se desfăşura la Casa Albă. Era

îngrijorat de soarta Filipinelor. Nu reuşise să îl contacteze pe general, iar MacArthur nu confirmase încă primirea ordinelor. La Washington nu era limpede dacă MacArthur lupta pentru a respinge un atac japonez ori dacă apăruse o problemă de comunicare, în orice caz, Marshall voia să revină la Ministerul de Război pentru a monitoriza situaţia.11

Surprinzător, FDR a petrecut foarte mult timp la şedinţa cu consilierii discutând situaţia din America Latină. FDR a conferit cu Hull despre „necesitatea stringentă de a ţine republicile din America de Sud nu doar informate, ci alături de noi" Naţiunile din America de Sud încă nu fuseseră atrase în război, dar FDR se temea că Germania şi Japonia fuseseră active în regiune pentru a stârni sentimente antiamericane. El era îngrijorat în mod special în legătură cu importanţa strategică a Canalului Panamá şi a naţiunilor de la graniţa cu acesta.

De pe vremea Doctrinei Monroe, Statele Unite construiseră un scut protector în jurul Americii Centrale şi al Americii Latine. Franklin Roosevelt a ajuns în funcţie hotărât să stabilească legături mai strânse cu ţările din regiune. Discursul lui inaugural avusese un paragraf dedicat politicii externe: „În domeniul politicii mondiale, voi face ca această naţiune să se consacre politicii de bună vecinătate". Deşi apelul fusese general, el avusese în vedere în special America Latină. În următorii câţiva ani, administraţia insistase asupra încheierii de acorduri comerciale care reduceau tarifele cu până la 50%, permiţând un schimb mai liber de mărfuri între Nord şi Sud. Roosevelt dezaprobase intervenţiile militare în regiune şi îşi însoţise retorica de acţiuni concrete.12

Pe măsură ce războiul făcea ravagii în Europa, Roosevelt s-a concentrat din ce în ce mai mult asupra

influenţei naziste în regiune. Preocuparea privind securitatea regională a silit administraţia să negocieze pentru obţinerea de baze navale şi aeriene în întreaga regiune. Statele Unite au trimis consilieri militari în America Latină şi au invitat ofiţeri din acele ţări să studieze la şcolile militare americane. Oficialităţile Statelor Unite ţineau liste negre ale celor suspecţi de acţiuni subversive şi exercitau presiuni asupra guvernelor să concedieze angajaţii care aveau legături cu puterile Axei.13

FDR avea motive să creadă că ameninţarea nazistă în regiune era reală. Cu mai puţin de două luni înainte de Pearl Harbor, Roosevelt a afirmat în faţa naţiunii că deţinea o „hartă secretă" a Americii Latine întocmită de generalii lui Hitler. Harta reducea cele 14 republici din America Latină la „cinci state vasale… aducând întregul continent sub dominaţia lor", a spus Roosevelt. Planul lui Hitler, a spus el, reprezenta o ameninţare „la adresa marii noastre linii a vieţii, Canalul Panamá" Deşi la acea dată Roosevelt nu ştia asta, harta era un fals pregătit de serviciile de informaţii britanice pentru a-i determina pe americani să intre în război.14

Potrivit declaraţiilor lui Hopkins, s-a purtat o dezbatere aprinsă privind mesajul pe care FDR trebuia să îl adreseze Congresului. Roosevelt hotărâse să ţină un discurs în faţa Congresului reunit a doua zi. Voia ca acea cuvântare impresionantă să fie cât mai scurtă cu putinţă, urmată de un discurs radiodifuzat ceva mai amănunţit către naţiune în cursul săptămânii. Nu există nicio dovadă că ar fi discutat ideea cu vreunul dintre consilieri şi nici că le-ar fi cerut părerea privind acea decizie. „Preşedintele a afirmat cu multă tărie că voia să prezinte un mesaj precis şi că avea în plan să pregătească ulterior un mesaj mai

lung”, a notat Hopkins în memorandumul său.15

Hull a ridicat obiecţii faţă de planul preşedintelui. El a insistat ca FDR să ţină un discurs lung, amănunţit, care să prezinte întreaga istorie a relaţiilor americano-japoneze. Hopkins a estimat că ar fi fost nevoie de maximum 30 de minute pentru ca FDR să ţină o cuvântare de felul celei recomandate de Hull. Deşi a înţeles forţa unui mesaj care să susţină necesitatea declanşării războiului împotriva Japoniei, Roosevelt a insistat să ţină un discurs succint şi puternic din punct de vedere emoţional. În primul rând, acesta trebuia să rezoneze cu milioanele de americani care urmau să-l asculte la radio.

În 1941, radioul era în competiţie cu ziarele drept sursă principală de informare a publicului. În Statele Unite existau peste 45 de milioane de aparate de radio, inclusiv 6, 5 milioane în maşini. Aproape 90% dintre cămine deţineau cel puţin un aparat de radio, la care familiile ascultau în medie peste patru ore şi jumătate pe zi.16

FDR luase în stăpânire acel nou mijloc de informare în masă. Considera radioul drept o modalitate de a comunica direct cu poporul american, fără prezenţa jurnaliştilor, care erau intermediari. Radioul, spunea el, tinde „să restabilească legătura directă între mase şi liderii aleşi”. Cultivase o legătură cu publicul care începuse cu prima „discuţie la gura sobei” din zilele inaugurale ale mandatului său. Aşa cum a remarcat Steve Early, „preşedintelui îi place să creadă că publicul său este alcătuit din câţiva oameni adunaţi în jurul sobei” Deşi discursurile lui erau atent redactate, ele reuşiseră să creeze un sentiment de intimitate între preşedinte şi popor. „Simţeai că ţi se adresează ţie”, a remarcat ziaristul Richard Strout, „nu altor 50 de milioane, ci chiar ţie personal”.17

FDR avea priceperea de a-şi proiecta personalitatea prin intermediul radioului. Înţelegea forţa unui mesaj scurt şi de aceea majoritatea discursurilor lui durau sub 30 de minute. Vorbea rar şi limpede, de obicei enunţând mai puţin de 100 de cuvinte pe minut. Lucru probabil şi mai important, FDR folosea cuvinte şi expresii care transmiteau empatie şi sunau familiar pentru orice american. Îşi presăra discursurile cu analogii („când casa vecinului tău e în flăcări…”) şi cu apeluri personale („împreună, nu putem da greş”) care îi permiteau să creeze o legătură personală cu ascultătorii săi. Acorda o atenţie deosebită unghiului la care era aşezat microfonul şi sunetului. Când FDR îşi dădea seama că strungăreaţă dintre dinţii din faţă de jos producea un sunet uşor şuierat şi perceptibil la radio, cerea să i se pună un dinte fals. În multe situaţii, îşi amintea de dinte în ultima clipă, dând naştere unei agitaţii nebune pentru a-l găsi şi a-l pune în momentele dinainte de a se adresa pe calea undelor.18

Deşi priceperea şi sensibilitatea faţă de publicul radio a jucat un rol important în decizia lui FDR, au existat şi alte motive care au fost în favoarea ideii de a transmite o declaraţie de război ceva mai scurtă. Probabil că o declaraţie mai lungă i-ar fi impus să intre în prea multe detalii privind pierderile suferite, umane în primul rând, dar şi materiale. O prezentare detaliată privind devastările ar fi demoralizat poporul american? Deşi ar fi fost uşor să dezlănţuie mânia publicului împotriva Japoniei, Roosevelt considera că Germania rămânea o ameninţare mai mare pentru America. Trebuia aşadar să păstreze un echilibru delicat, inspirându-i pe americani să lupte împotriva Japoniei, dar fără să le distragă atenţia de la luptele ce se desfăşurau în Europa.

Hopkins l-a sfătuit pe FDR să mai aibă două discuţii

până la încheierea zilei pentru a obţine sprijin politic în favoarea discursului: una cu membrii cabinetului şi alta cu liderii Congresului. În timp ce operatoarea Casei Albe se străduia să îi contacteze pe membrii cabinetului, FDR şi Hopkins au analizat ce lideri ai Congresului să invite la acea discuţie.

În timp ce preşedintele se întâlnea cu consilierii săi, amiralul Stark a continuat să telefoneze pentru a prezenta ultimele informaţii de la Pearl Harbor. În câteva rânduri, FDR a răspuns personal la telefon, însă de obicei Grace Tully prelua apelurile. La început a răspuns la un telefon aflat în afara Cabinetului Oval, dar când agitaţia produsă de consilierii care intrau şi ieşeau a devenit prea stresantă, ea s-a mutat în dormitorul lui FDR. „Misiunea mea era să stenografiez acele rapoarte fragmentare şi şocante, pentru ca apoi să le dactilografiez şi să le transmit şefului”, a afirmat ea.19

Ştirile erau sumbre, fiecare raport dovedindu-se mai deprimant decât precedentul. „Am perceput neîncrederea dublată de şoc din glasul amiralului Stark atunci când mi s-a adresat”, a declarat ea. Consilierii militari ai lui FDR se învârteau în jurul ei în timp ce primea fiecare apel, sperând să surprindă ce îi spunea Stark. O urmăreau de fiecare dată când se repezea într-o altă încăpere pentru a dactilografia fiecare mesaj. „Ştirile erau cutremurătoare”, a afirmat ea. „La început, oamenii din jurul preşedintelui s-au arătat neîncrezători; atmosfera s-a transformat într-o acceptare furioasă pe măsură ce noile mesaje le confirmau şi le amplificau pe cele precedente”. Ea a remarcat că Roosevelt „în aparenţă, părea mai calm decât toţi ceilalţi, însă în acel calm se putea simţi furia. La fiecare nou mesaj, clătina amarnic din cap şi îşi strângea buzele”.20

În jurul orei 15: 30, FDR a primit un raport referitor

la un cargou al armatei, aflat la 1 300 de kilometri depărtare de San Francisco, care transmisese un semnal de avarie. S-a presupus că fusese atacat de un submarin japonez. Dacă era adevărat, însemna că submarinele japoneze acţionau în largul Pacificului. Ce alte ţinte ar fi urmat? 21

La ora 15: 50, Tully i-a înmânat lui FDR un raport care alunga orice posibilă speranţă că marina reuşise un contraatac eficace şi că respinsese principala forţă japoneză. „Japonezii au atacat Honolulu azi-dimineaţă, în jurul orei 8: 00”, a anunţat Stark. Primul avertisment a venit din partea unui submarin aflat în afara portului şi care a fost atacat de un distrugător cu mine de adâncime. A mai spus că un al doilea submarin a fost „scufundat de aviaţie”. Apoi a descris raidul. „Au atacat cu aviaţia, cu bombe şi cu torpile”. În mod greşit, a mai raportat: „Cel puţin două avioane au avut svastici pe fuzelaj”.

El a remarcat că japonezii atacaseră în două valuri şi produseseră pagube „grave” „*Oklahoma* s-a răsturnat în Pearl Harbor. *Tennessee* este incendiat şi înclinat destul de serios, iar şantierul naval al marinei încearcă să ducă nava la doc uscat. Raportul descria în continuare pagubele produse în doc. Două distrugătoare fuseseră lovite. Unul explodase. Altul era în flăcări. *Oglala* nu mai putea fi reparat. Centrala electrică a acestuia fusese lovită în plin, dar încă funcţiona. Avioanele japoneze produseseră avarii serioase aerodromurilor de pe insula Ford, Hickam, Wheeler şi Kanoehe. „Probabil că s-au înregistrat pierderi umane importante, dar încă nu avem cifre”. A raportat în mod eronat că japonezii nu deţin „amănunte privind daunele pe care le-au produs”.

Roosevelt încerca să pună laolaltă piesele acelui puzzle. Încă nu avea o imagine completă a naturii atacului

japonez şi a reacţiei americane. Rapoartele lui Stark oferiseră doar o imagine vagă a distrugerilor. De pildă, amiralul nu făcuse nicio menţiune despre *Arizona*, pe care se înregistraseră aproape jumătate dintre pierderile de vieţi omeneşti suferite de americani. Drept urmare, în acele momente, FDR nu numai că nu avea cifre concrete privind pierderile, dar probabil că nu-şi putea imagina că mii de americani erau morţi sau răniţi.

În acel climat în care nu existau informaţii complete – iar în unele cazuri, era vorba chiar de dezinformări –, FDR şi consilierii lui s-au străduit să înţeleagă intenţiile Japoniei. Atacul acela avea menirea de a afecta grav forţa militară americană, în anticiparea unui asalt terestru împotriva Hawaiiului? Aceeaşi armada japoneză avea să participe probabil la un atac spre est, asupra Coastei de Vest a Statelor Unite? Făcea parte atacul dintr-o iniţiativă mai cuprinzătoare, având scopul de a distruge centre-cheie politice şi militare ale Statelor Unite? Şi ce rol jucase Germania în acele atacuri? Având în vedere menţionarea eronată a lui Stark privind svasticile de pe câteva dintre avioanele care participaseră la atac, Roosevelt s-a întrebat probabil de ce ar fi trimis Hitler avioane germane ca să atace Pearl Harbor. Însă a apreciat ideea că Hitler ar fi fost implicat în acel atac. Asta i-ar fi uşurat sarcina de a declara război Germaniei.

În acea duminică, ameninţările care se profilau mai aproape de Statele Unite au cântărit mai greu pentru Roosevelt. Evident, era îngrijorat că amănuntele cele mai incriminatoare ale atacului aveau să ajungă la urechile presei. În rândul consilierilor lui FDR exista o înţelegere aproape generală că guvernul trebuia să instituie o cenzură oficială în privinţa presei. Cele mai multe ziare practicaseră autocenzura încă de la izbucnirea celui de-al

Doilea Război Mondial în Europa. După cele petrecute la Pearl Harbor, FDR voia instituirea unei cenzuri şi mai stricte. Se temea că rapoartele amănunţite privind daunele suferite îi vor încuraja pe inamici şi vor demoraliza publicul american. La câteva ore după atacul de duminică după-amiază, Biroul de Informaţii al Marinei a început să monitorizeze tot traficul radioşi telefonic al insulei. Orice comunicare ce furniza

9

amănunte privind carnajul era întreruptă imediat. În acelaşi timp, Ministerul de Război a început să deschidă şi să citească toată corespondenţa care ajungea din Honolulu pe continent.22

În plus faţă de restricţiile impuse libertăţii presei, preşedintele a întreprins măsuri pentru a proteja naţiunea de orice sabotaj potenţial. Probabil că FDR a presupus că sabotorii japonezi jucau un rol-cheie în reuşita atacurilor. Asta însemna că se făcuse un efort de a răsturna guvernul de la Washington? întrebarea îi stăruia cu siguranţă în minte când a emis ordine privind protecţia împotriva oricărui posibil sabotaj în capitală. Pentru a împiedica orice atac pe teritoriul Statelor Unite, preşedintele le-a ordonat lui Stimson şi lui Knox să amplaseze gărzi înarmate în jurul tuturor facilităţilor-cheie, mai ales în jurul fabricilor de muniţie şi al tuturor podurilor. Întotdeauna preocupat de simbolurile politice şi de mesajele pe care le transmitea, FDR nu a vrut soldaţi înarmaţi în jurul Casei Albe.23

Capitolul 7

„Infamie”.

Şedinţa din Cabinetul Oval s-a încheiat în jurul orei 16: 15. După ce consilierii săi au ieşit din încăpere, Roosevelt s-a concentrat asupra redactării discursului.

Înţelegea că acest discurs va deveni pivotul strategiei sale de a obţine sprijin pentru război. Dar ce să spună? Să prezinte o listă lungă de reproşuri la adresa Japoniei? Publicul ar susţine o declaraţie de război şi împotriva Germaniei şi Italiei? Redactarea discursurilor era de obicei un proces îndelungat, minuţios, care presupunea participarea mai multor persoane şi numeroase ciorne. Cei care îi redactau cuvântările erau plecaţi din oraş şi nu puteau fi contactaţi, de aceea a trebuit să pregătească singur cel mai important discurs al mandatului său.

Sarcina nu îl speria. Încă din zilele când fusese redactor al ziarului studenţesc *Harvard Crimson*, FDR se socotise scriitor şi, în general, jucase un rol major în pregătirea celor mai importante cuvântări ale sale. Pe de altă parte, îi era limpede ce voia să declare şi felul în care o va face.1

La 16: 50, FDR a chemat-o pe Grace Tully în biroul lui. „Era singur”, a observat Tully. Pe masa de lucru se găseau trei teancuri cu notele cuprinzând informaţiile pe care le primise în acea după-amiază. „Telefonul era la îndemână”. Roosevelt îşi schimbase puloverul purtat dimineaţă cu o haină gri. Când ea a intrat, FDR trăgea adânc dintr-o ţigară. „Ia loc, Grace. Mâine voi merge în faţa Congresului. Aş dori să-ţi dictez mesajul. Va fi scurt”. 2

A mai tras un fum şi apoi, cu o voce calmă, a început să dicteze declaraţia de război: „Ieri virgulă 7 decembrie 1941 linie de pauză o zi care va rămâne în istoria lumii linie de pauză Statele Unite au fost atacate simultan şi în mod deliberat de forţele navale şi aeriene ale Imperiului Japonez” Tully mai transcrisese mesaje pentru FDR, dar acesta era diferit, a afirmat ea, deoarece „preşedintele rostea fiecare cuvânt tăios şi rar, precizând cu atenţie

fiecare semn de punctuaţie şi alineat”. Ea a remarcat că „întregul mesaj avea mai puţin de 500 de cuvinte” şi reprezenta o „acuzaţie glacială la adresa perfidiei şi agresiunii comise de Japonia”. Declaraţia, s-a gândit ea, „mi-a fost dictată fără nicio ezitare, întrerupere sau nesiguranţă”.

Tully s-a dus în camera alăturată, a dactilografiat repede scurtul discurs şi i-a predat hârtia preşedintelui. Roosevelt a luat un creion şi a început să-şi redacteze textul. În prima frază a schimbat formularea „o dată care va rămâne în istoria lumii” cu „o dată care va rămâne în memoria tuturor ca unul dintre cele mai infame momente ale istoriei”. A eliminat cuvântul „simultan” şi l-a înlocuit cu „pe neaşteptate”. La sfârşitul primei propoziţii, a scris „fără avertisment” dar apoi a eliminat acea formulare.

Astfel s-a născut una dintre frazele esenţiale din oratoria preşedintelui: „Ieri, 7 decembrie 1941 – o dată care va rămâne în memoria tuturor ca unul dintre cele mai infame momente ale istoriei – Statele Unite au fost atacate pe neaşteptate şi în mod deliberat de forţele navale şi aeriene ale Imperiului Japonez”. 3

Mai târziu în acea seară, în timp ce lua cina cu Hopkins şi Grace Tully, Roosevelt a hotărât să opereze şi alte modificări, îşi dăduse seama că mesajul trebuia să dovedească inspiraţie şi forţă. A luat creionul şi a adăugat la sfârşitul discursului: „Indiferent cât de mult timp ne va trebui ca să respingem această invazie premeditată, poporul american, cu forţa sa dreaptă, va obţine victoria absolută” Roosevelt i-a arătat ciorna lui Hopkins şi l-a rugat să îi dea sugestii. Continuând adăugirea făcută de FDR, acesta a adăugat la rândul lui o frază care avea rolul de a stârni aplauze. În josul paginii, sub titlul „Dumnezeu”, el a scris: „Cu încredere în forţele noastre armate – cu

hotărârea neţărmurită a poporului nostru –, vom obţine inevitabilul triumf – aşa să ne ajute Dumnezeu” Lui Roosevelt i-a plăcut adăugirea şi a inclus-o în discurs.4

În timp ce lucra la discurs, FDR a primit două informări privind situaţia din Pacific. Puţin înainte de 17: 30, a fost sunat de Joseph B. Poindexter, guvernatorul Hawaiiului. Acesta i-a spus că în cursul atacurilor japoneze muriseră 50 de civili pe Oahu şi că insula avea nevoie de hrană şi de avioane. Apoi a cerut aprobarea lui FDR de a declara legea marţială, susţinând că pericolul principal venea din partea „localnicilor japonezi” care ar fi putut colabora cu forţele japoneze în cazul invadării insulei.5

În timpul discuţiei, Poindexter a scos un ţipăt, susţinând că un alt val de avioane japoneze survola zona. Roosevelt s-a întors către Hopkins şi i-a spus: „Dumnezeule, în clipa asta a apărut un al treilea val de avioane japoneze deasupra Hawaiiului” în cazul în care guvernatorul auzise zgomot de avioane, acestea trebuie să fi fost americane. Nu a existat un al treilea val de bombardamente. Însă informaţia a părut credibilă în acele momente, iar Early a transmis povestea către reporteri în timpul conferinţei sale de presă de la 17: 55. Acea informaţie a devenit o parte a numeroaselor relatări din acea zi.6

Cam în acelaşi timp, administraţia a ajuns la concluzia că japonezii nu începuseră să bombardeze Filipinele şi că rapoartele iniţiale fuseseră false. Problema era că atât Ministerul de Război şi Departamentul Marinei transmiseseră mesaje la Manila, dar nu primiseră răspuns sau măcar confirmarea de primire a mesajelor. Iniţial, s-a presupus că un atac japonez întrerupsese comunicaţiile cu Washingtonul. Cu toate acestea, după cum a afirmat Steve Early în faţa reporterilor, în acele momente erau înclinaţi

să creadă că rapoartele iniţiale fuseseră greşite. „Preşedintele este înclinat să creadă şi să spere că primul raport a fost eronat”, a spus el.7

În toiul crizei, Roosevelt a trebuit să îşi rezerve timp şi pentru a se ocupa de îndărătnica infecţie a sinusurilor. La 17: 30, a fost dus cu scaunul cu rotile la cabinetul lui Ross T. McIntire, medicul Casei Albe, unde a stat 70 de minute în acea seară. Absolvent al Universităţii Williamette din Oregon, McIntire intrase în Corpul Medical al Marinei în timpul Primului Război Mondial. În 1925, a fost repartizat la Spitalul Marinei SUA din Washington, unde l-a cunoscut pe amiralul Cary Grayson, care fusese medicul personal al lui Woodrow Wilson. Grayson i-a fost, de asemenea, consilier apropiat lui FDR.8

În 1937, când Roosevelt căuta un medic pentru Casa Albă, i-a cerut sfatul lui Grayson. Grayson i l-a recomandat pe McIntire în mare măsură datorită specializării lui. „Preşedintele e rezistent ca un cal”, i-a spus Grayson lui McIntire, „doar că are o boală cronică la sinusuri, ceea ce îl face predispus la răceli” Fumător înrăit, Roosevelt avusese probleme cu sinusurile mai toată viaţa. Eleanor punea crizele de inflamare pe seama anxietăţii şi a vremii umede şi reci din Washington în timpul iernii. Agreabilul McIntire părea o soluţie potrivită, deoarece era specializat în otorinolaringologie (ORL) şi oftalmologie.9

În următorii ani, McIntire a intrat în cercul de apropiaţi al lui FDR. îl vedea pe preşedinte zilnic. Pe lângă faptul că era un medic ORL-ist bun, McIntire era atent şi modest, calităţi pe care Roosevelt le aprecia la cei din jurul său. „Ne înţelegem minunat”, i-a spus McIntire ziaristului Leon Pearson în aprilie 1941. Roosevelt aprecia atât de mult compania doctorului, încât deseori îl invita cu el la pescuit sau în vacanţe.10

Doctorul ştia că misiunea lui era să se ocupe de starea de sănătate a lui FDR şi să respingă orice sugestii privitoare la vreo suferinţă a pacientului său. Chiar şi în martie 1945, cu o lună înainte ca preşedintele să moară din cauza unei hemoragii cerebrale la Palm Springs, McIntire a cooperat cu publicistul George Cred pentru a infirma zvonurile care susţineau că starea de sănătate a lui FDR era proastă. El i-a spus lui Cred că înfăţişarea slăbită a preşedintelui era urmarea „unei gripe rebele care lăsase în urmă o iritaţie persistentă a laringelui şi a canalelor bronhice”.11

McIntire a susţinut că îl „examina” pe Roosevelt de două ori pe zi. Se afla mereu în micul grup de consilieri care se strângeau în jurul patului său la ora 8: 30, cât preşedintele răsfoia presa şi lua micul dejun. El considera că această consultaţie „din ochi” îi furniza toate informaţiile de care avea nevoie. „O privire atentă, dar aparent trecătoare, îmi comunica tot ce voiam să ştiu”, a scris el în memoriile sale. „Lucrurile care mă interesau cel mai mult erau culoarea obrajilor, tonul vocii, înclinaţia bărbiei şi modul în care îşi bea sucul de portocale şi îşi mânca ouăle şi cerealele”. McIntire revenea la 17: 30 pentru o altă consultaţie „din ochi”, deşi insista deseori ca Roosevelt „să lase treburile de stat” şi să se ducă să înoate în piscina Casei Albe ori să se odihnească înainte de cină.12

Aceea nu era însă o zi tipică, iar intervenţia lui McIntire a presupus ceva mai mult decât o examinare din priviri. Medicul a inclus în memoriile sale perioada petrecută la Casa Albă, dar nu a scris nimic despre modul în care a tratat diferitele suferinţe ale lui FDR. Întrucât evidenţele medicale ale lui Roosevelt au dispărut la scurtă vreme după decesul său, este imposibil de ştiut sigur de ce

boli a suferit şi ce tratament i-a prescris McIntire.

Potrivit medicului, Roosevelt l-a convocat la puţin timp după ce a aflat de atacul de la Pearl Harbor şi l-a rugat să stea cu el. A sosit înaintea şedinţei de ora 15: 00 cu cabinetul de război şi a stat cu preşedintele tot restul după-amiezii. La 17: 50, McIntire l-a însoţit pe FDR la cabinetul său de la Casa Albă, care era situat la un etaj mai jos al clădirii. Au intrat în biroul principal, ale cărui ferestre dădeau spre sud, au trecut pe lângă o masă de scris pe care erau flori proaspăt tăiate şi au ajuns în sala de examinare. Acolo se aflau un scaun stomatologic, o masă de masaj şi dulapuri cu medicamente. Toate medicamentele proveneau de la dispensarul Departamentului Marinei.13

Roosevelt a rămas acolo de la 17: 30 până la 18: 40. Având în vedere circumspecţia lui McIntire şi absenţa evidenţelor medicale, putem face doar speculaţii în legătură cu cele petrecute în timpul consultaţiei. Amândoi ştiau că pe preşedinte îl aştepta o noapte lungă, la capătul căreia urma să aibă două dintre cele mai importante întâlniri ale mandatului său: una cu cabinetul, iar cealaltă cu lideri ai Congresului. Trebuia să se asigure că tonul vocii reflecta furia şi vitalitatea poporului american. Misiunea lui McIntire era să îl pregătească pe preşedinte pentru acele momente.

Întrucât nu existau antibiotice pentru tratarea infecţiei sinuzale, McIntire trebuia să apeleze la un tratament zilnic pentru uşurarea simptomelor. Scopul terapeutic era diminuarea inflamării mucoasei nazale şi îmbunătăţirea capacităţii pacientului de a respira. Esenţial era să se reducă inflamaţia fără a se produce uscarea mucoasei sau formarea de cruste. McIntire avea câteva soluţii. Putea folosi tampoane de bumbac pentru a curăţa

sinusurile lui Roosevelt. Ministrul Justiţiei Francis Biddle l-a văzut pe McIntire realizând acea procedură la câteva zile după atacul de la Pearl Harbor, când l-a vizitat pe preşedinte. „Îi curăţa nasul lui FDR", a observat Biddle.14

Este probabil ca McIntire să fi „spălat" sau irigat sinusurile. Acest lucru se realiza prin introducerea unui ac de seringă curbat în nas, până la sinusuri. Acul era conectat la un dispozitiv care pompa o soluţie salină în cavitatea sinuzală. Deseori, acelaşi dispozitiv era folosit pentru a extrage lichidul împreună cu puroi şi mucus.

Însă în anii '30 şi *40 era obişnuit ca medicii să utilizeze cocaină în tratarea pacienţilor. „Este foarte posibil să fi folosit cocaină", a afirmat medicul Jordan S. Josephson, director la Nasal and Sinus Center din New York. „Cocaina era medicamentul preferat de medicii ORL-işti pentru tratarea problemelor sinuzale". Medicul folosea o soluţie diluată de cocaină cu care erau îmbibate tampoanele. Cocaina făcea ţesutul să se contracte, producând instantaneu o stare de uşurare şi anestezia zona, pregătind-o astfel pentru introducerea acului în vederea spălării. „Cocaina este un astringent foarte eficient", a declarat doctorul Murray Grossan, un remarcabil ORL-ist care şi-a adus aminte că la începutul rezidenţiatului său, în anii '50, cocaina era încă folosită. „Nu era neobişnuit ca un medic cu standarde etice să folosească o soluţie de cocaină de 1 sau 2%. Pe vremea aceea era ceva normal". 15

Până în 1959, manualele standard de otorinolaringologie recomandau ca medicii să aplice o „soluţie de 1% sulfat de efedrină sau o soluţie de 1% sulfat de efedrină şi 1% hidroclorură de cocaină" pentru reducerea temporară a inflamaţiei nazale. Chiar şi în 1975, *Western Journal of Medicine* susţinea că „pentru ORL-ist,

cocaina rămâne un instrument vital" Mulţi medici folosesc şi în prezent cocaină în cursul operaţiilor sinuzale.16

Începând cu secolul al XIX-lea, cocaina a devenit disponibilă în Statele Unite şi a fost folosită pentru tratarea unor suferinţe diverse. Medicii foloseau drogul ca anestezic local şi producătorii vindeau multe medicamente care conţineau cocaină. Cocaina era de asemenea ingredientul activ din Coca-Cola, vândută la început ca tratament împotriva durerilor de cap. (în anii 1890, noua companie Coca-Cola vindea băutura ca „remediu universal" şi ca băutură răcoritoare.) 17 Cocaina a ajuns în dizgraţie în secolul XX, când reformatorii sociali au pornit o campanie împotriva ei, iar la data la care Roosevelt a fost ales preşedinte, cocaina era interzisă în Statele Unite. Ea a continuat să fie folosită doar ca anestezic în cazul intervenţiilor chirurgicale şi în tratamentele ORL.

Chiar dacă McIntire a folosit soluţie de cocaină ca parte a tratamentului, rămâne neclar dacă ea ar fi avut vreun efect asupra comportamentului lui FDR. Efectul ar depinde de concentraţia soluţiei şi nu pare să fi existat un standard pentru tratamentele ce se practicau în 1941. Doctorul Josephson crede că substanţa ar fi fost suficient de puternică pentru a produce o scurtă stare de euforie şi o explozie temporară de energie. Doctorul Grossan a afirmat că majoritatea pacienţilor nu ar fi reacţionat în niciun fel, însă unii ar fi putut avea „un mic impuls de vioiciune" după un asemenea tratament. Doctorul Robert Lofgren, care a absolvit facultatea în anii '50 şi a practicat medicina mulţi ani la Eye and Ear Hospital din Massachusetts, crede că soluţia era probabil prea diluată pentru a avea un impact detectabil.18

Chiar dacă McIntire ar fi folosit o doză puternică de drog, efectul cocainei ar fi fost de scurtă durată, oferindu-i

lui FDR doar o perioadă scurtă de uşurare după ştirile sumbre primite în acea zi. Drenarea sinusurilor, totuşi, i-ar fi adus o ameliorare observabilă şi de durată, ajutându-l să se pregătească pentru lunga seară care îl aştepta.19

Este probabil, dar nu sigur, că FDR era tratat în mod regulat, inclusiv în ziua atacului, cu o soluţie diluată de cocaină. Însă dacă a fost, aproape sigur că nu a ştiut. Literatura medicală a acelei perioade recomanda medicilor să nu le spună pacienţilor că foloseau drogul. „Proprietăţile de a crea dependenţă… ale acestui drog sunt bine cunoscute şi el trebuie evitat", explica un manual de medicină din acea vreme. „Pacienţii nu trebuie informaţi în legătură cu natura sau cu numele substanţei folosite, deoarece acest lucru în sine poate acţiona prin sugestie". Eleanor era îngrijorată de tratamentul nazal zilnic pe care îl făcea soţul ei. „Mereu m-a îngrijorat acel tratament permanent, pentru că simţeam că, deşi s-ar putea să ajute temporar, pe termen lung ar putea provoca iritaţii", a spus ea. Cu toate acestea, FDR nu a părut să pună la îndoială utilitatea tratamentului şi nici nu s-a interesat de propria stare medicală.20

Capitolul 8

„Vino la Casa Albă

CÂT POŢI DE REPEDE" în timp ce preşedintele a rămas izolat la Casa Albă, ştirea privind atacul s-a răspândit în întreaga ţară. Principalele posturi de radio au anunţat ştirea la câteva minute după ce au primit telefon de la Steve Early, iar marile ziare au scos ediţii speciale. Iniţial, informaţiile despre atac s-au propagat încet, iar majoritatea americanilor nu s-au lăsat cuprinşi de panică. Însă spre seară, naţiunea a fost lovită de un val de teamă, mai ales pe Coasta de Vest şi în Hawaii.

La 14: 25, la mai puţin de 30 de minute după ce

Knox, secretarul Marinei, l-a anunţat pe FDR în legătură cu atacul, United Press International a transmis un buletin de ştiri scurt: „Washington: Casa Albă anunţă că japonezii au atacat Pearl Harbor”. După circa un minut, postul de radio WOR şi-a întrerupt transmisia meciului de fotbal dintre Dodgers şi Giants cu acelaşi anunţ. NBC a dat citire anunţului la 14: 28.

La 14: 31, John Daly de la CBS a început transmiterea ştirilor cu prima prezentare în direct a evenimentelor. „Japonezii au atacat Pearl Harbor, Hawaii, din aer, a anunţat preşedintele Roosevelt. Atacul a avut ca ţintă şi activităţile navale şi militare de pe principala insulă a arhipelagului, Oahu”. CBS a dat legătura şefului biroului din Washington, Albert Warner, care a apreciat că în urma atacului Roosevelt va cere probabil Congresului să se dea o declaraţie de război şi că acesta o va sprijini. La 14: 39, Warner, repetând ştirea falsă dată de Steve

Early, a anunţat că „un al doilea atac aerian s-a produs împotriva bazelor armatei şi marinei din Manila”.1

S-a dat apoi legătura corespondentului la Londra, Robert Trout, în speranţa că acesta putea oferi o perspectivă britanică asupra acelui anunţ, dar oficialităţile guvernamentale nu aflaseră încă ştirea. CBS a reuşit să ia legătura cu un corespondent de-al său din Manila, dar legătura telefonică s-a întrerupt curând. Cu toate acestea, CBS a putut stabili o legătură telefonică cu KGMB, postul său afiliat din Honolulu, care a confirmat că raidul era încă în plină desfăşurare.2

Imediat ce s-a difuzat ştirea, reporterii s-au grăbit să ajungă la Casa Albă pentru a obţine mai multe informaţii. Biroul de presă al Casei Albe era mic şi neprotocolar, astfel că, în 1941, la Casa Albă erau acreditaţi cel mult 12 reporteri. Cele trei agenţii de presă – United Press,

Associated Press şi International News Service – erau principalele surse de informaţii. Reporterii de la ziarele principale din New York, Chicago, Philadelphia şi Washington li s-au alăturat.

Roosevelt stabilise relaţii personale cu mulţi dintre reporterii acreditaţi la Casa Albă. Li se adresa pe numele mic, glumea cu ei şi îi invita la ceai în privat. Câţiva corespondenţi au participat la mesele de sărbătoare ale familiei. Continuând o tradiţie pe care o începuse ca guvernator al New York-ului, FDR organiza cine duminica seara, la care ziariştii se simţeau ca nişte „vecini invitaţi la o masă la care fiecare aduce câte ceva" După cină, aceştia se retrăgeau la etajul întâi pentru a urmări un film şi jurnalul de ştiri al zilei.3

În trecut, FDR le spusese corespondenţilor că nu va transmite ştiri duminica, astfel că aceştia îşi puteau face planuri pentru weekend, luându-şi liber. Cu o zi mai înainte, Early le spusese oamenilor de presă acelaşi lucru. Drept urmare, pe 7 decembrie, biroul de presă de la Casa Albă fiind închis, nu era prezent niciun reporter când a venit ştirea despre Pearl Harbor.

Merriman Smith, reporter veteran al UPI, acreditat la Casa Albă pe 7 decembrie, plănuia să petreacă o zi liniştită acasă. Era în baie când, la ora 14: 25, soţia sa a bătut la uşă. „Ştii ce s-a anunţat la radio?" a spus ea. „Nu", a răspuns el. „Despre ce e vorba?" „Au spus că japonezii au bombardat Hawaiiul". Smith a afirmat că aproape şi-a doborât soţia la pământ când s-a repezit din baie ca să ajungă la telefon. A ajuns la receptor exact în momentul când cei de la birou îl sunau. Redactorul său a răcnit la el: „Japonezii au bombardat Pearl Harbor. Du-te la Casa Albă cât de repede poţi". A ieşit valvârtej din casă şi a oprit un poliţist pe motocicletă care l-a escortat până la Casa

Albă.4

Smith a ajuns la timp pentru a asista la prima dintre numeroasele conferinţe de presă ale acelei zile. Erau prezenţi doar şase reporteri. Ceilalţi se străduiau încă să ajungă la Casa Albă. După ce s-au strâns în camera presei, un poliţist a băgat capul pe uşă şi a anunţat: „Domnul Early vă va primi” Reporterii s-au grăbit să ajungă în biroul personal al lui Early şi l-au găsit stând la masa de lucru. Secretara lui, Ruth Jane Rumelt, se afla alături de el, având în faţă un blocnotes. „Din câte se ştie până în prezent, atacurile împotriva Hawaiiului şi Manilei s-au desfăşurat fără niciun avertisment, când ambele naţiuni erau în stare de pace, şi au avut loc cu aproximativ o oră înainte faţă de ora la care ambasadorul japonez şi trimisul special, domnul Kurusu, au mers la Departamentul de Stat pentru a preda secretarului de stat răspunsul Japoniei la memorandumul acestuia din 26 noiembrie”. El a spus în continuare că preşedintele „a dat ordin armatei şi marinei să execute toate instrucţiunile primite anterior privind apărarea Statelor Unite” A încheiat spunând că preşedintele urma să discute cu consilierii militari şi făcea eforturi pentru a-i informa pe liderii Congresului.5

Smith a afirmat că în restul zilei „a fost agitaţia cea mai nebună şi cea mai rapidă succesiune de ştiri, una mai şocantă decât alta, de care îşi aminteşte un ziarist veteran din Washington” Pentru a oferi o idee mai clară despre acea zi, el a remarcat că în patru ore a reuşit să realizeze patru ştiri în direct şi opt articole pentru buletinele informative. „Sunt oameni care lucrează o viaţă într-o agenţie de presă fără a reuşi să prezinte măcar o singură ştire în direct. Eu reuşisem patru în tot atâtea ore”. 6

Early le oferea cu regularitate reporterilor informaţii proaspete, în vreme ce alţi ziarişti apăreau în camera

presei, care devenise neîncăpătoare. După fiecare anunţ, reporterii care nu aveau linii directe cu redacţiile lor se repezeau la cele două cabine telefonice rezervate pentru ei. La ora 16: 09, NBC a reuşit să instaleze un microfon şi a devenit astfel primul post de radio care a transmis în direct de la Casa Albă. CBS a urmat cu transmisia sa două ore mai târziu.

După informarea de la 16: 30, în timp ce reporterii părăseau biroul lui, Early a întrebat „dacă vreunul dintre voi transmite pentru agenţiile japoneze". Dacă exista vreunul, a spus el, „eu nu vă mai transmit nicio informaţie şi am cerut Serviciului Secret să reţină acreditările corespondenţilor japonezi" Reporterii l-au întrebat dacă omologii lor japonezi vor fi arestaţi. Early le-a răspuns în mod indirect. „Decizia ţine de competenţa Ministerului Justiţiei". 7

La ora 17: 00, în camera rezervată presei se găseau aproape 100 de reporteri, comentatori radio, cameramani de jurnale de ştiri şi fotografi. Ziarele, dornice să satisfacă setea de informare a publicului, scoteau ediţii suplimentare. „Lumea dorea să afle ştiri despre Pearl Harbor şi alte amănunte noi", a afirmat Smith.8

Însă în ciuda activităţii frenetice a reporterilor – toate posturile de radio dădeau ştiri despre atac din jumătate în jumătate de oră –, informaţiile s-au răspândit încet. 20 de ani mai târziu, când preşedintele John F. Kennedy a fost asasinat, 92% din public a aflat ce se întâmplase în mai puţin de două ore după atentat. Iar după cinci ore, aproape fiecare american – adică 99, 8% dintre cetăţeni – ştia de asasinarea lui Kennedy. Nu au existat studii comparabile realizate în 1941 care să documenteze modul în care s-a răspândit ştirea despre Pearl Harbor, însă dovezile bazate pe relatările vremii sugerează că ea s-

a răspândit treptat în cursul după-amiezii.9

Puţini americani ascultau radioul când s-a făcut primul anunţ referitor la atacul de la Pearl Harbor. În anii ’40, clasa de mijloc din America obişnuia să ia prânzul duminica în jurul orei 13: 00. Multe familii care trăiau în Est sau în Vestul Mijlociu erau strânse în jurul mesei sau se relaxau după o masă copioasă. Pe 7 decembrie, în Statele Unite vremea fusese frumoasă. Mai mulţi oameni decât de obicei ieşiseră cu maşinile din oraşe, se plimbau prin parcuri, merseseră la meciuri de fotbal ori la vreun matineu la cinematograful local.

În ciuda importanţei ştirii, multe organizaţii au preferat să nu o difuzeze. La Stadionul Griffith din Washington, conducerea acestuia a hotărât să nu îi anunţe pe cei 27102 spectatori care urmăreau meciul dintre Redskins şi Philadelphia Eagles. Între spectatori se număra şi un tânăr marinar pe nume John F. Kennedy. Ulterior, proprietarul stadionului a explicat: „Nu s-a făcut niciun anunţ privitor la ostilităţi deoarece acest lucru încalcă politica conducerii Redskins de a nu transmite ştiri ce nu ţin de sport prin intermediul sistemului de amplificare al stadionului”.10

Însă spectatorii trebuie să fi simţit că se întâmplase ceva important după succesiunea de persoane importante care fuseseră apelate prin sistemul de amplificare. La jumătatea primului sfert, din difuzoare se auzise: „Amiralul W.H.P. Blând este rugat să se prezinte de urgenţă la birou!” Blând era şeful Serviciului Mentenanţă al Marinei. La câteva minute după aceea s-a auzit alt anunţ: „Comisarul Filipinelor, domnul Joaquim Elizalde, este rugat să se prezinte de urgenţă la birou!” Anunţurile au continuat pe tot parcursul meciului, dar majoritatea spectatorilor erau concentraţi asupra jocului, nu a

sistemului de amplificare. Aceştia au rămas până în ultimul moment şi i-au urmărit pe cei de la Redskins care au câştigat într-o manieră spectaculoasă. Spectatorii nu au aflat de atac decât după ce au părăsit stadionul.11

La Chicago, primul anunţ a venit în timp ce mulţi localnici îşi făceau siesta după cina tradiţională, alcătuită din carne de vită şi piure de cartofi. Potrivit unui reporter, oraşul „se pregătea să eructeze de mulţumire după o cină copioasă, când s-au difuzat ştirile”. Cei care se aflau acasă cu radioul deschis şi-au anulat orice alte planuri pentru acea după-amiază şi au ascultat, aşteptând noutăţi. Alţii aveau să afle ştirea mai târziu. Patronii de cinematografe au luat hotărârea de a nu întrerupe spectacolele de matineu la care aveau sălile pline. Cinefilii au aflat ştirile doar când au ieşit din cinematografe şi i-au auzit pe micii vânzători de ziare strigând în mod eronat: „Statele Unite declară război Japoniei”.12

În sudul Californiei termometrele indicau în jur de 27°C, iar soarele strălucea. Mulţi oameni profitau de vremea frumoasă pentru a-şi petrece timpul în aer liber, departe de aparatele de radio. Spre sfârşitul acelei dimineţi, în cafenele, restaurante şi pe trotuare, oamenii discutau despre felul în care echipa de fotbal UCLA Bruins reuşise în ziua precedentă să obţină un rezultat de egalitate, 7 – 7, cu USC Trojans. Nu a existat un moment dramatic în care toată lumea să afle ştirea. Ea s-a răspândit în decurs de câteva ore. „Nu s-au auzit strigăte alarmate pe străzile unde cei cărora le plăcea să stea în aer liber se îndreptau spre locurile lor preferate”, scria reporterul Sidney James. Ştirea „a trecut prin grădinile din spatele caselor, pe terenurile de golf, prin baruri… şi, în cele din urmă, a ajuns pe plajele Pacificului”.13

Posturile de radio au difuzat ştirea, dar telefonul a

fost cel care a ajutat la răspândirea veştii în cursul după-amiezii. Liniile telefonice din întreaga ţară s-au blocat când oamenii au început să-şi apeleze rudele şi prietenii pentru a le transmite vestea. Întrucât în 1941 nu existau telefoane de pe care să se poată apela direct, orice apel se făcea prin centraliste. Potopul de apeluri le-a copleşit. În cazul unor convorbiri spre Chicago s-au înregistrat întârzieri şi de o oră. În San Francisco, numărul mare de apeluri a dat peste cap sistemul telefonic. Nimeni nu a putut telefona în Hawaii sau în Filipine, deşi în acea duminică nu era clar dacă acest lucru se întâmpla din cauza cenzurii militare sau a solicitărilor mult prea numeroase. Western Union a anunţat un număr uriaş de cablograme spre Honolulu şi Manila.14

În plus faţă de radio şi telefon, sursele principale de informare erau ziarele. Principalele publicaţii şi-au chemat reporterii pentru a prezenta ştirea şi pentru a scoate ediţii suplimentare de duminică după-amiază. *Atlanta Journal* a apărut cu ediţia specială la 16: 40. Celălalt ziar important din oraş, *Constitution*, a scos ediţia sa suplimentară câteva minute mai târziu. În Chicago, *Herald American* a fost prezent pe străzi la două ore după difuzarea ştirii la radio. La sediul ziarului *Los Angeles Times9* reporterul responsabil cu Associated Press a auzit avertismentul radio la 11: 30. S-a realizat o ediţie specială care a fost difuzată la 14: 10, având pe prima pagină cuvântul „RĂZBOI” scris cu litere de o şchioapă. Într-o duminică obişnuită, *Times* apărea în 25.000 de exemplare. În acea seară, însă, s-au vândut 150.000 de exemplare.15

Vânzătorii de ziare care au împărţit la colţ de stradă ediţiile speciale au câştigat mici averi în acea seară de 7 decembrie. „Am vândut ziarul de trei cenţi cu 25, ba chiar şi cu mai mult, în funcţie de posibilităţi”, a declarat un

puşti precoce de 13 ani.16

Probabil că majoritatea americanilor nu îşi dădeau seama de proporţiile distrugerilor şi ale pierderilor umane suferite, de aceea păreau să privească atacul cu detaşare. Lucru destul de ciudat, multe reţele radio au anunţat că liniile lor telefonice erau asaltate de apeluri. Însă mai toţi cei care telefonau nu solicitau mai multe amănunte despre atacul de la Pearl Harbor, despre posibilitatea apariţiei unor sabotaje sau despre iminenta declaraţie de război. În schimb, ei voiau să ştie când vor fi retransmise emisiunile lor preferate, care acum erau înlocuite cu programe de ştiri.17

Un reporter de la *Kansas City Times* a remarcat că în orele de după anunţarea ştirii, în oraş se menţinuse „un calm obişnuit, ca şi cum lucrurile ar fi fost normale”. El a considerat că principalul motiv era că oamenii nu au aflat de atac decât după ce vânzătorii de ziare au început să strige titlurile duminică seara, în timp ce difuzau ediţiile speciale. „Deşi la radio se transmiseseră buletine de ştiri, se pare că mulţi oameni erau prinşi în activităţi care i-au împiedicat să afle ştirea mai devreme”. Custodele de la Liberty Memorial, închinat soldaţilor căzuţi în Primul Război Mondial, a anunţat că în ziua respectivă avusese 3.000 de vizitatori. A afirmat de asemenea că doar o persoană vorbise despre atac. Cinematografele locale au anunţat ştirea, dar reacţia celor mai mulţi oameni a fost de a se aşeza şi a urmări filmele.18

9 9

Reacţia foarte calmă a publicului era urmarea părerii predominante că Japonia reprezenta o ameninţare minoră pentru America. Cei mai mulţi americani împărtăşeau ideea larg răspândită că Japonia era o putere militară de mâna a treia, care nu se compara cu Statele Unite.

Înaintea atacului, Institutul Gallup făcuse un sondaj de opinie, întrebând publicul dacă Statele Unite ar câştiga un eventual război cu Japonia, iar 92% dintre respondenţi spuseseră că da. Doar 1% răspunseseră prin nu. Întrebaţi dacă Marina Statelor Unite era „suficient de puternică pentru a înfrânge marina japoneză", 80% au răspuns cu da şi doar 4% au răspuns nu.19

După un sondaj de opinie desfăşurat pe stradă în acea după-amiază de 7 decembrie, un reporter scria: „Fie că au sau nu dreptate, oamenii par să creadă părerile aşa-zişilor experţi care afirmă că Japonia are o marină alcătuită doar din două căzi de baie, duce lipsă de bani, de ţiţei şi că piloţii japonezi se uită atât de cruciş încât nu ar fi în stare să nimerească nici măcar lacul Michigan cu o bombă" Un angajat al unei staţii de benzină a declarat unui reporter de la *Los Angeles Times*: „Ar trebui să măturăm pe jos cu ei în şase săptămâni sau mai puţin".20

Informaţiile existente erau atât de puţine, încât mai toţi oamenii au tras propriile concluzii privind proporţiile distrugerilor. Având în vedere părerile despre inferioritatea japonezilor şi încrederea în inexpugnabilul Pearl Harbor, americanii au rămas optimişti. Bucătarul-şef al unui restaurant a declarat pentru *Los Angeles Times*: „Japonezii trebuie să ştie ce îi aşteaptă. Însă din ştirile de până acum se pare că nu au reuşit prea multe. După ce intrăm în luptă, nu va dura mult". Un tapiţer a afirmat: „Să-i ajute Dumnezeu pe japonezi când avioanele noastre vor începe să bombardeze oraşele acelea ale lor din hârtie şi din lemn. Vor declanşa un infern care se va întinde în toată Japonia. Nu va dura mult".21

Cei mai mulţi americani nu au făcut imediat legătura între atacul din Hawaii şi războiul din Europa. În majoritatea interviurilor realizate în acea duminică,

oamenii au vorbit despre probabilitatea şi necesitatea ca America să intre în război împotriva Japoniei. Puţini şi-au dat seama că atacul făcea ca America să devină părtaşă la bătălia mondială care avea să presupună participarea pe două fronturi. Unii americani au crezut că ştirea era o glumă. Având încă proaspătă în minte panica stârnită de faimoasa transmisie din 1938 a „Războiului lumilor", când Orson Welles a anunţat o invazie a marţienilor pe Pământ, mulţi oameni erau hotărâţi să nu se mai lase păcăliţi. Când un reporter din New Jersey l-a oprit pe un bărbat care îşi plimba câinele şi i-a cerut părerea despre atacul de la Pearl Harbor, acesta a răspuns: „Ha! Nu mă prinzi cu altă glumă dintr-astea". La Los Angeles, în drum spre o bază militară pentru a realiza un reportaj, un reporter al ziarului *Times* s-a oprit la un restaurant şi a constatat că nimeni nu auzise vestea, iar când le-a spus-o, oamenii au presupus că era o glumă. Cei mai mulţi s-au prefăcut că nu aud şi au continuat să mănânce. Reporterul a observat că cei mai mulţi şoferi de pe străzi păreau la fel de detaşaţi. „Pentru ei e o plimbare într-o duminică liniştită, în care nu putea să se întâmple nimic rău, singura îngrijorare fiind o eventuală aglomerare pe şosea", a observat el. Nici măcar soldaţii de gardă de la baza militară nu păreau să fie conştienţi că naţiunea va fi curând în stare de război.22 >

Spre seară, totuşi, calmul şi încrederea manifestate iniţial la aflarea ştirii au făcut loc temerii. Pe măsură ce se înserа, iar vânzătorii de ziare strigau pe străzile din oraşele Americii „Ediţie specială: Război!", realitatea conflagraţiei a devenit imposibil de ignorat. Titlurile de pe primele pagini ale ziarelor anunţau ştirea. „Război!" a apărut pe frontispiciul ediţiei speciale a ziarului *Philadelphia Record*. *New York Times* s-a arătat mai rezervat: „Japonia declanşează războiul împotriva Statelor

Unite şi a Marii Britanii”.23

Îngrijorarea era mult mai mare în Hawaii, unde mulţi oameni se întrebau dacă asaltul asupra Pearl Harbor fusese cumva preludiul unei invazii terestre. La scurt timp după atac, autorităţile militare au început să transmită instrucţiuni către civili pe calea undelor. „Nu ieşiţi pe străzi, luaţi-vă maşinile din stradă, nu folosiţi telefoanele decât în caz de maximă urgenţă, căutaţi-vă adăposturi, fierbeţi apa dacă este contaminată”. La scurtă vreme după aceea s-a făcut apel la medici, poliţişti, asistente medicale, echipe de salvare şi la lucrătorii din Pearl Harbor să se prezinte la locurile de muncă. Oficialităţile le-au cerut proprietarilor de plantaţii să are câmpurile deschise pentru a împiedica aterizarea avioanelor japoneze. La ora 16: 30, guvernatorul a anunţat că a declarat legea marţială pe insulă.

Mulţi au sfidat avertismentele de a nu ieşi pe străzi şi s-au strâns la colţuri de stradă şi în magazine şi taverne pentru a afla ultimele zvonuri. Au existat numeroase anunţuri neconfirmate privind prezenţa unor paraşutişti japonezi răspândiţi pe insulă. Într-o comunicare radio s-a afirmat că japonezii debarcaseră la Diamond Head. O alta a susţinut că plaja Waikiki fusese invadată de trupe japoneze. Au existat şi rapoarte false cum că toată coasta nordică a insulei Oahu era ocupată şi că garnizoanele Pearl Harbor şi Schofield căzuseră în mâinile japonezilor. „La toate băcăniile se formaseră cozi lungi şi se născuse o agitaţie nebunească, pentru că oamenii aproape isterizaţi încercau să cumpere tot ce exista pe rafturi”, a notat un observator. „Brutăriile rămăseseră fără făină şi drojdie, iar pieţele de carne vânduseră până şi ultimul hamburger”. 24

Circulau zvonuri că fuseseră doborâţi piloţi japonezi asupra cărora se găsiseră bani americani şi jetoane pentru

sistemul de transport public din Oahu. Un pilot despre care se presupunea că fusese doborât avea peste 1, 80 metri – prea înalt pentru a fi japonez. Întrucât cadavrul lui arsese şi nu putea fi identificat, s-a răspândit zvonul că era german.25

Multe astfel de zvonuri au fost preluate de serviciile de ştiri şi introduse în ediţiile speciale ale ziarelor din întreaga ţară. În *Oakland Tribune*, un titlu scris cu litere mari din cea de-a doua ediţie specială de duminică seara anunţa: „Trupe de paraşutişti văzute la Pearl Harbor”.

Oficialităţile militare au repetat astfel de zvonuri, dându-le un aer de credibilitate. Pe întreaga durată a zilei, oficialităţile au anunţat că fuseseră văzuţi sabotori japonezi purtând „salopete albastre cu cercuri roşii pe piept”, soldaţi debarcaţi şi paraşutişti care săreau din avioane japoneze în Honolulu. Un raport de la ora 11: 40 ora locală anunţa: „Trupe de paraşutişti au coborât în partea nordică a insulei şi au fost identificate ca purtând salopete albastre cu un disc roşu pe umărul stâng”. La 12: 05, oficialităţi militare au vorbit de o „forţă ostilă” care „încerca să ajungă înot la ţărm”, dar care era respinsă de trupele americane. La 14: 30, marina a declarat că la Barbers Point aterizaseră 100 sau 200 de paraşutişti. Câteva minute mai târziu, a apărut un apel care anunţa că o escadrilă de avioane zburase pe deasupra insulei şi fusese respinsă de forţele marinei.26

Spre sfârşitul după-amiezii, militarii investigaseră multe dintre presupusele apariţii de soldaţi japonezi şi dovediseră că erau false. La ora 16: 00, de la Corpul 27 de Infanterie s-a anunţat că „toate rapoartele privind activitatea inamicului în Honolulu au fost cercetate şi s-au dovedit false” însă chiar în timp ce unele zvonuri erau discreditate, altele veneau potop.

În jurul orei 22: 00, au apărut rapoarte că Pearl Harbor fusese bombardat şi că trupele inamice debarcaseră în partea de nord a insulei Oahu.27

Deşi false, informaţiile au făcut parte din estimările oficiale ale serviciilor de informaţii privind capacitatea şi intenţiile Japoniei. Duminică seara, sub titlul „Sumar privind situaţia inamicului", oficialităţile militare au anunţat prezenţa a „patru sau cinci nave transportoare de trupe", a unui cuirasat şi a trei portavioane în largul coastelor Hawaiiului. Au existat „numeroase sesizări că paraşutişti au aterizat pe întreaga insulă", dar şi „câteva încercări individuale de sabotaj" Estimarea serviciilor de informaţii anticipa că Japonia plănuia o invazie pe scară largă în acea seară. „Nu este improbabil ca inamicul să încerce distrugerea Pearl Harborului şi a întregii noastre aviaţii înainte de a încerca o debarcare în forţă. Există posibilitatea ca grupuri mici să încerce debarcarea pe plaje convenabile la adăpostul întunericului". 28

Drept reacţie la aceste rapoarte false, generalul Short a transmis o avertizare către comandanţii armatei din Hawaii, anunţându-i că japonezii încercau să invadeze şi să ocupe Oahu. Soldaţii au ocupat poziţii defensive de-a lungul ţărmului insulei şi s-au pregătit să riposteze unui eventual atac. Nedorind să pună la dispoziţia avioanelor japoneze ţinte uşor de atins, armata a ordonat camuflajul total în acea noapte. Pe de altă parte, s-a interzis circulaţia automobilelor, cu excepţia celor autorizate de poliţie. Maşinile cu drept de circulaţie trebuiau duse la poliţie pentru a le fi vopsite farurile cu albastru. Oamenii au primit ordin să stea în case. Toate magazinele, barurile şi restaurantele au fost închise şi s-a interzis vânzarea de băuturi alcoolice.29

Îngrijorarea crescuse şi pe Coasta de Vest, unde

oficialităţile presupuneau că aceeaşi armada japoneză care lansase atacul împotriva Pearl Harbor se apropia acum de continent. Generalul-locotenent John DeWitt a ordonat soldaţilor săi să stea de pază din 50 în 50 de metri de-a lungul plajei din apropierea oraşului San Francisco şi să fie atenţi pentru a depista submarine japoneze. În San Francisco, iluminatul stradal a fost oprit. Au sunat sirenele de alarmă aeriană. Panicat, generalul DeWitt le-a declarat unor reporteri că fuseseră văzute avioane japoneze zburând pe deasupra oraşului. „Nu cred că există vreo îndoială că avioanele vin de pe un portavion”, a spus el.30

Îngrijorarea nu se manifesta doar pe Coasta de Vest şi în Hawaii. La New York, primarul La Guardia a declarat că atacul era urmarea directă a „tehnicii naziste de comitere de crime în masă” El a mai spus că oamenii informaţi în ceea ce priveşte relaţiile internaţionale ştiu că atacul fusese orchestrat de „brutele şi gangsterii” nazişti. El i-a avertizat pe locuitorii oraşului să nu se simtă în siguranţă doar pentru că se aflau pe Coasta de Est.31

În timpul şedinţei de ora 15: 00 cu consilierii săi de politică externă, FDR a precizat că dorea cenzurarea presei. Însă a fost nevoie de câteva zile până la aplicarea procedurilor oficiale, în acest timp, administraţia a păstrat un control strict asupra informaţiilor. Secretarul de presă Steve Early a transmis instrucţiuni către departamentele guvernamentale, inclusiv Ministerul de Război, că toate informaţiile către presă trebuiau să vină de la Casa Albă. El a precizat că nu se vor mai face actualizări ale cifrelor privind pierderile, în plus faţă de 104 morţi şi „puţin peste 300 de răniţi”, care fuseseră deja date publicităţii, în cursul zilei, acesta a avut conferinţe de presă regulate pentru informarea reporterilor în legătură cu activitatea preşedintelui, dar a evitat cu grijă orice comentariu

privind cifrele reale ale pierderilor umane sau ale distrugerilor suferite.32

Administraţia putea ţine sub control fluxul de informaţii, dar nu putea împiedica răspândirea zvonurilor sau opri oamenii să pună întrebări. La conferinţele lui de presă de duminică, reporterii l-au întrebat pe Early în legătură cu distrugerile de la Pearl Harbor, arătând că ei auziseră multe lucruri contradictorii. La 17: 15, de exemplu, NBC a anunţat că numai la aerodromul Hickam muriseră 350 de oameni. Cu toate acestea, Early a refuzat să facă orice comentariu.33

Prezentatorul radio de la CBS, Eric Sevareid, care, datorită modului calm şi raţional în care relata evoluţia crizei din Europa, devenise una dintre cele mai recunoscute şi respectate voci din America, se afla acum în sala presei de la Casa Albă pentru a prezenta intrarea Americii în conflictul armat. Duminică seară, el le-a spus ascultătorilor săi că se vehiculau veşti credibile, dar neconfirmate, care susţineau că distrugerile şi pierderile de la Pearl Harbor erau mari şi mult mai grave decât recunoscuse Casa Albă. „Există o ştire pe care trebuie să v-o prezint, deşi nu este confirmată – un raport care este crezut de cei mai mulţi şi pe care tocmai l-am primit”, a spus el, cu o voce calmă, lipsită de aroganţă. „Ştirea spune că distrugerile din Hawaii sunt foarte serioase, mult mai serioase decât se anticipase iniţial. Acest raport susţine că două dintre navele noastre importante au fost scufundate, că o altă navă importantă a fost grav avariată, că hangarele aerodromului din Hawaii au fost distruse complet şi că multe avioane au suferit avarii”. Sevareid a continuat, amintindu-le ascultătorilor săi că „informaţiile proveneau de la o sursă foarte serioasă şi că mulţi reporteri considerau că acestea erau reale”.34

Potrivit lui Robert Sherwood, fiecare reporter avea câte o sursă care îi spunea că distrugerile fuseseră mult mai grave decât anunţa administraţia prezidenţială. Însă chiar înainte de intrarea în vigoare a cenzurii oficiale, foarte multe ziare au continuat să aplice propria politică de autocenzură. Casa Albă afirmase deja că dezvăluirea de informaţii privind proporţiile daunelor de la Pearl Harbor ar putea să îi ajute pe japonezi. În orele şi zilele de după atac, niciun ziar nu a dorit să lase impresia că ar sprijini inamicul publicând zvonuri neconfirmate. Era nevoie de confirmarea oficială de la Washington – un lucru pe care Casa Albă, la cererea lui Roosevelt, refuza să îl facă.

Politicienii erau mai puţin circumspecţi. „Purtarea agitată a unora dintre cele mai importante oficialităţi guvernamentale a fost de-a dreptul scandaloasă", a scris Sherwood. „Aceştia au telefonat la Casa Albă, strigând că preşedintele trebuie să spună poporului care este amploarea acestui dezastru fără precedent – că naţiunea noastră se întorsese la stadiul de Valley Forge[2] –, că în acele momente Coasta de Vest nu putea fi apărată eficient şi că trebuia să ne pregătim pentru a stabili liniile noastre de apărare în Munţii Stâncoşi ori pe malul stâng al fluviului Mississippi ori Dumnezeu ştie unde". 35

În timp ce la Washington începuseră incriminările, în Pearl Harbor incendiile încă nu fuseseră stinse. Reporterii care erau acreditaţi la Departamentul de Stat i-au auzit pe ofiţerii din Serviciul Diplomatic Extern întrebând: „Unde au fost patrulele? Cum de au permis unui portavion să se apropie atât de mult de insule? Portavionul sigur a ajuns la cel mult 370 de kilometri de Oahu. Ăştia sunt playboy sau

2 Valley Forge din Pennsylvania a fost locul în care s-a instalat armata americană în iarna anilor 1777-1778 sub conducerea generalului George Washington, în timpul Războiului de Independenţă al SUA. (n.tr.)

marinari?” Edmund Starling, şeful echipei Serviciului Secret de pe lângă Casa Albă la momentul atacului, a notat în procesul-verbal pentru 7 decembrie: „Am înţeles că era doar un amiral de serviciu la Pearl Harbor. Toţi ceilalţi erau la petreceri”.36

Congresmenul John Dingell din Michigan a cerut ca primii cinci comandanţi ai armatei şi ai marinei, inclusiv amiralul Kimmel şi generalul Shorţ, să fie judecaţi de curtea marţială. „Sute dintre fiii noştri au plătit cu viaţa pentru deficienţele clare ale comandanţilor lor”, le-a spus acesta reporterilor în ziua de după atac. „Armata şi Marina din Hawaii au fost luate prin surprindere, dacă nu cumva dormeau împreună în acelaşi pat”. 37

Capitolul 9

„Crezi că ar trebui să avem
SOLDAŢI ÎN JURUL CASEI ALBE?”

Atacul-surpriză reuşit de japonezi la Pearl Harbor a silit Serviciul Secret să îşi reevalueze planul de protecţie a preşedintelui. Pentru prima oară după Războiul Civil, liderii politici se confruntau cu ameninţarea unui atac asupra simbolurilor puterii politice americane. Dacă japonezii reuşiseră să desfăşoare un atac-surpriză împotriva unei baze navale sigure precum Pearl Harbor, însemna că niciun loc nu mai era în siguranţă, nici măcar Casa Albă.

Sarcina imediată de protejare a preşedintelui i-a revenit lui Mike Reilly, care fusese numit în echipa repartizată la Casa Albă din 1935. În dimineaţa zilei de 7 decembrie, el era adjunct la comanda echipei de asigurare a securităţii preşedintelui, subordonat colonelului Edmund Starling. Spre sfârşitul zilei, Frank Wilson, şeful Serviciului Secret, îl promovase pe Reilly la gradul de agent de supervizare. El a socotit că Starling, care avea 64 de ani şi

o stare de sănătate precară, nu avea energia necesară să facă faţă noilor cerinţe de securitate. „Am decis că era urgent nevoie ca şeful echipei să fie un om tânăr şi foarte activ”, a afirmat Wilson.1

Reilly nu a mai aşteptat promovarea pentru a prelua controlul. Imediat ce a auzit despre atacul împotriva Pearl Harbor, i-a spus operatoarei de la Casa Albă: „Te rog să-i chemi aici pe toţi agenţii Serviciului Secret care sunt liberi. Nu le spune de ce, doar convoacă-i. Şi pe toţi poliţiştii din echipa de la Casa Albă” Apoi i-a telefonat lui Ed Kelly, şeful poliţiei din Washington, şi i-a cerut să trimită 16 poliţişti în uniformă la Casa Albă.2

La scurt timp după ora 14: 00, Reilly l-a apelat pe Frank Wilson, care era acasă şi se pregătea să ia masa. Când a sunat telefonul, a răspuns soţia lui, căreia i-a spus: „Daţi-mi-l pe şefu’ la telefon, repede” Când a preluat receptorul, Wilson a auzit vocea agitată a lui Reilly: „Şefu’*, japonezii au bombardat Pearl Harbor”.3

Wilson a afirmat că a fost „redus la tăcere” de acea ştire, dar şi-a recăpătat glasul curând şi i-a transmis lui Reilly instrucţiuni să îi convoace la Casa Albă pe toţi agenţii din echipa Serviciului Secret şi pe toţi poliţiştii care se ocupau de protecţia preşedintelui – lucru pe care Reilly îl făcuse deja.4

Deşi acum suntem obişnuiţi cu clădiri guvernamentale apărate de agenţi şi de poliţie, înainte de cel de-al Doilea Război Mondial Casa Albă era deschisă şi fără restricţii. De exemplu, vizitatorii puteau organiza picnicuri pe terenul din jur în cursul zilei. Gărzile protejau doar clădirea, nu şi împrejurimile. La cele patru intrări nu existau gherete de portar. În cele mai multe zile, la fiecare dintre ele stătea câte un poliţist care controla circulaţia. În fiecare zi, mii de vizitatori treceau prin încăperile oficiale

ale Casei Albe. Nu existau controale ale bagajelor sau detectoare de metale. Reporterii acreditaţi pe lângă preşedinte trebuiau să respecte aceleaşi reguli generoase. „Porţile stăteau larg deschise şi nimeni nu auzise de permis de acces în Casa Albă”, îşi amintea Merriman Smith.5

Însă după izbucnirea războiului în Europa, Serviciul Secret a reevaluat măsurile de securitate ale Casei Albe. Un raport din 1940 constata că în eventualitatea unei situaţii de urgenţă, Casa Albă nu avea suficiente persoane de pază care să asigure securitatea. Înainte de Pearl Harbor, Serviciul Secret avea 25 de oameni – poliţişti şi agenţi – care făceau parte din echipa de protecţie a preşedintelui când FDR era la Casa Albă. În caz de urgenţă, cei care asigurau paza preşedintelui aveau acces la 20 de puşti folosite pentru dispersarea mulţimilor şi la trei puşti automate, care se găseau în dulapuri încuiate în interiorul clădirii. În plus, garda existentă putea fi suplimentată cu 73 de oameni care făceau parte din patrulele orăşeneşti, cu 43 de infanterişti şi cu 55 de persoane din garda Casei Albe aflate în afara serviciului. Deşi aceste forţe erau corespunzătoare în vremuri normale, pe timp de război ele se dovedeau insuficiente.6

Raportul mai constata că forţele obişnuite ale Serviciului Secret includeau „doar patru oameni plasaţi pe Terenul de Sud care să facă faţă unei situaţii ce putea să se producă după declanşarea alarmei şi până la sosirea de ajutoare” Aceşti oameni erau „prima şi singura linie de apărare din afara Casei Albe pe Terenul de Sud” între 1937 şi 1940, 20 de persoane săriseră gardul Casei Albe. Niciuna dintre acestea nu dorise să îi facă vreun rău preşedintelui şi cei care se apropiaseră prea mult fuseseră reţinuţi. Cei din Serviciul Secret se gândeau ce se putea

întâmpla dacă o persoană care ar fi vrut să îl ucidă pe preşedinte ar fi sărit gardul, iar apoi „s-ar fi furişat printre copaci şi tufişuri... până ar fi ajuns suficient de aproape de Casa Albă pentru a arunca o grenadă sau o sticlă de nitroglicerină” Raportul recomandase poziţionarea strategică a posturilor de poliţie de-a lungul gardului care înconjura Casa Albă. Aceste avanposturi permiteau gărzilor să vadă persoanele care se apropiau de proprietate şi să le reţină înainte de a trece de gard. Raportul mai solicita angajarea a 15 poliţişti suplimentari, care să ocupe gheretele.7

Majoritatea acestor recomandări au fost considerate prea costisitoare şi inutile – până la atacul de la Pearl Harbor. După aceea, aproape imediat, Wilson a sporit în mod spectaculos numărul agenţilor desemnaţi pentru protecţia lui FDR. „Teama mea cea mai mare a fost că agenţi nazişti sau sabotori vor dori să îşi sacrifice viaţa pentru a-l asasina pe preşedintele nostru”, a spus el mai târziu. „Am hotărât imediat să intensific protecţia ce i se asigura”. A fost format un detaşament de soldaţi pentru paza inelului exterior al perimetrului. Pe acoperişurile Casei Albe şi ale cădirilor învecinate au fost amplasate santinele înarmate cu mitraliere. Ofiţerii de poliţie din Washington alcătuiau cea de-a doua linie defensivă în interiorul perimetrului îngrădit. Astfel întărit, Serviciul Secret alcătuia un cerc strâns în jurul lui FDR.8

Într-un lung memorandum redactat pe 11 decembrie 1941, Mike Reilly a precizat modificările introduse în ceea ce privea protecţia preşedintelui după atacul de la Pearl Harbor. Înainte de 8 decembrie, scria Reilly, existaseră între 17 şi 22 de poliţişti detaşaţi la Casa Albă şi între patru şi şase agenţi repartizaţi acolo. „Din 8 decembrie, în fiecare schimb au existat între 22 şi 28 de poliţişti, 20 de

poliţişti de la serviciul metropolitan şi 20 de gărzi în uniformă ale Serviciului Secret; doi sergenţi detectivi metropolitani şi între opt şi 15 agenţi ai Serviciului Secret". În plus, „un grup de patru soldaţi într-o maşină de recunoaştere a armatei, echipată cu două mitraliere de 50 mm", patrula bulevardele din jurul Casei Albe. S-a hotărât ca la Casa Albă să fie de serviciu cel puţin 119 „persoane de protecţie" în orice moment.9

Wilson s-a asigurat că niciun asasin potenţial nu ar fi reuşit să pătrundă pe terenul Casei Albe. Duminică seara au fost instalate porţi temporare păzite de santinele pentru a dirija vizitatorii în incintă. Potrivit lui Reilly, Biroul de Gravuri şi Imprimate a pregătit un „model radical schimbat" pentru cartela de acces în Casa Albă. Acum, orice persoană care intra în Casa Albă era obligată să prezinte cartela de acces. Chiar şi Cordell Hull, care făcea de obicei naveta între Casa Albă şi Departamentul de Stat, era acum silit să prezinte cartela de acces. Pentru prima oară, reporterii erau fotografiaţi, li se luau amprentele şi li se eliberau permise de acces, pe care apoi trebuiau să le prezinte de fiecare dată când intrau în incintă. De asemenea, în incintă era permis doar accesul maşinilor ce transportau oficialităţi care aveau întâlniri cu preşedintele.10

Serviciul Secret şi-a făcut griji şi în privinţa unui posibil atac aerian. Reilly a asigurat o echipă de pompieri între clădirea Trezoreriei şi Casa Albă, care să poată acţiona în caz de incendiu provocat de o bombă incendiară. El a insistat în privinţa unui „camuflaj" total al terenurilor Casei Albe, temându-se că luminile puternice de acolo ar fi transformat clădirea într-o ţintă uşor de lovit de bombardierele inamice. El a pus la dispoziţia tuturor agenţilor lanterne cu becuri albastre. În acelaşi timp, i-a

cerut Henriettei Nesbitt, şefa personalului care se ocupa cu menajul, să cumpere pânză neagră cu care să acopere ferestrele prin interior. Reşedinţa preşedintelui de la etajul întâi a fost prima echipată astfel, după care a urmat parterul şi, la final, birourile. Cum primul set de perdele de camuflaj s-a dovedit ineficient, Nesbitt a trebuit să cumpere încă unul. Personalul condus de ea a acoperit toate ferestrele, inclusiv pe cele de la subsol. Ferestrele de la lucarne şi de la baie au fost vopsite în negru. De asemenea, personalul a redus iluminatul exterior al Casei Albe pentru a o face o ţintă mai puţin atrăgătoare şi a interzis fotografierea în acea seară. „În seara aceasta nu vrem lumini puternice în Casa Albă. Nu se face nicio fotografie a şedinţei cabinetului”, a spus Early.11

Gărzile au pus la dispoziţia fiecărui angajat al Casei Albe câte o mască de gaze, inclusiv lui Roosevelt. „Au fost aduse măşti de gaze pentru şeful cel mare”, a declarat Tully, „şi pentru fiecare persoană din Casa Albă”. Potrivit lui Wilson, masca preşedintelui era „legată de scaunul său cu rotile, astfel încât să fie pregătită pentru folosire în orice clipă” Preşedintele a refuzat să probeze masca. „Socotea că ar părea ridicol”, a relatat Merriman Smith. Potrivit lui Smith, secretarul de presă Early nu voia ca publicul să afle de existenţa măştilor de gaze, temându-se probabil că acest lucru va stârni spaima populaţiei în legătură cu un posibil atac japonez cu gaze toxice.12

Serviciul Secret era de asemenea îngrijorat în legătură cu bombele artizanale. Înainte de atacuri, gărzile trimiseseră toate coletele primite la Casa Albă către camera de corespondenţă, unde acestea erau verificate pentru a se vedea dacă conţin explozivi. În raportul său din 1940, Serviciul Secret arătase că biroul preşedintelui, „deşi situat la etajul de deasupra, este pe aceeaşi latură a

clădirii şi la mai puţin de 10, 5 metri est de camera pentru corespondenţă" Ei recomandaseră folosirea unei clădiri situate mai departe pentru verificarea corespondenţei.13

Serviciul Secret şi-a văzut dorinţa împlinită după 7 decembrie. Casa Albă a înfiinţat o încăpere pentru corespondenţă şi colete la câteva clădiri depărtare, unde toate pachetele poştale erau verificate înainte de a fi trimise în clădirea executivului. Fiecare pachet care se trimitea preşedintelui era testat în primul rând pentru a se descoperi o eventuală bombă cu ceas, folosindu-se un instrument numit detector, care amplifica sunetul făcut de un mecanism de ceasornic. Dacă nu se constatau probleme evidente, pachetul era apoi examinat cu raze X. Dacă se constata ceva suspicios, gărzile scufundau pachetul în ulei, care, după cum a explicat Reilly, „bloca mecanismul". Agenţii plasau apoi pachetul îmbibat în ulei într-un transportor pentru bombe, după care acesta era detonat într-un loc sigur situat în afara oraşului.

La un moment dat, la câteva săptămâni după 7 decembrie, controlul cu raze X a evidenţiat o masă solidă înconjurată de fire. În mijloc se afla un obiect care arăta ca un cartuş de dinamită. Venise din Anglia cu valiza diplomatică, dar nimeni de la ambasada britanică nu avea cunoştinţă de acea trimitere. Cei de la Serviciul Secret au decis că soluţia cea mai potrivită era să scoată pachetul din oraş, să sape o groapă şi să îl arunce în aer. După distrugere, s-au uitat în groapa făcută şi au rămas surprinşi descoperind că posibila bombă fusese de fapt un teanc de discuri de vinii trimise lui FDR de către Winston Churchill.14

De asemenea, în raportul pe anul 1940, Serviciul Secret sugerase ca mobilierul vechi şi alte obiecte neesenţiale, împreună cu materialele combustibile, precum

vopsele şi covoare, să fie scoase din Casa Albă pentru prevenirea incendiilor. Agenţii au susţinut că structura internă a Casei Albe era în principal din lemn, ceea ce o făcea să devină o capcană în caz de incendiu. Având în vedere afecţiunea lui FDR faţă de mobilierul său comod, nu trebuie să surprindă pe nimeni că recomandarea nu a fost pusă în practică. După Pearl Harbor, Serviciul Secret a ales să plaseze câte o găleată cu nisip şi o lopată în fiecare încăpere pentru a ajuta la stingerea unui eventual incendiu.15

Nu doar echipa de gărzi suplimentare a fost aceea care a transformat Casa Albă în seara de după atacurile de la Pearl Harbor. Şi interiorul a suferit transformări radicale, întrucât la Casa Albă a sosit o armată de ingineri, electricieni şi tehnicieni. Inginerii au instalat o centrală electrică de urgenţă pentru cazul în care s-ar fi produs o pană de curent. În mod ciudat, singurele încăperi conectate la acest nou sistem au fost dormitorul lui FDR şi Cabinetul Oval, nu Biroul Oval. Evident, decizia a fost luată astfel pentru a proteja camerele în care FDR îşi petrecea majoritatea timpului.

Şi sistemul de comunicaţii a fost îmbunătăţit: tehnicienii au instalat un sistem mai complicat de telefonie care să lege centrala Casei Albe cu Poliţia Parcurilor din cadrul Serviciului Parcurilor Naţionale şi cu militarii de rezervă aflaţi în clădirea Trezoreriei. Toate birourile principale din Casa Albă erau acum legate prin intermediul centralei şi s-au instalat telefoane în punctele-cheie din jurul Casei Albe. Corpul de transmisiuni al armatei a împrumutat Serviciului Secret aparate de emisie-recepţie. „Aceste aparate”, a declarat Reilly, „vor asigura comunicarea în dublu sens între toate posturile de santinelă şi de la fiecare post de pază cu o staţie centrală,

aflată la Casa Albă ori în alt loc în care s-ar putea afla preşedintele”.

În plus, exteriorul Casei Albe a fost fortificat. În acea noapte, echipe de constructori au instalat bariere temporare la fiecare dintre intrările spre Casa Albă, pentru a împiedica o maşină sau un camion să dărâme porţile. Acestea aveau să fie înlocuite curând cu bariere permanente, proiectate, potrivit afirmaţiilor lui Reilly, să poată opri un „camion de 7 tone care s-ar deplasa cu viteza de 65 de kilometrizoră pe distanţa de trei cvartale”. El a remarcat că agenţii au instalat un dispozitiv pentru „protecţie împotriva radiului care ar putea fi folosit într-un atentat împotriva preşedintelui”.16

Până duminică seara, Washingtonul fusese transformat într-o fortăreaţă înarmată. Gărzile înarmate cu arme automate >

au înconjurat Casa Albă şi clădirea Ministerului de Război. Forţele poliţieneşti ale oraşului au fost mobilizate. Toate permisiile şi concediile au fost anulate. Poliţiştilor li s-au dat ordine specifice pentru a „acorda o atenţie deosebită tuturor podurilor, centralelor electrice, staţiilor de pompare a apei şi utilităţilor publice, pentru prevenirea actelor de sabotaj sau de ingerinţă în funcţionarea normală, şi pentru a fi atenţi în mod deosebit în privinţa persoanelor dubioase care se apropie de asemenea locuri”. Sute de gărzi înarmate stăteau de pază în apropierea podurilor, a centralelor electrice sau a altor zone vulnerabile. 38 de poliţişti au fost trimişi să vegheze asupra furnizării de apă în oraş.17

Măsurile suplimentare de securitate nu l-au satisfăcut pe secretarul Trezoreriei Morgenthau, a cărui agenţie superviza activitatea Serviciului Secret.

Morgenthau, un bărbat înalt, lipsit de eleganţă, care

avea un glas ascuţit, era suspicios şi agitat chiar şi în zilele sale bune. Doi reporteri l-au descris ca fiind „un om care era îngrijorat din naştere şi care tindea să fie permanent bănuitor”. Atitudinea lui mohorâtă şi felul lent de exprimare îi atrăseseră porecla de „Henry de la Morgă”.

Atacul împotriva Pearl Harbor părea să îl şi scos din minţi pe Morgenthau. Nu reuşea să priceapă cum se făcuse că japonezii reuşiseră să realizeze un asemenea atac-surpriză. Marina „trebuie să fie permanent în alertă”, s-a plâns el consilierilor săi în acea seară, „şi felul în care s-a petrecut totul, toate explicaţiile pe care le-am auzit nu sunt logice, iar Stimson spune că nici el nu înţelege”.18

După atacul de la Pearl Harbor, Morgenthau şi-a făcut griji în toate privinţele. Mike Reilly a afirmat că în acea după-amiază de 7 decembrie, când s-a întâlnit cu reprezentanţii Serviciului Secret pentru a discuta noile măsuri de protecţie a preşedintelui, secretarul Trezoreriei s-a uitat mereu pe fereastra Casei Albe, parcă vrând să descopere avioane japoneze. Întrucât locuia în centrul Washingtonului, Morgenthau era îngrijorat de siguranţa familiei lui în eventualitatea unui atac japonez. Duminică după-amiază, el telefonase unui magazin care vindea draperii şi insistase ca locuinţa sa să fie prevăzută cu draperii pentru camuflaj în mai puţin de 24 de ore.19

Duminică seara la ora 18: 35, Morgenthau i-a primit în biroul lui pe Wilson şi pe secretarul adjunct Herbert E. Gaston pentru a discuta măsurile suplimentare ce trebuiau luate pentru protecţia preşedintelui. Ca de obicei, Morgenthau şi-a pus secretara să ia notiţe. Wilson l-a asigurat pe şeful lui că numărul gărzilor de la Casa Albă se dublase şi că se suplimentase forţa de protecţie cu alte gărzi. Însă Morgenthau nu era satisfăcut. „Crezi că ar trebui să avem soldaţi în jurul Casei Albe?” a întrebat el.

Cu delicateţe, Wilson a respins ideea. „Avem acolo 80 de oameni bine instruiţi şi 20 de agenţi de clasă care sunt în alertă tot timpul, şi cred că ei pot stăpâni situaţia în condiţii foarte bune”. Morgenthau nu s-a lăsat convins şi a întrebat ce măsuri de securitate folosise administraţia Wilson în timpul Primului Război Mondial. Când a aflat că soldaţi înarmaţi patrulaseră prin Casa Albă, Morgenthau s-a grăbit să sprijine acea idee. „Asta aş vrea”, a afirmat el. Japonezii luaseră deja guvernul prin surprindere, a remarcat el. „De unde să ştim ce truc pregătesc din interiorul ţării?” El a spus clar că voia 100 de soldaţi care să fie înarmaţi cu arme automate şi să patruleze tot timpul.

Pentru a extinde măsurile de protecţie, Morgenthau avea nevoie de aprobarea lui FDR. Avea să fie greu de obţinut o asemenea aprobare, mai ales că preşedintele spusese răspicat că nu voia gărzi înarmate care să patruleze prin Casa Albă. La ora 18: 40, Roosevelt a telefonat, iar Morgenthau a insistat asupra prezenţei soldaţilor. Roosevelt s-a arătat din nou rezervat. Deşi înţelegea necesitatea unor măsuri suplimentare de pază, el se arăta îngrijorat de ideea de a transforma Casa Albă într-o fortăreaţă. „Atâta timp cât ai câte un soldat la fiecare 30 de metri în jurul gardului, e în regulă”, i-a spus el lui Morgenthau. FDR a precizat că voia să „blocheze ambele Executive Avenues” şi a recomandat instalarea de „baricade între Casa Albă şi Trezorerie şi, de asemenea, între Casa Albă şi Departamentul de Stat”. 20

Probabil iritat de faptul că preşedintele nu i-a aprobat cererea pentru patrule militare, Morgenthau a decis să facă în acea seară o inspecţie pentru a vedea personal cum funcţionau măsurile de securitate. A fost şocat de ceea ce a descoperit. „Am inspectat… şi în spatele Casei Albe am găsit doar trei oameni”, s-a plâns el

Serviciului Secret. Iar agenţii nu i s-au părut pregătiţi pentru a acţiona în caz de urgenţă. „I-am cerut unuia să scoată arma. A început să tragă de ea... şi a scos-o după aproape două minute”. Inspecţia nu l-a convins pe Morgenthau că Serviciul Secret era capabil să îl protejeze pe preşedinte. „Oricine ar putea veni cu un camion de cinci tone şi cu 20 de oameni şi ar cuceri Casa Albă fără nicio problemă”. 21

Însă Morgenthau nu a fost singura oficialitate care a verificat în acea seară măsurile de securitate. În jurul orei 2: 00 în dimineaţa de 8 decembrie, şeful Serviciului Secret, Frank Wilson, a hotărât să facă personal o inspecţie. A constatat că agenţii din detaşamentul Casei Albe erau „în alertă”. A rămas însă şocat când a descoperit că un poliţist, cel care avea postul cel mai aproape de dormitorul preşedintelui, se odihnea comod pe un scaun, „învelit cu o pătură”. Wilson a remarcat că poliţistul era „aproape adormit, astfel că nu am fost somat când m-am apropiat”.22

În zilele următoare, la Casa Albă au apărut experţi în materie de securitate care au făcut o serie de recomandări. Având în minte bombardamentele din Londra, ei s-au arătat îngrijoraţi de posibilitatea unui atac aerian. Experţii militari în domeniul explozivilor au informat Serviciul Secret că în cazul exploziei unei bombe, Casa Albă era foarte vulnerabilă. Potrivit lui Reilly, ei au afirmat că „mortarul folosit la partea originală a Casei Albe era făcut din cochilii măcinate de stridii şi scoici şi că întreaga clădire s-ar fi năruit imediat în cazul în care ar fi fost lovită direct sau indirect”.23

Experţii în probleme de securitate au propus o serie de soluţii, unele mai practice decât altele. De exemplu, unii au sugerat zugrăvirea Casei Albe în negru, pentru a o face

mai puţin vizibilă. O altă idee a fost să se mute sediul guvernului mai spre interiorul continentului, cât mai departe de coastă. S-a propus chiar şi schimbarea cursului fluviului Potomac şi al râului Anacostia. Ideea nu era chiar atât de nebunească pe cât părea. După cum a afirmat Reilly, „Nicio măsură de camuflare a Casei Albe nu este practică atâta timp cât confluenţa acestor râuri se află la o milă de clădire. Oricărui pilot i-ar fi foarte uşor să bombardeze Casa Albă zburând de-a lungul fluviului şi găsind ţinta la confluenţa cu afluentul său". 24

Întrucât nimeni nu se gândise în mod serios la posibilitatea ca avioane inamice să bombardeze capitala ţării, Serviciul Secret a trebuit să elaboreze noi strategii pentru paza preşedintelui. Au înfiinţat zece case conspirative în Washington D.C., unde FDR putea fi dus în cazul unui atac. În caz de nevoie, un avion îl putea duce imediat în afara districtului Columbia.

Cei de la Serviciul Secret au mai propus o serie de modificări ale Casei Albe pentru a o face mai rezistentă la un atac aerian. Pe data de 15 decembrie, ei i-au prezentat lui Morgenthau o listă cu sugestii, care includea şi acoperirea luminatoarelor şi a lucarnelor cu un strat de nisip de 15 centimetri grosime, peste care să se pună un strat de staniu. S-a propus plasarea de saci cu nisip pe toată suprafaţa acoperişului şi instalarea de mitraliere. Colonada de vest, prin care preşedintele trecea în drum spre Cabinetul Oval, trebuia echipată cu baricade mobile din oţel. Serviciul Secret a mai recomandat instalarea de geamuri antiglonţ şi de obloane din oţel la toate ferestrele camerelor folosite de familia prezidenţială, îndeosebi la Cabinetul Oval al lui FDR. în plus, gărzile au propus ca toate uşile ce dădeau spre exterior să aibă „încuietori sistem ecluză" care să permită etansarea interiorului.25»

Roosevelt a ridicat obiecţii în privinţa celor mai multe dintre măsurile suplimentare de securitate, astfel că au fost implementate doar câteva. FDR înţelegea valoarea simbolică a Casei Albe şi era îngrijorat de impactul psihologic asupra publicului dacă ar fi apărut imagini ale clădirii înconjurată de gărzi înarmate, ori dacă s-ar fi aflat că se pregăteau noi măsuri complexe de siguranţă. Totuşi, Serviciul Secret a adăugat geam antiglonţ până la jumătatea ferestrelor de la Cabinetul Oval, exact în spatele mesei de lucru a preşedintelui, şi s-a turnat o „barieră antibombă" de-a lungul peretelui vestic al clădirii executivului. Celelalte sugestii au rămas totuşi pe planşetele de proiectare pe toată durata mandatului lui Roosevelt.

Cu toate acestea, Serviciul Secret a aplicat câteva modificări importante. Pentru Morgenthau şi pentru cei de la Serviciul Secret era o prioritate construirea unui adăpost antibombardament sub Casa Albă. Întrucât nu exista niciun fel de adăpost, au decis să folosească drept refugiu temporar o boltă subterană spaţioasă de sub Departamentul Trezoreriei. Acel subsol, unde se depozitau opiu şi bani de contrabandă, era susţinut de pereţi construiţi din plăci grele de blindaj ranforsate cu beton. „Adăpostul avea un birou şi un dormitor pentru preşedinte şi un birou exterior relativ spaţios pentru a fi folosit de personal", a afirmat Tully. „S-au aşezat paturi de-a lungul pereţilor acestei încăperi mai mari şi s-au instalat telefoane pentru cazuri de urgenţă". 26

La câteva zile după atacul de la Pearl Harbor, s-a început construirea unui tunel care să lege Casa Albă cu adăpostul situat în subsolul clădirii Trezoreriei. Experţii în securitate au recomandat construirea unui tunel în zigzag, arătând că unul drept l-ar fi făcut pe preşedinte să fie

vulnerabil la eventualele resturi aruncate de explozii. „Tunelul avea 232 de metri lungime, 2, 2 metri lăţime şi 2, 2 metri înălţime şi mergea în zigzag pentru a reduce pericolul unui şoc în cazul unei lovituri directe sau în apropiere”, a afirmat Wilson. Adăpostul în sine a fost aprovizionat cu 24 de lăzi cu apă marca Poland, 100 de kilograme de alimente, 12 paturi, 24 de pături, 12 truse de prim ajutor şi o toaletă portabilă.27

FDR s-a arătat din nou rezervat. Deşi construcţia a continuat, preşedintele s-a opus ideii unui adăpost antibombardament şi nu l-a vizitat niciodată. „Henry, nu cobor în adăpost decât dacă îmi dai voie să joc poker cu tot aurul din seifurile tale”, i-a spus el în glumă lui Morgenthau.

Serviciul Secret a început să analizeze alte măsuri de protecţie, inclusiv crearea unei tribune mobile care să îl apere pe preşedinte de explozia unei bombe sau de un atacator înarmat. La câteva luni după atacul de la Pearl Harbor, Serviciul Secret a încheiat un contract cu o companie pentru producerea unui scut protector din oţel care să fie ascuns într-o tribună standard. În eventualitatea unei situaţii de urgenţă, un agent putea apăsa pe un buton, iar un scut de aproape doi metri îl înconjura pe preşedinte. „Este semicircular ca formă, pentru a permite protecţia completă, atunci când s-ar trage din faţă”, a anunţat serviciul.29

Agenţia a instalat un nou sistem de alarmă pentru a-i anunţa pe agenţi când FDR se deplasa prin Casa Albă. Devenise o practică standard ca uşierul să sune de trei ori pentru a-i avertiza pe oamenii din personal că preşedintele se deplasa de la locuinţă spre birourile executivului. Cei însărcinaţi cu protecţia preşedintelui au instalat propriul sistem pentru a şti orice deplasare a preşedintelui. „Ori de

câte ori este înştiinţat că preşedintele este pe punctul de a pleca din apartamentul său ori din biroul aflat în Aripa de Vest", spuneau instrucţiunile unui regulament al Serviciului Secret, „supervizorul trebuie să informeze toţi poliţiştii şi agenţii de serviciu din Casa Albă".30

Deşi se arăta reticent faţă de majoritatea măsurilor suplimentare de securitate, FDR a considerat acea concentrare asupra siguranţei drept un bun prilej de a extinde Casa Albă, un proiect pe care îl analiza de ceva timp. În mod remarcabil, în timp ce examina rapoartele originale privind atacul japonez şi pregătea terenul pentru intrarea Americii în cel de-al Doilea Război Mondial, Roosevelt deţinea mijloacele necesare pentru a se gândi la proiecte de construcţie. Potrivit arhitectului Casei Albe, Lorenzo Winslow, FDR l-a convocat în seara de 7 decembrie şi i-a spus să înceapă proiectarea unor noi construcţii. „Domnul Roosevelt m-a chemat, astfel că în acea seară am mers la Casa Albă", a declarat el unui reporter în 1961. „Dorea să discute despre crearea de spaţii noi de birouri pentru extinderea despre care ştia că va fi necesară". FDR a spus că trebuiau întreprinse măsuri imediate pentru a se asigura spaţiu în clădiri temporare de pe Peluza Sudică a Casei Albe, a notat Winslow în memoriile sale, „şi mi-a dat o listă amănunţită a oamenilor care vor ocupa acele clădiri" în dimineaţa următoare, înainte de a pleca să prezinte mesajul referitor la război în faţa Congresului, FDR l-a chemat pe Winslow în dormitorul său şi i-a sugerat ca, în loc să proiecteze clădiri temporare, să creeze o Aripă de Est permanentă. „Mi s-a părut interesant că îl preocupa acest lucru, deşi trebuie să se fi gândit la atâtea altele", a scris Winslow.31

FDR dorea de aproape trei ani să construiască o nouă Aripă de Est pentru personalul în continuă creştere al

Casei Albe. Pe vremea aceea, Aripa de Est arăta cam la fel ca în 1902, când fusese construită de vărul lui, Theodore Roosevelt. Până în 1941, ea a slujit drept intrare publică la Casa Albă şi găzduia posturile de pază, un coridor cu colonade şi o garderobă lungă, în ciuda enormei poveri pe care războiul i-o punea pe umeri, FDR şi-a găsit timp să propună unele idei precise de proiectare pentru noua adăugire. Preluând sugestiile lui FDR, Winslow a pregătit planurile până la sfârşitul lunii. Armata a hotărât să aducă adăugiri proiectului său, cerând să se construiască sub noua aripă un adăpost contra bombardamentelor.

Construcţia noii aripi a început câteva luni mai târziu, iar primii ocupanţi s-au instalat în ea în primăvara anului 1942. Deşi construcţia a fost definitivată abia după încheierea războiului, noua aripă s-a umplut rapid cu birouri ale personalului executiv. Roosevelt a înlocuit vechea garderobă cu un cinematograf. Sub Aripa de Est se afla un adăpost, având pereţi din beton armat cu grosimea de peste doi metri, ranforsaţi cu oţel. Adăpostul cuprindea o încăpere mare cu o zonă prezidenţială privată în mijloc, având un dormitor şi baie.

Dacă exista o ameninţare directă la securitatea preşedintelui, se presupunea că aceasta putea veni din partea rezidenţilor veniţi din Germania, Italia sau Japonia. La câteva ore după atacul de la Pearl Harbor, Washingtonul a acţionat pentru a aresta potenţialii suspecţi. Teama de terorism intern va duce la una dintre cele mai grave încălcări ale libertăţilor civile din istoria Statelor Unite şi va lăsa o pată neagră pe mandatul lui FDR.

Reporterii au observat că ministrul adjunct al Justiţiei, Charles Fahy, se furişase în Casa Albă în jurul orei 19: 00. Când a încercat să plece, aceştia l-au încolţit

pentru a afla cu ce treburi venise. Fără nicio tragere de inimă, el a admis că avusese o scurtă întrevedere cu preşedintele. La insistenţele reporterilor, el a şoptit: „Vizita mea a avut legătură cu străinii – japonezii – care trăiesc în Statele Unite”. 32

Fahy se referea la cei aproximativ 92.000 de americani de origine japoneză care trăiau în Statele Unite în decembrie 1941. Imigranţii din prima generaţie, cunoscuţi sub numele de issei, sosiseră mai toţi înainte de 1907. Deşi erau locuitori vechi ai Statelor Unite, guvernul federal îi împiedicase să devină cetăţeni naturalizaţi. Copiii lor, nişei, erau născuţi în Statele Unite şi, prin urmare, pretindeau să li se recunoască cetăţenia americană. Un grup mult mai restrâns, kibei, se născuseră în America, dar fuseseră crescuţi şi educaţi în Japonia. În mare, circa 90% dintre americanii de origine japoneză erau grupaţi pe Coasta de Vest, în jurul oraşelor San Francisco şi Los Angeles. Japonezii alcătuiau, de asemenea, circa 30% din populaţia totală a Hawaiiului.

Pe măsură ce încordarea dintre cele două ţări a crescut

9

spre sfârşitul anilor *30, FDR se arătase îngrijorat în legătură cu loialitatea comunităţii japoneze din interiorul graniţelor Statelor Unite. El şi consilierii săi militari urmăriseră cum „coloana a cincea” de spioni germani contribuise la cucerirea cu viteza fulgerului a Europei. El a presupus că existau reţele similare şi în Statele Unite. La îndemnul consilierilor săi militari, FDR a aprobat măsuri prin care să fie investigate şi neutralizate activităţile potenţial subversive ale rezidenţilor japonezi din Hawaii.

Deşi administraţia îşi făcea unele probleme în legătură cu spionii germani şi italieni, japonezii au fost

ţinuţi sub un control mai strict. FDR manifestase mereu o atitudine negativă faţă de americanii de origine japoneză. La începutul carierei lui, el îi numise pe issei şi pe nişei o „ameninţare” şi o „iritaţie cronică” la adresa vecinilor lor albi. În anii ’20, el s-a opus imigrării japoneze în America. Spre deosebire de mulţi dintre cei care ţineau la conceptul de origine, Roosevelt nu îi considera pe japonezi ca fiind inferiori ca rasă şi deplângea prejudecăţile rasiale. Însă, ca majoritatea americanilor, credea că japonezii nu erau capabili să se asimileze în societate şi, în mod potenţial, erau mai primejdioşi decât americanii de origine germană sau italiană.33

În 1940, pornind de la acele temeri generale, Congresul acţionase aprobând Legea privind înregistrarea cetăţenilor de origine străină. Legea le cerea tuturor străinilor rezidenţi, cu vârsta de peste 14 ani, să depună o declaraţie anuală. În fiecare an, aceştia trebuiau să se prezinte la poştă, unde erau amprentaţi, fotografiaţi şi li se cerea să pună la dispoziţia autorităţilor informaţii precise şi actualizate privind locul în care locuiau şi lucrau. Pentru a ţine evidenţa străinilor rezidenţi, Departamentul de Justiţie a înfiinţat Divizia pentru

Străini, care a conlucrat îndeaproape cu FBI-ul şi cu serviciile de informaţii militare, pentru a întocmi Listele de Detenţie în Custodie, cunoscute şi sub numele de „Liste ABC”, referitoare la ameninţări privind securitatea.34

În lunile dinaintea atacului de la Pearl Harbor, atât ministrul Justiţiei, cât şi FBI-ul l-au asigurat pe FDR de loialitatea comunităţii japoneze din America. Singurii spioni pe care i-au putut identifica au fost agenţi plătiţi de guvernul japonez. Roosevelt nu s-a lăsat convins şi a numit un agent special care să ocolească orice canal tradiţional şi să îi prezinte rapoarte direct lui. Pe 7 noiembrie, cu

exact o lună înainte de Pearl Harbor, reprezentantul lui, Curtis B. Munson, a raportat: „Nu există nicio «problemă» japoneză pe Coastă. Nu va exista o revoltă armată a japonezilor”.35

Nu exista nicio dovadă privind implicarea în activităţi subversive a comunităţii japoneze, şi au fost probe copleşitoare că membrii acesteia erau loiali faţă de Statele Unite. Însă în cursul întâlnirii de zece minute din seara de 7 decembrie, FDR i-a cerut lui Fahy să pună în aplicare Proclamaţia 2525 privind starea de urgenţă, care autoriza FBI-ul să aresteze orice cetăţean străin de pe teritoriul SUA, dacă acesta era considerat „periculos pentru pacea şi siguranţa publică” Nu s-a gândit prea mult la acest aspect şi a aprobat cererea fără să o discute sau să o analizeze. A promis că va semna oficial proclamaţia a doua zi.36

Chiar înainte ca FDR să fi aprobat noile măsuri de securitate, agenţii FBI şi poliţia locală alcătuiseră forţe de intervenţie pentru găsirea celor trecuţi pe liste drept periculoşi de către Divizia pentru Străini. Până spre sfârşitul după-amiezii de duminică, agenţii FBI se răspândiseră prin sudul Californiei, efectuând raiduri în unele locuinţe pentru a-i reţine pe japonezii asupra cărora planau suspiciuni. Potrivit ziarului *Los Angeles Times*, în orele de după atac au fost arestaţi aproape 200 de japonezi. *Times* a anunţat că după declaraţia de război vor fi reţinuţi probabil alte câteva mii de oameni de origine japoneză.37

În regiunea metropolitană a New York-ului, o forţă specială de intervenţie, alcătuită din 100 de agenţi FBI, împreună cu poliţişti şi detectivi, au cutreierat prin oraş, închizând toate magazinele deţinute de japonezi şi arestând cetăţenii de naţionalitate japoneză aflaţi pe lista lor de ţinte. Arestaţii au fost duşi pe insula Ellis, unde au

fost reţinuţi pe termen nedefinit, până la primirea de instrucţiuni de la Washington. Estimările sugerează că au fost arestaţi câteva sute de japonezi. Primarul New York-ului, Fiorello La Guardia, i-a sfătuit pe rezidenţii de origine japoneză să stea în casele lor. Poliţia a închis Nippon Club de pe West Ninety-third Street şi i-a escortat până acasă pe cei 12 membri aflaţi la club. În plus, poliţişti din New York au vizitat toate restaurantele japoneze din oraş. Au permis mesenilor să termine de mâncat, după care au închis restaurantele şi i-au escortat pe patroni şi pe membrii personalului la domiciliile lor.38

De asemenea, pe 7 decembrie, Departamentul Trezoreriei condus de Morgenthau a început războiul economic împotriva firmelor deţinute de japonezi în Statele Unite. Guvernul a invocat un „embargo total" asupra livrărilor de orice fel către Japonia şi teritoriile ocupate de aceasta, declarând ilegală orice tranzacţie cu Japonia. Duminică seara, Morgenthau a trimis în jur de 4.000 de agenţi pentru a tăia toate legăturile economice dintre Japonia şi Statele Unite. Agenţii Trezoreriei au vizitat şi au preluat controlul asupra tuturor băncilor japoneze din Statele Unite. Guvernul a îngheţat conturile rezidenţilor de naţionalitate japoneză, împiedicându-i să scoată bani din conturile lor bancare pentru a cumpăra hrană şi pentru alte necesităţi. (La îndemnul primei doamne, Departamentul Trezoreriei a permis ulterior fiecărei familii să retragă 100 de dolari pe lună pentru a-şi asigura traiul.) 39

Ceea ce a debutat ca un program relativ modest de securitate înainte de atacul de la Pearl Harbor s-a metamorfozat brusc într-o încălcare masivă a libertăţilor civile. S-au lansat zvonuri privind comploturi ale rezidenţilor japonezi de a ajuta debarcarea inamicilor pe

coasta Californiei. Rasismul adânc înrădăcinat a amplificat teama de sabotaje. Ziarele îi denigrau pe rezidenţii de origine japoneză, numindu-i „câini turbaţi, viermi galbeni şi japi”. Firmele interesate au găsit un prilej să elimine competiţia din partea fermierilor japonezi. Întreaga clasă politică din California a cerut să se întreprindă acţiuni împotriva rezidenţilor de origine japoneză.

Japonezii care locuiau pe Coasta de Vest au devenit în mod evident ţinte uşor de atacat. Existau prea mulţi cetăţeni de origine germană şi italiană pentru a fi arestaţi cu toţii, iar ei exercitau o putere politică semnificativă, mai ales în Vestul Mijlociu şi în Est. Pe de altă parte, în Hawaii existau prea mulţi americani de origine japoneză pentru a fi mutaţi. Cei cu ascendenţă japoneză de pe Coasta de Vest au devenit aşadar ţintele cele mai convenabile pentru frustrarea şi ostilitatea americanilor. „Aceşti oameni nu au fost condamnaţi pentru nicio infracţiune”, a scris Eleanor mulţi ani mai târziu, „însă emoţiile erau stârnite şi foarte mulţi oameni doreau să se răzbune pe cei care aveau trăsături orientale. Nu era timp să se investigheze familiile sau să se respecte cu stricteţe regula americană potrivit căreia, până nu i se demonstrează vinovăţia, orice om este considerat nevinovat”.40

Preocupat de exigenţele militare şi diplomatice impuse de purtarea unui război global şi, în general, nepăsător faţă de încălcarea libertăţilor şi a drepturilor civile, FDR va ceda presiunilor. După cum a declarat Stimson, el şi Roosevelt au discutat pe 11 decembrie 1942 posibilitatea evacuării rezidenţilor de origine japoneză de pe Coasta de Vest. FDR nu a expus nicio părere. El socotea că era vorba de o chestiune militară şi a lăsat în seama Ministerului de Război stabilirea unei politici. La rândul său, Stimson a pasat chestiunea secretarului adjunct John

J. McCloy, care răspundea de securitatea internă. McCloy socotea că i se dăduse mână liberă de către preşedinte „să facă orice dorea” cu cei de origine japoneză.41

Pe 21 martie 1942, Roosevelt a semnat Ordinul Executiv 9066, autorizând evacuarea forţată a rezidenţilor de origine japoneză de pe Coasta de Vest. Peste 100.000 de oameni, mulţi dintre ei cetăţeni americani, au fost anunţaţi să îşi lichideze proprietăţile, prin orice mijloace, după care aveau să fie ridicaţi şi duşi în centre guvernamentale de „plasare” răspândite în tot vestul Statelor Unite. Ministrul Justiţiei Francis Biddle, care s-a opus acestei măsuri, a afirmat că FDR nu a dovedit niciun regret când a semnat legea. „Nu cred că îl preocupa prea mult gravitatea sau implicaţiile acestei măsuri” a scris el. „Preşedintele nu a teoretizat niciodată lucrurile. Ceea ce trebuie făcut pentru apărarea ţării trebuie făcut. Militarii puteau greşi. Însă ei purtau războiul. Şi nu cred nici că problema constituţională l-a preocupat cât de cât – în condiţii de război, Constituţia nu a stat niciodată în calea preşedinţilor”. 42

S-ar putea ca Roosevelt să fi considerat evacuarea drept o chestiune de necesitate militară, însă hotărârea lui a fost motivată atât de prejudecăţi, cât şi de indiferenţă. El a considerat încălcarea evidentă a drepturilor civile drept o problemă minoră, mai ales când era comparată cu scopul strategic de a purta şi de a câştiga un război global. În 1982, o comisie guvernamentală care a analizat internarea etnicilor japonezi a criticat administraţia Roosevelt pentru „prejudecăţi rasiale, isterie provocată de război şi eşec al conducerii politice” Din păcate, această evaluare a fost corectă.

Capitolul 10

„Acum suntem toţi

ÎN ACEEAŞI BARCĂ”.

Duminică seară, Winston Churchill lua masa cu John G. „Gill” Winant, ambasadorul american în Marea Britanie, şi cu Averell Harriman şi soţia lui, Pamela. „Prim-ministrul părea obosit şi deprimat”, a afirmat ulterior Harriman. „Nu a avut multe de spus în cursul cinei şi a stat cufundat în gânduri, ţinându-şi capul sprijinit în mâini o parte din timp”. 1

Existau nenumărate motive de tristeţe. În cea mai mare parte a acelui an, în timp ce bombele germane căzuseră asupra Londrei, prioritatea principală a lui Churchill era de a-l convinge pe Roosevelt să intre în război. Spre disperarea lui, reuşise să obţină doar nave vechi şi alte materiale de război, dar puţine angajamente din partea lui Roosevelt, care se dovedea supărător de alunecos.

Cei doi oameni de stat începuseră să corespondeze în septembrie 1939, când Churchill a devenit membru al cabinetului, în funcţia de prim lord al amiralităţii. Churchill a trimis o serie de scrisori privind problemele cu care se confrunta marina britanică. Pe 10 mai 1940 – ziua în care Hitler a invadat Belgia, Olanda, Luxembourg şi Franţa –, Churchill a devenit prim-ministru, iar corespondenţa a început să fie mai frecventă şi mai presantă. Pe 15 mai, Churchill a promis că va duce singur lupta, dar l-a avertizat pe Roosevelt că dacă Statele Unite nu interveneau, „S-ar putea să existe o Europă complet subjugată şi nazistă, întemeiată cu o rapiditate uimitoare, iar această povară ar putea depăşi puterea noastră de a rezista”.2

Roosevelt nu era foarte sigur în privinţa noului său omolog. Deşi ambii aveau origini sociale asemănătoare şi posedau darul de a dramatiza lucrurile, Churchill era un

conservator care visa să păstreze intact Imperiul Britanic. Iubirea lui faţă de alcool şi capacitatea lui de a consuma alcool erau legendare. „Cred că Churchill e cel mai bun om pe care îl are Anglia”, a spus FDR către cabinetul său când a auzit ştirea că acesta era noul său prim-ministru, „chiar dacă a fost ameţit jumătate din timp”.3

În ianuarie 1941, Roosevelt îl trimisese pe Harry Hopkins la Londra în calitate de emisar personal pentru a-l înţelege mai bine pe Churchill. „Cred că s-ar putea afirma – dar nu cu voce tare – că am ajuns să caut o modalitate de a deveni un fel de agent catalizator între două primadone”, i-a spus Hopkins corespondentului CBS Edward R. Murrow, care se afla la Londra în acea perioadă. Hopkins a petrecut 12 seri cu Churchill, a vizitat împreună cu el mai multe baze militare şi s-a întors impresionat de hotărârea şi de capacitatea de conducere ale lui Churchill. „Oamenii de aici sunt uimiţi de Churchill”, i-a scris el lui Roosevelt, „iar în cazul în care s-ar putea învinge doar prin curaj, rezultatul ar fi inevitabil. Însă englezii au nevoie disperată de ajutorul nostru”.4

Şi Churchill a fost deosebit de impresionat de fragilul Hopkins, care s-a dovedit foarte pragmatic. Ministrul de Interne Harold Ickes nota: „Din câte se pare, imediat ce se trezeşte, Churchill întreabă de Harry Hopkins, şi tot Harry este ultima persoană cu care se întreţine seara” Hopkins a făcut lobby pentru mai multe ajutoare, dar Roosevelt a rămas precaut. Deşi a declarat că America „trebuie să devină marele arsenal al democraţiei”, a refuzat să îi ofere lui Churchill ceea ce îi trebuia acestuia cel mai mult – o declaraţie de război împotriva Germaniei şi trupe americane pe pământ european.

În următoarele câteva luni, Churchill a continuat să îi trimită lui Roosevelt câte două sau trei scrisori pe

săptămână, descriind soarta tragică a Marii Britanii şi solicitând intervenţia americană. Cuvântările lui radiodifuzate, care se transmiteau şi în Statele Unite, erau extrem de urmărite. În 1941, Churchill se situa pe locul al doilea, după FDR, pe lista „personalităţilor preferate" la posturile americane de radio. Deşi îi inspirau pe americani, discursurile lui nu aveau nicio influenţă asupra Washingtonului. Ambasadorul Marii Britanii, lordul Halifax, a remarcat că încercarea de a determina administraţia Roosevelt să stabilească o politică deschisă faţă de Marea Britanie amintea de o „vânătoare de iepuri fără reguli dare".5

La sfârşitul anului 1940, Roosevelt a sugerat ca el şi Churchill să se întâlnească „pentru a discuta în detaliu problema înfrângerii Germaniei" Churchill a acceptat, iar în august 1941, s-au întâlnit la Placentia Bay în Newfoundland, unde a avut loc prima dintre numeroasele discuţii dintre cei doi lideri. „Trebuie să îl văd personal pe Churchill ca să îi explic lucrurile", i-a spus FDR lui Henry Morgenthau. Ambii s-au despărţit cu respect şi afecţiune reînnoite unul faţă de celălalt. După un prânz neoficial, într-o scrisoare, Roosevelt afirma: „[Churchill] este o persoană de o vitalitate extraordinară şi, în multe privinţe, este un primar La Guardia englez... îmi place – iar doar luând masa cu el am reuşit să spargem gheaţa în ambele sensuri". 6

Principalul motiv al lui Roosevelt pentru a organiza acea întâlnire a fost să stabilească scopurile unei declaraţii de război, despre care spera să lămurească publicul în legătură cu conflictul european şi să îl pregătească pentru posibilitatea intervenţiei americane. Declaraţia trebuia, de asemenea, să alunge temerile americanilor că Statele Unite ar putea încheia o alianţă din care să facă parte şi

Uniunea Sovietică, înainte de încheierea convorbirilor, cei doi lideri au elaborat Carta Atlantică. Prin acea declaraţie, cele două naţiuni se angajau să onoreze principiile autodeterminării, comerţului liber, neagresiunii şi libertăţii mărilor, promiţând o lume postbelică în care toate popoarele „să poată trăi ferite de teamă şi de lipsuri”.7

Însă Churchill a continuat să exercite presiuni asupra lui Roosevelt pentru a face o declaraţie de război împotriva Germaniei. Roosevelt s-a eschivat, promiţând să „poarte războiul, dar să nu îl declare” S-a angajat ca marina să protejeze convoaiele britanice până la est de Islanda, căutând un „incident” care să justifice o atitudine mai agresivă. În ciuda bunelor sentimente existente între cei doi lideri, poziţia lui Roosevelt a rămas aceeaşi: sprijin pentru britanici în orice mod, mai puţin intrarea în război. FDR era cât se poate de conştient că, deşi se pronunţa în favoarea unei poziţii dure faţă de Japonia, publicul nu dorea implicarea în războiul din Europa. În acele momente, Roosevelt nu avea intenţia de a pune la încercare opinia publică.8

În decembrie, perspectivele păreau sumbre pentru britanici. Churchill se aştepta ca Germania să înfrângă în cele din urmă Rusia, deşi luptele durau mai mult decât era de aşteptat. După ce ar fi învins Rusia, Hitler ar fi pornit cu toată forţa militară împotriva Angliei. În acelaşi timp, Japonia desfăşura acţiuni ameninţătoare în Pacific. Acum, el se confrunta cu posibilitatea unei ofensive de primăvară a germanilor şi a unui război cu Japonia în Orient.

În Marea Britanie exista sentimentul general că războiul era aproape pierdut. Un diplomat american care a călătorit în Scoţia a raportat la ambasadă că majoritatea oamenilor pe care îi cunoscuse credeau că „britanicii sunt pe cale să piardă războiul” Hitler puteau fi învins doar

printr-o ofensivă terestră masivă. Realitatea era că britanicilor le lipseau forţa umană şi materialele de luptă pentru a declanşa o asemenea ofensivă fără intervenţia directă a americanilor. Navele comerciale britanice care transportau provizii şi hrană erau scufundate mai repede decât puteau fi înlocuite. Un feldmareşal din Africa i-a trimis lui Churchill o telegramă pe 4 noiembrie: „Am din ce în ce mai mult impresia că războiul de aici şi din alte părţi se va sfârşi într-un impas şi că acest lucru va fi fatal pentru noi”.9

Întrucât în acea iarnă existau nenumărate informaţii care

9

Indicau că japonezii pregăteau o ofensivă puternică, Churchill era îngrijorat că aceştia vor evita posesiunile americane şi le vor lovi doar pe cele britanice. Pe 7 decembrie, în timpul mesei de prânz cu ambasadorul Winant, Churchill l-a întrebat: „Dacă ei ne declară război, voi le veţi declara război?” Nu a primit răspunsul pe care şi-l dorea. „Domnule prim-ministru, nu pot răspunde la această întrebare. În baza prevederilor Constituţiei Statelor Unite, doar Congresul are dreptul de a ne declara război”. Churchill a rămas tăcut. Imperiul său stătea pe marginea prăpastiei, iar omologul său american nu-i putea oferi decât o lecţie de civism.10

9

În seara de 7 decembrie, înainte de ora 21: 00, un consilier i-a dat lui Churchill un aparat de radio în valoare de 15 dolari care îi fusese oferit cadou de Harry Hopkins. Funcţionând ca o cutie muzicală, pornea la ridicarea capacului. Churchill a folosit aparatul pentru a asculta emisiunea de la ora 21: 00 a *BBC News*, pe care nu o rata niciodată. După câteva minute de la începutul buletinului

de ştiri s-a anunţat atacul japonez. „Preşedintele Roosevelt a declarat că japonezii au bombardat Pearl Harbor, baza din Hawaii a flotei Statelor Unite”. 11

Iniţial, cei aflaţi în jurul mesei au fost derutaţi. Şocat, Harriman a repetat ştirea. „Dumnezeule”, a exclamat el, „au atacat Pearl Harbor” Un alt oaspete, presupunând că anunţul era greşit, a spus: „A, nu se poate, a fost Pearl River” Majordomul lui Churchill a pus capăt disputei: „Da, am auzit şi noi. I-au atacat pe americani la Pearl Harbor”.12

Churchill a sărit în picioare, a închis capacul aparatului de radio şi a anunţat: „Vom declara război Japoniei” Japonezii atacaseră deja Malaysia, însă ştirea încă nu ajunsese la urechile prim-ministrului. Winant a încercat să îl calmeze pe Churchill. „Doamne Dumnezeule”, a spus el, „nu se poate declara război în baza unui anunţ la radio” El a sugerat să îl contacteze pe

Roosevelt pentru a primi ultimele informaţii şi a afla dacă va urma o declaraţie de război.13

Câteva minute mai târziu, cei doi s-au dus în camera de operaţiuni de la Chequers[3]. Ambasadorul Winant a telefonat la Casa Albă şi curând a început să discute cu Roosevelt. „Am alături de mine pe cineva care vrea să vă vorbească”, a spus Winant. „Despre cine e vorba?” a întrebat FDR. „Veţi afla când vă va vorbi”. Churchill, care asculta pe o extensie, a intervenit în discuţie: „Domnule preşedinte, e adevărat ce se spune despre Japonia?” „Este foarte adevărat”, i-a răspuns Roosevelt. „Ne-au atacat la Pearl Harbor. Acum suntem toţi în aceeaşi barcă”. I-a spus apoi lui Churchill că a doua zi va merge în faţa Congresului

3 Chequers (sau Chequers Court) este, începând din 1921, reşedinţa de la ţară a prim-ministrului Marii Britanii, situată lângă Ellesborough, în comitatul Buckinghamshire. (n.tr.)

şi va cere să se emită o declaraţie de război. Churchill s-a arătat entuziasmat de faptul că, în cele din urmă, Statele Unite intrau în război. „Asta simplifică lucrurile”, a spus prim-ministrul. În acele momente credea pentru prima oară că Aliaţii puteau câştiga. „Pentru mine a fost cea mai mare bucurie să avem Statele Unite de partea noastră”, a scris el ulterior. „În acele momente, am înţeles că Statele Unite intrau în război, deplin implicate şi până la moarte. Aşadar, până la urmă câştigaserăm! Soarta lui Hitler era pecetluită. Soarta lui Mussolini era pecetluită. Iar japonezii aveau să fie făcuţi praf şi pulbere”. 14

Mai târziu în acea seară, Churchill şi-a adus aminte ce îi spusese ministrul britanic de Externe despre Statele Unite în timpul Primului Război Mondial. El comparase Statele Unite cu un cazan gigantic. „După ce se aprinde focul sub el, puterea pe care o produce este nelimitată”. Liderul britanic a spus că în acea noapte a „dormit somnul celor mântuiţi şi recunoscători”.15

În ciuda declaraţiilor lui optimiste, Churchill se temea totuşi că Roosevelt va prefera să lupte doar în Pacific. Dacă ar fi acţionat în acea direcţie, americanii ar fi retras resurse esenţiale din teatrul de operaţiuni din Atlantic, lipsindu-l pe Churchill de oamenii de care avea nevoie pentru a opri invazia plănuită de Hitler şi pentru a începe o operaţiune ofensivă de recucerire a Europei.16

Reporterii americani din Londra au rămas surprinşi de faptul că publicul britanic a reacţionat foarte slab la ştirea difuzată în acea seară. „Referitor la războiul cu japonezii, sunt convins că reacţia Londrei este mai puţin vie decât v-aţi puterea imagina”, a scris Jeffrey Mark spre sfârşitul zilei de 7 decembrie, într-o telegramă trimisă redactorilor săi din New York. „Trebuie să înţelegeţi că pentru britanici Hawaii nu este o bază navală, ci o insulă

din Marea Sudului, unde se cântă la ukulele ca la Hollywood şi lumea umblă costumată pentru dansuri hula-hoop”. Deşi britanicii socoteau că era bine că americanii intraseră în cele din urmă în război, acest sentiment era „temperat de gândul că Statele Unite îşi vor concentra forţele pentru a se apăra şi vor manifesta tendinţa de a neglija contractul de tip împrumut-închiriere cu britanicii şi ruşii”. De asemenea, britanicii erau îngrijoraţi că Marina SUA va renunţa la patrularea în Atlantic şi îşi va reamplasa navele în Pacific.17

În ciuda îngrijorării implicite cu privire la modul în care va reacţiona America la acel atac, Churchill şi poporul britanic se puteau consola ştiind că acum aveau un aliat puternic în lupta până atunci solitară împotriva fascismului.

Adolf Hitler a aflat ştirea despre atacul de la Pearl Harbor pe când se afla la Vizuina Lupului, un buncăr subteran dintr-o pădure aflată la 720 de kilometri nord-est de Berlin. După o cină târzie, stătea împreună cu câţiva apropiaţi. Deşi refuza să recunoască, trupele sale erau contracarate pe Frontul de Est, copleşite de rezistenţa rusească neaşteptat de puternică şi de iarna rusească foarte grea. În vara precedentă, Hitler declanşase Operaţiunea Barbarossa – atacarea fostului său aliat, Uniunea Sovietică. La începutul lunii decembrie 1941, trupele germane înaintaseră spre Istra, o suburbie aflată la doar 24 de kilometri vest de Moscova. Însă temperaturile foarte scăzute şi apelurile patriotice ale lui Stalin adresate naţiunii până atunci şocate încetiniseră ofensiva germană. Luptând împotriva frigului ucigător şi a rezistenţei ruseşti din ce în ce mai acerbe, pierderile invadatorilor crescuseră. Pe 5 decembrie, în timp ce japonezii se apropiau de Pearl Harbor, armata sovietică a declanşat o

contraofensivă uriaşă pe un front lung de aproape 900 de kilometri.

În ultimii ani, naziştii îi încurajaseră pe japonezi să atace posesiunile britanice şi olandeze din Asia, evitând totuşi confruntarea directă cu Statele Unite. Strategia lui Hitler era de a face ca Statele Unite să rămână neutre cât mai mult timp posibil. El considerase că Roosevelt nu va reuşi să convingă publicul american să intre în război decât în cazul unui atac. Spre sfârşitul lunii noiembrie, când devenise clar că negocierile dintre Japonia şi Statele Unite se blocaseră, Germania şi-a schimbat poziţia. Cu câteva zile înainte de atac, ministrul de Externe german a dat asigurări Japoniei că Germania va interveni de partea acesteia dacă ea hotăra să declare război Statelor Unite. El pregătise un proiect de acord care încă nu fusese semnat când s-a declanşat bombardamentul asupra bazei de la Pearl Harbor.18

Deşi se aştepta la o acţiune japoneză împotriva Statelor Unite, Hitler nu a ştiut nici locul, nici momentul acesteia. Pe 7 decembrie, aproape de miezul nopţii, conducătorul german discuta despre situaţia de pe Frontul de Est şi despre poporul german care ajuta trupele trimiţând haine călduroase. Brusc, ofiţerul său de presă a intrat furtunos în încăpere, aducând un buletin de ştiri. Se recepţionase un post de radio american care anunţase că japonezii atacaseră Pearl Harbor. Ştirea l-a entuziasmat pe Hitler. Sărind în picioare, el a strigat: „Punct de cotitură!” A ieşit din cameră, spunându-i unui consilier: „Nu putem pierde războiul. Acum avem un aliat a cărui ţară nu a fost cucerită niciodată de trei mii de ani”. A cerut să se aducă şampanie şi i-a invitat pe toţi ofiţerii să sărbătorească.19

Hitler era în culmea fericirii deoarece credea că războiul dintre Statele Unite şi Japonia va uşura presiunea

exercitată asupra forţelor germane din Atlantic. Politica americană de a asigura escorta navelor britanice, dar, în acelaşi timp, de a continua politica de neutralitate îngreunase viaţa comandanţilor germani de submarine. „Cum poate un comandant să ştie când să lanseze torpilele şi când nu?” El a adăugat că unui comandant de submarin îi era imposibil „să citească o carte întreagă pentru a descoperi dacă nava e britanică sau americană pentru ca apoi să lanseze torpila”.20

Hitler credea că atacul reuşit de japonezi avea să distrugă „mitul superiorităţii americane” Capacitatea militară americană era supraevaluată, a declarat el. La scurtă vreme după atac, Hitler a spus că nu „vede un viitor bun pentru americani” A calificat America drept „decăzută” şi a spus că nu simţea pentru ea decât „ură şi dezgust”. America, a susţinut el, era „pe jumătate iudaizată” şi pe jumătate „negrificată” „Cum te poţi aştepta ca un asemenea stat, unde totul e construit pe dolar, să fie unit?” 21

Benito Mussolini, liderul şi prietenul italian al lui Hitler, a salutat atacul care îi aducea pe americani în război. Ca şi Hitler, „Îl duce” considera că Roosevelt era prea lipsit de vlagă, iar americanii prea slabi să poarte un război şi să îl câştige. Şi el se îndoia că o „ţară alcătuită din negri şi evrei” putea mobiliza o forţă combativă eficientă. Mussolini mai credea că şi capacitatea industrială a Statelor Unite era supraestimată. În primul rând, el nu putea înţelege cum un om care nu era capabil să meargă pe picioarele lui putea conduce o naţiune în război, „în istorie, niciun popor nu a fost condus de un paralitic”, a spus el cu dispreţ la adresa lui FDR. „Au existat regi cu chelie, graşi, frumoşi şi chiar proşti, dar niciodată unul care, atunci când vrea să meargă la toaletă

sau la masă, trebuie ajutat de cineva”. 22

Deşi motivaţiile lor erau diferite, atât Churchill, cât şi Hitler s-au bucurat la aflarea veştii despre atacul japonez. Ştirea a fost primită cu mai puţin entuziasm de unii dintre criticii de acasă ai lui Roosevelt. În acea după-amiază, la ora 15: 00 era programată o mare demonstraţie la Memorialul Soldaţilor şi al Marinarilor din Pittsburg, organizată de comitetul America First. Înfiinţat de un grup de studenţi de la Universitatea Yale în toamna anului 1940, comitetul era cel mai mare şi mai puternic grup izolaţionist din ţară. „Prima noastră îndatorire este să ţinem America departe de războaiele din străinătate”, se afirma în documentul de înfiinţare. „Participarea noastră la război nu ar face decât să distrugă democraţia, nu să o salveze”. Grupul organiza demonstraţii, campanii de scrisori şi se bucura de sprijinul unor personalităţi precum aviatorul Charles Lindbergh şi a zeci de oficialităţi alese. La data de 7 decembrie 1941, existau 450 de filiale, majoritatea cu sediul în Vestul Mijlociu, care aveau în jur de 800.000 de membri.23

Organizatorii au considerat acea demonstraţie ca având cel mai numeros număr de participanţi dintre cei care se opuneau politicilor administraţiei şi s-au lăudat cu faptul că vorbitorul din acea zi era senatorul de Dakota de Nord, Gerald F. Nye. Organizaţia a dat un comunicat de presă afirmând că apariţia lui Nye „este răspunsul nostru la adresa partizanilor locali ai războiului care vor să îi trimită pe fiii altora să moară pe câmpuri de bătălie din străinătate” La ora 15: 00, în sala decorată cu steaguri roşii cu alb şi albastru şi zeci de pancarte pe care scria „Apăraţi întâi America” se strânseseră 1.500 de oameni. Înainte de a i se da cuvântul lui Nye, un reporter, Robert Hagy, văzuse telegrama Associated Press prin care se

anunţa atacul asupra Pearl Harbor. Dorind să afle reacţia lui Nye, Hagy l-a găsit pe senator în spatele scenei şi i-a arătat copia telegramei care descria atacul japonez. „Mi se pare dubios”, a spus Nye. „Nu ai şi amănunte? E vorba de un sabotaj sau de un atac direct? M-ar mira ca preşedintele să anunţe un atac fără să prezinte şi amănunte”. El a comparat anunţul cu acela prin care Roosevelt a descris incidentul în care a fost implicată nava USS *Greer*[4], sugerând că era încă o înşelătorie la care apelase FDR.24

Ştirea fusese deja transmisă la radio, dar se părea că puţini oameni din public o auziseră. La tribună s-au perindat o serie de vorbitori care l-au denunţat pe Roosevelt. Între aceştia, un senator l-a numit pe Roosevelt „cel mai înfocat partizan al războiului din Statele Unite” Pe un rând din spate se afla colonelul Enrique Urrutia Jr., care făcea parte din forţele de rezervişti din Pittsburgh. Acesta ştia de atac şi a devenit din ce în ce mai agitat auzind acele acuze partizane. La un moment dat, el s-a ridicat şi a întrebat dacă acela era momentul potrivit pentru a se face asemenea comentarii. „Cum de a fost organizată această demonstraţie după ceea ce s-a întâmplat în ultimele ore?” a strigat el. „Ştiţi că japonezii au atacat Manila şi că au bombardat Hawaii?” 25

Şeful filialei locale a comitetului America First a afirmat că Urrutia vorbea „o engleză neinteligibilă” şi că „era foarte greu de înţeles ce voia să spună”. Cu toate

4 Distrugătorul USS Greer a fost atacat de un submarin german pe 4 septembrie 1941 în timp ce escorta un convoi britanic. Germanii au susţinut că incidentul a fost provocat de distrugătorul american, care a atacat submarinul lansând mine. Partea americană a afirmat că submarinul a lansat o torpilă împotriva distrugătorului, care a ripostat lansând mine de adâncime, (n.tr.)

acestea, mulţi oameni din public au părut să înţeleagă perfect vorbele lui. L-au huiduit, l-au numit „aţâţător la război” şi au strigat: „Scoateţi-l afară!” Unii au vrut să îl atace fizic. Când un grup de oameni furioşi au pornit spre Urrutia, poliţia a intervenit şi l-a salvat. Ulterior, acesta a declarat unui reporter: „Am mers acolo ca să ascult. Am crezut că era o întrunire a patrioţilor, dar am descoperit că era o întrunire a trădătorilor”.26

După incident, Nye a venit la tribună ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Timp de aproape 45 de minute, el şi-a ţinut discursul standard de factură izolaţionistă. „Al cui este acest război?” a întrebat el. Mulţimea a scandat: „Al lui Roosevelt” în timpul discursului, Hagy a primit un mesaj de la redactorul său prin care era anunţat că Japonia declarase război Statelor Unite. Hagy a vrut să vadă reacţia lui Nye, de aceea i-a scris pe o bucată de hârtie: „Guvernul imperial japonez a anunţat astăzi la Tokyo, la ora 16: 00, starea de război cu Statele Unite şi Marea Britanie. A urcat pe scenă şi i-a înmânat biletul lui Nye. Senatorul a făcut o pauză pentru a-l citi şi a continuat cu acuzaţiile încă 30 de minute.27

În cele din urmă, la 17: 45, cu unele rezerve, Nye a confirmat ştirea. „Am în faţă cea mai proastă veste din ultimii 20 de ani”. Apoi a citit biletul în faţa publicului. „Nu ştiu de ce, dar mi-e greu să cred aşa ceva”, a încheiat el.

Mai târziu în acea seară, înfrânt şi abătut, Nye a vorbit la Prima Biserică Baptistă în faţa a 600 de oameni. A trecut în revistă evenimentele care au dus la război, acuzându-l pe Roosevelt de faptul că „a făcut tot ce se putea pentru a da naştere neînţelegerilor cu Japonia” Resemnat să accepte realitatea războiului, nu a rezistat ispitei de a mai arunca o acuzaţie la adresa lui Roosevelt. „Am fost manevraţi de preşedinte pentru a ajunge în

această situaţie", a susţinut el, „dar acum singurul lucru ce trebuie făcut este să declarăm război şi să participăm la el cu tot ce avem pentru a învinge". 28

Capitolul 11

„Voi sfârşi în dizgraţie".

La ora 18: 40, FDR s-a întors în cabinetul lui, unde a încercat să ia o cină liniştită cu Harry Hopkins şi Grace Tully. Bucătăria Casei Albe a pregătit tăvi cu mâncare. Preşedintele a rămas la masa lui de lucru, iar Tully şi Hopkins au stat pe canapelele din piele, aşezându-şi tăvile pe mese pliante de jucat cărţi. Roosevelt nu a vrut să discute despre Pearl Harbor, însă situaţia era greu de ignorat. „Nu-mi mai amintesc defel ce am mâncat, în schimb, îmi aduc aminte că şeful era fericit că avea parte de câteva minute de linişte înainte de întâlnirile din acea seară", a afirmat Tully ulterior.1

Atacul asupra bazei de la Pearl Harbor a reprezentat salva inaugurală din ofensiva uluitoare desfăşurată de japonezi. La trei ore după asaltul asupra bazei de la Pearl Harbor, avioanele japoneze au apărut pe cer deasupra insulei Guam. Au urmat atacuri asupra Thailandei. La ora 15: 00, Japonia a lansat primele atacuri împotriva oraşului-stat Singapore. 40 de minute mai târziu, avioanele japoneze au bombardat Kota Bharu din Malaysia Britanică. Înainte de încheierea zilei, forţele japoneze vor ataca Hong Kong, insulele Midway, insula Wake şi Filipinele.2

Spre începutul serii, Roosevelt încă nu avea o imagine completă asupra anvergurii agresiunii japoneze. Este greu de ştiut cu precizie când a aflat FDR despre diferitele ofensive, dar în ciorna originală a discursului, pe care îl dictase în jurul orei 17: 00, FDR a făcut referire doar la atacurile asupra golfului Pearl Harbor şi a Malaysiei. Imediat ce s-a întors de la tratamentul medical

cu McIntire, FDR a primit un raport de la Departamentul Marinei prin care era informat de faptul că insula Guam era atacată.3

Se primeau ştiri proaste tot timpul, dar, deocamdată, FDR părea copleşit de consecinţele posibile ale atacului asupra bazei de la Pearl Harbor. La cină, el le-a împărtăşit lui Tully şi lui Hopkins temerile sale privind evenimentele petrecute în acea zi. Întrucât flota aflată la Pearl Harbor era distrusă, nimic nu mai putea împiedica flota japoneză să invadeze şi să captureze insulele Hawaii. Şi, lucru probabil şi mai înspăimântător, el a recunoscut că Japonia putea invada Los Angeles sau San Francisco. Având în vedere starea precară de pregătire a Americii, el a speculat că o armată invadatoare debarcată pe Coasta de Vest putea avansa spre est chiar până la Chicago.

În acea seară, lui Roosevelt nu-i era limpede care vor fi consecinţele atacului din punct de vedere politic. Intenţiona să ţină sub un control strict informaţiile privind distrugerile şi pierderile umane, însă, în cele din urmă, aceste informaţii aveau să ajungă la cunoştinţa publicului. Naţiunea îl va învinui pe el pentru dezastru? Alonzo Fields, majordomul Casei Albe, îşi aminteşte că Roosevelt a spus: „Dumnezeule, cum de s-a întâmplat aşa ceva? Voi sfârşi în dizgraţie”.4

În vreme ce soseau ştiri despre alte ofensive japoneze, pe FDR îl interesa mai mult să primească actualizări de la amiralul Stark despre Pearl Harbor. Potrivit lui Hopkins, „Stark a continuat să obţină ştiri tot mai groaznice despre atacul asupra Hawaiiului”.5

Este posibil ca Stark să fi transmis informaţii pe care le-a primit la 19: 10, într-o actualizare făcută de amiralul Bloch. „Aici, în port, din câte pot aprecia, există şase cuirasate scoase din funcţiune”, i-a spus Bloch unei

stenodactilografe care lua notiţe. „Şase cuirasate, dintre care trei par a putea fi recuperate”. Bloch a pus la dispoziţie o descriere amănunţită a daunelor suferite de fiecare navă. *Nevada* „a fost lovită de o torpilă şi a luat foc… *Oklahoma* a fost lovită de trei torpile… şi s-a răsturnat” *Tennessee* „s-a răsturnat parţial” *California* „a fost incendiată şi încă arde”. *Arizona* „a fost lovită de torpile sau bombe din aer şi… s-a răsturnat”. *West Virginia* „*e* încă în stare de plutire, dar a suferit avarii mari din cauza incendiilor” *Helena* avea „o spărtură sub linia de plutire şi compartimentul căldărilor este inundat”. Echipajul pompase atât de multă apă pe *Raleigh* pentru a stinge un incendiu, încât „nava este în stare proastă”.6

Bloch a spus că toate avioanele disponibile, împreună cu două echipe de intervenţie, plecaseră „să îi caute pe indivizii” care atacaseră Pearl Harbor. Însă el avertiza că armata pierduse multe avioane de urmărire. „Am auzit că s-a pierdut o escadrilă”. El a remarcat că două escadrile de avioane de vânătoare japoneze atacau insula Guam şi că existau zvonuri neconfirmate privind trupe de paraşutişti care aterizau pe insulă. Când i-a spus lui Stark despre scufundarea de către Statele Unite a trei submarine inamice, inclusiv unul în interiorul portului, Stark a răspuns: „Submarinul scufundat în port e cumva german?” Block a spus că deocamdată nu ştia.7

Ambii păreau să creadă că navele japoneze se aflau încă în largul coastelor Hawaiiului şi că probabil pregăteau o invazie terestră în dimineaţa următoare. „Am anticipat că dimineaţă ar putea avea loc un raid”, a spus Stark. Bloch, care „se aştepta la atacuri pe insulele Wake şi Midway”, a rezumat situaţia: „Aici e destul de grav. Sigur că au venit pe neaşteptate. Şi-au făcut treaba foarte eficient”.8

Este posibil ca în timpul cinei Roosevelt să fi primit informări despre Filipine. În cele din urmă, armata reuşise să ia legătura cu MacArthur la ora 19: 00, ora Washingtonului (adică 8: 00 dimineaţa, pe 8 decembrie, la Manila). Generalul a confirmat că primise rapoartele privind atacarea Pearl Harborului de către japonezi. La Washington, generalul Leonard Gerow, telefonând în numele lui Marshall, l-a prevenit pe MacArthur în legătură cu posibilitatea unei iminente ofensive japoneze. „Să raportezi imediat orice operaţiune a japonezilor sau orice indicii", a spus el. „Nu m-ar surprinde dacă ai fi atacat în viitorul apropiat" Pentru a sublinia ideea, Gerow a repetat ultima frază. MacArthur l-a asigurat pe general că era pregătit şi l-a rugat să-i transmită lui Marshall mesajul că „suntem în alertă".9

Deşi probabil era liniştitor că Manila nu fusese atacată, la Washington existau puţine îndoieli că insulele aveau să devină ţinte la un anumit moment. (Într-adevăr, deşi nu se ştia deocamdată nimic, japonezii plănuiseră un atac în acea dimineaţă, dar fuseseră împiedicaţi de o ceaţă foarte densă pe insula Formosa[5], de unde trebuiau să decoleze avioanele.) Comandantul forţelor aeriene ale lui MacArthur îşi alertase oamenii imediat ce auzise de atacul împotriva Pearl Harbor, şi ceruse permisiunea de a da o lovitură de descurajare asupra poziţiilor japoneze din Formosa. Însă, MacArthur respinsese ideea, spunând: „Nu putem ataca decât dacă suntem atacaţi".10

În dimineaţa de 8 decembrie, la scurt timp după ora 10: 00, cerul s-a limpezit deasupra insulei Formosa, permiţându-le comandanţilor japonezi să ridice de la sol cele 108 bombardiere şi 84 de avioane de vânătoare Zero.

5 în prezent Taiwan (n.tr.)

La ora 11: 30, radarele din Filipine au început să recepţioneze un ecou puternic apropiindu-se de Luzon dinspre nord. Înainte de amiază, MacArthur a primit primele rapoarte că bombardierele japoneze asaltaseră Baguio, aflat în nordul insulei Luzon, apoi Iba, Tuguegarao şi Tarlac. În cele din urmă, şocat şi evident dezorientat, MacArthur a dat permisiunea de atacare a insulei Formosa. Însă ordinul a venit prea târziu. La 12: 20, când echipajele alimentau avioanele şi încărcau bombe la bord, pe cer a apărut o flotă japoneză de avioane de vânătoare şi de bombardiere.

În următoarea oră, avioanele de vânătoare japoneze au mitraliat clădiri şi avioane, iar bombardierele au lansat încărcătura lor ucigătoare. La încheierea atacului, fuseseră distruse aproape 100 de avioane americane, inclusiv 12 bombardiere B-17. Fuseseră ucişi peste 80 de oameni, iar 150, răniţi. Pentru a doua oară în mai puţin de 24 de ore, Japonia distrusese un alt avanpost militar american luat prin surprindere şi nepregătit11.

Rapoartele privind acţiunea japoneză împotriva Filipinelor au început să ajungă la Casa Albă duminică seara târziu, dar FDR nu avea să afle despre proporţiile complete ale dezastrului decât în dimineaţa următoare.

Pe lângă informaţiile primite de la oficialităţile militare din întreaga lume, personalul de la Casa Albă asculta ştirile de la radio şi le confrunta cu cele ale altor surse. La ora 18: 11, citând o sursă din Tokyo, Associated Press a afirmat că un portavion japonez se afla în apropiere de Hawaii. Această ştire a fost urmată de altele, referitoare la trupe japoneze invadatoare. La 20: 35, armata a declarat că pe coasta de vest a insulei Oahu debarcau trupe. S-a susţinut de asemenea că două portavioane inamice fuseseră scufundate: unul în Pacific,

iar celălalt în largul coastelor unei ţări latino-americane nespecificate.

Aceste zvonuri erau amestecate cu relatări corecte privind avioane japoneze care zburau pe deasupra insulelor Wake şi Guam, la care s-a adăugat un anunţ făcut la ora 17: 20 potrivit căruia Japonia declarase că se afla în stare de război cu Statele Unite şi Marea Britanie. La ora 20: 06, serviciile de informaţii militare au confirmat atacul împotriva oraşului-stat Singapore şi lupte grele la Kota Bharu, în apropiere de Malaysia Britanică. Mai târziu în acea seară, Roosevelt s-a plâns de informaţiile contradictorii pe care le primea şi de faptul că îi era extrem de greu să deosebească realitatea de ficţiune.12

Lui Roosevelt îi plăcea să povestească despre vizita pe care i-o făcuse poetul Carl Sandburg. Sandburg, care scria magistrala biografie a lui Abraham Lincoln, l-a întrebat pe FDR pe ce fereastră se uitase Lincoln ca să vadă fumul tunurilor confederate de dincolo de fluviul Potomac. Roosevelt nu ştia, dar l-a invitat pe Sandburg să facă un tur al etajului întâi pentru a hotărî singur. Sandburg s-a oprit la mijlocul ferestrei de la Cabinetul Oval şi, potrivit relatării lui FDR, „a rămas acolo nemişcat vreme de aproape zece minute” Nedorind să îl tulbure, FDR a răsfoit în acest răstimp câteva documente. „Da”, a spus Sandburg într-un târziu, „aceasta este fereastra – cea din mijloc”. Când Roosevelt l-a întrebat cum de era atât de sigur, poetul i-a răspuns: „Am simţit asta”.13

Dacă ar fi privit pe cele trei ferestre mari ale cabinetului său, Roosevelt ar fi văzut aceeaşi privelişte a Potomacului pe care o văzuse şi Abraham Lincoln în preajma Războiului Civil şi pe care Woodrow Wilson o privise în zilele care au precedat intrarea Statelor Unite în Primul Război Mondial. În lunile ce au precedat data de 7

decembrie, FDR a părut a respecta lecţiile desprinse din cele două războaie. În timp ce vedea războiul ca fiind inevitabil, ca şi Lincoln, el a înţeles avantajul psihologic şi moral de a-l face pe inamic să lovească primul. Nu anticipase că prima lovitură va distruge Flota din Pacific, dar acum plănuia să dirijeze furia publicului pentru a-şi îndeplini scopurile în acel război. Era hotărât să evite greşelile comise de Wilson, care transformase războiul său într-o cruciadă pentru democraţie, pentru ca apoi, când realităţile luptei deveniseră predominante, să vadă cum entuziasmul şi idealismul de început se transformă în disperare şi deziluzie.

În orele de după atacul de la Pearl Harbor, FDR a trebuit să fie extrem de precaut: trebuia să folosească acea agresiune pentru a justifica declararea războiului împotriva Japoniei, dar nu voia să pună la dispoziţia publicului amănunte privind distrugerile suferite. Probabil că Roosevelt era îngrijorat că o prezentare precisă a cifrelor ar demoraliza naţiunea, permiţând inamicilor săi să învinovăţească administraţia lui de acele grave greşeli în materie de securitate. Pe de altă parte, este posibil ca FDR să se fi temut că, dacă ar fi stârnit prea multă patimă, scopurile lui strategice mai cuprinzătoare ar fi fost subminate. El dorea să transforme furia faţă de acţiunile Japoniei în Pacific într-un mandat de a intra în război împotriva Germaniei în Europa.

Indiferent de paşii pe care hotăra să îi facă, Roosevelt şi-a dat seama că trebuia să ţină seama de opinia publică. Întrucât reuşea să perceapă instinctiv dispoziţia publicului, probabil că FDR a apreciat curentele contradictorii care cuprinseseră naţiunea în acea seară.

9

În timp ce îngrijorarea şi teama se răspândeau în

Hawaii şi pe Coasta de Vest, sutele de telegrame care soseau la Casa Albă în acea seară evidenţiau furia şi hotărârea unei naţiuni care era pregătită să-şi urmeze conducătorul. Guvernatori, primari, consilii municipale, organizaţii civice şi cetăţeni de rând îşi făceau timp să trimită telegrame la Casa Albă, pentru a-şi exprima revolta faţă de atacuri şi ataşamentul lor neclintit faţă de reacţia pe care ar fi hotărât-o el. Era prima oară după momentul New Deal când FDR avea alături o naţiune unită, care nu mai percepea diferenţele politice şi care dorea cu disperare ca el să preia frâiele.

Guvernatorii, deopotrivă democraţi şi republicani, din aproape toate statele, au trimis la Casa Albă mesaje de sprijin. „Este nevoie ca poporul american să acţioneze unit şi curajos”, scria Alf Landon, adversarul învins de FDR în alegerile din 1936. „Vă rog să mă numiţi în orice post în care pot aduce servicii ţării”. Keen Johnson, guvernatorul din Kentucky, a scris că oamenii din statul său considerau că era „revoltător” că Japonia reacţionase printr-un atac-surpriză atât de brutal la propunerile de pace ale preşedintelui. „În calitate de guvernator de Kentucky, vă asigur că populaţia acestui stat este pregătită să vă urmeze şi să facă orice sacrificiu pe care îl consideraţi necesar pentru a face faţă acestei situaţii de pericol”. Guvernatorul statului Alabama, Frank M. Dixon, a reflectat sentimentele celor mai multe oficialităţi alese când a

9

scris: „În prezenta criză, vă asigur că oamenii din Alabama vă urmează şi că veţi beneficia de sprijinul lor indiferent ce hotărâre veţi lua spre binele naţiunii”.14

La Casa Albă au ajuns şi scrisori înduioşătoare trimise de cetăţeni simpli. O mamă din Lancaster, California, i-a scris despre marele sacrificiu pe care era

dispusă să îl facă pentru efortul de război. „Am foarte puţine lucruri de oferit”, a scris ea, dar era gata să se despartă de „singurul lucru pe care îl mai am pe acest pământ... un fiu, pe care îl iubesc extrem de mult” Ea mai spunea că, întrucât războiul părea iminent, acum el „aparţinea Americii”.15

Mulţi locuitori din Washington D.C. au ales o modalitate mai vizibilă de a-şi demonstra sprijinul. În seara de 7 decembrie, în spatele Casei Albe s-a strâns o mare mulţime. „Seara era răcoroasă şi dinspre Potomac bătea un vânt umed şi rece”, a remarcat Merriman Smith, „însă mulţimea a rămas multă vreme acolo”. Oamenii au cântat „Dumnezeu să binecuvânteze America” şi „Ţara mea”[6] „La început, cuvintele şi melodia au fost şovăielnice”, a afirmat Smith, „însă ele au devenit tot mai puternice”. Smith s-a întrebat dacă FDR „putea auzi acele cântece venind în mod spontan din inimile oamenilor mărunţi care se aflau pe peluza din spatele Casei Albe”.16

Capitolul 12

„Un calm ucigător”.

Duminică seara, la ora 18: 30, când FDR era adus pe scaunul cu rotile de la vizita medicală până în cabinetul lui pentru a lua cina, Eleanor Roosevelt intra în studiourile postului de radio NBC din Washington. Cu două luni înainte, în octombrie 1941, ea fusese de acord să găzduiască o emisiune în fiecare duminică seara, sponsorizată de PanAmerican Coffee Bureau. Emisiunea îi oferea un forum pentru discutarea problemelor cu care se confruntau femeile americane. Prima doamnă ar fi putut folosi atacul asupra Pearl Harbor drept pretext pentru a-şi

6 Cântec patriotic american, cunoscut şi sub numele de America, pe versurile lui Samuel Francis Smith (1808-1895), care foloseşte melodia imnului britanic („Dumnezeu să o ocrotească pe regină“), (n.tr.)

anula apariţia programată pe 7 decembrie. Însă ea a hotărât să folosească acel prilej pentru a se adresa publicului american. A avut formulări proprii şi nu există nicio dovadă că le analizase împreună cu soţul ei ori cu altcineva de la Casa Albă.

În ziua atacurilor de la Pearl Harbor, Eleanor Roosevelt îşi respectase cu stricteţe programul. La ora 13: 00 dăduse un prânz de gală în Sala Albastră a Casei Albe, unde avusese invitate 31 de persoane. Una dintre invitate, doamna Charles Hamlin, a afirmat ulterior că „Eleanor a întârziat puţin şi părea uşor agitată când ne-a spus că îi părea rău, dar veştile din Japonia erau foarte proaste" şi că soţul ei nu va putea să participe la prânz. „În timp ce noi luam masa, Pearl Harbor era bombardat", a reflectat ea, deşi în acele momente nimeni nu era conştient de acest lucru.1

La ora 14: 40, după ce şi-a luat rămas-bun de la oaspeţi, Eleanor s-a întors în camera ei de zi de la etajul întâi. Când a trecut prin dreptul cabinetului lui Franklin, a văzut agitaţia de acolo şi a înţeles că se petrecuse ceva groaznic. „Toate secretarele erau acolo, se foloseau două telefoane, iar consilierii militari aduceau mereu mesaje. Nu am spus nimic, întrucât cuvintele pe care le-am auzit rostite de cei care vorbeau la telefon erau suficiente pentru a înţelege că lovitura căzuse în cele din urmă şi că fuseserăm atacaţi". Dându-şi seama că FDR era prea ocupat, ea a hotărât să nu îl întrerupă.2

Mai târziu în acea după-amiază, când a aruncat o privire în biroul lui, a observat că FDR era de „un calm ucigător" Era o stare de calm pe care o mai văzuse la el, o parte a caracterului său care se instalase în decursul anilor de luptă cu un corp care îl trădase. Rădăcinile tăriei emoţionale a lui Roosevelt se aflau în copilărie, însă lupta

pentru revenirea în viaţa publică după ce fusese diagnosticat cu poliomielită adăugase o nouă dimensiune caracterului său. Este imposibil de apreciat calmul şi tăria dovedite de FDR pe 7 decembrie 1941 fără a înţelege felul în care trecutul îi modelase temperamentul. Poliomielita transformase şi relaţia dintre Franklin şi Eleanor, permiţându-le să creeze un parteneriat unic, privat şi public, care a modelat vremurile în care au trăit.

Până în decembrie 1941, Eleanor Roosevelt se dovedise a fi o persoană independentă şi hotărâtă la Casa Albă. Încă de pe vremea Marthei Washington, era de aşteptat ca primele doamne să se ocupe doar de relaţii sociale şi de protocol. „Soţia preşedintelui trebuie să fie un partener discret”, se afirma în 1932 în *New York Times Magazine*. „Legea nescrisă este ca Prima Doamnă să nu dea interviuri şi să nu facă declaraţii publice”.

Aşa au stat lucrurile înainte ca Eleanor Roosevelt să ajungă la Casa Albă. Ea a devenit prima soţie de preşedinte care a avut o rubrică regulată într-un ziar, a fost comentator la radio, a ţinut conferinţe de presă şi a depus mărturie în faţa Congresului. Întrucât avea o mobilitate limitată, FDR o trimitea în public pentru a-i sluji drept ochi şi urechi. Ea a investigat condiţiile oribile de viaţă ale minerilor din Virginia de Vest şi a examinat efectul segregaţiei asupra negrilor din Sud. Când se întorcea din acele călătorii ea îl informa pe FDR în legătură cu ceea ce văzuse şi îl îndemna să acţioneze.

În 1940, FDR a dorit un al treilea mandat de preşedinte, lucru fără precedent, dar nu a vrut să se prezinte în faţa Convenţiei Partidului Democrat de la Chicago pentru a solicita acest lucru. A rugat-o în schimb pe Eleanor să meargă acolo, în ciuda rezervelor, ea a acceptat şi a ţinut unul dintre cele mai memorabile

discursuri rostite vreodată de la tribuna unei convenţii. „Nu trăim vremuri obişnuite”, a spus ea. Participanţii furioşi, uneori beligeranţi, care ameninţau că vor respinge alegerea de către FDR a liberalului Henry Wallace ca vicepreşedinte, s-au liniştit. „Este vremea să cântărim doar ce putem face bine pentru ţara întreagă”. Publicul a izbucnit în aplauze şi i-a sprijinit în număr copleşitor pe FDR şi pe Wallace. Un titlu de ziar din acea vreme spunea: „Doamna Roosevelt reduce la tăcere tumultul a 50.000 de oameni”.3

Calea lui Eleanor către putere fusese presărată de suferinţe care începuseră din copilăria ei dificilă şi lipsită de iubire. Anna Eleanor Roosevelt s-a născut pe 11 octombrie 1884. Elliott, tatăl ei alcoolic, o adora, dar era în mare măsură absent din viaţa ei, în vreme ce Anna, mama ei, egoistă şi vanitoasă, era distantă din punct de vedere emoţional şi o abuza verbal pe fiica ei. Eleanor se considera o „răţuşcă urâtă”, deşi în copilărie fusese foarte atrăgătoare. Timidă, stângace în societate şi incapabilă să câştige afecţiunea mamei ei, tânăra Eleanor era chinuită de nesiguranţă. Părea vârstnică încă din copilărie, motiv pentru care Anna o poreclise „Bunicuţa” pe fiica ei.4

Eleanor a început să iasă din carapace abia după moartea prematură a părinţilor ei şi după plecarea de acasă. Anna a murit de difterie în 1892, când Eleanor avea doar opt ani. Şase luni mai târziu, fratele de trei ani al lui Eleanor, Elliott Jr., a murit tot de difterie. Iar peste mai puţin de doi ani a murit tatăl ei. „Fiica lor avea doar zece ani, era orfană şi deja lovită de viaţă”, a declarat fiul ei John. În anii următori Eleanor a fost crescută de bunica ei, o persoană foarte fermă. Când a împlinit 15 ani, bunica a trimis-o la o şcoală-internat din Anglia. Acolo s-a regăsit pe sine şi a căpătat glas. Era prima oară când se simţea

apreciată pentru pasiunea şi pentru intelectul ei.5

Ca membri ai unei familii extinse, Eleanor şi Franklin se cunoscuseră de mici, dar relaţia dintre ei a înflorit după ce au participat la o expoziţie de cai la Madison Square Garden în 1903. El avea 20 de ani şi la acea dată era student la Harvard; ea avea 18 ani şi tocmai revenise la New York după trei ani de şcoală-internat în Anglia. Câteva săptămâni mai târziu, s-au alăturat altor membri ai familiei pentru a-l vedea pe vărul ei Theodore primind oaspeţi în Salonul de Est al Casei Albe. Au continuat să se întâlnească până când Franklin şi-a luat diploma la Harvard. „Era tânăr, vesel şi atrăgător", a afirmat ea, „iar eu eram sfioasă şi stângace, arătându-mă emoţionată când m-a invitat la dans" Viitorul preşedinte a cerut-o de soţie pe Eleanor în 1904, la scurt timp după absolvirea facultăţii. S-au căsătorit de ziua Sfântului Patrick, în 1905, la locuinţa unui prieten din Manhattan. Preşedintele de atunci, Theodore Roosevelt, a condus-o pe mireasă la altar.

La prima vedere, erau o pereche ciudată. Franklin era înalt, atletic şi atrăgător. Eleanor era prea înaltă, prea deşirată şi lipsită de farmec. El era fermecător, cald şi deschis. Ea era nesigură şi dureros de timidă. După cum a afirmat o rudă, ea „lua totul – inclusiv propria persoană – prea în serios". Eleanor dusese o viaţă monastică, întâlnind rareori bărbaţi. Prin comparaţie, FDR se bucurase de compania unor femei frumoase, iar acestea reacţionaseră la farmecul şi la aspectul lui exterior. „Nimic nu e mai plăcut ochiului decât o femeie atrăgătoare, nimic nu e mai reconfortant pentru spirit decât compania unei asemenea femei şi nimic nu e mai măgulitor decât afecţiunea unei astfel de femei", obişnuia să glumească FDR.6

Cu toate acestea, Eleanor l-a fermecat cu sinceritatea şi inteligenţa ei. „O femeie mai sofisticată l-ar fi speriat de

moarte", a afirmat fiul lui, Elliott. Viitoarea primă doamnă a susţinut că Franklin i-a spus că era convins că ea îl putea ajuta să aibă succes. Reacţia ei fusese: „De ce eu? Sunt lipsită de farmec. Am puţine lucruri de oferit" Faptul că era nepoata preferată a vărului Theodore, care, din întâmplare, era preşedintele Statelor Unite, a făcut-o să fie mai atractivă, precum şi faptul că avea o moştenire chiar mai mare decât a lui Franklin.7

În primii ani de căsătorie, Eleanor a fost preocupată de întemeierea unei familii. A născut primul copil la 14 luni după nuntă şi alţi cinci în următorii nouă ani. (Unul a murit când era bebeluş.) Eleanor a luptat pentru a face faţă noului ei rol de soţie şi mamă. Întrucât avusese servitori în familie, nu ştia să gătească sau să menţină curăţenia. Soţul ei i-a oferit prea puţin sprijin emoţional. Aceia au fost ani dificili pentru Eleanor şi pentru căsnicia lor.8

În 1918, după ce s-a întors din Europa, unde vizitase frontul, lui FDR i s-a făcut foarte rău. A trebuit să fie luat de pe vas şi transportat acasă cu o ambulanţă. În timp ce îi deschidea valizele, Eleanor a dat peste un teanc de scrisori de dragoste trimise de Lucy Mercer, o brunetă atrăgătoare în vârstă de 22 de ani. Eleanor o angajase pe Mercer pentru a lucra cu program redus în calitate de secretară personală, însă curând aceasta i-a atras atenţia lui Franklin. Eleanor bănuise că soţul ei avea o aventură, dar acele scrisori confirmau relaţia. „Lumea mea a fost dată peste cap şi, pentru prima oară, m-am trezit confruntându-mă cu mine, cu mediul şi cu lumea în mod deschis", a afirmat ea ulterior.9

Eleanor a crezut că Franklin îi înşelase încrederea. I-a spus că îi va acorda divorţul. Însă FDR a înţeles că divorţul ar fi însemnat sfârşitul pentru ambiţiile lui politice. Din acel moment, relaţia dintre Eleanor şi

Franklin a fost mai curând o fuziune între companii decât o căsnicie, bazându-se pe interese personale reciproce, nu pe legături intime. James Roosevelt a descris această relaţie drept un „armistiţiu cu armele pe masă”. „Am o memorie de elefant”, a declarat ea la un moment dat. „Pot ierta, dar nu pot uita”. Ca parte a înţelegerii, FDR a promis să nu o mai întâlnească pe Lucy Mercer – o promisiune pe care a încălcat-o ulterior. A acceptat cererea lui Eleanor de a dormi în camere separate, o înţelegere pe care au respectat-o chiar şi la Casa Albă. Eleanor a ocupat un apartament separat, situat în colţul de sud-vest al clădirii.10

După afacerea Mercer, Eleanor a devenit o nouă femeie: mai sigură de sine, mai independentă, mai încrezătoare în sine. Ea şi Franklin au dus vieţi separate, dar au format un parteneriat public remarcabil. „După aventura aceea, ea s-a arătat mai puţin supusă faţă de tata”, a afirmat James. „După aceea a cerut să i se arate respectul cuvenit”. „Am aflat mai multe despre sufletul uman”, a mărturisit ea ulterior. „Am devenit o persoană mai tolerantă... dar cred că mai hotărâtă în a încerca să ating anumite obiective majore”. Acest eveniment a marcat începutul evoluţiei ei de la stadiul de persoană privată la una publică. A ieşit din umbra lui FDR, dorind să fie remarcată pentru ceea ce era, să urmărească scopurile care prezentau cea mai mare importanţă pentru ea.11

În ziua de 7 decembrie, Eleanor nu a avut prilejul de a discuta cu FDR decât spre sfârşitul după-amiezii. Ea a afirmat că el arăta „foarte încordat şi obosit” însă a observat o altă calitate: „un calm ucigător”. Mai târziu, a afirmat: „Întotdeauna reacţiona calm la orice mare eveniment. Dacă era vorba de ceva atât de grav, devenea ca un aisberg şi nu îşi îngăduia să dea dovadă nici de cea

mai neînsemnată emoţie”.12

„Calmul ucigător” pe care Eleanor l-a remarcat la FDR avea multe surse. Fără îndoială că FDR simţea o oarecare uşurare că incertitudinea privind intrarea Americii în război se încheiase în mod spectaculos, dar şi dramatic. „Am considerat că, în ciuda îngrijorării, Franklin era, într-un anume fel, mai senin decât păruse în ultimul timp”, a remarcat ea. „Cred că era liniştitor să ştie că, în cele din urmă, zarurile fuseseră aruncate. În acele momente nimeni nu putea face altceva decât să accepte faptul că tara era în stare de război”. 13

Originile acestui „calm ucigător” provin din copilăria lui FDR. Franklin Delano Roosevelt s-a născut pe 30 ianuarie 1882, în Hyde Park, New York. Familia lui de patricieni i-a asigurat tot confortul pe care îl genera bunăstarea. Crescând pe o proprietate de pe malul fluviului Hudson, tânărul FDR a păstrat amintiri care vor rezista o viaţă întreagă. „Tot ce sunt îşi are originea în Hudson”, îi plăcea lui Roosevelt să spună. Amintirile din copilărie, când era atletic şi când întreaga lume părea să se învârtă în jurul lui, aveau să îi ofere un refugiu psihologic în momente de criză. Se întorcea acolo cu mintea de multe ori, pentru a găsi alinare şi tărie. Mai târziu, va adormi imaginându-şi că e copil şi alunecă pe sanie în josul dealului din spatele casei din Hyde Park.14

A trăit într-o lume privilegiată, în care totul părea posibil. Şi-a petrecut verile în Europa, deseori alături de familii regale. Crescut cu profesori particulari şi guvernante, a urmat cele mai bune şcoli – Groton, Harvard. În 1887, când avea cinci ani, Franklin i-a fost prezentat preşedintelui Grover Cleveland. La plecarea lui

FDR, Cleveland, care avea o mulţime de probleme, şi-a lăsat palma pe creştetul lui. „Micuţule”, a spus el, „îmi exprim o dorinţă ciudată în ceea ce te priveşte – aceea de a nu ajunge niciodată preşedinte al Statelor Unite”. Când FDR avea 19 ani, vărul lui mai îndepărtat, Theodore, a devenit preşedinte.15

Sara, mama lui Franklin, care a avut un caracter dominator, fiind poreclită „Ducesa” din cauza stilului ei imperativ, a creat un mediu ideal pentru tânărul Franklin. La scurtă vreme după ce FDR a devenit preşedinte, publicaţia *Ladies* Home Journal a scris că „o mare parte din tăria preşedintelui de a înfrunta obstacole incredibile [a fost] cultivată în copilăria dominată de mama lui, ale cărei puncte de vedere reprezintă însăşi arta de a trăi”.16

Franklin a fost singurul ei copil, pe care l-a copleşit cu afecţiunea ei şi pe care l-a ferit de zbaterile vieţii de zi cu zi. Ea a ţinut sub control toate aspectele copilăriei lui. Deşi Franklin era înconjurat de servitori, Sara a insistat să îl spele şi să îl îmbrace personal. El avea opt ani când a făcut singur baie pentru prima oară. În tot cursul vieţii lui Franklin, Sara i-a asigurat copilului ei siguranţa financiară şi o profundă afecţiune. A ţinut un jurnal amănunţit privind activităţile lui până când a depăşit 20 de ani. Anna, fiica lui FDR, a spus despre Sara: „Bunica era un zbir, dar ea i-a oferit tatii siguranţa de care avea nevoie pentru a triumfa asupra adversităţilor. Rareori se întâmplă ca un copil să fie îngrijit mai atent şi ca fiecare acţiune a lui să fie mereu aprobată de mama lui”.17

Sara l-a încurajat şi l-a protejat pe tânărul Franklin, permiţându-i să crească într-o lume idealizată. Cu toate acestea, existau anumite reguli pentru a deveni un adevărat Roosevelt. Nu i s-a permis să-şi exteriorizeze emoţiile sau slăbiciunile. Sara l-a învăţat pe fiul ei să îşi

ascundă sentimentele în spatele unui văl de amabilitate. Neamul Roosevelt punea mare accent pe faptul de a fi eleganţi şi fericiţi, chiar dacă acest lucru însemna ignorarea realităţilor neconvenabile.

În 1890, când Franklin avea opt ani, tatăl lui, care era cu 26 de ani mai în vârstă decât Sara, a suferit un infarct. Acest lucru a constituit o lovitură grea pentru Franklin. James fusese camaradul lui activ, care îl învăţase să călărească, să navigheze şi să înoate. În fiecare după-amiază, tatăl lui îl lua într-un tur de inspecţie a proprietăţii, învăţându-l cum să gestioneze terenul şi vorbindu-i despre diferite tipuri de copaci şi de plante. Chiar dacă a fost afectat de boala tatălui său, FDR nu a arătat niciodată acest lucru. În schimb, s-a înţeles cu mama lui pentru a ignora starea de sănătate din ce în ce mai precară a tatălui său.18

În cursul verii, familia a călătorit în Europa, astfel ca James să se poată bucura de efectele binefăcătoare ale băilor de la Bad Nauheim din Germania, despre care se considera că aveau efecte curative. Familia a făcut acea călătorie cu speranţa de a prelungi viaţa lui James, însă aproape toţi au considerat că era vorba mai ales de o vacanţă. Scrisorile trimise de membrii familiei nu evidenţiază niciun indiciu privind boala şi nici nu exprimă îngrijorarea în legătură cu James şi cu starea lui de sănătate.19

Deşi James a avut probleme de sănătate serioase în următorul deceniu, Franklin şi Sara au convenit să îl ferească de veşti proaste care l-ar putea tulbura, punându-i la încercare inima deja suferindă. Când s-a rănit destul de grav la frunte, lovindu-se de o tijă de metal, Franklin s-a ascuns, astfel încât tatăl lui să nu vadă rana. Când un prieten l-a lovit din greşeală într-unul dintre dinţii din faţă

cu un băţ, FDR a stat în mod voit cu gura închisă, pentru ca tatăl lui să nu poată vedea urmările.20

În decembrie 1900, în timpul primului an de studenţie al lui FDR la Harvard, James a mai suferit o serie de preinfarcte. FDR s-a grăbit să ajungă la New York pentru a fi alături de el. Pe 8 decembrie, cu exact 41 de ani înainte de discursul pe care l-a ţinut în faţa Congresului, FDR a fost de faţă când tatăl lui şi-a dat ultima suflare. „S-a terminat”, a scris Sara în jurnalul ei. James i-a lăsat lui Franklin un fond foarte generos, care va rămâne principala lui sursă de venit pe durata întregii vieţi.

După moartea soţului ei, Sara şi-a concentrat grija copleşitoare asupra lui Franklin. Şi-a luat un apartament în Boston, pentru a fi aproape de el cât timp a studiat la Harvard. Pe de altă parte, s-a opus căsătoriei lui cu Eleanor şi a încercat să-l convingă să o anuleze. FDR a refuzat, permiţându-i lui Eleanor să intre în competiţie cu mama lui pentru a-i câştiga afecţiunea. Cadoul de nuntă făcut de Sara perechii a fost o casă în New York. Singurul neajuns era că ea avea să locuiască în casa alăturată, care avea uşi ce legau cele două reşedinţe.

Ultima oară când Eleanor văzuse acea expresie de „calm ucigător” fusese în august 1921. Familia se afla la casa de vacanţă de la Campobello, o insulă stâncoasă din apele canadiene din largul coastei statului Mâine. FDR avea unele probleme, dar a ieşit cu o ambarcaţiune cu vele, după care a mers pe jos peste trei kilometri cu copiii, pentru a înota într-un lac cu apă dulce. După ce s-au întors la casa de vacanţă, s-a aşezat pe verandă şi a citit corespondenţa. Era prea obosit ca să-şi schimbe costumul de baie, care era ud. „Niciodată nu m-am simţit în felul ăsta”, a spus el mai târziu. A doua zi dimineaţă, s-a ridicat în capul oaselor în pat, după care s-a prăbuşit. După aceea,

nu avea să mai poată sta în picioare. Avea 39 de ani.21

Louis Howe, prieten apropiat şi consilier al lui FDR, care stătea cu familia Roosevelt, a chemat medicul local pentru a-l examina. Acesta a spus că FDR nu avea decât o răceală. Când starea lui s-a înrăutăţit, Howe l-a contactat pe renumitul chirurg William Keen, din Philadelphia, care îşi petrecea vacanţa pe o insulă învecinată. Keen le-a spus că un cheag de sânge se blocase în coloana vertebrală a lui FDR, provocând o paralizie „temporară" a picioarelor. El a recomandat masaje viguroase, în următoarele câteva zile, Howe şi Eleanor au masat muşchii fără viaţă ai lui FDR, sperând să stimuleze o reacţie. Din cauza diagnosticării eronate, eforturile lor nu numai că au cauzat dureri inutile, dar probabil au provocat alte leziuni ale nervilor şi au făcut ca recuperarea să fie mai puţin probabilă.

FDR a stat la pat timp de aproape două săptămâni, având picioarele atât de sensibile încât nu putea suporta nici măcar greutatea cearşafurilor cu care se acoperea. În acea stare, masajul era exclus. I-au paralizat mâinile şi braţele. Febra i-a crescut şi a pierdut controlul asupra funcţiilor organice. Eleanor şi Howe au vegheat neîntrerupt la căpătâiul lui. Ea l-a spălat şi l-a întors de pe o parte pe alta în pat pentru a preveni apariţia escarelor. I-a înserat catetere şi i-a făcut clisme. A trebuit să îi perie până şi dinţii.

Howe era convins că diagnosticul fusese greşit. Prin intermediul unor legături de familie, l-a descoperit pe doctorul

Robert Williamson Lovett, chirurg ortoped din Newport şi autoritate de vază în domeniul paraliziei infantile, boală cunoscută şi sub numele de poliomielită. Acesta a sosit pe 25 august. A găsit pacientul în pat, paralizat de la brâu în jos, având temperatura de 37, 7°C.

Lovett a pus diagnosticul imediat şi ferm: FDR suferea de paralizie infantilă. El a dat vestea familiei. „Le-am spus foarte sincer că nimeni nu putea şti care era situaţia exact, că boala nu era de tipul cel mai grav şi că era posibilă recuperarea completă sau parţială… Mi s-a părut că unii dintre muşchii importanţi s-ar putea afla în situaţia în care puteau fi influenţaţi într-un sens sau altul – spre recuperare sau spre o paralizie completă”. 22

Roosevelt se confrunta acum cu cea mai mare provocare a vieţii lui. Avea 39 de ani, devenise invalid şi pierduse funcţia de vicepreşedinte. Se socotise mereu un sportiv şi un om căruia îi plăcea să stea în aer liber, însă acum nu putea merge pe propriile picioare. „Nu era obişnuit să stea închis între patru pereţi şi în permanenţă în pat”, a afirmat James. Rareori fusese bolnav, iar acum nici nu era în stare să stea în picioare. „Asta era o lovitură cumplită pentru el”. Boala putea însemna sfârşitul ambiţiilor lui politice.23

Soluţia aleasă de mama lui a fost retragerea la Hyde Park, unde FDR putea deveni un gentleman de ţară, aşa cum ea îşi dorise întotdeauna. Franklin avea însă alte idei. În săptămânile şi lunile care au urmat, a dovedit o hotărâre de fier şi o tărie de caracter ce i-a uimit chiar şi pe cei care îl cunoşteau foarte bine. Copilăria privilegiată îl protejase de orice greutăţi, însă acest lucru îl privase de prilejul de a se pune la încercare. Învăţase cum să se ferească de confruntările şi de ştirile neplăcute, însă acum nu avea cum să evite faptul că nu putea merge. Câştigarea bătăliei împotriva poliomielitei „îi va solicita calităţi pe care nu le dovedise până atunci în viaţa sa lipsită de griji: răbdare, sârguinţă, recunoaşterea propriilor limite, dispoziţia de a ceda în faţa altora şi de a încerca din nou”, a spus biograful Geoffrey Ward.24

Deşi medicii i-au pus un diagnostic sumbru, FDR a părut să se simtă uşurat de faptul că i se spusese adevărul, fără niciun ocoliş. Acum ştia precis cu ce se confrunta şi nu şi-a pierdut nicio clipă încrederea că va reuşi să depăşească situaţia. „Ţin minte că în momentul când i s-a spus că avea poliomielită a părut uşurat că ştia lucrul cel mai grav ce i se putea întâmpla”, a afirmat Eleanor. Imediat după aceea, Roosevelt a elaborat o strategie pentru a depăşi boala, cu toate că medicul personal i-a spus că nu exista tratament. Potrivit lui James, „Tata nu a acceptat că aşa aveau să se desfăşoare lucrurile din acel moment. Era ceva temporar, un test căruia îi putea face faţă. O luptă pe care era hotărât să o câştige”.25

Aşa cum îl învăţase mama lui, FDR a refuzat să îşi arate slăbiciunea. Eleanor ştia că trăia un sentiment de teamă, dar nu îl arăta niciodată. Dimpotrivă, Roosevelt a lăsat impresia că se străduia chiar mai mult pentru a părea degajat şi fericit. James şi-a amintit că a început să plângă în momentul în care l-a văzut prima oară pe tatăl său rezemat de perne. Asta, după ce „a râs şi m-a lovit uşor pe spate, spunându-mi ce «impunător» arătam. Curând a căzut la podea şi s-a luptat în glumă cu mine”. El le dădea mereu ştiri optimiste, dar false, privind starea tot mai bună de sănătate. „Pe cuvântul meu, simt cum muşchii mei renasc”, le spunea el membrilor familiei.26

În anii care au urmat diagnosticului de poliomielită, în timp ce se zbătea să revină în viaţa politică, Roosevelt s-a străduit din greu să elaboreze o metodă care să îl facă să pară că merge pe picioare. FDR i-a spus terapeutului care se ocupa de el că scopul său era de a „merge fără cârje. Voi intra într-o încăpere fără să îi sperii pe toţi de moarte. Voi sta destul de uşor drept în faţa oamenilor, astfel încât ei vor uita că sunt infirm”. 27

Soluţia găsită de el s-a bazat pe principiul trepiedului. Folosind proteze din oţel pentru a ţine picioarele blocate într-o poziţie rigidă, se rezema de unul dintre fiii lui cu un braţ, având o cârjă la celălalt subraţ. Secretul era ca fiul lui să îşi ţină braţul cât mai rigid, ca o bară paralelă la 90°. FDR folosea braţul fiului său drept a doua cârjă, iar protezele din oţel îi permiteau să îşi plaseze toată greutatea pe picioarele lipsite de viaţă şi să rămână drept. În acea poziţie, el putea „merge” aruncându-şi greutatea înainte şi împingând câte un picior în faţă, în timp ce partea superioară a corpului era stabilizată.28

A folosit această metodă pentru prima oară la Convenţia democrată din 1924, care s-a ţinut la Madison Square Garden din New York. FDR dorise să aibă o revenire spectaculoasă în politică, iar guvernatorul Al Smith, un candidat important, l-a rugat să ţină discursul de nominalizare în numele lui. Trecuseră doar trei ani de la declanşarea bolii, iar Roosevelt se temea că era prea curând. A acceptat însă invitaţia şi a hotărât că nu putea apărea într-un scaun cu rotile. Cu o cârjă sub braţul drept, s-a sprijinit de braţul lui James şi s-a deplasat încet spre tribună. Îşi putea propulsa corpul înainte pivotând şi aruncându-şi umerii dintr-o parte în alta. „În timp ce mergeam – zbătându-mă, practic – pe culoar, spre partea din spate a scenei, s-a rezemat atât de tare de braţul meu, strângându-mă atât de tare, încât mă durea”, a afirmat James. „Avea mâinile umede. Respira cu greu. Rezemându-se de mine cu un braţ, folosind o cârjă în celălalt şi având picioarele rigide în protezele din oţel, a continuat să înainteze greoi”. Pentru a ascunde rigiditatea mişcărilor şi pentru a nu „speria lumea de moarte”, după cum spunea FDR, el şi James vorbeau tare, prefăcându-se că râd ca să facă uitat disconfortul evident.29

Stând în picioare pe podium, cu capul tras puţin în spate şi cu umerii drepţi, în postura lui binecunoscută, FDR a ţinut discursul care va marca revenirea lui în politică. „Are o personalitate care transmite oricui îl ascultă nu doar sinceritatea sa, ci şi adevărul vorbelor pe care le rosteşte”, a afirmat Roosevelt, iar glasul lui plin, de tenor, a răsunat în sală. „El este «Războinicul fericit» de pe câmpul de bătălie al politicii… Alfred E. Smith”. Discursul lui FDR, care a marcat începutul unei prezentări de o oră, nu a reuşit să ducă la nominalizarea lui Smith. Însă i-a dat lui Roosevelt imboldul psihologic de care avea nevoie. „Am reuşit!” a exclamat el în acea seară către un prieten.30

Revenirea în politică a fost un succes spectaculos, dar Roosevelt era hotărât să-şi îmbunătăţească metoda de a se de

9 9

plasa. Aflat la Warm Springs, i-a venit o idee. Va merge ţinându-se de braţul cuiva şi va înlocui cârja cu un baston care nu va mai fi la fel de bătător la ochi. În 1928, Al Smith dorea să fie nominalizat de partid şi l-a rugat pe Roosevelt să prezinte discursul de nominalizare. În timp ce Roosevelt se îndrepta spre tribună, sprijinindu-se de această dată de braţul lui Elliott şi folosind doar un baston, cei 15.000 de delegaţi l-au ovaţionat. Tot ce ţinea de comportarea lui – optimismul, zâmbetul generos şi încrederea în sine – contrazicea impresia că era invalid. Invocând din nou imaginea „Războinicului fericit”, i-a făcut pe delegaţi să-l ovaţioneze în picioare. Cum era de aşteptat, Smith a câştigat nominalizarea din prima rundă de vot.

FDR nu a abandonat nicio clipă speranţa de a găsi un tratament. A cerut sfatul medicilor, dar a apelat şi la terapii neconvenţionale. Îşi petrecea după-amiezile

exersând mersul cu picioarele prinse în protezele din oţel care aveau aproape şapte kilograme. Credea că îşi va putea sili picioarele lipsite de viaţă să se mişte. „Am continuat să merg şi am ajuns în situaţia în care ambele picioare reacţionează destul de firesc şi pot sta în picioare timp de o oră fără să mă simt obosit”, îi scria el medicului său.31

Roosevelt spera că apa îl va vindeca. „Apa m-a adus în starea asta”, obişnuia el să spună, „şi tot ea mă va înzdrăveni” Şi-a petrecut o parte a iernilor dintre 1924 şi 1926 pe o ambarcaţiune amenajată pentru locuit, *Laroocoo*, în Florida, sperând că soarele şi aerul curat vor grăbi vindecarea.32

Ca şi tatăl său, Roosevelt credea în puterea vindecătoare a apelor termale. A descoperit Warm Springs în toamna anului 1924 după ce a auzit spunându-se că izvoarele cu temperatura de 48°C ar avea puteri vindecătoare. După ce a înotat prima oară în acele ape, i-a scris mamei lui despre descoperirea făcută. „Simt că aici s-ar putea înfiinţa un centru de tratament pentru paralizia infantilă şi bolile înrudite cu ea. a A investit mari sume de bani în hotelul aflat în staţiune, transformându-l în centru de reabilitare pentru alţi suferinzi de poliomielită. A manifestat interes faţă de soarta altor victime ale poliomielitei şi faţă de fizioterapie, iar curând, vorbind despre sine, se recomanda drept „Bătrânul doctor Roosevelt”.33

Mulţi biografi au remarcat că poliomielita i-a deschis orizontul lui FDR, făcându-l mai înţelegător faţă de cei care sufereau. „Adevărata sa natură a ieşit la suprafaţă”, a afirmat Frances Perkins, ministru al Muncii. „Omul a devenit mai generos, dovedind o modestie a spiritului şi o înţelegere mai fermă a conceptelor filosofice”. Considerat

cândva artificial, ambiţios şi superficial, FDR a reacţionat la poliomielită într-un mod care a dat o nouă dimensiune caracterului său. Suferinţa i-a sporit capacitatea de a stabili priorităţi şi de a se concentra asupra problemelor. „Poliomielita l-a învăţat pe tata să se concentreze asupra lucrurilor pe care le putea face din punct de vedere fizic şi să nu piardă timpul gândindu-se la lucrurile pe care nu le putea face”, a afirmat Franklin Jr.34

Când a fost întrebat în ce fel îl schimbase poliomielita, Roosevelt a răspuns: „Dacă îţi petreci doi ani în pat încercând să îţi mişti degetul mare de la picior, după aceea orice altceva îţi pare uşor!” „După ce reuşise acest lucru, Roosevelt s-a gândit probabil că nu exista ceva ce nu ar putea face”, a spus Henry Morgenthau. „După ce ai învins această boală, orice este posibil”. 35

Nu încape nicio îndoială că îndelungata luptă a lui FDR cu poliomielita l-a făcut să fie un lider mai rezistent şi mai ambiţios. Însă probabil că acest lucru a contribuit şi la revelarea altei calităţi care a devenit fundamentală pentru caracterul lui şi pentru modul în care a abordat atacul asupra Pearl Harborului: înclinaţia lui înnăscută pentru înşelătorie.

Deşi lupta cu poliomielita era esenţială pentru a înţelege caracterul lui FDR, el era hotărât ca publicul să nu afle care era anvergura paraliziei lui. Marea înşelătorie a început aproape imediat. Howe a trebuit să îl transporte pe Roosevelt de la Campobello la New York fără ca presa să afle de gravitatea bolii. Pentru ca reporterii să nu îl vadă pe Roosevelt purtat pe targă, Howe l-a adus cu o ambarcaţiune până într-un doc izolat şi l-a îmbarcat într-un vagon privat de tren. Apoi l-a sprijinit pentru ca localnicii şi reporterii să îl vadă în postura lui obişnuită şi liniştitoare: zâmbind şi făcând cu mâna de la fereastră.

Probabil că încă avea dureri cumplite, dar aparenţele erau mai importante. A doua zi, *New York Times* a publicat un articol ce îl cita pe medicul lui Roosevelt, care asigura cititorii că FDR „cu siguranţă nu va rămâne infirm”.36

Roosevelt a elaborat diverse modalităţi de a-şi ascunde infirmitatea. La dineurile oficiale era adus întotdeauna în scaunul cu rotile şi aşezat pe scaun înainte de sosirea oaspeţilor. Când călătorea cu trenul, le vorbea oamenilor din ultimul vagon, unde se putea sprijini pe un cadru metalic sau pe un podium ranforsat. Când îi saluta pe alegători stătea pe bancheta din spate a unui automobil decapotabil. A pus să i se construiască rampe speciale pentru a permite automobilului să îl aducă până aproape de podium. A pus să i se vopsească în negru protezele din oţel de la picioare, astfel încât să aibă culoarea pantalonilor şi a pantofilor.37

Deşi a fost cel mai fotografiat om al timpului său, din cele 35.000 de fotografii ale lui de la Biblioteca Prezidenţială Franklin D. Roosevelt, doar trei îl înfăţişează aşezat în scaunul cu rotile. Nu există fotografii sau filme care să arate manevrele de durată pentru a-l ridica din automobil şi a-l aşeza pe scaun, ori eforturile lui chinuitoare şi stângace de a merge. Un cineast amator, doctorul Harold Rosenthal, a reţinut pe film singurele imagini cu Roosevelt „mergând” în august 1933, când acesta a participat la un eveniment de la Colegiul Vassar. Reporterii care au scris despre el au menţionat rareori că nu se putea folosi de picioare.38

Deşi mai toţi americanii ştiau că Roosevelt fusese afectat

9 9 9

cândva de poliomielită, ei nu aveau cunoştinţă de amploarea paraliziei. În caricaturi, el este deseori

prezentat mergând, alergând, sărind şi chiar boxând. În 1941, când a fost angajat ca uşier principal la Casa Albă, J.B. West a rămas şocat când l-a văzut prima oară pe FDR. „Abia atunci mi-am dat seama că Franklin D. Roosevelt era paralizat”, a declarat el ulterior. „Toată lumea ştia că preşedintele fusese afectat de paralizie infantilă şi că recuperarea lui era o adevărată legendă, însă puţini ştiau cât de mult îl transformase boala într-un infirm”. 39

Educaţia lui FDR şi lupta lui cu poliomielita îl învăţaseră cum să îşi disimuleze sentimentele şi să fie înşelător când era necesar. Ştia cum să distragă atenţia şi să ascundă realităţile neconvenabile. Aceste calităţi se vor manifesta pe deplin în seara de 7 decembrie, când FDR s-a întâlnit cu lideri ai Congresului pentru a discuta despre atacul de la Pearl Harbor.

Temperamental, Eleanor nu împărtăşea modul calm şi imperturbabil de a trata crizele soţului ei. Ea a arătat că pentru ea era mult mai greu. „Şi eu pot să fiu calmă şi liniştită, dar asta îmi reclamă toată disciplina pe care am căpătat-o în viaţă pentru a continua să vorbesc şi să zâmbesc şi pentru a mă concentra asupra conversaţiei la care particip. Vreau să fiu lăsată în pace cât acumulez dârzenia necesară pentru ceea ce mă tem că ar putea fi o lovitură a sorţii”. 40

Probabil că îi fusese mai greu să îşi păstreze calmul, dar Eleanor împărtăşea spiritul activ al soţului. În după-amiaza atacurilor de la Pearl Harbor, în timp ce FDR se pregătea pentru întâlnirea cu membrii cabinetului, Eleanor se afla în biroul ei notându-şi idei pentru emisiunea sa săptămânală de la radio. Faptul că prima persoană din familia Roosevelt care avea să se adreseze naţiunii nu era Franklin, ci Eleanor, a dezvăluit multe despre personalitatea ei ca primă doamnă a Americii.

La scurt timp după ora 18: 30, ea s-a aşezat în faţa microfonului şi s-a adresat naţiunii. „Astă-seară vă vorbesc într-un moment foarte grav din istorie”, le-a spus ea ascultătorilor. „Cabinetul se întruneşte, iar liderii din Congres urmează să discute cu preşedintele. Oficialităţile de la Departamentul de Stat din cadrul Armatei şi al Marinei au stat cu preşedintele toată după-amiaza”. Ea a susţinut apoi că ambasadorul japonez purtase discuţii cu preşedintele „chiar în timp ce aviaţia japoneză îi bombarda pe cetăţenii noştri” Fără îndoială că Eleanor îl văzuse pe ambasadorul chinez venind la discuţia cu soţul ei, dar îl socotise japonez. Va fi o greşeală pe care mulţi americani o vor face în următoarele săptămâni şi luni.

Ea a declarat că a doua zi Congresului i se va prezenta un raport complet. Deşi nu a spus că preşedintele va cere să se dea o declaraţie de război, ea a sugerat acest lucru, spunând că naţiunea va fi „gata de acţiune” Vreme de luni întregi existase sentimentul că inamicul va lovi. „Totul s-a terminat acum şi nu mai există incertitudini. Ştim că acum suntem pregătiţi pentru o înfruntare”. Prima doamnă şi-a exprimat încrederea că naţiunea va traversa cu bine acea criză. „Sunt sigură că putem duce la bun sfârşit orice ni s-ar cere; noi suntem poporul liber şi de neînfrânt al Statelor Unite ale Americii”. 41

Capitolul 13

„1861”.

La fel ca mai toţi membrii cabinetului, ministrul Muncii, Frances Perkins, era plecat din Washington pe 7 decembrie. Ea se dusese la New York şi se izolase într-o cameră de hotel pentru a încheia de redactat un raport important. Operatoriii Casei Albe au găsit-o în cursul după-amiezii şi i-au spus că era invitată să participe la o şedinţă de urgenţă la ora 20: 00. Iniţial, operatoarele precipitate

nu i-au spus care era subiectul şedinţei. „Care e problema, Hacky”, a întrebat-o ea pe operatoare, „de ce are loc şedinţa de cabinet în seara asta?” „Din cauza războiului, doar scrie în ziare”, i-a răspuns operatoarea grăbită, după care a închis ca să se ocupe de următorul apel.1

Perkins a cerut să i se facă o rezervare la avion, apoi s-a grăbit să ajungă la aeroport. Deşi era membră a cercului de apropiaţi ai preşedintelui, ea ştia puţine despre ceea ce se întâmplase. În drum spre aeroport, l-a întrebat pe şoferul de taxi ce ştia. „S-a spus la radio că s-a tras undeva”, i-a răspuns el.

La aeroport, Perkins s-a întâlnit cu vicepreşedintele Henry Wallace, care se afla la New York, şi cu ministrul Poştelor, Frank Walker. Nici ei nu ştiau mare lucru. Nimeni nu se aşteptase la un atac japonez. În scurta călătorie cu avionul până la Washington, cei trei oficiali au făcut speculaţii despre ce se putuse întâmpla. Întrucât se aflau la bordul unui avion comercial şi aveau în jur pasageri, cei trei au vorbit în şoaptă. Şi-au amintit că FDR discutase cu ei cu câteva zile mai înainte despre faptul că o mare flotă japoneză ieşise în largul oceanului, dar la acea dată se crezuse că aceasta se îndrepta spre Singapore. Roosevelt menţionase şi posibilitatea ca flota să se deplaseze spre nord pentru a lovi liniile de aprovizionare ale sovieticilor, însă nu îşi dăduseră seama de ameninţarea directă şi iminentă la adresa Statelor Unite.2

După sosirea la Washington, Perkins, Wallace şi Walker au mers împreună direct la Casa Albă, unde au fost conduşi în cabinetul privat de la etajul întâi al lui FDR. Roosevelt stătea tăcut la masa de lucru. A făcut un semn din cap la intrarea lor, dar Perkins a observat că „nu era vorba de salutul personal şi cordial obişnuit” Roosevelt „nu reuşea să zâmbească” Ea l-a descris ca fiind „calm, nu

agitat” Ministrul Justiţiei, Francis Biddle, care sosise în ultima clipă de la Cleveland, l-a descris pe FDR ca fiind „profund zdruncinat, mai grav decât îl văzusem vreodată”.3

Potrivit unui memorandum pe care Hopkins l-a scris despre evenimentele acelei zile, cabinetul s-a întrunit la ora 20: 30 „fix” „Au fost prezenţi toţi membrii”, a notat el. „Au alcătuit un inel complet în jurul preşedintelui, care stătea la masa lui de lucru”. Hopkins a descris dispoziţia lui FDR ca fiind „foarte solemnă” Potrivit lui Perkins, Early stătea în apropierea preşedintelui şi îi arăta ultimele mesaje primite. Knox şi Stimson, amândoi părând obosiţi şi încordaţi, analizau aceleaşi mesaje. „Informaţii proaspete soseau la fiecare câteva minute”, a afirmat ea ulterior.4

Roosevelt a lăsat pe masă hârtiile, a privit spre membrii cabinetului şi a început să li se adreseze cu glas scăzut. A început prin a declara că acea întrunire a cabinetului era cea mai importantă de după 1861 – referire la zilele critice de la începutul Războiului Civil. „Ştiţi cu toţii ce s-a întâmplat”, a spus el încet. Un membru al cabinetului a spus: „Domnule preşedinte, unii dintre noi abia am sosit cu avionul. Nu am văzut decât un titlu: «Japonezii au atacat Pearl Harbor». Ne puteţi spune mai multe?” 5

„Atacul s-a declanşat la ora 13: 00”, a explicat Roosevelt. „Încă nu ştim prea multe”. Potrivit unei notaţii amănunţite în jurnalul său, făcută de ministrul Agriculturii, Claude Wickard.

FDR a învinovăţit Germania pentru acel atac. Nu exista „nicio îndoială că, în urmă cu câteva săptămâni, germanii le spuseseră japonezilor că vor câştiga războiul şi că în curând vor domina Africa şi Europa. Voiau să izoleze Anglia şi voiau să domine situaţia în Orientul îndepărtat.

Japonezilor li se spusese că dacă voiau să participe la împărţirea prăzilor de război trebuiau să intre în război în acel moment”. Roosevelt le-a spus miniştrilor că el credea că Japonia atacase Pearl Harbor ca să ajute Germania, producând „transferul de nave militare americane din Atlantic în Pacific” El era hotărât să împiedice acel lucru.6

Efortul forţat făcut de Roosevelt pentru a lega atacul japonez de ambiţiile lui Hitler în Europa a evidenţiat multe lucruri despre modul lui de a gândi în acea seară de duminică. El a socotit atacul împotriva Pearl Harbor drept o extindere a războiului din Europa. Nu putea accepta ideea că japonezii erau capabili să execute o lovitură atât de spectaculoasă şi de devastatoare fără să fi fost instruiţi şi supervizaţi de experţi militari germani. Raportul iniţial, potrivit căruia două dintre avioanele folosite în atac avuseseră svastici pe fuzelaj a contribuit neîndoielnic la întărirea acestei convingeri. În deceniul precedent, Japonia precizase suficient de limpede că pretenţiile sale teritoriale din Pacific nu aveau legătură cu evenimentele din Europa. Cu toate acestea, FDR a insistat să îi considere pe japonezi drept marionete ale germanilor. În parte, această judecată eronată reflecta indiferenţa lui faţă de evenimentele din Pacific şi refuzul de a înţelege motivele mai profunde ale acţiunilor întreprinse de Japonia. În acelaşi timp, totuşi, acest lucru i-a slujit scopului său strategic de a face ca naţiunea să se concentreze asupra războiului din Europa.

Preşedintele a pus la dispoziţia echipei sale un raport actualizat privind daunele şi pierderile suferite, dar le-a cerut să ţină seama că informaţiile erau strict confidenţiale. Le-a mai spus că nu intenţiona să fie la fel de sincer faţă de liderii din Congres, care se strângeau deja în faţa uşii, şi că nu le va împărtăşi acestora amănunte

privind pierderile. De asemenea, dorea să se arate rezervat în legătură cu mesajul pe care urma să îl transmită în ziua următoare.

După aceea, le-a spus membrilor cabinetului că atât Guamul, cât şi insula Wake erau atacate în acele momente şi că aveau să cadă în mâinile inamicilor. La Pearl Harbor, un mare număr de avioane fuseseră distruse, iar şase dintre cele şapte cuirasate fuseseră avariate – unele dintre ele foarte grav. Potrivit lui Perkins, „preşedintele abia reuşea să descrie distrugerile”.7

În timp ce preşedintele prezenta rapoartele referitoare la daune, Wickard a observat că Knox „îşi pierduse aerul sfidător” şi că Stimson era „foarte sobru” După cum a afirmat Perkins ulterior, în cursul şedinţei de cabinet, FDR i-a cerut de două ori lui Knox: „Pentru numele lui Dumnezeu, află de ce erau navele acelea amarate în şiruri”.8

Membrii cabinetului au fost îngroziţi de rapoartele privind distrugerile. Wickard a spus că a rămas „şocat de ştiri” şi că „acelaşi lucru era valabil şi pentru ceilalţi membri ai cabinetului” Mulţi dintre cei prezenţi nu au putut înţelege cum de au reuşit japonezii să surprindă forţele Armatei şi ale Marinei SUA atât de nepregătite. „Mi se pare extraordinar”, a spus Biddle, „că am fost atât de nepregătiţi cum se pare că am fost” întrucât nu au dorit să accepte ideea neglijenţei grosolane a comandanţilor militari, cei prezenţi au presupus că bombardierele japoneze folosiseră o manevră tactică nouă şi sclipitoare. Biddle a remarcat că „era de presupus că avioanele japoneze au zburat la o altitudine mare, de peste 7.500 de metri probabil şi au coborât foarte brusc în picaj, astfel încât nu au putut fi interceptate de avioanele de urmărire”. 9

Frances Perkins a remarcat că, deşi era evident afectat de pierderile de vieţi omeneşti din Hawaii, FDR nu s-a arătat „la fel de surprins ca noi ceilalţi” Ea a simţit o senzaţie de uşurare că „toate conflictele care îl hărţuiseră vreme de săptămâni şi luni se încheiaseră”. Schimbarea de atitudine era uimitoare. „Faţă de felul în care l-am văzut vineri, preşedintele pare schimbat radical”, a afirmat ea. „Atunci fusese încordat, îngrijorat, străduindu-se să pară optimist ca de obicei, dar era evident că purta pe umeri o povară cumplită, aceea de a trebui să ia o hotărâre”. Nu era limpede ce vor face Statele Unite dacă japonezii ar fi lovit porturile britanice. „Însă în acea noapte de 7 decembrie 1941, oricine era conştient că, în ciuda groaznicei lovituri pe care o suferiseră mândria lui, credinţa în marină şi în navele acesteia şi încrederea în serviciile de informaţii americane, şi în ciuda groazei că războiul ne lovise, el avea un aer mult mai calm. Îngrozitoarea lui problemă morală fusese decisă de acel eveniment”, a afirmat Perkins.10

După ce şi-a informat cabinetul despre atac, a avut loc o discuţie aprinsă privind mesajul pe care Roosevelt dorea să îl prezinte a doua zi în faţa Congresului. El a citit scurta ciornă pe care i-o dictatse lui Tully la începutul după-amiezii. „Mesajul era scurt”, a notat Wickard, „şi afirma doar că Japonia atacase în timp ce încă desfăşura negocieri de pace. El se încheia cu afirmaţia că [preşedintele] va solicita Congresului să declare că exista deja o stare de război din momentul atacului declanşat de Japonia”.11

Încă de când vorbise cu Roosevelt despre mesajul său referitor la război, Hull devenise tot mai convins că FDR trebuia să ţină un discurs mai lung în faţa Congresului. A încercat să obţină sprijinul lui Henry Stimson în acest

sens. Hull a spus că, după părerea lui, „cel mai important război din ultimii 500 de ani merita mai mult decât o scurtă declaraţie” Stimson a intervenit, adăugând că „Germania inspirase şi planificase acel atac şi că preşedintele trebuia să precizeze acest lucru în mesajul său”.

Hull a insistat faţă de Roosevelt să ţină un discurs amănunţit, care să prezinte istoricul „comportamentului nelegiuit al Japoniei” şi să facă legătura dintre atacul împotriva Pearl Harborului şi nazişti. Stimson s-a declarat de acord. „Am arătat că ştiam din interceptări şi din alte probe că Germania împinsese Japonia în acel război şi că Germania era adevăratul instigator, de aceea am avansat ideea că trebuia să cerem şi o declaraţie de război împotriva Germaniei”, a notat Stimson în jurnalul său.12

Stimson s-a arătat nemulţumit de faptul că mesajul preşedintelui „nu dovedea o înţelegere cuprinzătoare a actului de a conduce. Mesajul nu făcea decât să ilustreze indignarea justificată a ţării faţă de perfidia Japoniei în cazul acelui atac-surpriză, şi nu măsura deplină a motivelor de nemulţumire pe care le aveam împotriva ei ca ţară agresoare şi care încalcă legile internaţionale. Mi-am exprimat temerea că dacă se punea accentul în întregime pe indignare faţă de acel atac-surpriză, mesajul va părea un exemplu de slăbiciune”. 13

Este limpede că Roosevelt hotărâse să ţină un discurs scurt şi să se concentreze exclusiv asupra atacului japonez împotriva Pearl Harborului. „Secretarul de stat Hull păruse a crede că mesajul ar fi trebuit să fie mai lung”, a scris Biddle, „însă pentru preşedinte lungimea discursului nu era o chestiune importantă, ca în jurnalism” Au existat şi unele consideraţii strategice. Probabil că Roosevelt se temea că dacă ar fi ţinut un discurs mai lung ar fi trebuit

să ofere mai multe amănunte despre distrugerile suferite la Pearl Harbor. Un lucru şi mai important, el a înţeles mai bine decât experimentata lui echipă de specialişti în politică externă că dacă s-ar fi concentrat prea mult asupra Pacificului ar fi redus posibilitatea de a conduce naţiunea în războiul din Europa. În cele din urmă, el a respins sugestiile de a introduce Germania şi Italia în declaraţie, deoarece era extrem de sensibil faţă de opinia publică, iar sondajele de opinie continuau să arate că un conflict cu Japonia era mai agreat decât unul cu Germania. „Sunt conştient de o distincţie care continuă să persiste în rândul unor grupuri ale societăţii, între războiul împotriva Japoniei şi războiul împotriva Germaniei”, i-a spus FDR ambasadorului britanic Halifax a doua zi. Se pare că Roosevelt credea că Hitler va rezolva problema în locul lui destul de curând, declarând război Statelor Unite.14

Stimson s-a arătat sceptic şi „a insistat asupra importanţei unei declaraţii de război împotriva Germaniei înainte ca indignarea poporului să se stingă” Roosevelt i-a spus că dorea ca discursul lui în faţa Congresului să fie scurt şi apoi să prezinte situaţia pe larg poporului american în cadrul unei cuvântări radiodifuzate, două zile mai târziu. Stimson s-a mai liniştit, dar a notat în jurnalul său că „în rândul membrilor cabinetului se simţea că aceştia se pronunţau cu tărie în favoarea părerii lui Hull, care susţinuse că mesajul trebuia să fie mai cuprinzător”.15

Când şedinţa a luat sfârşit, Wickard nu a putut decât să admire echilibrul şi tăria lui Roosevelt. „Preşedintele a fost tot timpul calm şi hotărât. Mi-a fost imposibil să nu îi admir declaraţiile limpezi privind situaţia cu care ne confruntam. Cu siguranţă că îşi dă seama de gravitatea situaţiei şi probabil că se simte consolat de faptul că

acţiunea de astăzi va uni poporul american. Nu ştiu pe nimeni în Statele Unite care ar putea să se ridice la un asemenea nivel de previziune şi intuiţie într-un moment atât de critic”. Biddle a făcut o remarcă asemănătoare: „Preşedintele este calm ca de obicei, dar cei mai mulţi dintre noi am fost şocaţi de pierderile cumplit de mari”.16

În timp ce Roosevelt ţinea şedinţa de cabinet, centralista Casei Albe a primit un telefon de la Marguerite „Missy” LeHand. Era un semn că preşedinţii pot trece prin momente personale delicate chiar şi într-o perioadă de criză.

În 1921, Eleanor o recrutase pe LeHand, o tânără cu ochi albaştri, ca să lucreze pentru soţul ei. În următorii ani, aceasta a devenit aproape indispensabilă şi se afla aproape permanent alături de el. Între 1925 şi 1928, FDR şi-a petrecut 116 din cele 208 săptămâni departe de casă, încercând să îşi recapete controlul asupra picioarelor. În acel interval, Eleanor a stat cu el doar patru săptămâni. Missy a fost alături de el timp de 110 săptămâni.

Missy i-a oferit lui FDR căldura şi afecţiunea pe care Eleanor nu de nu mai putea oferi. Ştia totul despre el: ce îi plăcea şi ce nu, schimbările de dispoziţie, mâncărurile şi băuturile preferate. Ştia când să insiste asupra unor lucruri şi când să renunţe. Pentru toţi ceilalţi, el era domnul Roosevelt, şeful, ori, mai târziu, domnul preşedinte. Pentru Missy, el era pur şi simplu „F.D”. – un nume neoficial, de alint, pe care nu îl folosea nimeni altcineva. Raymond Moley a observat: „Missy era aproape ca o soţie pentru el”. Îşi petreceau cele mai multe weekenduri împreună şi deseori luau cina singuri. Ea se aşeza alături când el se ocupa de colecţia de timbre. Râdea la glumele spuse de el şi se prefăcea că o delectau poveştile lui de parcă le-ar fi auzit pentru prima oară, deşi

el le repeta de nenumărate ori.17

Lucru destul de ciudat, Eleanor nu a fost niciodată bănuitoare în privinţa lui Missy. Când FDR era guvernator, Eleanor i-a oferit dormitorul mai mare, aflat alături de cel al soţului ei, iar ea s-a instalat într-o încăpere mai mică, pe acelaşi palier. Ea îşi dăduse seama că Missy îl scutea de activităţile de rutină ale vieţii de zi cu zi, astfel ca el să se poată concentra asupra problemelor politice. Acestea erau lucruri pe care Eleanor nu dorea să le facă.18

După ce FDR a devenit preşedinte, LeHand a primit titlul oficial de secretară. Neoficial, era soţia lui surogat, locuind într-un apartament de la etajul al doilea al Casei Albe. Avea 43 de ani şi îşi petrecuse jumătate din viaţă alături de FDR. Munca şi stresul şi-au spus însă cuvântul. „Preşedintele lucra noapte după noapte, iar ea lucra alături de el", a afirmat un prieten. „El a rezistat, dar cred că pe ea au lăsat-o puterile". Missy s-a prăbuşit după cină, în ziua de 4 iunie 1941. Două săptămâni mai târziu, la vârsta de 43 de ani, a suferit un atac cerebral în urma căruia a paralizat pe partea stângă, ajungând să nu mai poată vorbi coerent.19

Missy a fost transferată de la Casa Albă la un spital din Georgetown, unde Eleanor şi Franklin o vizitau deseori. După cum afirmă istoricul Dories Keams Goodwin, vizitele erau dureroase pentru FDR. „Toată viaţa ei se străduise să ignore boala şi lucrurile neplăcute de orice fel". Acum, însă, nu putea ignora suferinţele lui Missy. FDR a dat dispoziţii să i se acorde îngrijiri medicale permanente. A plătit toate cheltuielile, a discutat cu medicii despre starea ei şi a stabilit ce măsuri urmau să fie luate în cazul morţii sale. La cinci luni după atacul cerebral suferit de Missy, FDR şi-a refăcut testamentul, lăsând jumătate din averea sa „prietenei mele Marguerite

LeHand”, pentru acoperirea tuturor cheltuielilor de îngrijire medicală şi tratament pe durata vieţii acesteia” „îi eram dator măcar atât”, i-a spus Franklin fiului său James. „M-a slujit atât de bine atât de multă vreme, fără să-mi ceară nimic în schimb”. 20 Cu câteva luni înainte de atacul japonez asupra Pearl Harbor, FDR a cerut transferarea lui Missy la Warm Springs, unde spera că va beneficia de băile terapeutice şi de îngrijirea atentă. În săptămânile de dinainte de Pearl Harbor, ea a dat semne de însănătoşire. Pe 14 noiembrie, medicul său i-a scris amiralului McIntire că starea ei „se îmbunătăţeşte continuu. Stă zilnic în scaunul cu rotile şi iese la soare. Asta pare să îi placă foarte mult” McIntire mai observa „o îmbunătăţire evidentă” în ultima ei electrocardiogramă.21

Tully, care, în absenţa lui LeHand, şi-a asumat rolul de secretară a preşedintelui, i-a scris un bilet lui FDR, informându-l de telefonul lui Missy. „Missy a telefonat şi a vrut să discute cu dumneavoastră. Se gândeşte la dumneavoastră şi este foarte tulburată de ultimele ştiri. Ar dori să o sunaţi astă-seară. I-am

9 9

spus că veţi face asta dacă discuţiile se vor încheia la o oră rezonabilă – dacă nu, o veţi suna mâine-dimineaţă”. 22

FDR nu a sunat-o în acea seară şi nici a doua zi. Missy a rămas la Warm Springs în scaunul cu rotile, aşteptând apelul şi s-a simţit distrusă că Roosevelt nu i-a telefonat. Ea se plânsese cândva că bărbatul pe care îl iubea şi căruia îi închinase viaţa „era incapabil să lege o prietenie apropiată cu cineva” Indiferenţa lui a marcat sfârşitul scurtei ei însănătoşiri şi a coincis cu o prăbuşire accentuată a stării ei psihice şi fizice. Două săptămâni mai târziu, în preajma Crăciunului, Missy a încercat să se

sinucidă. A supravieţuit, iar în următorii câţiva ani ea şi FDR au schimbat mesaje şi au avut câteva scurte convorbiri telefonice. Însă nu aveau să se mai întâlnească vreodată. Relaţia

de două decenii a lui Missy cu FDR a reprezentat o altă pierdere cauzată de atacul asupra Pearl Harborului.

Capitolul 14

„Unde erau forţele noastre – DORMEAU?”

Tom Connally, influentul preşedinte al Comisiei pentru Relaţii Externe a Senatului, părea născut pentru rolul de om de stat sudist. Un coleg al lui a afirmat la un moment dat că senatorul cu părul alb, care cântărea peste 100 de kilograme era „singurul om din Senatul Statelor Unite care putea purta o togă romană fără a arăta ca un grăsan îmbrăcat cu o cămaşă de noapte” Deşi sprijinise programul New Deal propus de FDR, Connally se îndepărtase de preşedinte în 1937, după planul eşuat al acestuia de a prelua controlul asupra Curţii Supreme. Opoziţia lui deschisă faţă de planul lui FDR l-a făcut să devină persona non grata la Casa Albă în anii următori, chiar dacă el a rămas un internaţionalist care a susţinut ideea de a se acorda mai mult ajutor Aliaţilor. Surghiunul lui Connally de la Casa Albă era pe cale de a înceta, dar nu în modul în care sperase el.1

Senatorul de Texas profita de vremea neobişnuit de caldă din acea duminică după-amiază. După ce luase prânzul la reşedinţa ministrului de Interne Harold Ickes, Connally hotărâse să facă o plimbare cu maşina prin Maryland. Când a ajuns la Rockville, a pornit aparatul de radio al automobilului şi a auzit groaznicul anunţ: „Bombardiere japoneze au atacat Pearl Harbor… Sunt anunţate pierderi grele la aeroportul Hickam, iar Pearl

Harbor a fost atacat pe neaşteptate de japonezi" Connally s-a grăbit să ajungă acasă, unde a găsit un mesaj de la Casa Albă prin care era chemat să participe la o şedinţă de urgenţă cu preşedintele, la ora 21: 00.2

A sosit la Casa Albă cu câteva minute înainte de începerea şedinţei şi a fost condus în Sala Roşie de la etajul întâi. Acolo sosiseră deja o serie de lideri din cadrul Congresului – un amestec de democraţi şi republicani, liberali şi conservatori, internaţionalişti şi izolaţionişti, pe care FDR îi convocase pentru acea discuţie. Connally l-a văzut acolo pe liderul majorităţii din Senat, Alben Barkley, din Kentucky, alături de alţi membri importanţi din Comisia pentru Relaţii Externe a Senatului, printre care Hiram Johnson, senator republican de California şi lider al izolaţioniştilor; Charles McNary, senator republican de Oregon; şi Warren R. Austin, republicanul din Vermont, cel mai în vârstă membru aparţinând minorităţii din Comisia pentru Relaţii Externe. Delegaţia Camerei Reprezentanţilor era condusă de Sam Rayburn, tot texan şi preşedinte al Camerei, din ea făcând parte cei mai importanţi lideri. Liderul majorităţii din Camera Reprezentanţilor, John McCormack nu a putut ajunge la Washington la timp, astfel că locul său a fost luat de democratul de Tennessee, Jere Cooper. Între ceilalţi membri ai Camerei Reprezentanţilor se numărau liderul minorităţii din cadrul Camerei, Joseph Martin, din Massachusetts; Sol Bloom, democrat de New York şi preşedinte al Comisiei pentru Relaţii Externe a Camerei Reprezentanţilor; şi Lister Hill din Alabama, care se ocupa de respectarea disciplinei de partid în cadrul legislaturii.

Dintre liderii adunaţi la Casa Albă mai lipsea un membru important al Comisiei pentru Relaţii Externe a Camerei Reprezentanţilor, Hamilton Fish, un republican

izolaţionist, care condamnase cu vehemenţă propunerea de „împrumut-închiriere” făcută de FDR. Roosevelt îl detesta pe acel om şi, potrivit afirmaţiei lui Hopkins, „preşedintele nu voia să îl invite la Casa Albă” Deşi trebuia convocat la acea şedinţă, Hopkins şi Roosevelt alcătuiseră o listă din care reuşiseră să îl excludă pe Fish. În locul lui îl invitaseră pe următorul membru ca importanţă din cadrul comisiei, Charles Eaton, din New Jersey.3

Şedinţa cabinetului încă nu se încheiase, de aceea congresmenii aşteptau la uşă şi ţineau o şedinţă proprie, pe care un reporter a numit-o „a indignării” Au discutat despre numeroasele zvonuri care se vehiculau la Washington: trupe de paraşutişti în Hawaii, cuirasate scufundate, „capturarea” de către japonezi a insulelor Wake şi Midway. Japonezii vor plăti scump pentru acel atac, a afirmat Connally, în timp ce pufăia din trabuc. După câteva minute, s-a auzit o sonerie care anunţa încheierea şedinţei cabinetului, uşa s-a deschis, iar Grace Tully i-a anunţat pe congresmeni că puteau intra. În timp ce o parte dintre membrii cabinetului ieşeau din încăpere, Connally a remarcat expresiile „şocate” de pe feţele lor. Liderii din Congres s-au aşezat pe scaunele abia eliberate, care erau încă dispuse în semicerc în jurul lui FDR. în apropierea preşedintelui se aşezaseră Hopkins, Knox, Stimson şi vicepreşedintele Wallace.4

Preşedintele era extrem de serios şi le-a vorbit pe un ton grav. Numeroasele mesaje primite stăteau într-un teanc pe masa lui de lucru. Potrivit unei declaraţii, Roosevelt le-a oferit participanţilor trabucuri fine cubaneze. Roosevelt le-a prezentat situaţia negocierilor cu Japonia, care continuaseră până cu câteva ore înaintea declanşării atacului. El şi-a exprimat revolta faţă de decizia ambasadorului japonez de a preda ultima parte a

răspunsului ţării sale după ce începuse atacul împotriva Pearl Harborului. Indignat, Roosevelt a numit acest lucru „un act care aproape că nu are precedent în relaţiile dintre naţiuni”.5

Roosevelt a creat impresia că se baza pe încrederea liderilor Congresului prin faptul că le împărtăşea informaţii secrete, în realitate, el căuta să îi amăgească. Ştia că orice le-ar fi spus legiuitorilor ar fi ajuns imediat în presă. A insistat că trebuia să se păstreze un control strict asupra informaţiilor care veneau din Hawaii şi că, în acele momente, nu dorea ca membrii Congresului să şocheze naţiunea cu amănunte privind distrugerile suferite la Pearl Harbor.

FDR a supraevaluat starea de pregătire a marinei şi a subestimat puţin daunele, însă, în general, a făcut o descriere destul de exactă a distrugerilor. Le-a spus liderilor din Congres că marina fusese în alertă când au atacat bombardierele japoneze. În urmă cu câteva ore, amiralul Bloch îi prezentase o analiză amănunţită, deşi incompletă, a rapoartelor privind daunele suferite. Cu toate acestea, Roosevelt nu dorea să intre în amănunte faţă de liderii din Congres. „Se pare că, din cele opt cuirasate, trei au fost scufundate, dar s-ar putea să mai fie unul în aceeaşi situaţie”, a spus el. „Două distrugătoare au fost aruncate în aer în timp ce se aflau la doc uscat. Două cuirasate sunt avariate grav. Au fost scufundate sau distruse alte nave mai mici”. El a mărturisit cu sinceritate că nu avea date privind „pierderile de vieţi omeneşti” suferite de marină, dar a avertizat că ele „sigur sunt foarte mari” De asemenea, el a apreciat că armata suferise pierderi care se ridicau la trei sute de oameni. Le-a cerut apoi liderilor Congresului să nu discute astfel de amănunte cu presa. „Cred că asta este tot ce am în materie de

informaţii, dar s-a sugerat că pierderile suferite de Armată şi de Marină şi… alte afirmaţii pe care le-am făcut despre aceste nave nu pot fi făcute publice, deoarece trebuie să ne amintim că informaţiile militare amănunţite ar putea fi valoroase pentru inamic. Cred că aceasta reprezintă o chestiune de discreţie, pe care o veţi accepta cu toţii". 6

După ce a precizat distrugerile suferite în Hawaii, Roosevelt le-a spus celor prezenţi că marina japoneză era încă în acţiune. Guam era încă sub bombardament şi probabil căzuse în mâinile japonezilor. Insula Wake fusese atacată şi existau rapoarte că şi porturile din Filipine erau bombardate. Însă el a părut să manifeste scepticism faţă de informaţiile venite din Filipine. „Acestea sunt simple rapoarte", a spus el, precizând că ele nu se confirmaseră. Era posibil ca japonezii să fi luat în stăpânire oraşul Shanghai din China, unde se aflau staţionaţi două sute de puşcaşi marini. Japonezii ceruseră ca puşcaşii să se predea, dar Roosevelt încă nu ştia care era situaţia acestora. „Nu ştim sigur dacă s-au predat. Probabil că nu au făcut-o", a spus el.7

Cu toate că Roosevelt le prezentase într-un mod cât mai favorabil evenimentele tragice ale acelei zile, congresmenii erau totuşi şocaţi. „Efectul asupra congresmenilor a fost extraordinar", a afirmat ulterior Stimson. „Au rămas într-o tăcere mormântală şi chiar şi după ce prezentarea s-a încheiat au avut foarte puţine lucruri de spus". 8

Potrivit lui Connally, când a terminat de prezentat evenimentele tragice ale acelei zile, Roosevelt a lăsat privirea în podea, şi-a stins ţigara în scrumiera de pe masa de lucru şi a spus: „Cred că asta este tot". Însă Connally, stupefiat şi furios, a vrut să primească răspuns la câteva întrebări evidente: „Cum de s-a putut întâmpla aşa ceva?

Ce pierderi le-am provocat japonezilor? „Preşedintele a precizat că nu ştia şi a continuat spunând că nu primise informaţii care să indice că le provocaserăm pierderi japonezilor”, a spus Connally, amintindu-şi vorbele lui FDR. „Credem că am lovit câteva submarine de-ale lor, dar nu ştim sigur”, atât a putut spune preşedintele.9

Connally a insistat, întrebând dacă forţele americane doborâseră vreun avion japonez. „Cred că am doborât câteva avioane japoneze”, a spus FDR. Însă Roosevelt primise rapoarte contradictorii în cursul întregii zile şi nu dorea să intre în amănunte până când nu deţinea probe incontestabile. Pe de altă parte, probabil că nu dorea să le spună congresmenilor cât de firavă fusese reacţia americană la acel atac. „Ştim că au fost doborâte câteva avioane japoneze, dar repet – am văzut multe în războiul precedent. Un individ spune că a doborât 15 avioane inamice şi când pui mâna pe telefon şi vorbeşti cu altcineva, afli că au fost doar cinci. Nu ştiu care este situaţia cu privire la acest aspect, ci doar că avioane japoneze au fost doborâte undeva pe insulă”. Afirmând că două dintre avioane avuseseră svastici pe fuzelaj, Roosevelt a încercat în mod clar să protejeze armata de furia îndreptată împotriva ei pentru faptul că nu reuşise să anticipeze şi să riposteze la acele atacuri. „Există zvonuri că două avioane – cele japoneze au pe fuzelaj simbolul Soarelui Răsare dar două dintre ele au fost văzute având svastici”, a spus el. În acea clipă, Connally a explodat: „unde erau forţele noastre – dormeau? Unde erau patrulele aeriene?” 10

În acel moment, a sosit un nou mesaj pentru Roosevelt, trimis de generalul MacArthur cu 20 de minute mai devreme. El anunţa că Japonia atacase Filipine. „Se iau toate măsurile pentru a pregăti cât mai repede

apărarea”, l-a asigurat generalul pe preşedinte cu câteva minute înainte ca bombardierele lui să fie distruse aproape în totalitate.

Roosevelt a primit şi o informare privind cei 200 de puşcaşi marini din China. Ştirea nu era bună. Copleşiţi numeric şi ca forţă de foc, puşcaşii fuseseră siliţi să se predea. Roosevelt nu a stăruit asupra acelui raport. În schimb, a căutat să încheie şedinţa. „Cam asta ar fi”, a spus FDR. „Aveţi restul informaţiilor”. 11

Liderii Congresului au fost evident şocaţi de ştirea despre Pearl Harbor, dar pentru FDR, adevăratul scop al acelei şedinţe era să le ceară să îl invite pentru a ţine a doua zi un discurs în faţa camerelor reunite ale Congresului. Liderii Congresului au dorit să ştie ce va spune şi dacă va cere să se emită o declaraţie de război. Dacă era vorba de o asemenea declaraţie, ea va fi împotriva Japoniei sau va include şi Germania şi Italia? Roosevelt îşi scrisese deja discursul şi cu câteva minute mai devreme citise ciorna în faţa membrilor cabinetului, dar nu a vrut să le spună liderilor Congresului conţinutul acestuia. A susţinut că încă nu îşi pregătise discursul şi că nu se hotărâse ce să spună. După cum a afirmat Hopkins, Roosevelt „ştia că va cere o declaraţie de război, dar mai ştia că şi dacă declara acest lucru în acea şedinţă, ştirea se va răspândi în tot oraşul în câteva minute, deoarece era o nerozie să le ceri unor congresmeni să păstreze un secret”. FDR a întrebat dacă a doua zi putea fi primit de Congres la ora 12: 30 – la 23 de ore de când fusese informat în legătură cu atacul japonez. Congresmenii au fost de acord.12

Discuţia a revenit la situaţia din Pacific. Roosevelt trebuia să folosească furia declanşată de atacul asupra Pearl Harborului pentru a uni naţiunea în vederea unui

război total. Cu toate acestea, era conştient că principala prioritate era înfrângerea Germaniei, nu a Japoniei. Existau informaţii din partea serviciilor secrete că Hitler va declara război Statelor Unite şi acea ştire putea să apară chiar înainte ca el să ţină discursul în faţa Congresului, a doua zi. Indiferent de acest lucru, FDR dorea să îi pregătească pe liderii din Congres, dar şi naţiunea, pentru perspectiva unui război pe două fronturi, în care teatrul de operaţiuni din Pacific va juca un rol secundar până când Aliaţii aveau să obţină victoria în Europa. Discutând strategia de război, Roosevelt a susţinut că victoria în bătălia din Pacific nu va fi hotărâtă în urma unor confruntări decisive. Ea va fi obţinută în urma unei lupte îndelungate pentru a strangula maşina de război japoneză. Războiul cu Japonia „va fi câştigat în primul rând prin înfometarea şi epuizarea Japoniei – înfometare şi epuizare", a spus Roosevelt. El a arătat că Japonia nu avea baze navale. „Iar o veche axiomă spune că o flotă pierde 5% din eficienţă la fiecare 1 800 de kilometri pe care îi parcurge departe de bază", a remarcat el. „Aceasta este o regulă simplă". După cum a afirmat Wickard ulterior, FDR „a arătat că mai degrabă va fi necesar să strangulăm Japonia, şi nu să o lovim, iar acest lucru avea să fie de durată. La un moment dat, a spus că va fi nevoie de doi sau de trei ani". 13 Şedinţa a ţinut până la ora 23: 00. După plecarea liderilor Congresului, secretarul de stat Cordell Hull a mai rămas câteva minute. Deşi Roosevelt respinsese deja de două ori recomandarea lui Hull de a ţine un discurs mai lung în faţa Congresului, secretarul de stat a refuzat să renunţe la acea idee. Pentru a fi mai convingător, l-a rugat pe subsecretarul de stat Sumner Welles să îl însoţească. Hull ştia că Roosevelt îl respecta pe Welles şi că apela adesea la sfaturile acestuia. El crezuse

că dacă îl aduce la şedinţă, va reuşi să îl facă pe FDR să se răzgândească.

Această strategie a dat greş. Potrivit lui Hopkins, care a asistat la scenă, Roosevelt nu dorea să accepte sfatul lui Hull şi, mai mult, se săturase să îl asculte. De aceea, Roosevelt a făcut ceea ce ştia el mai bine: s-a prefăcut a accepta recomandările doar pentru a-l înmuia pe secretarul de stat şi pentru a-l vedea ieşit din încăpere. „Mesajul lui Hull era o lungă dizertaţie privind istoria relaţiilor cu Japonia până la lovitura din acea dimineaţă", a afirmat Hopkins. „Preşedintele a fost foarte răbdător cu ei şi cred că pentru a-i vedea plecaţi i-a făcut să creadă că se va gândi în mod serios la versiunea lor". 14

După plecarea liderilor Congresului, Roosevelt a dictat un scurt mesaj pentru presă, declarând că a doua zi, la ora 12: 30, va ţine un discurs în faţa camerelor reunite ale Congresului. „Trebuie precizat că mesajul către Congres nu a fost încă formulat, iar tonul acestuia va depinde, desigur, de informaţiile ce se vor primi între ora 23: 00 în această seară şi ora prânzului, mâine. Ştirile vin în permanenţă".

Reporterii i-au împresurat pe liderii Congresului imediat ce au ieşit din şedinţă. Oprindu-se pe treptele Casei Albe, Connally a declarat: „Preşedintele se va adresa camerelor reunite ale Congresului mâine la ora 12: 30. Asta este tot ce vă pot spune" întrebat dacă preşedintele va solicita o declaraţie de război, preşedintele Camerei Reprezentanţilor, Sam Rayburn, a răspuns: „Nu ştiu. Nu a precizat asta". A adăugat, totuşi, că o astfel de iniţiativă va fi sprijinită întru totul de Congres. „Cred că este un lucru privitor la care se va da dovadă de consens". Reporterii l-au întrebat pe Joseph Martin dacă se purtau discuţii în ceea ce privea renunţarea la partizanat. „Acesta este un

moment grav", a spus el. „Nu am discutat politică. Sigur că nu va exista partizanat". 15

Chiar şi republicanii şi foştii izolaţionişti şi-au dat seama că va exista puţină opoziţie faţă de ideea de a-i acorda lui Roosevelt puterile de care avea nevoie pentru a intra în război. „Nu are nicio importanţă ce ne va solicita", a afirmat un lider republican din Camera Reprezentanţilor unui reporter de la *Wall Street Journal*. „Dacă are cât de cât legătură cu războiul, noi îi vom da aprobarea. Iar dacă nu are legătură clară cu războiul, el va găsi o cale de a face acea legătură". „După părerea mea", a spus senatorul McNary, liderul minorităţii din cadrul Senatului, „republicanii vor sprijini hotărârile care se vor lua". 16

Duminică noaptea, reporterii au avut la dispoziţie puţine informaţii concrete privind ceea ce va declara preşedintele în legătură cu atacul, deşi celor mai mulţi le era clar că va urma o declaraţie de război. Întrebarea era dacă în aceasta, alături de Japonia, vor fi incluse Germania şi Italia. *Pittsburgh Post Gazette* remarca: „În această seară era evident că hotărârea de recunoaştere a stării de război între Statele Unite şi Japonia va fi ratificată într-o proporţie copleşitoare. Nu a fost clar dacă declaraţia de război a Congresului împotriva Germaniei şi Italiei va urma la fel de firesc". 17

Ceva mai târziu în acea seară, FDR s-a întâlnit în particular cu legendarul ziarist Edward R. Murrow, care tocmai se întorsese în Statele Unite după ce petrecuse trei ani la Londra. După ce, în 1937, devenise şeful echipei de ştiri din străinătate a CBS, Murrow făcuse transmisiuni de două ori pe zi de la Londra. Informaţiile lui despre bombardamentele de noapte şi despre rezistenţa poporului britanic au ajutat la formarea legăturii strânse între cele două naţiuni şi i-au permis lui Roosevelt să primească

sprijin în ideea de acorda ajutoare Aliaţilor. Archibald MacLeish, bibliotecar la Biblioteca Congresului, i-a spus ulterior lui Murrow: „Ai distrus superstiţia că tot ce se întâmplă la peste 5.500 de kilometri depărtare peste ocean nu există”.18

Murrow şi soţia lui se aflau la Washington în acea duminică pentru a lua cina cu FDR şi Eleanor la Casa Albă. După ce aflase de atacul asupra Pearl Harborului, Murrow a presupus că invitaţia va fi anulată, însă Eleanor a insistat ca soţii Murrow i *1*»

să vină. Preşedintele era ocupat, astfel că soţii Murrow au cinat cu Eleanor, care a oferit masa ei obişnuită de duminică, alcătuită din ouă jumări. După încheierea cinei, un asistent l-a rugat pe Murrow să mai stea puţin; preşedintele voia totuşi să stea de vorbă cu el. Cât soţia lui s-a întors la hotel, Murrow a aşteptat în faţa cabinetului preşedintelui, fumând ţigară de la ţigară şi urmărind oficialităţile importante intrând şi ieşind de la FDR.

Mulţi ani după aceea, când au apărut primele acuzaţii că oamenii preşedintelui făcuseră parte dintr-o conspiraţie care dusese la precipitarea atacurilor, Murrow şi-a amintit expresiile sincere de pe feţele lor din acea seară, care evidenţiau şocul şi surprinderea. Dacă Hull, Stimson şi Knox nu păreau uimiţi, a spus el „însemna că acel grup de bărbaţi vârstnici dădeau un spectacol care ar fi stârnit admiraţia oricărui actor cu experienţă. Nu cred că expresiile de pe chipurile lor, ţinuta şi modul lor de a vorbi aveau doar rolul de a impresiona vreun corespondent care stătea afară, pe coridor”.19

La un moment dat, Harry Hopkins, având o înfăţişare fantomatică, a ieşit din cabinet şi l-a văzut pe Murrow stând singur pe bancă. „Ce naiba faci aici?” a întrebat el. Hopkins l-a invitat apoi într-o încăpere la două uşi

depărtare de cabinet, în timp ce discutau, Hopkins s-a pregătit pentru culcare, punându-şi o pijama vărgată care părea prea mare pentru statura lui firavă. „Avea un corp plăpând”, a afirmat Murrow, „şi arăta ca un schelet”. Înainte de a se culca, Hopkins a spus pe un ton foarte scăzut: „Of, Doamne, dacă aş avea puterea…” 20

FDR l-a chemat pe Murrow în cabinetul său la scurtă vreme după miezul nopţii. După ce au băut bere şi au mâncat sandvişuri, Roosevelt a întrebat care era moralul în Anglia şi cum rezistau oamenii după atâtea bombardamente asupra Londrei. Cât Murrow i-a vorbit despre hotărârea şi sacrificiile făcute de poporul britanic, FDR a continuat să spumege în sinea lui în legătură cu evenimentele petrecute în acea zi. Fără să i se ceară asta, FDR i-a împărtăşit lui Murrow conţinutul rapoartelor privind daunele suferite, lucru pe care îl ascunsese faţă de membrii Congresului. Potrivit lui Murrow, FDR a lovit cu pumnul în masă când a rostit numărul avioanelor distruse la sol. „La sol, pentru numele Domnului, la sol!” 21

Potrivit jurnalului Casei Albe, Murrow nu a rămas singur cu preşedintele, ci a fost împreună cu colonelul William „Wild Bill” Donovan, care avea să devină curând director al Biroului de Servicii Strategice. Însă Murrow a afirmat că Donovan a venit ceva mai târziu pentru a participa la discuţie. Când s-a întâmplat acest lucru, el şi Roosevelt discutau despre Filipine. La ora O: 30, preşedintele i-a trimis pe toţi acasă şi i-a anunţat că voia să se culce.22

Murrow a plecat de la acea întâlnire înţelegând că i se oferise subiectul de presă cel mai important al secolului. Roosevelt nu îi ceruse să păstreze confidenţialitatea informaţiilor pe care i le destăinuise. Nu spusese că discuţia era neoficială. Murrow s-a întors la

sediul CBS, unde toţi cei prezenţi l-au privit şi s-au întrebat ce aflase. Murrow a rămas tăcut. Nu a spus decât: „E foarte grav”.23

Mai târziu s-a întors la hotel şi a rămas treaz, măsurând încăperea în lung şi în lat. Să publice acele informaţii sau să păstreze tăcerea? „Cel mai tare articol scris de mine vreodată”, a repetat el. „Nu mă pot hotărî dacă am datoria să fac publice informaţiile sau să le fac uitate”. A ajuns la concluzia că subiectul acelei conversaţii trebuia păstrat secret. Preşedintele îl folosise drept placă de rezonanţă şi, deşi nu spusese în mod clar că discuţia era informală, Murrow a simţit că era obligat să păstreze confidenţialitatea celor auzite.24

După plecarea lui Murrow şi a lui Donovan, James Roosevelt a intrat în încăpere şi l-a pregătit de culcare pe tatăl său. FDR avea să devină curând preşedinte al unei naţiuni în război. Războiul reprezenta mai mult decât o abstracţiune pentru el. Toţi cei patru fii ai lui erau militari. Franklin, fiul său cel mare, era rezervist în marină. John era stegar în marină, iar Elliott făcea parte din forţele aeriene. James, puşcaş marin, era detaşat la Washington şi lucra ca ofiţer de legătură între cartierul general al puşcaşilor marini şi ceea ce avea să devină Biroul de Informaţii Militare de Război. Până în prezent, Abraham Lincoln este singurul preşedinte care a mai avut un fiu care să facă parte din armată în timp ce el era comandant suprem în vreme de război.25

James a afirmat că în timp ce l-a aşezat pe tatăl lui în pat au discutat despre „marele tunel întunecat în care pătrunseserăm, unul al cărui capăt nu se putea vedea în acele momente” James i-a spus tatălui său că dorea să fie transferat în serviciul activ. „Deşi nu i-am spus asta, simţeam că fiul preşedintelui trebuia să meargă pe front”.

Roosevelt era îngrijorat de starea de sănătate a lui James. Cu câţiva ani înainte, acesta suferise o operaţie chirurgicală pentru ulcer şi i se extirpaseră două treimi din stomac. Cu toate acestea, James avea să îşi împlinească dorinţa. În mai puţin de un an, împreună cu fraţii lui, el va participa nemijlocit la lupte. În Sala Hărţilor de la Casa Albă, FDR va avea un fanion special pentru nava pe care se afla Franklin Jr. Când intra în acea sală, prima grijă a lui FDR era să caute din ochi acel fanion.26

Capitolul 15

„Sper că pe domnul Capone
NU ÎL DERANJEAZĂ”.

Luni dimineaţa, o operatoare telefonică a Casei Albe l-a trezit pe FDR la ora 7: 00, pentru a-i face legătura cu Grace Tully. Gil Winant, ambasadorul american din Marea Britanie, o contactase pentru a o anunţa că Winston Churchill intenţiona să meargă în Parlament şi să ceară să se emită o declaraţie de război împotriva Japoniei. Winant întrebase „dacă preşedintele ar dori să solicite o amânare la Londra pentru ca declaraţia sa de război să fie făcută prima” Dându-şi seama de sensibilitatea politică a acelui subiect, Tully a telefonat centralistei de la Casa Albă şi i-a cerut să îl trezească pe preşedinte pentru a-i transmite mesajul. „Peste câteva minute mi s-a făcut legătura, iar preşedintele mi-a dictat un mesaj către Churchill prin care sugera ca declaraţia de război britanică să fie amânată până când el va putea ţine discursul în faţa Congresului”. 1

Roosevelt a înţeles că după atacul împotriva Pearl Harborului, americanii aveau să fie mai dornici să poarte un război în Pacific decât să se alăture forţelor care luptau în Europa. Deocamdată, el voia să evite legarea celor două teatre de operaţiuni, sperând că Hitler va rezolva problema în locul său, declarând război Statelor Unite.

„Având în vedere situaţia psihologică de aici, cred că ar fi mai bine dacă declaraţia de război a Marii Britanii ar fi amânată până după discursul pe care îl voi ţine la ora 12: 30, ora Washingtonului”, a scris el, adăugând: „După această oră, este pe deplin acceptabil să faceţi declaraţia de război”.2

Din păcate, mesajul lui Roosevelt a ajuns prea târziu. La începutul după-amiezii în Marea Britanie, Churchill a apărut în faţa Parlamentului şi a ţinut un discurs, anunţând declaraţia de război împotriva Japoniei. Cu elocinţa lui tipică, premierul britanic a spus că între Anglia şi Japonia exista „o stare de război” „Rămâne ca acum cele două mari democraţii să se confrunte cu sarcinile ce le revin cu forţa pe care le-o va da Dumnezeu”. Sala a izbucnit în aplauze.3

În următoarele ore, Roosevelt a frunzărit ziarele de dimineaţă şi ultimele mesaje primite din teatrul de luptă din Pacific. „Ştirile au continuat să fie foarte proaste”, a scris Stimson în jurnalul său. Trupele japoneze atacaseră Hong Kong, insula Wake şi insula Midway. Amiralul Beardall, aghiotantul naval, a sosit la scurt timp după ora 8: 00 pentru a-l informa pe preşedinte şi pentru a-i prezenta cele mai recente telegrame. Rapoartele din ziua precedentă cuprinseseră doar informaţii fragmentare, unele dintre ele false. Luni dimineaţa, oficialităţile militare puseseră laolaltă frânturile de informaţii, eliminaseră unele dezinformări şi i-au prezentat lui FDR o informare mai exactă asupra situaţiei.

Informaţiile erau deprimante în totalitate. Telegramele de la Pearl Harbor arătau că raidul împotriva avioanelor americane aflate la sol fusese atât de eficient, încât „practic niciunul” nu putuse riposta, cu excepţia a zece aparate care erau deja în aer în momentul atacului. „Bombardarea în picaj şi torpilarea au fost cele mai

eficiente”, scria într-o telegramă pe care Beardall i-a predat-o lui FDR la 8: 45, „şi, în ciuda ripostei magnifice şi curajoase a servanţilor tunurilor antiaeriene, nu au fost doborâte mai mult de 12 avioane inamice”. Rapoartele descriau pierderile drept „mari”, dar nu se cunoştea încă amploarea acestora. FDR a citit că japonezii scufundaseră trei cuirasate, restul suferind unele avarii, şi că un mare număr de avioane fuseseră distruse la sol. Cablograma sosită estima la 2 800 numărul victimelor de la Pearl Harbor, jumătate dintre acestea fiind ucise. Acea cifră trebuie să îl şi şocat pe Roosevelt, care afla abia acum de explozia ucigătoare care distrusese *Arizona*. *ftărizona* a explodat, iar majoritatea echipajului şi a ofiţerilor, între care contraamiralul Kidd, şi-au pierdut viaţa”, se afirma în raport. Pe lângă informaţiile actualizate de la Pearl Harbor, FDR a primit ştiri şi despre ofensiva japoneză asupra altor obiective. „De pe insula Wake se anunţă daune mari provocate de bombardamentul la care au participat 30 de avioane japoneze. Se anunţă că şi insula Guam a fost ţinta unui atac aerian”. 4

Ştirile de la Pearl Harbor erau şocante, dar cele venite din Filipine sigur l-au înfuriat pe Roosevelt. Acum primea informarea completă privind distrugerile suferite în timpul nopţii. I s-a prezentat un raport întocmit pe baza unui telefon dat de MacArthur pentru a prezenta situaţia din Filipine. „Am suferit pierderi mari la aerodromul Clark, 23 de morţi şi 200 de răniţi”, a afirmat MacArthur. „Pierderile în rândul avioanelor noastre au fost mari, în timp ce pierderile inamicului au fost uşoare sau medii”. 5

f

Era greu de înţeles de ce marina şi armata din Hawaii fuseseră luate pe nepregătite, dar cum de fusese surprins atât de nepregătit MacArthur, care fusese

informat în legătură cu Pearl Harbor şi prevenit de iminenţa unui atac? Pe moment, Roosevelt şi-a ţinut sub control furia şi nu a făcut decât să îşi actualizeze discursul cu câteva adăugiri scrise în grabă, pentru a da naţiunii informaţiile de ultimă oră privind acţiunile japoneze din Pacific.

Citind ziarele, Roosevelt a observat cu siguranţă că naţiunea depăşise peste noapte teama şi nesiguranţa, devenind mânioasă şi hotărâtă. „Ceea ce a fost seara trecută tăcerea provocată de şoc a devenit acum ura rece şi hotărâtă a unui popor revoltat”, remarca reporterul Jerry Greene, descriind starea de spirit din Washington pe 8 decembrie. Într-un articol publicat în *New York Times*, Arthur Krock afirma că „unitatea naţională a fost consecinţa imediată” a atacului japonez. „Schimbarea a fost perceptibilă la Washington”, remarca el.

„Vieţile, armamentul şi bunurile pierdute în Hawaii reprezintă un preţ mare”, scria Krock. „Însă acest preţ nu a fost plătit în mod inutil, pentru că unitatea naţională – un scop îndepărtat şi neatins de la invadarea Poloniei de către Hitler în 1939 şi chiar dinainte de aceasta – a părut să se nască din distrugerile suferite în Honolulu”. 6

Atacul asupra Pearl Harborului a dat naştere unei unităţi fără precedent în America. „Probabil că în întreaga istorie a Americii nu a existat niciodată o astfel de demonstraţie de unitate de gândire ca aceea care a marcat evenimentele dramatice de astăzi”, remarca *Pittsburgh Post-Gazette*. „În lumina orbitoare a celor câteva bombe aruncate fără avertisment asupra unui teritoriu aflat sub drapel american, izolaţionismul s-a risipit ca fumul. Republicanii şi democraţii au făcut uitate diferendele dintre ei. S-a vădit imediat că preşedintele Roosevelt va avea un guvern puternic şi unit care să îl sprijine în zilele

epocale ce vor urma”. 7

Peste noapte, strigătul de luptă „Să nu uităm Pearl Harbor!” îşi ocupase locul între alte mari chemări la luptă, precum „Să nu uităm *Mâine*”, care apăruse imediat după ce USS *Mâine* s-a scufundat în portul Havana în 1898, şi „Să nu uităm Alamo”, exprimat de generalul Sam Houston înaintea bătăliei de la San Jacinto împotriva Mexicului în 1836. La Casa Albă au sosit sute de telegrame prin care oamenii îşi exprimau revolta şi cereau pedepsirea Japoniei. „Astăzi”, anunţa conducătorul Bisericii Baptiste din Aplington, Iowa, „nu mai suntem o naţiune dezbinată, ci una unită”.8

Însă între chemările la unitate au sosit şi semne subtile pentru a aminti de dezbinările profunde care nu puteau fi rezolvate prin fervoare patriotică. Capp Jefferson, un afro-american, care locuia în Oklahoma, i-a scris preşedintelui pe 8 decembrie pentru a-l asigura de „loialitatea tuturor negrilor din Statele Unite şi din posesiunile aliate de a apăra drapelul şi politicile guvernului nostru” însă promisiunea de sprijin era însoţită de o cerere. El dorea ca preşedintele, împreună cu guvernatorii şi primarii din Statele Unite, să proclame sfârşitul discriminărilor în domeniul transportului şi al locuinţelor şi să „ne acorde drepturi depline de cetăţeni americani”.9

Pentru orice preşedinte care ţine un discurs în faţa camerelor reunite ale Congresului, faptul de a şti că milioane de americani vor sta lângă aparatul de radio pentru a asculta fiecare cuvânt este destul de stresant. Roosevelt mai era apăsat şi de povara fizică de a-şi fixa protezele de metal, de a călători până la Capitoliu şi de a parcurge drumul până la tribună urmărit de ochiul necruţător ale aparatelor de filmat ale jurnalelor de

actualităţi.

f

Până şi o activitate simplă precum îmbrăcatul necesita un efort enorm. La ora 11: 00, valetul Arthur Prettyman a intrat în dormitorul lui FDR şi a început misiunea laborioasă de a-l îmbrăca pe preşedinte pentru călătoria până la Capitoliu. Întinzându-l pe FDR pe pat, Prettyman i-a scos pantalonii de pijama şi i-a băgat picioarele în protezele metalice, cântărind fiecare câte 2, 5 kilograme. Protezele aveau articulaţii la genunchi şi puteau fi blocate în poziţie cu ajutorul a trei chingi: una plasată pe după genunchi, alta peste pulpă şi a treia la partea superioară a protezei, imediat sub coapsă. Când erau strânse, chingile ţineau picioarele rigide. Pantofii negri ai lui FDR erau fixaţi la capătul protezelor printr-o gaură făcută în călcâi. Pentru Prettyman, partea cea mai dificilă a acelui proces era introducerea picioarelor rigide în pantofi.10 După ce a legat protezele şi i-a pus pantofii, Prettyman a continuat să îl îmbrace pe preşedinte. Acesta a ales haine oficiale de zi – sacou negru, pantaloni cu dungi şi o cravată alb cu gri. Roosevelt a insistat asupra unui alt articol vestimentar: brasarda neagră pe care o purta în amintirea mamei lui. Cât preşedintele stătea încă întins pe pat, asistentul lui l-a întors pe FDR spre dreapta, apoi spre stânga, trăgând treptat pantalonii peste pantofi, proteze şi în susul picioarelor. După ce i-a pus pantalonii, Prettyman l-a ridicat pe preşedinte în poziţie şezândă şi l-a ajutat să îmbrace cămaşa, cravata şi sacoul. Odată îmbrăcat, Prettyman l-a aşezat pe Roosevelt în scaunul cu rotile pentru călătoria până la Capitoliu. Întreaga operaţiune a durat aproximativ 45 de minute.11

Înainte de a părăsi Casa Albă, FDR a făcut încă o scurtă vizită la cabinetul medical. A sosit la 11: 55 şi a stat

acolo zece minute. McIntire i-a curăţat probabil nasul pentru a elimina inflamaţia şi probabil că i-a aplicat un unguent în gât şi în gură pentru a-i păstra coardele vocale umede.

După acea scurtă oprire la cabinetul medical, Roosevelt a fost scos cu scaunul spre porticul de nord al Casei Albe. Ieşind în aer liber, Roosevelt a văzut probabil zece limuzine negre purtând însemnele preşedinţiei. În faţă şi ajungând până aproape de poarta de vest, se aflau 12 poliţişti pe motociclete. Niciun preşedinte nu mai fusese vreodată protejat atât de bine. În jurul lui se aflau mai mulţi agenţi ai Serviciului Secret decât în orice alt moment al preşedinţiei sale, inclusiv la cele trei discursuri inaugurale. Mulţi agenţi aveau puşti cu ţeava retezată. În ciuda vremii friguroase, aceştia hotărâseră să nu poarte pardesiuri, deoarece se temeau că orice articol vestimentar de prisos le-ar fi stânjenit mişcările în cazul în care ar fi trebuit să scoată armele de serviciu, revolvere de 9, 5 mm.12

Probabil că Roosevelt a rămas surprins văzând o limuzină nouă şi strălucitoare care îl aştepta pentru a-l duce la Capitoliu. Întrucât reglementările guvernamentale interziceau cheltuirea a mai mult de 750 de dolari pentru un singur automobil, preşedintele nu avea maşină blindată. „Am putea cheltui 1, 5 milioane de dolari pentru un tun, dacă am socoti că astfel l-am proteja pe preşedinte”, a spus Mike Reilly, „dar reglementările impun 750 de dolari pentru o maşină, iar dacă aşa a hotărât guvernul, asta este” Deşi maşina era socotită blindată, în realitate, doar geamurile erau antiglonţ.13

Când s-a apropiat de maşină, Roosevelt l-a întrebat pe Reilly: „Ce este asta, Mike?”

„Domnule preşedinte, mi-am permis să aduc o

maşină nouă. Este blindată, mă tem că este puţin incomodă şi mai ştiu că are o reputaţie îndoielnică”.

„Reputaţie îndoielnică?” a repetat FDR mirat.

„Da, domnule. I-a aparţinut lui Al Capone. Departamentul Trezoreriei a avut unele necazuri cu Al, înţelegeţi, şi, în urma complicaţiilor juridice, i-au confiscat-o. Am primit-o de la Trezorerie”.

Roosevelt a părut amuzat. „Sper că pe domnul Capone nu îl deranjează”, a spus el.14

Reilly şi James, fiul lui Roosevelt, purtând uniforma de ofiţer de marină, l-au ridicat pe FDR în picioare şi l-au aşezat în maşină pentru scurta călătorie. Eleanor, purtând o pălărie neagră, costum negru şi o blană de vulpe argintie, a rămas alături de el, urmărindu-l pas cu pas. James a urcat după tatăl lui, iar Eleanor într-una dintre celelalte maşini.

Deşi FDR călătorea cu un automobil blindat, nedecapotabil, un agent al Serviciului Secret s-a aşezat pe pragul maşinii, pentru a-l proteja de o eventuală încercare de asasinat. Ambele laturi ale automobilului erau flancate de câte o maşină a Serviciului Secret, având câte trei oameni pe praguri, înarmaţi cu revolvere de serviciu de 9, 5 mm. Alţi patru agenţi erau în maşini, înarmaţi cu puşti cu ţeava retezată, ţinute gata de intervenţie. Un alt automobil al Serviciului Secret venea în urma automobilului în care se afla FDR. în faţa acestuia era o maşină pe care Serviciul Secret o botezase „Big Bertha” (Bertha cea Grasă) sau „Queen Mary”, deoarece în ea se afla un adevărat arsenal. „Dacă vreun preşedinte a mers cu o divizie mecanizată, acesta a fost Roosevelt în deplasarea sa de astăzi”, a remarcat jurnalistul Felix Belair Jr.15

Pe ruta urmată de convoiul prezidenţial se găseau desfăşuraţi soldaţi şi poliţişti înarmaţi. „Am mobilizat toţi

poliţiştii din Washington şi practic am inundat holurile Congresului cu agenţi operativi ai Serviciului Secret, convocaţi de la New York, Philadelphia şi din alte oraşe din Est”, a notat Reilly.

Serviciul Secret a luat şi alte măsuri fără precedent pentru a proteja convoiul prezidenţial: intersecţiile erau blocate pentru ca maşinile să se poată deplasa constant cu viteza de circa 50 de kilometrizoră. Potrivit lui Wilson, toate „gurile de canalizare de pe traseu au fost verificate pentru a nu conţine bombe, iar apoi au fost sigilate”.16

În 1917, preşedintele Woodrow Wilson parcursese acelaşi traseu pentru a ţine discursul în faţa Congresului. Atunci, de-a lungul drumului fusese salutat de mulţimi entuziaste, ce sprijineau cruciada idealistă a lui Wilson, care dorea instaurarea democraţiei în lume. În acea zi de 8 decembrie, puţinii oameni de pe traseu erau sobri şi tăcuţi. Roosevelt a făcut cu mâna şi a zâmbit către mulţime deşi, după cum a remarcat un reporter, „mâna cu care saluta era mai puţin viguroasă, iar zâmbetul nu era până la urechi”.17

La sosirea lui Roosevelt, Capitoliul era înţesat de poliţişti, agenţi ai Serviciului Secret şi soldaţi. Clădirea era păzită de peste 200 de oameni din Serviciul Secret. Alţi 400 de poliţişti erau plasaţi în interior sau în jurul clădirii. Puşcaşi marini cu baionete la arme păzeau fiecare intrare. Toată lumea era încordată. Când un reporter a pătruns visător în Capitoliu având în mână un ziar făcut sul, poliţiştii i l-au confiscat. Un agent al Serviciului Secret a împins cu putere înapoi un alt jurnalist care încerca să ajungă la loja presei deoarece nu avea acreditare.18

Maşina lui Roosevelt a oprit la intrarea de la parter, aflată sub intrarea sudică în Capitoliu. Era o zonă sigură, departe de ochii publicului. Oamenii din Serviciul Secret

au scos scaunul cu rotile din portbagaj, după care l-au ajutat pe FDR să coboare din maşină. James a rămas alături de el, în vreme ce doamna Roosevelt a fost însoţită spre liftul care ducea la Balconul Executiv, de unde avea să urmărească discursul. Acolo s-a întâlnit cu un alt invitat: doamna Woodrow Wilson.19

Roosevelt a intrat în clădire pe aceeaşi rampă pe care o folosise la primul discurs inaugural din martie 1933. Încă din 1933, când FDR devenise preşedinte, Serviciul Secret instalase rampe la toate clădirile-cheie din Washington pe care le vizita el de obicei. James a rămas la câţiva paşi în urmă, ducând discursul tatălui său. Cei din Serviciul Secret l-au dus până în biroul preşedintelui Camerei Reprezentanţilor, o încăpere situată la mică distanţă de Cameră. Acolo a aşteptat pentru a ţine unul dintre cele mai importante discursuri prezentate vreodată de un preşedinte american.

În timp ce FDR aştepta, membrii Congresului şi presa au ocupat sala de şedinţe a Camerei. Cu excepţia primelor câteva rânduri de scaune, rezervate pentru membrii Senatului, Curţii Supreme, Cabinetului şi pentru conducătorii forţelor armate, toate locurile din sală erau ocupate. Oamenii stăteau în pragul uşilor, pe scaune şi sprijiniţi de marginea îngustă a lambriurilor. Cele 86 de locuri existente în balconul presei s-au dovedit insuficiente pentru cei 590 de reporteri acreditaţi care veniseră să asculte discursul.20

La 12: 15, preşedintele Camerei Reprezentanţilor, Sam Rayburn, a cerut să se facă linişte în sală. Cei mai mulţi membri ai Congresului îşi ocupaseră deja locurile. Aproximativ 12 membri îşi aduseseră copiii cu ei pentru a asista la acel moment istoric. Uşierul Joe Sinnott a anunţat un mesaj care se primise din partea Senatului. Era

aprobarea Rezoluţiei 61, prin care se aproba convocarea unei sesiuni reunite a celor două Camere.

Câteva minute mai apoi, membrii Senatului au intrat în sala Camerei Reprezentanţilor. Vicepreşedintele Henry Wallace a condus delegaţia, escortându-l pe octogenarul Carter Glass din Virginia. Era urmat de o delegaţie a liderilor democraţi şi republicani. Drept demonstraţie de solidaritate, izolaţionistul republican Hiram Johnson din California a dat mâna cu Elmer Thomas, democrat din Oklahoma.21

A urmat cabinetul, condus de Cordell Hull. „Arăta aproape ca o fantomă, dovedindu-se la înălţimea situaţiei”, a remarcat un reporter. „Înalt, uşor încovoiat de spate, părea la capătul puterilor. Avea faţa plină de riduri adânci şi era trist. Părul alb era bine pieptănat, pus în evidenţă de costumul albastru, cravata neagră şi cămaşa albă, cu guler moale”. Amiralul Stark şi generalul Marshall i-au urmat în uniforme de paradă. Următorii sosiţi au fost membrii Curţii Supreme, cu robele lor negre şi lungi. „Nimeni nu râdea şi nu se observau discuţiile zgomotoase care erau obişnuite în fazele preliminare ale unei astfel de adunări”, a afirmat un reporter. „Se auzea doar un zumzet scăzut al conversaţiilor reţinute”. 22

La 12: 29, s-a auzit un glas: „Preşedintele Statelor Unite” S-a lăsat un moment de tăcere, după care FDR a apărut în partea din spate a culoarului central. Prezenţa lui în sală a stârnit un val de aplauze furtunoase. Pentru prima oară după ani şi ani, republicanii s-au ridicat în picioare şi l-au aplaudat pe Franklin Roosevelt. Preşedintele a rămas în picioare, sprijinit de braţul fiului său, James. Era înconjurat de o delegaţie de şase membri ai Camerei Reprezentanţilor şi ai Senatului. Prezenţa acestora sublinia caracterul bipartit al mesajului lui

Roosevelt, însă contribuia şi la ascunderea deplasării greoaie şi stângace către podium a lui FDR în faţa ochilor reporterilor din toată lumea.23

Un reporter a remarcat că FDR a părut aproape nepăsător faţă de ovaţiile care l-au întâmpinat. Preşedintele „părea cufundat în gânduri” A presupus că Roosevelt se „gândea la gravitatea discursului pe care avea să îl ţină, o declaraţie care, oricât de inevitabilă ar fi fost, trebuia să facă pe oricine să reflecteze profund”. 24

În timp ce Roosevelt aprecia fără îndoială gravitatea acelui moment, James a crezut că tatăl lui era mult mai concentrat asupra sarcinii dificile de a părea că păşeşte pe culoar, pentru ca apoi să urce chinuitor rampa de lemn care ducea spre tribună. „Gândul lui suprem era să-şi ducă un picior înaintea celuilalt în poziţie corectă”, a scris James ulterior, „să-şi menţină echilibrul la coapse şi pelvis; să-şi mişte umerii laţi înainte, stânga, dreapta; şi să nu cadă. Această concentrare l-a făcut să transpire, aşa cum i se întâmpla întotdeauna”. 25

În timp ce James îl ajuta pe tatăl lui să ajungă la tribună, aplauzele au devenit mai puternice, însoţite de urale şi de strigăte izolate, până când preşedintele Camerei Reprezentanţilor a potolit acea demonstraţie de entuziasm anunţând încă o dată numele preşedintelui. Ajuns pe podium, FDR s-a prins ferm cu mâinile de laturile platformei. Şi-a aranjat ochelarii pe nas şi a privit concentrat spre liderii guvernului care se aflau în faţa lui. Apoi s-a uitat direct spre reflectoarele orbitoare, aprinse pentru fotografi.

Dacă ar fi văzut până dincolo de acele lumini, Roosevelt ar fi observat cât de mult se schimbase Washingtonul de când se adresase pentru prima oară Congresului, în 1933. Văzându-i pe membrii Curţii

Supreme stând în stânga lui şi-a amintit probabil de disputele legale partizane ale preşedinţiei lui şi de impactul important pe care îl exercitase asupra sistemului judiciar. Vârsta medie a membrilor Curţii Supreme pe care o moştenise în 1933 era de 71 de ani, iar aceasta fusese dominată de conservatori care nu împărtăşeau credinţa lui într-o guvernare activistă. După ce Curtea Supremă respinsese programecheie din cadrul New Deal, FDR anunţase un plan nu prea bine conceput de reformare a acesteia. Planul fusese înfrânt, dar el tot reuşise să transforme Curtea în următorii ani, pe măsură ce mulţi membri în vârstă, conservatori, îşi dăduseră demisia. Putea observa că numise şapte dintre cei nouă membri care stăteau dinaintea lui şi că acum vârsta medie a membrilor era până în 50 de ani, ceea ce făcea Curtea Supremă să fie cea mai tânără dintre toate de la Războiul Civil.26

În spatele membrilor cabinetului stăteau senatorii şi membrii Camerei Reprezentanţilor. Fotoliile erau ocupate de mai mulţi republicani decât mai înainte, iar mulţi dintre democraţi erau din statele sudice, care nu agreau agenda lui liberală. Dispăruseră majorităţile masive din 1937, când democraţii deţineau în Camera Reprezentanţilor 331 de locuri, faţă de 89 ale republicanilor, şi 76 de locuri în Senat, faţă de cele 16 ale republicanilor. La data de 8 decembrie 1941, proporţia era de 267 la 162 în Camera Reprezentanţilor şi de 66 la 28 în Senat.

După ce şi-a plimbat privirea în jurul sălii, Roosevelt a coborât ochii şi a deschis carnetul îmbrăcat în piele neagră în care îşi pusese discursul, ce fusese dactilografiat pe hârtie specială, care să nu foşnească la întoarcerea paginilor. Reporterii observaseră că în urmă cu un an, în timp ce ţinea discursul privind Starea Naţiunii, Roosevelt

păruse obosit şi doborât. Mâinile îi tremuraseră şi aproape că scăpase ochelarii pe jos în timp ce se pregătea să îşi citească discursul. Însă în acea zi, lucrurile stăteau altfel. „Avea mâinile ferme, iar muşchii braţelor i s-au umflat când a strâns marginile tribunei între degete”. Glasul lui era „oţelit, plin de hotărâre”.27

Când a început să îşi citească discursul, cei de la balcoane au tăcut.

„Ieri”, a spus el cu glas vibrant, „7 decembrie 1941 – o dată care va rămâne în memoria tuturor ca unul dintre cele mai infame momente ale istoriei –, Statele Unite au fost atacate pe neaşteptate şi în mod deliberat de forţele navale şi aeriene ale Imperiului Japonez” Tonul lui a trădat indignarea când a descris lipsa de onestitate a guvernului japonez, care declanşase atacul chiar în timp ce negocia pacea. „Statele Unite erau în stare de pace cu acea naţiune şi, la solicitarea Japoniei, se aflau încă în tratative cu guvernul şi împăratul ei, dorind menţinerea păcii în Pacific”. Roosevelt a spus naţiunii că „la o oră după ce escadrilele japoneze au început bombardarea insulei Oahu, care aparţine Americii”, ambasadorul japonez îi predase secretarului de stat un mesaj care „nu cuprindea nicio ameninţare şi nici vreun indiciu privind războiul sau un atac armat”. Singura concluzie ce putea fi trasă era că „guvernul japonez a încercat în mod deliberat să înşele Statele Unite prin declaraţii şi speranţe false că pacea va domni între cele două naţiuni”.

Roosevelt a făcut doar o scurtă referire la daunele suferite la Pearl Harbor. După cum a afirmat el, atacul „a provocat pierderi grave forţelor navale şi militare ale Statelor Unite. Regret că trebuie să vă spun că s-au pierdut multe vieţi omeneşti”. Apoi a trecut imediat la enunţarea listei de ţinte vizate de japonezi în ultimele 24

de ore:

Am fost informat că nave americane au fost atacate cu torpile între San Francisco şi Honolulu.

Ieri, guvernul japonez a declanşat un atac împotriva Malaysiei.

Noaptea trecută, forţele japoneze au atacat Hong Kongul.

Noaptea trecută, forţele japoneze au atacat Guam.

Noaptea trecută, forţele japoneze au atacat insulele Filipine.

Noaptea trecută, japonezii au atacat insula Wake.

Iar astăzi dimineaţă, japonezii au atacat insula Midway.

În această parte de început a discursului au fost puţine aplauze. Primul ropot de aplauze a izbucnit când Roosevelt a declarat că indiferent cât de mult va dura, Statele Unite vor câştiga o „victorie absolută”. Continuând întrerupt de aplauze, a părut a fi dornic să reducă amploarea demonstraţiilor de simpatie. Acela nu era un discurs de campanie politică; se referea la treburile sumbre ale războiului, deşi cuvintele adăugate de Hopkins avuseseră menirea clară de a stârni aplauze. „Cu încredere în forţele noastre armate – cu hotărârea neţărmurită a poporului nostru –, vom obţine inevitabilul triumf – aşa să ne ajute Dumnezeu”. Acea încheiere a făcut asistenţa să se ridice în picioare. Chiar şi membrii Curţii Supreme, de obicei mai rezervaţi, s-au ridicat în picioare pentru a aplauda.28

Când mesajul de război al lui Roosevelt a ajuns la punctul culminant, membrii Congresului s-au ridicat din nou în picioare şi l-au ovaţionat. „Cer Congresului să declare că, de la atacul mişelesc şi neprovocat al Japoniei din ziua de duminică 7 decembrie, între Statele Unite şi

Imperiul Japoniei există o stare de război". Doar doi membri ai Congresului au rămas pe fotolii: republicanii Jeanette Rankin din Montana şi Clare Hoffman din Michigan.

Roosevelt a părut a nu lua în seamă acea demonstraţie. Stătuse în aceeaşi sală pe vremea când era ministru adjunct al Marinei şi şi-a amintit uralele dezlănţuite cu care fusese primită declaraţia de război făcută de Wilson. Şi-a adus aminte cum realitatea nemiloasă făcuse ovaţiile să amuţească şi cum deziluzia faţă de situaţia postbelică ţinuse timp de o generaţie. FDR era în situaţia de a înţelege mai bine decât oricine provocările care trebuiau înfruntate. Spre deosebire de membrii Congresului care aplaudau, el cunoştea adevăratele proporţii ale distrugerilor suferite în Hawaii. Cu un zâmbet reţinut, a fluturat mâna dreaptă drept mulţumire şi s-a întors grăbit pentru a părăsi tribuna.29

Eleanor Roosevelt, care stătuse în spatele unei grinzi a construcţiei, într-unul dintre cele mai proaste locuri din

Camera Reprezentanţilor, s-a ridicat şi a aplaudat alături de toţi ceilalţi. Însă în acea seară a trăit sentimente amestecate.

„Am avut impresia că treceam din nou prin situaţia din ziua în care preşedintele Wilson s-a adresat Congresului pentru a anunţa intrarea noastră în Primul Război Mondial. Acum preşedintele Statelor Unite era soţul meu şi am auzit pentru a doua oară în viaţă un preşedinte spunând Congresului că naţiunea aceasta este angajată într-un război. Am fost profund nefericită. Mi-am amintit temerile legate de soţul şi de fratele meu când a început Primul Război Mondial; acum aveam patru fii care aveau să lupte în război". 30

Roosevelt vorbise doar şase minute şi 30 de secunde.

Discursul a atras cea mai mare audienţă din istoria radioului. Reacţia a fost extrem de pozitivă. *New York Times* a scris că Roosevelt „s-a adresat concis, clar şi la obiect unui public deja convins şi cu tendinţe beligerante declanşate de imoralitatea atacului japonez” Editorialistul Ernest Lindley a remarcat că FDR „şi-a ţinut discursul cu sobrietate şi fără nicio ezitare” *Philadelphia Inquirer* l-a descris pe Roosevelt ca fiind „serios şi părând obosit. Faţa îi era ridată şi ochii îi erau sumbri. Însă vocea a avut forţa şi încrederea care a entuziasmat milioane de americani în ultimii nouă ani. Nu s-a observat niciun semn de ezitare în ţinuta şi în modul lui de adresare, a radiat doar o hotărâre rece şi sumbră”.31

Descriind evenimentele din acea zi, niciun jurnalist nu a menţionat infirmitatea lui FDR. Chiar când au descris deplasarea lui pe culoar, reporterii au remarcat că se sprijinea de braţul fiului său. Ulterior s-a spus că ieşise „încet” din sală. În transmisia radio în direct a discursului, prezentatorii CBS au descris scena spunând că Roosevelt „mergea spre bateria de microfoane” de la tribuna preşedintelui Camerei Reprezentanţilor. Nimeni nu a menţionat bastonul pe care Roosevelt îl avusese în mâna dreaptă şi nici eforturile pe care a părut că le face ca să se deplaseze pe culoar.32

Discursul a fost primit cu mai puţin entuziasm la Londra. Churchill spera că Roosevelt se va folosi de acel prilej pentru a declara război Germaniei şi Italiei. Se temea că livrările din cadrul acordului de împrumut-închiriere vor fi diminuate şi că Statele Unite vor transfera resursele din teatrul de război din Atlantic în cel din Pacific. „America luptă pentru supravieţuire”, scria într-un editorial din *Daily Express*. „Producătorii de arme din Marea Britanie şi din Rusia trebuie să asigure din fabricile

proprii armele pe care le aşteptaseră din America”. 33

Congresul a trecut la aprobarea rezoluţiei cu o rapiditate fără precedent. După prezentarea mesajului de război de către Woodrow Wilson, Congresul dezbinat dezbătuse rezoluţia timp de patru zile. Aceasta fusese aprobată, dar cu 56 de voturi împotrivă. Însă în 1917 naţiunea nu fusese atacată. Imediat ce Roosevelt a părăsit clădirea, membrii Senatului au revenit în sala lor de şedinţe pentru a începe dezbaterile.

Senatorul Connally a introdus pe ordinea de zi rezoluţia la ora 12: 51. A precizat că nu voia să audă discursuri şi s-a abţinut chiar el. Cu toate acestea, senatorul Arthur Vandenberg, republican din Michigan şi izolaţionist de frunte, a spus că dorea să „facă o precizare”. A afirmat în faţa Senatului că în situaţia în care „războiul vine peste noi”, diferendele partizane trebuie să dispară şi naţiunea trebuie să se unească în jurul comandantului suprem. Dacă Japonia credea că putea exploata neînţelegerile din America, se înşela. „Nu încape nicio umbră de îndoială privind răspunsul unit şi hotărât al Americii faţă de provocarea crudă şi nemiloasă a acestei clipe tragice – răspuns dat nu doar de Congres, ci şi de poporul nostru, ale cărui cămine sunt ameninţate”. 34

Discursul însufleţitor al lui Vandenberg a marcat sfârşitul dezbaterii privind politica externă, care reprezentase o năpastă pentru naţiune încă de la sfârşitul Primului Război Mondial. Vreme de 20 de ani, izolaţioniştii şi pacifiştii conspiraseră pentru a restrânge puterea americană, legându-l pe Roosevelt de mâini şi de picioare, în timp ce el se zbătea să facă faţă crizei tot mai grave din Europa. Deşi Roosevelt reuşise să influenţeze opinia publică în direcţia sprijinirii eforturilor de ajutorare a Marii Britanii, naţiunea rămăsese circumspectă, nedorind

să îmbrăţişeze cauza războiului. Cu mai puţin de 24 de ore înainte, consilierii-cheie de politică externă ai lui FDR îşi nuanţaseră argumentele pentru a-l convinge de necesitatea de a declara război în cazul în care Japonia ataca posesiuni britanice din Pacific. Printr-o acţiune decisivă, Japonia reuşise să elimine acele diferende şi să unească naţiunea.

9 9 9

Imediat ce senatorul de Michigan şi-a încheiat discursul, Senatul a început să facă apelul. A urmat o succesiune de „da" un mândre şi sfidătoare, rostite cu glasuri răsunătoare. Până la 13: 06, fuseseră apelaţi toţi senatorii. Numărătoarea finală a fost de 82 la O. 13 senatori au lipsit de la vot. Câţiva erau bolnavi, dar cei mai mulţi nu reuşiseră să ajungă la Washington într-un răstimp atât de scurt. În sală se aflau cinci membri care votaseră şi rezoluţia de intrare în războiul din 1917. Unul

9 9

dintre aceştia, George Norris, independent din Nebraska, votase cu „nu" atunci, dar acum a sprijinit rezoluţia.

Procesul de aprobare a rezoluţiei a fost mai lent în Camera Reprezentanţilor. Liderul majorităţii, John McCormack a prezentat rezoluţia care prevedea „consimţământul unanim" şi a cerut ca regulile să fie suspendate, astfel încât ea să poată fi analizată imediat. Când a făcut această cerere, Jeanette Rankin s-a ridicat pentru a obiecta. Motivul ei era sufragiul, dar cariera sa era definită de pacifism. Rankin votase împotriva intrării Americii în Primul Război Mondial, iar acum părea pregătită să se opună şi intrării în acest război. Preşedintele Camerei, Rayburn, a ignorat-o. „Nu se acceptă nicio obiecţie", a spus el.

În timp ce membrii Camerei strigau „La vot, la vot”, Joseph Martin, liderul republican a Camerei Reprezentanţilor a luat cuvântul. „Nu putem vorbi de pace”, a declarat el, „decât după ce duşmanul este făcut să plătească pe deplin pentru această faptă mişelească. Să arătăm lumii că suntem o naţiune unită” întrucât membrii agitaţi cereau să se treacă la vot, Rayburn a încercat să calmeze spiritele. „Nu va dura mult. Să păstrăm ordinea”, a insistat el. Ţipetele, care se stinseseră o vreme, au reînceput când Martin i-a pus la dispoziţie trei minute lui Hamilton Fish (republican din New York), care a luat cuvântul pentru a declara că renunţă la poziţia izolaţionistă şi că sprijină chemarea la război lansată de FDR. „Nu există sacrificiu pe care să nu îl fac pentru a anihila aceşti diavoli japonezi porniţi pe război”, le-a spus el colegilor săi. Când Fish şi-a încheiat discursul, Rankin s-a ridicat, dorind să i se dea cuvântul de către Preşedintele Camerei. „Stai jos, surioară”, a strigat John Dingell din Michigan. Rayburn a continuat să o ignore şi a acceptat doar alţi doi vorbitori.

La ora 13: 04, Rayburn a cerut să se facă apelul. Rankin a încercat să întrerupă acest proces, însă preşedintele Camerei a ignorat-o. Secretarul Camerei Reprezentanţilor trebuia să citească fiecare nume şi să înregistreze votul fiecărui membru în privinţa rezoluţiei. Strigarea numelor era deseori un proces lent şi laborios, complicat de haosul ce se crea în sală. Irving Swanson, secretarul în vârstă de 29 de ani care făcea apelul, şi-a adus aminte că acea zi a fost diferită. „Ai fi putut auzi chiar şi un ac, dacă ar fi căzut pe podea”, a afirmat el. „Toată lumea era tăcută. Şi foarte gravă”. 35

Pe măsură ce se desfăşura apelul, Everett Dirksen din Illinois s-a aşezat alături de Rankin, rugând-o să voteze

„prezent”, în loc de „nu”, pentru ca votul să fie unanim. Nu a reuşit. Când secretarul a strigat numele ei, Rankin a rostit cu glas ferm, de soprană: „Nu” Spectatorii de la balcon au fluierat-o când secretarul i-a înregistrat votul, silindu-l pe Rayburn să bată cu ciocănelul în masă pentru a restabili ordinea. Votul lui Rankin a fost singurul care a stricat unanimitatea. La ora 13: 26, Camera Reprezentanţilor a aprobat rezoluţia cu 388 voturi la 1. După ce Rayburn a anunţat că rezoluţia fusese aprobată, au urmat urale.36

În baza regulilor parlamentare, o cameră trebuie să aprobe rezoluţia adoptată de cealaltă. Întrucât Senatul a acţionat primul, Rayburn a înlocuit versiunea acestuia, Rezoluţia Senatului Reunit 116, care era identică cu aceea a Camerei Reprezentanţilor. „Fără obiecţii, rezoluţia reunită se citeşte a treia oară şi se aprobă”, a anunţat preşedintele Camerei. La 13: 32, la 52 de minute după ce FDR îşi încheiase discursul, Congresul votase în favoarea războiului împotriva Japoniei.37

Rayburn a semnat rezoluţia în numele Camerei Reprezentanţilor la ora 15: 14. Vicepreşedintele, reprezentând Senatul, a semnat documentul la ora 15: 25. Rezoluţia a fost dusă la Casa Albă, unde Roosevelt a semnat-o la ora 16: 10 – la trei ore şi 37 de minute după ce îşi începuse discursul.

Instinctul politic foarte exact al lui Roosevelt se dovedise corect. Scurtul lui discurs a unit Congresul şi a inspirat naţiunea. La scurtă vreme după votul final, FDR i-a trimis o cablogramă lui Churchill. „Astăzi suntem toţi în aceeaşi barcă, alături de voi şi de poporul Imperiului”, a scris el, „şi această barcă nu va putea fi scufundată”.38

Epilog

Atacul japonez asupra Pearl Harborului a reprezentat

evenimentul cel mai semnificativ al secolului XX. Japonezii s-au înşelat crezând că asaltul acela va intimida poporul american, făcându-l mai puţin dispus să lupte. Dimpotrivă, acest lucru a stârnit furia unei întregi naţiuni, a pus în avantaj Aliaţii şi a dejucat planul lui Hitler de a domina întreaga lume.

Spre sfârşitul zilei de 7 decembrie, oficialităţile administraţiei au înţeles foarte clar că Japonia declanşase un strălucit atac-surpriză care dăduse o lovitură grea flotei americane staţionată la Pearl Harbor şi produsese 3 566 de victime în rândurile americanilor.

Deşi sclipitor din punct de vedere tactic, atacul a fost un dezastru strategic. Statele Unite au reuşit să repare şi să recondiţioneze 98 din cele 100 de nave aflate în port în acea zi. Cele două nave pierdute erau cuirasate vechi, cu capacităţi limitate: *Arizona*, construită în 1913, şi *Oklahoma*, construită în 1914. A mai fost distrus şi cuirasatul *Utah* şi, deşi a fost adesea considerat printre navele de luptă scufundate în acea zi, era socotit de multă vreme depăşit şi folosit ca ţintă pentru pregătirea piloţilor americani. Dintre cele 120 de avioane avariate, 80% au fost recuperate. (Multe dintre cele care nu au mai fost reparate erau deja scoase din uz în momentul atacurilor.) în plus, la scurt timp după atacuri, armata a trimis 29 de bombardiere B-17 de pe continent. În decurs de două săptămâni, armata avea la fel de multe avioane ca şi înainte de 7 decembrie. Japonezii nu au reuşit să lovească jumătate dintre crucişătoarele uşoare, 86% dintre distrugătoare şi nici vreunul dintre crucişătoarele grele sau submarinele aflate în port. Ei nu au reuşit să avarieze uriaşele rezervoare de combustibil.

I

Şi, lucrul cel mai important, cele trei portavioane

erau plecate din port în acea zi, iar ele se vor dovedi arme hotărâtoare în războiul naval.1

În loc să îi demoralizeze pe americani, Japonia a stârnit un val de patriotism care va inspira naţiunea la luptă. După discursul rostit de Roosevelt, mii de tineri au luat cu asalt centrele de recrutare din întreaga ţară. În Chicago, în jur de 2000 de bărbaţi – de zece ori mai mulţi decât în mod obişnuit – 9 9 9

s-au prezentat la centrele de recrutare. În ziua de 8 decembrie, la ora 8: 00 dimineaţa, când s-a deschis centrul de recrutare, în faţa uşii erau mai mult de 60 de bărbaţi. În comparaţie cu reacţia la discursul lui Woodrow Wilson din 1917, după discursul lui Roosevelt, centrele de recrutare din New York au anunţat de trei ori mai multe înrolări.2

9

În urma atacului, diferendele au dispărut din politica americană. Deşi se înregistrase o opoziţie internă faţă de războiul din 1812, Războiul Mexicano-American, Războiul Hispano-American şi Primul Război Mondial, sprijinul pentru intrarea Americii în cel de-al Doilea Război Mondial a fost aproape unanim. Până în acel moment, naţiunea nu mai manifestase o asemenea unitate în faţa războiului. Mulţi izolaţionişti fie au tăcut, fie au sprijinit războiul în declaraţiile lor publice. Aviatorul Charles Lindbergh a făcut o declaraţie în care a afirmat: „Ţara noastră a fost atacată cu forţa armelor şi tot astfel va trebui să răspundem şi noi” Herbert Hoover, pe care FDR îl învinsese în alegerile prezidenţiale din 1932, a anunţat: „Pământul american a fost atacat în mod josnic de Japonia. Decizia noastră este clară. Suntem obligaţi să o luăm. Trebuie să luptăm cu toate forţele” Hamilton Fish, un bine cunoscut izolaţionist care îl dispreţuia pe Roosevelt, a lansat o chemare către poporul american „pentru a crea

un front unit în sprijinul preşedintelui" Filiala din Pittsburgh al Comitetului America First s-a dizolvat, transmiţând o declaraţie în care se afirma: „Războiul în care am fost împinşi de trădarea japoneză cere unirea eforturilor tuturor americanilor, precum şi unitate în sprijinul guvernului nostru pentru exercitarea puterilor în vreme de război".3

Sindicatele şi-au exprimat angajamentul de a sprijini deplin efortul de război. „Federaţia Sindicatelor îşi cunoaşte obligaţiile", a afirmat William Green, preşedintele Federaţiei Americane a Sindicatelor, după anunţarea declaraţiei de război. „Îşi va face datoria şi nu numai. Nu vor fi necesare noi legi pentru interzicerea grevelor. Federaţia Sindicatelor se va ocupa de această problemă. Muncitorii americani vor lucra mai bine decât muncitorii oricărei alte ţări". Într-o declaraţie radiodifuzată, Philip Murray, preşedintele Asociaţiei Organizaţiilor Industriale, a spus că membrii săi „sunt pregătiţi şi dornici să apere ţara noastră împotriva agresiunii scandaloase a imperialismului japonez şi să asigure înfrângerea definitivă a forţelor lui Hitler".4

Presa a fost unanimă în laudele adresate lui FDR pentru modul în care acţionase în acea situaţie de criză. „Toţi cei care l-au văzut şi au vorbit cu el în cursul ultimei săptămâni susţin că a fost magnific de calm şi de hotărât", remarca editorialistul Ernest Lindley de la *Washington Post*. „În Washington – şi cred că şi în întreaga ţară – oamenii au fost uluiţi... Toţi spun că preşedintele şi-a îndeplinit sarcina cu o eficienţă care dovedeşte claritatea gândirii sale". Lindley a fost unul dintre puţinii ziarişti contemporani care au speculat pe tema legăturii dintre lupta lui Roosevelt cu poliomielita şi reacţia lui faţă de atacul de la Pearl Harbor. Deşi nu a folosit niciodată

cuvântul „poliomielită”, el a menţionat că „suferinţele personale” prin care trecuse cu două decenii înainte l-au pregătit pe Roosevelt să facă faţă adversităţii. „El a ieşit din umbra morţii şi a ajuns să fie silit a duce o viaţă de invalid”, a scris el, folosind un limbaj surprinzător de direct. „A hotărât să trateze dezastrul pe care îl suferise ca şi cum nici nu ar fi existat”. În următorii ani, el a dovedit că „avea o voinţă de fier, iar flăcările acelui calvar personal au călit-o, transformând-o într-una de oţel”.5

Într-un articol publicat în *New York Times*, Frank Kluckhohn remarca o nouă izbucnire de energie la Roosevelt şi o tărie pe care acesta nu o manifestase până atunci. „Înainte de atacul Japoniei, ridurile – pe care anii de responsabilităţi le-au săpat pe faţa lui – păreau să se înmoaie; acum, ele s-au întărit, iar faţa domnului Roosevelt pare a fi dăltuită din granit”, a scris el. „A dispărut aerul aproape nepăsător din zilele de început ale New Deal; oboseala şi iritarea întâmplătoare din ultima vreme au dispărut. El se arată mai ferm decât până acum, îşi ţine capul mai sus şi bărbia împinsă înainte dovedeşte hotărârea lui”. 6

Germania a comis aceeaşi greşeală de strategie ca şi Japonia şi a declarat război Statelor Unite la patru zile după Pearl Harbor. În octombrie 1943, FDR i-a spus lui Stalin că dacă nu ar fi existat declaraţia de război a Germaniei, el nu ar fi putut să trimită atât de multe trupe dincolo de Atlantic.7

Însă principala provocare pentru Roosevelt în zilele de după 7 decembrie a fost să convingă poporul american că Germania, cu ideologia sa nazistă, cu puterea sa militară şi cu producţia sa industrială, reprezenta o ameninţare mult mai mare la adresa intereselor Americii decât micuţa Japonie.

FDR se aşteptase ca Hitler să declare război Statelor Unite drept răspuns la declaraţia de război a Americii împotriva Japoniei. Cum Hitler a întârziat să facă acea declaraţie, FDR le-a amintit americanilor de legătura dintre războiul din Pacific şi bătălia pentru Europa. Nedorind să declare primul război Germaniei, la câteva ore după discursul ţinut în faţa Congresului, FDR a făcut în schimb o declaraţie în care arunca vina pe Hitler pentru atacul japonez. „Este evident că Germania a făcut tot ce a putut pentru a determina Japonia să intre în război", a spus el. „Germania a sperat că dacă Statele Unite şi Japonia ar putea fi împinse în război, acest conflict va pune capăt programului împrumut-închiriere". 8

A doua zi, marţi 9 decembrie, la ora 22: 00 pe Coasta de Est, FDR a dat un interviu „la gura sobei". A avut o audienţă estimată la 60 de milioane de ascultători. Opunându-se efortului făcut de Departamentul de Stat de a prezenta în amănunt relaţiile americano-japoneze, el a preferat să lege atacul de la Pearl Harbor de războiul din Europa. „Atacurile criminale", a spus el, reprezentau apogeul unei politici pe care Japonia o urmase „în ultimii zece ani în Asia" şi care „era similară politicii urmate de Hitler şi Mussolini în Europa. Astăzi această politică a devenit mai mult decât similară. Este de fapt vorba de o colaborare calculată atât de bine, încât toate continentele şi toate oceanele reprezintă ţinte pentru strategii Axei" El dorea ca America să gândească global, recunoscând că războiul împotriva Japoniei făcea parte dintr-o luptă mai extinsă ce se desfăşura în Europa. „Ne aşteptăm să eliminăm pericolul japonez", a încheiat el, „dar nu ne-ar sluji la nimic dacă am realiza acest lucru, iar restul lumii ar fi dominat de Hitler şi Mussolini". 9

În baza prevederilor tratatului încheiat cu Japonia,

Hitler nu era obligat să intre în război cu Statele Unite. Ministrul său de Externe i-a explicat că Pactul Tripartit obliga Germania doar în situaţia în care Japonia ar fi fost atacată. Consilierii săi ştiau că lui Roosevelt îi va fi greu să determine Congresul să declare război Germaniei şi că liderii militari americani ar prefera să evite un război pe două fronturi. Orbit de dispreţul lui faţă de Roosevelt şi de Statele Unite, Hitler a ignorat sfaturile şi a ales calea războiului. „Nu mă pot lăsa insultat de Roosevelt, întrucât îl socotesc nebun, la fel cum a fost şi Wilson”, a declarat el. El a susţinut că Roosevelt voia război pentru a face poporul american să uite eşecurile programelor New Deal iniţiate de el. Pe 11 decembrie, Germania şi Italia au declarat război Statelor Unite.10

Roosevelt nu a mai mers în faţa Congresului pentru a ţine un discurs prin care să ceară o declaraţie de război. A trimis Congresului o scurtă notă, solicitând ca acesta să ia act de starea de război cu puterile Axei. Congresul a adoptat rezoluţia în unanimitate, iar de această dată, Jeannette Rankin a votat „prezent”.

Atacul de la Pearl Harbor a declanşat o serie de schimbări care aveau să transforme lumea postbelică. împotmolită în criză în deceniul precedent, naţiunea a trăit o dezvoltare economică fără precedent. Şomajul, care se ridica la 17% în momentul în care avioanele japoneze atacau Pearl Harbor, a scăzut la un nivel aproape imperceptibil în 1942. Venitul naţional a crescut de peste două ori, de la 81 de miliarde de dolari în 1940, la 181 miliarde de dolari cinci ani mai târziu. Pe de altă parte, războiul a îmbunătăţit distribuţia veniturilor – o realizare ce le scăpase celor care planificaseră New Deal-ul.

Începută în vremea New Deal-ului concentrarea crescândă a puterii la Washington s-a accelerat enorm în

timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Între 1940 şi 1945, numărul civililor angajaţi în posturi guvernamentale a crescut de la un milion la 3, 8 milioane. Cheltuielile totale pentru război au ajuns la peste 251 de miliarde de dolari, o sumă care a depăşit totalul cheltuielilor guvernamentale din istoria de până atunci a Statelor Unite.

O administraţie mai numeroasă a însemnat şi reglementări mai multe şi nevoia presantă de a colecta bani pentru a se face faţă efortului de război. Înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, majoritatea americanilor nu completaseră niciodată o declaraţie de venit, deoarece impozitul pe venit, în vigoare din 1913, fusese o mică taxă pentru familiile cu venituri mai mari. Începând cu 1942, orice persoană care câştiga mai mult de 600 de dolari pe an trebuia să completeze o declaraţie de venit pentru impozitare. Reţinerea impozitelor pe venit direct de pe statul de plată a intrat în vigoare în 1943.

Reacţia lui FDR faţă de Marea Criză economică şi faţă de cel de-al Doilea Război Mondial a schimbat în mod radical instituţia preşedinţiei. Poporul şi Congresul aşteptau directive din partea preşedintelui privind chestiuni de diplomaţie internaţională şi de administrare internă. Toată perioada de 12 ani petrecută de Roosevelt la Casa Albă a fost marcată de criză. Fie că a fost vorba de soluţionarea problemelor Marii Crize sau de unirea naţiunii pentru a purta un război global, Roosevelt a făcut ca preşedinţia să devină punctul focal al speranţelor şi al aşteptărilor publicului. Recunoscând puterea crescândă a funcţiei, Congresul a delegat puteri enorme preşedintelui care, la rândul său, le-a delegat birocraţiei tot mai numeroase pe care o controla.

Războiul i-a silit pe americani să regândească

relaţiile cu restul lumii. Victoria americană în lupta împotriva Germaniei şi a Japoniei a spulberat mitul izolaţionismului care dominase gândirea politică din anii ’30 şi a introdus un nou consens în favoarea internaţionalismului. Mulţi lideri, inclusiv foştii izolaţionişti, au ajuns să creadă că atitudinea conciliantă fusese o greşeală tragică, ea permiţându-i maşinii de război a lui Hitler să se dezvolte. Spre sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, aceştia susţineau că Statele Unite trebuiau să joace un rol mai activ în politica mondială. „Nu mai vrem alt München!” a declarat în 1945 un lider al Senatului, fost izolaţionist, senatorul Arthur Vandenberg. „America trebuie să acţioneze ca puterea numărul unu din lume, pentru că asta este ea”. Retorica internaţionalismului economic şi militar a răsunat în sălile >

Congresului, ajungând pe Pennsylvania Avenue şi la Casa Albă.

America a ieşit din război ca putere economică şi militară de primă mărime în lume. îmbătate de victorie şi având de partea lor o putere militară enormă şi o mare încredere în relevanţa universală a valorilor americane, Statele Unite s-au pregătit să declanşeze o nouă cruciadă împotriva comunismului. Experienţa războiului total împotriva răului absolut nu a reuşit totuşi să îi pregătească pe americani pentru perspectiva războiului limitat sau pentru ambiguitatea morală a conflictelor din ţările lumii a treia, precum Vietnamul.

Prin modul decisiv în care a condus ţara după Pearl Harbor, Franklin Roosevelt l-a pus în umbră pe George W. Bush în săptămânile şi lunile care au urmat atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001. În acea seară, după revenirea la Casa Albă, Bush a scris în jurnalul său: „Pearl

Harborul secolului XXI s-a petrecut astăzi”.

Preşedintele Bush nu a fost singurul care să facă o paralelă între cele două atacuri. „Acesta este al doilea Pearl Harbor. Nu cred că exagerez cu nimic situaţia”, a spus senatorul republican de Alaska, Charles Hagel. Ziarele din toată ţara titrau: „Infamie!” amintind modul în care FDR descrisese mârşăvia japonezilor din 7 decembrie 1941. „Acesta este Pearl Harborul generaţiei noastre”, a remarcat un jurnalist de la *New Republic*.n

Statele Unite s-au confruntat cu o criză diferită în 2001, însă administraţia Bush a ţinut să facă o paralelă între trecut şi prezent. „În secolul XXI, libertatea a fost din nou atacată”, declara el în ziua Comemorării Pearl Harborului din 2006, „şi tinerii americani s-au oferit să slujească înrăzboiul global împotriva terorismului care ne va asigura libertatea şi va hotărî destinul a milioane de oameni din întreaga lume. Ca şi generaţiile dinaintea noastră, vom răspunde la chemarea istoriei cu încredere, vom lupta împotriva ameninţărilor la adresa modului nostru de viaţă şi vom construi o lume mai paşnică pentru copiii şi nepoţii noştri”.12

Nu încape nicio îndoială că Franklin Roosevelt şi generaţia pe care a inspirat-o au creat o lume mai democratică şi mai paşnică. Rămâne de văzut dacă generaţia care conduce naţiunea în prezent va atinge aceleaşi scopuri. Efortul de a lega lupta de astăzi împotriva terorismului cu lupta împotriva fascismului arată că atât în istorie, cât şi în memorie, Pearl Harbor rămâne unul dintre cele mai infame momente.

Mulţumiri

Nu aş fi putut scrie această carte fără sprijinul Universităţii din Oklahoma şi al History Channel, fără dăruirea unor arhivişti pricepuţi, fără observaţiile multor

colegi şi savanţi şi fără încurajările prietenilor mei.

Mulţumiri arhivistului-şef Robert Clark de la Biblioteca Franklin D. Roosevelt, care are cunoştinţe aproape enciclopedice privind colecţia şi o răbdare aparent nemărginită atunci când se ocupă de cercetătorii pisălogi. David Woolner, istoric cu vechime la Institutul Roosevelt, a lecturat manuscrisul cărţii şi a făcut multe comentarii constructive. Mike Samson

9 9

mi-a pus la dispoziţie resurse valoroase deţinute de arhivele Serviciului Secret din Statele Unite.

Mai multe persoane au citit manuscrisul în diferite etape şi mi-au oferit comentarii utile. Mentorul meu, James T. Patterson, a citit totul cu o atenţie extraordinară, oferindu-mi, ca de obicei, încurajări, critici amănunţite şi comentarii judicioase. La Basic Books, Lara Heimerţ, un redactor talentat, mi-a îndrumat proiectul de la început până la sfârşit. Ea a făcut ca această carte să fie mai bună. Prietenul meu Gary Ginsberg s-a oferit voluntar să citească manuscrisul şi, ca întotdeauna, m-a încurajat şi mi-a dat sugestii şi sprijin.

Doctorul Matthew Miller de la Harvard School of Public Health a depistat surse care m-au ajutat să înţeleg practica medicală privind tratarea infecţiilor sinuzale în anii ’40. Doctorul Jordan S. Josephson, director la New York Nasal and Sinus Center, mi-a fost de un real folos împărtăşindu-mi din cunoştinţele sale considerabile privind infecţiile sinuzale şi modul în care au fost tratate acestea de medici de-a lungul anilor.

La reuşita cărţii m-au ajutat câţiva asistenţi de documentare. Anthony Carlson, Eric England şi Doug Miller – studenţi la istorie de la Universitatea din Oklahoma – au copiat articole, au căutat prin ziare şi au

citit versiunile intermediare ale cărţii. La Biblioteca FDR, Géraldine Hawkins m-a ajutat cu o serie de documente.

La History Channel, Nancy Dubuc şi David McKillop au comandat un documentar special de două ore pe baza cărţii şi l-au încredinţat producătorului Anthony Giacchino, câştigător al Premiului Emmy.

Dedic această carte lui Abbe Raven. Când şi când, dacă eşti norocos, cunoşti pe cineva deosebit care reuşeşte să îţi schimbe viaţa. Pentru mine, Abbe este una dintre aceste persoane deosebite. Am cunoscut-o în urmă cu aproximativ 18 ani, când era şefa serviciului programare al unei reţele în dezvoltare, numită History Channel, iar eu eram profesor asistent de istorie la Universitatea Yale. Deşi îmi lipseau experienţa şi talentul, ea a hotărât să găzduiesc o emisiune *History Center*, care a fost difuzată timp de opt sezoane. De atunci încoace, ea mi-a oferit multe oportunităţi şi experienţe pe care nu mi le-aş fi putut imagina. Şi cariera ei a prosperat. După ce a condus History Channel, a preluat postul A8 tE, după care a fost numită preşedinte director general la ACTN (A8 cE Television Networks).

Chiar dacă Abbe are calităţi remarcabile, unică în ceea ce o priveşte mi se pare capacitatea ei de a urca treptele scării ierarhice în lumea corporaţiilor, continuând totuşi să rămână cu picioarele pe pământ şi să-şi păstreze caracterul. Ea reuşeşte să păstreze echilibrul între deciziile dure impuse de viaţa de afaceri şi înţelegerea instinctivă şi empatia faţă de angajaţii săi. În ciuda faptului că este înconjurată de toate ingredientele succesului, ea şi-a păstrat decenţa, principiile şi, lucrul cel mai important, capacitatea de a râde de sine. Este lipsită de false pretenţii, dar binecuvântată cu o generozitate a spiritului care se întâlneşte rar. Sunt recunoscător pentru faptul că

sunt beneficiarul acestei generozităţi.

Note

Prefaţă

9

1. „Nations Full Might Mustered for All-Out War”, *Newsweek*, 15 decembrie 1941, 15

2. Această teorie, la fel ca mai toate teoriile conspiraţiei, pierde testul logicii. Ea presupune că preşedintele Statelor Unite, împreună cu secretarul de stat Cordell Hull, ministrul de Război Henry Stimson, secretarul Marinei Frank Knox, şeful statului-major al Armatei George Marshall şi şeful Operaţiunilor Navale Harold Stark au riscat cu bună ştiinţă viaţa a mii de militari pentru a urmări o anumită opţiune politică ce s-ar fi putut atinge cu uşurinţă prin mijloace mai puţin costisitoare. Nu era nevoie ca Roosevelt să sacrifice Flota din Pacific pentru a înflăcăra opinia publică. Naţiunea ar fi fost dispusă să lupte chiar şi în cazul în care comandanţii ar fi fost întru totul pregătiţi şi pierderile ar fi fost mai mici. De asemenea, nu este nicidecum bmpede dacă atacul japonez împotriva unei baze militare din Hawaii i-ar fi permis lui FDR să aducă naţiunea în războiul din Europa. Dacă Hitler nu ar fi declarat război Statelor Unite, FDR ar fi fost probabil silit să concentreze toate resursele Americii pentru înfrângerea Japoniei, lăsând Marea Britanie să facă faţă singură Germaniei. Deşi acest lucru sfidează regulile de bun-simţ şi nu este susţinut de probe, această teorie refuză să dispară. Pentru o analiză excelentă a teoriei şi o explicaţie privind persistenţa ei, vezi Emily S. Rosenberg, *A Date Which Will Live*: *Pearl Harbor în American Memory* (Durham, Carolina de Nord: Duke University Press, 2003), 34 – 52

3. Harold I. Gullan, „Expectations of Infamy:

Roosevelt and Marshall Prepare for War, 1938 – 1941", *Presidential Studies Quarterly* (vara 1998): 510 – 522

4. Max Hastings, *Winstons War*: *Churchill, 1940 – 1945* (New York: Alfred A. Knopf, 2010), 165

5. Ibid.

6. Grace Tully, *FDR*: *My Boss* (New York: Scribner's, 1949), 257

7. „Dezastrul de la Pearl Harbor a reprezentat eşecul... Armatei şi al Marinei de a institui măsuri menite să depisteze o forţă ostilă care s-ar fi apropiat, să realizeze o stare de pregătire corespunzătoare cu înţelegerea situaţiei privind războiul iminent şi să folosească toate mijloacele avute la dispoziţie pentru a respinge forţele japoneze", a conchis Comisia Mixtă a Congresului. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, raport final, pet. 5, *Conclusions and Recommendations* (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 251

Capitolul 1

1. Robert Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*: *An Intimate History* (New York: Enigma Books, 2008), 161; „Draft Article on FDR", Curia 10, Documentele Marguerite A. („Missy") LeHand, Arhiva Tally, Biblioteca Franklin D. Roosevelt

2. Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 17; William Scale, *The Presidents House*: *A History* (Baltimore: John's Hopkins University Press, 2008), 2: 971

3. „Draft Article on FDR"; Scale, *President's House*, 987

4. Sherwood, Roosevelt and Hopkins, 160; Scale, President's House, 984985; Goodwin, No Ordinary Time,

34

5. Goodwin, No Ordinary Time, 34; Scale, President's House, 986

6. Hugh Gregory Gallagher, *FDR's Splendid Deception* (Arlington, Virginia: Vandamere Press, 1994), 91 – 92

7. „Roosevelt Appeals Direct to Emperor as Japan Masses More Men, Proclaims Crisis Is at Hand", *Washington Post*, *7* decembrie 1941, 1; „Roosevelt Appeals to Hirohito", *New York Times*, *7* decembrie 1941, 1; „Navy Is Superior to Any, Says Knox", *New York Times*, *7* decembrie 1941, 1

8. Frank Freidel, „FDR vs. Hider: American Foreign Policy 1933 – 1941", *Proceedings of the Massachusetts Historical Society*, séria a 3-a (1987): 25 – 43

9. *Ibid.*, 39

10. *Ibid.*, 25 – 43

11. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 434; Freidel, „FDR vs. Hitler", 25 – 43

12. Freidel, „FDR vs. Hitler", 25 – 43

13. Harold I. Gullan, „Expectations of Infamy: Roosevelt and Marshall Prepare for War, 1938 – 1941", *Presidential Studies Quarterly* (vara 1998): 510 – 522

14. Goodwin, *No Ordinary Time*, 61 – 62

15. David F. Schmitz, *Henry L. Stimson*: *The First Wise Man* (Wilmington, Delaware: Scholarly Resources, 2001), xiii-XV

16. Goodwin, *No Ordinary Time*, 380

17. *Ibid.*, 187

Capitolul 2

1. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 291 – 292

2. Amiralul Harold Stark, *Hearings Before the Joint*

Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea 1, pet. 32, Curtea de Anchetă a Marinei, 7 august 1944 şi 17 august 1944 (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 28, 283 – 285

3. Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 265

4. *Ibid.*, 266

5. J.E. Smith, *FDR*, 510

6. *Ibid.*, 511

7. *Ibid.*, 512 – 513

8. Francis Biddle*, în Brief Authority* (New York: Doubleday 1962), 180; J.E. Smith, *FDR*, 525; Conrad Black, *Franklin Delano Roosevelt*: *Champion of Freedom* (New York: Public Affairs, 2003), 337; Harold I. Gullan, „Expectations of Infamy: Roosevelt and Marshall Prepare for War, 19381941", *Presidential Studies Quarterly* (vara 1998): 510 – 522; Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt*: *A* Rendez-vous *with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990), 108

9. Cordell Hull, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunea 1, pet. 2, 409, 413

10. J.E. Smith., FDR, 516

11. *Ibid.*, 518

12. Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, *1932 – 1945* (New York: Oxford University Press, 1995), 302 – 303

13. J.E. Smith, *FDR*, 518 – 523

14. Goodwin, *No Ordinary Time*, 272

15. Ibid.

16. *Hearings Before the Joint Committee*, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President", 7 decembrie 1941, 3503

17. J.E. Smith, *FDR*, 525; „Day of Infamy”, *Time*, *2* decembrie 1991, 30

18. Mărturia lui Cordell Hull, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunea 1, pet. 2, 432

19. *Ibid.*, 433

20. J.E. Smith, *FDR*, 526 – 527

21. Mărturia lui Henry L. Stimson, *Hearings Before the Joint Committee*, Consiliul Armatei pentru Pearl Harbor, sesiunea 1, pet. 29, 26 septembrie 1944, 2070; J.E. Smith, *FDR*, 526 – 530

22. http://www.arlingtoncemetery.net/hrstark.htm

23. Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, 309; Mărturia amiralului Harold R. Stark, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunile 1 şi a 2-a, pet. 5, 2122 – 2124, 2316 – 2321

24. *Ibid.*, 2124 – 2125

25. Rufus Bratton, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunea 1, pet. 29, Consiliul Armatei pentru Pearl Harbor, 30 septembrie 1944, 2442, 45; Hull, *Hearings Before the Joint Committee*, 441

26. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours” (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 427

27. Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 12 – 13

28. *Ibid.*, 28

Capitolul 3

1. Robert Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*: *An Intimate History* (New York: Enigma Books, 2008), 4 – 5

2. Ibid., 5

3. Robert E. Sherwood, „Harry Hopkins”, *New Republic*, 11 februarie 1946, 180; Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, 4

4. William Seale, *The Presidents House*: *A History* (Baltimore: John’s Hopkins University Press, 2008), 2: 991

5. Sherwood, Roosevelt and Hopkins, 95 – 96

6. *Ibid.*, 136; Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 88

7. Geoffrey C. Ward, „A (White) House Divided”, American *Heritage* (octombrie 1994); Sherwood, *Roosevelt and Hopkins*, 6

8. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the* Pearl *Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours” (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 434 – 435; Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, *1932 – 1945* (New York: Oxford University Press, 1995), 309 – 310; Stanley Weintraub, *Long Day’s Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 108 – 109

9. Amiralul Harold Stark, *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea 1, pet. 32, Curtea de Anchetă a Marinei, 7 august 1944 (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 28

10. Gordon W. Prange, December 7, 1941: The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor (New York: Wings Books, 1991), 31

11. Ibid., 33

12. Mărturia contraamiralului John R. Beardall, Marina SUA, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunea a 2-a, pet. 11, 5283 – 5284; *Report of the Joint Committee on the Investigation of the* Pearl *Harbor Attack*,

a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours”, 436; Weintraub, *Long Days Journey into War*, 183; Bratton, *Hearings Before the Joint Committee*, Consiliul Armatei pentru Pearl Harbor, 30 septembrie 1944, sesiunea 1, pet. 29, 2544 – 2545

13. Sherwood, Roosevelt and Hopkins, 429

14. Ibid., 337

15. Weintraub, *Long Day's Journey into War*, 34 – 35; Frank E. Beatty, „The Background of the Secret Report”, *National Review*, *13* decembrie 1966, 1261

16. Declaraţia lui Henry L. Stimson, fost ministru de Război, *Hearings Before the Joint Committee*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, pet. 11, martie 1946, 5440 – 5441

17. Bratton, *Hearings Before the Joint Committee*, Consiliul Armatei pentru Pearl Harbor, 30 septembrie 1944, sesiunea 1, pet. 29, 2346 – 2347; Bratton, *Hearings Before the Joint Committee*, sesiunea a 2-a, pet. 9, 4517

18. Prange, *December 7, 194*1, 60 – 61; Weintraub, *Long Day's Journey into War*, 185 – 186

19. În mărturia sa în faţa Comisiei Mixte a Congresului, Bratton a declarat: „Eu şi generalul Miles am spus că eram convinşi că asta însemna o acţiune ostilă a japonezilor împotriva unor instalaţii americane din Pacific la ora 13: 00 sau la scurt timp după aceea”. Bratton, *Hearings Before the Joint Congressional Committee*, sesiunea a 2-a, pet. 9, 4518

20. Weintraub, *Long Day's Journey into War*, 212; Stark, Roberts Commission, http://www.ibiblio.org/pha/pha/roberts/roberts.html, 1082; Stark, *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, Curtea de Anchetă a Marinei, 136; Bratton, *Hearings Before the Joint*

Committee, Consiliul Armatei pentru Pearl Harbor, 2346 – 2347

21. Prange, *December* 7, 1941, 247 – 248; Weintraub, *Long Days Journey into War*, 120 – 221

22. David Brinkley, *Washington Goes to War* (New York: Random House, 1999), 86

23. Earl Rickard, „Henry L. Stimson: The ever Present Presence", *World War* II (iulie-august 2004): 22 – 24

Capitolul 4

1. Dan Van der Vat, *Pearl Harbor*: *The Day of Infamy – an Illustrated History* (New York: Basic Books, 2001), 22 – 25

2. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 531

3. *Ibid.*, 531 – 532

4. Van der Vat, *Pearl Harbor*; 20; „The Attack on Pearl Harbor", USS *Arizona* Prezervation Project, 2004, http://www.pastfoundation.org/ Arizona/Pearl Harbor Attack.html

5. Van der Vat, *Pearl Harbor*, 21 – 22

6. *Ibid.*, 23

7. J.E. Smith, *FDR*, 533 – 534

8. Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 84

9. Van der Vat, *Pearl Harbor*, 60; Prange, *December 7, 1941*, 88 – 90

10. Prange, *December* 7*, 1941*, 108

11. *Ibid.*, 108 – 109

12. Van der Vat, *Pearl Harbor*, 80; Prange, *December 7, 1941*, 109 – 110

13. Prange, *December 7, 1941*, 120; „Day of Infamy",

Time, December 2, 1991, 30

14. http://www.military.com/Resources/peanharbor.htm

15. Robert S. LaForte şi Ronald E. Marcello (ed.), *Remembering Pearl Harbor*: *Eyewitness Accounts by U.S. Military Men and Women* (Wilmington, Delaware: Scholarly Resources, 1991), 19

16. Prange, *December 7, 1941*, 118 – 119

17. „The Attack on Pearl Harbor", USS *Arizona* Prezervation Project

18. Ibid.

19. David Reynolds, *From Münich to Pearl Harbor*: *Roosevelt's America and the Origins of the Second World War* (Chicago: Ivan R. Dee, 2001), 166. Cifrele privitoare la victimele din rândurile americanilor sunt furnizate de National Park Service: www.nps.gov/nr/twhp/wwwlps/lessons/18 arizona/18 arizona.html

Capitolul 5

1. Stanley Weintraub, *Long Days Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 238; *Report of the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours" (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 439; Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 248

2. „Memorandum: December 7, 1941", Documentele Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Biblioteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale

3. Fred Blumenthal, „The White House Is Calling", *Washington Post*, July 7, 1957; „December 7 în DC

Chapter", Documentele Gordon Prange, Cutia 12, Colecţii Speciale, Biblioteca Universităţii din Maryland (UML)

4. Prange, *December 7, 194*1, 252 – 253, „Conference with Grace Tully", 15 decembrie 1970, Documentele Prange, Cutia 20, UML

5. „Monday, December 8, 1941", Jurnalele Henry Lewis Stimson (ediţie pe microfilm, rola 7), Manuscrise şi Arhive, Biblioteca Universităţii Yale

6. Ibid.

7. Weintraub, Long Days Journey into War, 180

8. Ragsdale către David Hulburd, War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad (New York, 1942); Report of the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hoursa, 439 – 440; „Memorandum: December 7, 1941".

9. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the* Pearl *Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours", 441

10. Prange, *December 7, 194*1, 250; Archie Satterfield, *The Day the War Began* (Westport, Connecticut: Praeger, 1992), 121

11. „Mr. Earlys Press Conference", 6 decembrie 1941, Documentele Stephen Early, Cutia 71, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL)

12. Prange, *December 7, 194*1, 251

13. Linda Lotridge Levin, The Making of FDR: The Story of Stephen T. Early, Americas First Modern Press Secretary (New York: Prometheus Books, 2008)

14. „Press release, December 7, 1941, 2: 25 p.m.",

Documentele Early, Cutia 71, FDRL

15. Prange, *December 7, 1941*, 250 – 251; „December 7 în DC Chapter”.

Capitolul 6

1. Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 253; James Roosevelt, *My Parents*: *A Differing View* (New York: Playboy Press, 1976), 266

2. Mărturia contraamiralului John R. Beardall, Marina SUA, *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the* Pearl *Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, pet. 2 (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 5275 – 5276

3. Stanley Weintraub, *Long Days Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 300 – 301

4. „Memorandum: December 7, 1941”, Documentele Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Biblioteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale

5. „Call to President, December 7, 1941”, copie pe microfilm de la Biroul generalului adjutant, Situaţia în Orientul îndepărtat, 27 noiembrie 19411 ianuarie 1942”, Documentele John Toland, Seria V, Infamy, „December 7, 1941”, Cutia 126, Biblioteca Franklin D. Roosevelt; Larry I. Bland (ed.), 7 he *Papers of George Catlett Marshall* (Baltimore: John’s Hopkins University Press, 1991), 3: 7

6. „Memorandum: December 7, 1941”.

7. Grace Tully, *FDR*: *My Boss* (New York: Scribners, 1949), 255

8. „Memorandum: December 7, 1941”; Tully, *FDR*: *My Boss*, 255

9. Eric Larrabee, Commander în Chief: Franklin Delano Roosevelt, His Lieutenants & Their War (New York:

Harper and Row, 1987), 316 – 317

10. Bland, Papers of George Catlett Marshall, 3: 8.

11. „Memorandum: December 7, 1941”.

12. George Herring, *From Colony to Superpower*: *U.S. Foreign Relations Since* 7776 (New York: Oxford University Press, 2008), 500 – 501

13. *Ibid.*, 528 – 529

14. John F. Braţel şi Leslie B. Rout Jr., „FDR and the «Secret Map»”, *Wilson Quarterly* (New Years 1985): 167 – 173

15. „Memorandum: December 7, 1941”.

16. Alice Goldfarb Marquis, „Written on the Wind: The Impact of Radio During the 1930 s”, *Journal of Contemporary History* (iulie 1984): 385 – 415

17. Betty Houchlin Winfield, *FDR and the News Media* (Urbana: University of Illinois Press, 1990), 104 – 105

18. *Ibid.*, 105 – 106

19. Tully, *FDR*: *My Boss*, 254

20. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The Last Hours” (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 441; Tully, *FDR*: *My Boss*, 254

21. Ed Lockett către David Hulburd. War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad (New York, 1942)

22. Winfield, *FDR and the News Media*, 172; Richard W. Steele, „The Great Debate: Roosevelt, the Media, and the Coming of the War, *Journal of American History* (iunie 1984): 69 – 92

23. Lockett către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

Capitolul 7

1. Jonathan Alter, *The Defining Moment*: *FDR's Hundred Days and the Triumph of Hope* (New York: Simon and Schuster, 2007), 209 – 211

2. Grace Tully, *FDR*: *My Boss* (New York: Scribner's, 1949), 256

3. „FDR's «Day of Infamy» Speech: Crafting a Call to Arms", *Prologue* (iama 2001); Tully, *FDR*: *My Boss*, 256

4. „FDRS «Day of Infamy» Speech".

5. Există informaţii contradictorii privind ora exactă la care s-a desfăşurat această convorbire. Tully a afirmat că legătura telefonică s-a realizat după-amiază, la scurt timp după ce se primise ştirea privind atacul. O altă oficialitate de pe lângă guvernatorul din Hawaii a susţinut că apelul a plecat la 12: 40, ora Pacificului, ceea ce ar însemna după ora 18: 00 la Washington. Vezi „Diary of Charles M. Hire, the Secretary of Hawaii, December 7, 1941", Documentele John Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL)

6. Stanley Weintraub, *Long Day's Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 395

7. „5: 55 Press Briefing", Documentele Stephen Early, Cutia 71, FDRL

8. Steven Lomazow şi Eric Fettmann, *FDR's Deadly Secret* (New York: Public Affairs, 2010), 52

9. Ross T. McIntdre, *White House Physician* (New York: G.P. Putnam, 1946), 57; Lomazow şi Fettmann, *FDR's Deadly Secret*, 53; Kenneth R. Crispell şi Carlos Gomez, *Hidden Illness in the White House* (Durham: Duke University Press, 1989), 96

10. Leon Pearson, „Washington, April 1941", Documentele dr. Ross McIntire, Cutia 2, FDRL

11. George Cred, „The Presidents Health", *Collierst* 3

martie 1945, 15

12. McIntire, White House Physician, 64

13. Leon Pearson, „Washington, D.C., April 1941”, Documentele McIntire, Cutia 2, FDRL

14. Francis Biddle, *în Brief Authority* (New York: Doubleday 1962), 207

15. Dr. Murray Grossan, interviu cu autorul, 13 decembrie 2010

16. Lester Grinspoon şi James B. Bakalar, „Coca and Cocaine as Medicines: An Historical Review”, *Journal of Ethnopharmacology* 3 (1981): 149 – 159; Robert D. Priest, M.D., „Nasal Allergy”, în *Fundamentals of Otolaryngology*: *A Textbook of Ear*, *Nose*, *and Throat Diseases*, ed. Lawrence R. Boies, M.D., ed. a 3-a (Philadelphia: W.B. Saunders, 1959), 208; Nicholas L. Schenck, M.D., „Cocaine: Its Use în Otolaryngology”, *Western Journal of Medicine* (septembrie 1975): 187

17. Grinspoon şi Bakalar, „Coca and Cocaine as Medicines”, 149 – 159

18. Dr. Jordon S. Josephson, interviu cu autorul, 16 decembrie 2010; interviu cu Grossan; Dr. Robert Lofgren, interviu cu autorul, 27 martie 2010

19. Interviu cu Josephson; interviu cu Grossan; interviu cu Lofgren

20. Francis Lederer, *Diseases of the ear*, *Nose*, *and Throat*: *Principles and Practice of Otorhinolaryngology* (Philadelphia: F.A. Davis, 1939), 741; Eleanor Roosevelt, *This I Remember* (Santa Barbara: Greenwood Press, reeditare, 1975), 232 – 233. Unii istorici medicali au speculat că doctorul McIntire a distrus evidenţele medicale ale lui FDR în 1945 pentru a ascunde posibile diagnostice eronate privind boala de inimă tot mai gravă de care suferea preşedintele. Această informaţie sugerează

un alt motiv posibil: McIntire nu a dorit ca publicul să afle că folosise în mod constant cocaină pentru a-l trata pe preşedintele Statelor Unite, tratament care era legal şi validat de medicina vremii, dar care ar fi creat controverse la nivel politic.

Capitolul 8

1. Edward Bliss Jr., *Now the News*: *The Story of Broadcast Journalism* (New York: Columbia University Press, 1991), 135 – 136

2. *Ibid.*, 136

3. Betty Houchin Winfield, *FDR and the News Media* (Urbana: University of Illinois Press, 1990), 55 – 57

4. Merriman Smith, *Thank You, Mr. President*: *A White House Notebook* (New York: Harpers, 1946), 118

5. C. Murphy Jr., „Roosevelt to Give Message on War to Congress Today", *Philadelphia Inquirer*, 8 decembrie 1941, 1

6. M. Smith, *Thank You, Mr President*, 118 – 119

7. „Press Conference – 4: 30 p. mDocumentele Stephen Early, Cutia 71, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL)

8. M. Smith, *Thank You, Mr. President*, 118 – 119

9. Steven M. Gillon, The Kennedy Assassination-24 Hours After: Lyndon B. Johnsons Pivotal First Day as President (New York: Basic Books, 2009), 98 – 99

10. „December 7 în DC Chapter", Documentele Gordon Prange, Cutia 12, Colecţii Speciale, Biblioteca Universităţii din Maryland

11. Shirley Povich, „Wars Outbreak Is Deep Secret to 27, 102 Redskin Game Fans", *Washington Post*, 8 decembrie 1941, 24

12. Calhoun to Hulburd, War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-

Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad (New York, 1942)

13. James către Hulburd, *ibid*.

14. Howland către Hulburd, *ibid*.

15. James către Hulburd, *ibid*.

16. Archie Satterfield, *The Day the War Began* (New York: Praeger, 1992), 133

17. James către Hulburd, *War Comes to the U.S*.

18. „Calm About News", *Kansas City Times*, 8 decembrie 1941, 4

19. „Memorandum for General Watson", 12 – 11 – 41, Dosar oficial, OF4661-OF4674, „World War II – 1941", Cutia 1, FDRL

20. Calhoun către Hulburd, *War Comes to the U.S.*; „What Do Angelenos Think of War?" *Los Angeles Times*, 8 decembrie 1941, El

21. „What Do Angelenos Think of War?"

22. Satterfield, *Day the War Began*, 129; „Public Believed First War Reports Only Gag", *Los Angeles Times*, 8 decembrie 1941, 2

23. Stanley Weintraub, *Long Days Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 462

24. „J-Day în Hawaii", Documentele John Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL; „Journal, 001 7 December to 2400 7 December, 1941", Documentele Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL

25. „Rumors and Facts as Jotted Down by Mrs. Robert Thompson", Documentele Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL

26. „Journal, 001 7 December to 2400 7 December, 1941", Documentele Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL

27. Ibid.

28. T.H. Davies, „Intelligence Summary 1”, 7 decembrie 1941, 2100, Documentele Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL

29. Weintraub, Long Days Journey into War, 534

30. *Ibid.*, 318 – 319, 542

31. „La Guardia Acts to Guard Cities”, *New York Times*, 8 decembrie 1941, 3

32. „War Brings White House a Tense Day”, *Washington Post*, 8 decembrie 1941, 2; „Memorandum: December 7, 1941”, Documentele Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Biblioteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale; Murphy, „Roosevelt to Give Message on War to Congress Today”.

33. „Memorandum for General Miles: «Chronology», Sunday-December 7, 1941”, Documentele Toland, Seria V, Cutia 125, FDRL

34. Satterfield, *The Day the War Began*, 166 – 167

35. Robert Sherwood, *The White House Papers of Harry L. Hopkins* (Londra: Eyre and Spottiswoode), 1: 440

36. Ragsdale către Hulburd, *War Comes to the U.S.*; Edmund W. Starling, Jurnal de serviciu, 7 – 8 decembrie 1941, Arhiva Serviciului Secret al SUA

37. „Dingell Urges Court-Martial for Officers He Says Were «Napping at Pearl Harbor»”, *New York Times*, 9 decembrie 1941, 7

Capitolul 9

1. Frank Wilson şi Beth Day, *Special Agent* (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1965), 144

2. Jurnalele Morgenthau, 3 decembrie 1941, Cutia 515, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL); Michael R Reilly *Reilly of the White House* (New York: Simon and Schuster, 1947), 4

3. Wilson and Day, *Special Agent*, 141

4. *Ibid.*, 142

5. Merriman Smith, *Thank You, Mr. President: A White House Notebook* (New York: Harpers, 1946), 117

6. Frank Wilson, „Survey Regarding the Protection of the President", 6 septembrie 1940, Dosarele Serviciului Secret, Cutia 25, Dosar 71, 7 – 10, FDRL

7. Ibid.

8. Wilson şi Day, *Special Agent*, 142

9. M.F. Reilly către Frank J. Wilson, 11 decembrie 1941, Arhiva Serviciului Secret al SUA (USSSA), în posesia autorului; Wilson şi Day, *Special Agent*, 143

10. Reilly, *Reilly of the White House*, 44; Wilson şi Day, *Special Agent*, 143; Reilly către Wilson, 11 decembrie 1941, USSSA

11. Grace Tuuy, *FDR: My Boss* (New York: Scribners, 1949), 259; Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 118; William Seale, *The Presidents House: A History* (Baltimore: John's Hopkins University Press, 2008), 2: 975977; Ed Lockett către David Hulburd, *War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad* (New York, 1942); „Blackout Ordered for Capitol Dôme", *New York Times*, 10 decembrie 1941, 18; Wilson şi Day, *Special Agent*, 145

12. Wilson şi Day, *Special Agent*, 150

13. Wilson, „Survey Regarding the Protection of the President", 7 – 1 0

14. Reilly, *Reilly of the White House*, 18, 26 – 27, 54 – 55

15. Seale, President's House, 2: 976

16. Reilly către Wilson, 11 decembrie 1941, USSSA

17. „Heavy Guard Thrown Around Capitals Most Vital Spots", *Washington Post*, 8 decembrie 1941, 3

18. Jumalale Morgenthau, 7 decembrie 1941, 6: 35 p.m., Cutia 515, FDRL

19. Reilly, Reilly of the White House, 6; M. Smith, Thank You, Mr President, 118

20. Jumalale Morgenthau, 7 decembrie 1941

21. Ibid.

22. Wilson şi Day, *Special Agent*, 146

23. Reilly către Wilson, 11 decembrie, 1941, USSSA

24. Reilly, Reilly of the White House, 37

25. Gaston către Morgenthau, 15 decembrie 1941, Jumalale Morgenthau, Cutia 515, FDRL; Seale, *President's House*, 975 – 976

26. Tully, *FDR*: *My Boss*, 259

27. Wilson şi Day, *Special Agent*, 147 – 148

28. Reilly, *Reilly of the White House*, 39; Eleanor Roosevelt, *This I Remember* (Santa Barbara: Greenwood Press, reeditare, 1975), 237

29. Frank Wilson, „Protective Rostrum", 31 octombrie 1943, Dosarele Serviciului Secret, Cutia 13, Dosar 103-A-1 – 5, FDRL

30. Michael F. Reilly, „Movements of the President", 25 septembrie 1943, Dosarele Serviciului Secret, Cutia 25, Dosar 7 – 1-Dosar 7 – 10, FDRL

31. Robert J. Lewis, „White House Architect Winslow to Visit Daughter Here", *Haiti Sun*, 5 februarie 1961. Din motive de securitate, memoriile lui Winslow sunt în prezent considerate secrete şi păstrate de biroul curatorului Casei Albe. William Seale a avut acces la aceste memorii înainte de a fi clasificate drept secrete şi a citat din ele foarte mult în cartea sa *The President's House*.

32. Lockett către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

33. Greg Robinson, By Order of the President: FDR

and the Intemment of Japanese Americans (Cambridge: Harvard University Press, 2001), 11 – 37

34. Roger Daniels, „Încarceration of the Japanese Americans: A Sixty-Year Perspective", *History Teacher* (mai 2002): 299 – 300

35. http://wwrw. digitalhistory. uh.edu/learning history/japanese intemment/munson report. din

36. Robinson, By Order of the President, 75

37. James către Hulburd, *War Comes to the U.S.*; „Japanese Aliens Roundup Starts", *Los Angeles Times*, 8 decembrie 1941, 1

38. „Entire City Put on War Footing", *New York Times*, 8 decembrie 1941, 1

39. Robinson, *By Order of the President*, 75; „Begin Arresting Japs Classified as «Dangerous»", *Chicago Daily Tribune*, 8 decembrie 1941, 4; John Crider către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

40. Eugene V. Rostow, „The Japanese American Cases: A Disaster", *Yale Law Journal* (iunie 1945): 489 – 533; Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 321

41. J.E. Smith, FDR, 551 – 553

42. Ulterior, Roosevelt a regretat „greutăţile evacuării şi ale detenţiei pe care necesitatea militară le impunea în cazul acestor persoane". Citat de Goodwin, *No Ordinary Time*, 322; Francis Biddle, *în Brief Authority* (New York: Doubleday, 1962), 219

Capitolul 10

1. Pamela Harriman, „When Churchill Heard the News", *Washington Post*, *7* decembrie 1991; Max Hastings, *Winstons War*: *Churchill 1940 – 1945* (New York: Alfred A. Knopf, 2010), 180

2. Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt*: *A Rendez-*

vous with Destiny (New York: Little, Brown, 1990), 333

3. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 445

4. Hastings, *Winstons War*; 155 – 157

5. *Ibid.*, 153

6. J.E. Smith, FDR, 498 – 501; Kenneth Davis, FDR: *The War President* (New York: Random House, 2000), 259

7. Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy* (New York: Oxford University Press, 1995), 281 – 285

8. Hastings, *Winstons War*, 169

9. *Ibid.*, 170 – 171

10. *Ibid.*, 176 – 181

11. Welsh către Hulburd, War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad (New York, 1942)

12. Harriman, „When Churchill Heard the News".

13. S. Weintraub, Long Days Journey into War: December 7, 1941 (New York: Dutton, 1991), 339; R. Snow, A Measureless Peril: America in the Fight for the Atlantic, the Longest Battle of World War II (New York: Scribners, 2010), 146

14. Weintraub, Long Day's Journey into War; 340

15. Freidel, Franklin D. Roosevelt, 410

16. Jeffrey Mark către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

17. Ibid.

18. H.L. Trefousse, „Germany and Pearl Harbor", *Far Eastern Quarterly* (noiembrie 1951): 35 – 50

19. Weintraub, Long Days Journey into War, 297 – 298; Snow, Measureless Peril, 148

20. Weintraub, Long Days Journey into War, 298 –

299

21. Snow, Measureless Peril, 148

22. Denis Mack Smith, *Mussolini* (New York: Alfred A. Knopf, 1982), 273; R.J.B. Bosworth, *Mussolini* (New York: Oxford University Press, 2002), 281; Weintraub, *Long Days Journey into War*, 596

23. Wayne S. Cole, „The America First Committee", *Journal of the Illinois State Historical Society* (iarna 1951): 305 – 322

24. „Press Release", Comitetul America First, Filiala Pittsburg, Documentele Comitetului America First (AFCP), Cutia 233, Hoover Institution on War, Revolution, and Peace (HIWR); 25. Hagy către Hulburd, „Pittsburgh and the War", în *War Comes to the U.S*.

25. Hagy către Hulburd, „Pittsburgh and the War", în *War Comes to the U.S*.

26. Vicepreşedintele executiv către William S. Foulis, 9 decembrie 1941, Cutia 230, AFCP-HIWR; Hagy către Hulburd, „Pittsburgh and the War", în *War Comes to the U.S*.

27. Hagy către Hulburd, „Pittsburgh and the War", în *War Comes to the U.S*.; Weintraub, *Long Day's Journey into War*, 310 – 312

28. Hagy către Hulburd, „Pittsburgh and the War", în *War Comes to the U.S*.

Capitolul 11

1. Grace Tully, *FDR*: *My Boss* (New York: Scribners, 1949), 257; Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 386

2. *Report of the Joint Committee on the Investigation of the* Pearl *Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, sesiunea a 2-a, document 244, anexa D, „The

Last Hours" (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 441

3. „Naval Message", 7 decembrie 1941, 5: 28 p.m., Documentele din Sala Hărţilor, Cutia 36, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL)

4. „December 7 în DC Chapter", Documentele Gordon Prange, Cutia 12, Biblioteca Universităţii din Maryland; Alonzo Fields, *My 21 Years in the White House* (New York: Coward-McCann, 1961), 80

5. „Memorandum: December 7, 1941", Documentele Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Bibboteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale

6. „Notes taken of conversation between Admiral Stark and Admiral Bloch", Documentele John Toland, Cutia 126, FDRL

7. Ibid.

8. Ibid.

9. „Record of Telephone Conversation Between Gen. Gerow, WPD, and Gen. MacArthur în Manila, PL, About 7: 00 p.m.", Documentele Toland, Seria V, 7 decembrie 1941, Cutia 126, FDRL

10. Michael Schaller, *Douglas MacArthur*: *The Far Eastern General* (New York: Oxford University Press, 1989), 55 – 57

11. Eric Larrabee, *Commander în Chief*: *Franklin Delano Roosevelt*, *His Lieutenants* & *Their War* (New York: Harper and Row, 1987), 316 – 317; Archie Satterfield, *The Day the War Began* (Westport, Connecticut: Praeger, 1992), 94 – 95

12. „Memorandum for General Miles: Chronology of December 7", Documentele Toland, Seria V, „Chronology", Cutia 125, FDRL

13. William Seale, *The Presidents House*: *A History* (Baltimore: John's Hopkins University Press, 2008), 2: 984

14. Landon către preşedinte, 7 decembrie 1941; Keen către preşedinte, 7 decembrie 1941; Dixon către preşedinte, 7 decembrie 1941, Dosar oficial, OF4675, World War II, Sprijin: guvernatori, primari, Cutia 5, FDRL. Aceste scrisori sunt doar o parte dintre telegramele şi scrisorile de sprijin care umplu mai mult de o duzină de cutii din Bibboteca Roosevelt.

15. D-na Peace Tungruito către preşedinte, f.d., Dosar oficial, OF4675, World War II, Sprijin: „R" Cutia 5, FDRL

16. Merriman Smith, *Thank You, Mr President*: *A White House Notebook* (New York: Harpers, 1946), 115 – 116

Capitolul 12

1. „Memoir, Mrs. Charles Hamlin", 7 decembrie 1941, Documentele John Toland, Séria V, 7 decembrie 1941, Curia 126, Franklin D. Roosevelt Library (FDRL); Gordon W. Prange, *December 7, 1941*: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 248

2. Eleanor Roosevelt, „My Day", 7 decembrie 1941; Eleanor Roosevelt, *This I Remember* (Santa Barbara: Greenwood Press, reeditare, 1975), 232233; Prange, *December* 7, 1941, 248

3. Carl Anthony Sferrazza, „The First Ladies: They'Ve Come a Long Way, Martha", *Smithsonian*, octombrie 1992, 135

4. James Roosevelt, *My Parents*: *A Differing View* (New York: Playboy Press, 1976), 10 – 11

5. *Ibid*., 12

6. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random

House, 2008), 44; J. Roosevelt, *My Parents*, 17

7. J.E. Smith, FDR, 46 – 47; Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt*: *A Rendez-vous with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990), 12 – 13

8. J. Roosevelt, *My Parents*, 33

9. Jonathan Alter, *The Defining Moment*: *FDRS Hundred Days and the Triumph of Hope* (New York: Simon and Schuster, 2007), 43 – 44; J.E. Smith, *FDR*, 160

10. J.E. Smith, *FDR*, 161; J. Roosevelt, *My Parents*, 101

11. J. Roosevelt, *My Parents*, 102; J.E. Smith, *FDR*, 161

12. Eleanor Roosevelt, istorie oralà, „The Roosevelt Years", Documentele Robert Graft, Curia 4, p. 5, rola 1, FDRL

13. E. Roosevelt, *This I Remember*, 232 – 233

14. Alter, *Defining Moment*, 25; J. Roosevelt, *My Parents*, 7.

15. J.E. Smith, *FDR*, 25

16. Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 80

17. J.E. Smith, *FDR*, 6, 25

18. Freidel, Franklin D. Roosevelt, 6

19. Geoffrey C. Ward, *A First-Class Temperament*: *The emergence of Franklin Roosevelt* (New York: Harper and Row, 1989), 607 – 608

20. Freidel, Franklin D. Roosevelt, 7

21. *Ibid.*, 41

22. J.E. *Smith*, *FDR*, 191

23. J. Roosevelt, *My Parents*, 72 – 73

24. Ward, First-Class Temperament, 600

25. E. Roosevelt, istorie oralà, „The Roosevelt Years", Documentele Graft, Cutia 4, p. 5, rola 1, FDRL; J.

Roosevelt, *My Parents*, 73 – 74

26. J. Roosevelt, My *Parents*, 73 – 74

27. Hugh Gregory Gallagher, *FDRS Splendid Deception* (Arlington, Washington: Vandamere Press, 1994), 63

28. *Ibid.*, 65

29. J. Roosevelt, My *Parents*, 92 – 93; Ward, *First-Class Temperament*, 694695

30. Ward, First-Class Temperament, 696 – 697

31. J.E. Smith, FDR, 197 – 198

32. Ibid., 204; Freidel, Franklin D. Roosevelt, 45 – 56

33. Ward, *First-Class Temperament*, 715, 728; Alan Brinkley, *Franklin Delano Roosevelt* (New York: Oxford University Press, 2009), 16 – 17

34. Ward, First-Class Temperament, 750

35. Alter, *Defining Moment*, 64 – 65, 327

36. *Ibid.*, 51 – 52

37. A. Brinkley, Franklin Delano Roosevelt, 18 – 19

38. Ward, First-Class Temperament, 782 – 783

39. J.B. West, *Upstairs at the White House* (New York: Warner Books, 1974), 17; A. Brinkley, *Franklin Delano Roosevelt*, 20

40. E. Roosevelt, *This I Remember*, 165 – 166

41. Textul complet al remarcilor ei poate fi găsit online la: http://www.gwu.edu/-erpapers/teachinger/q-and-a/ q21 – pearl-harbor-address. din

Capitolul 13

1. Frances Perkins, *The Roosevelt I Knew* (New York: Viking, 1946), 378

2. Ibid.

3. *Ibid.*, 379; Francis Biddle*, în Brief Authority* (New York: Doubleday 1962), 206

4. „Memorandum: December 7, 1941”, Documentele

Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Biblioteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale; Perkins, *The Roosevelt I Knew*, 379

5. Perkins, The Roosevelt I Knew, 379

6. „December 7, 1941”, Documentele Claude Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL). Ministrul Justiţiei Francis Biddle a notat în jurnalul său că FDR „se aştepta la posibilitatea războiului cu Germania şi Italia”. „December 7, 1941”, Documentele Francis Biddle, Cutia 1, întâlnirile Cabinetului, 1941, FDRL.

7. „December 7, 1941”, Documentele Biddle, Cutia 1, întâlnirile Cabinetului, 1941, FDRL; „December 7, 1941”, Documentele Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL; Perkins, *The Roosevelt I Knew*, 379

8. „December 7, 1941”, Documentele Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL; Donald J. Young, *First 24 Hours of War in the Pacific* (Shippensburg, Pennsylvania: Burd Street Press, 1998), 157

9. „December 7, 1941”, Documentele Biddle, Cutia 1, întâlnirile Cabinetului, 1941, FDRL; „December 7, 1941”, Documentele Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL

10. Perkins, *The Roosevelt I Knew*, 379 – 380

11. „December 7, 1941”, Documentele Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL

12. Ibid.

13. „Monday, December 8, 1941”, Jurnalele Henry Lewis Stdmson (ediţie pe microfilm, rola 7), Manuscrise şi Arhive, Biblioteca Universităţii Yale (MĂ-YUL)

14. „December 7, 1941”, Documentele Biddle, Cutia 1, întâlnirile Cabinetului, 1941, FDRL; Robert Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, 1932* –

1945 (New York: Oxford University Press, 1995), 312

15. Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy*, 312; „Monday, December 8, 1941”, Jurnalele Stdmson, MĂ-YUL

16. „December 7, 1941”, Documentele Wickard, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL; „December 7, 1941”, Documentele Biddle, Cutia 1, întâlnirile Cabinetului, 1941, FDRL

17. Bernard Asbell, *The FDR Memoirs* (Garden City, New York: Doubleday, 1973), 249

18. Jean Edward Smith, *FDR* (New York: Random House, 2008), 207, 248

19. *Ibid.*, 494

20. J.E. Smith, *FDR*, 495; Doris Keams Goodwin, *No Ordinary Time* (New York: Simon and Schuster, 1994), 246

21. McIntire către Johnson, 25 noiembrie 1941; Johnson către McIntire, 14 noiembrie 1941, Documentele McIntire, Cutia 9, FDRL

22. Goodwin, *No Ordinary Time*, 294

Capitolul 14

1. George N. Green, „Connally, Thomas Terry”, *Handbook of Texas Online*, http://www.tshaonline.org/handbook/online/articles/fco36

2. Tom Connally, *My Name Is Tom Connally* (New York: Thomas Y. Crowell, 1954), 248.

3. „Memorandum: December 7, 1941”, Documentele Harry Hopkins, Cutia 6, Mapa 19, Biblioteca Universităţii din Georgetown, Centrul de Cercetare pentru Colecţii Speciale; C.P. Trussell, „Congress Decided”, *New York Times*, 8 decembrie 1941, 1

4. Connally, My Name Is Tom Connally, 248

5. Frank McNaughton către Hulburd, 8 decembrie 1941, *War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941*: *The First 30*

Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the U.S. and Abroad (New York, 1942); *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President", 7 decembrie 1941 (Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 1946), 3503

6. *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President", 7 decembrie 1941, 3504

7. Ibid.

8. „Monday, December 8, 1941", Jurnalele Henry Lewis Stimson (ediţie pe microfilm, rola 7), Manuscrise şi Arhive, Biblioteca Universităţii Yale

9. Connally, My Name Is Tom Connally, 249

10. *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President", 7 decembrie 1941, 3504

11. În memoriile sale, Connally a oferit o versiune înfrumuseţată a acestei confruntări. A susţinut că a formulat o serie de întrebări precise pentru Knox. „Nu ai afirmat luna trecută că îi putem termina pe japonezi în două săptămâni? Nu ai afirmat că marina noastră era atât de bine pregătită şi plasată încât japonezii nici măcar nu puteau spera să ne atingă? Când ai făcut publice aceste afirmaţii, nu încercai să spui ţării cât de eficient erai ca secretar al Marinei?" În timp ce Knox „se bâlbâia" în căutarea exprimării celei mai potrivite, Roosevelt nu a spus nimic. „Preşedintele Roosevelt a rămas perfect tăcut şi a avut o expresie neutră pe chip". Connally* în *My Name is Connally*, 249. Acest schimb de replici nu se regăseşte

însă în transcrierea discuţiei purtate în cadrul întâlnirii. Vezi *Hearings Before the*

Joint Committee on the Investigation of Pearl Harbor Attack, a 79-a legislatură a Congresului, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President”, 7 decembrie 1941, 3505

12. „Memorandum: December 7, 1941”.

13. *Hearings Before the Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, a 79-a legislatură a Congresului, pet. 19, exponat 160, „Remarks of the President”, 7 decembrie 1941, 3504; „December 7, 1941”, Wickard Documentele, Cutia 13, întâlnirile Cabinetului, 1941 – 1942, FDRL

14. „Memorandum: December 7, 1941”.

15. C.E. Trussell, „Congress Decided”, *New York Times*, 8 decembrie 1941, 1; Raymond Z. Henle, „Roosevelt May Ask War on Axis”, *Pittsburgh Post Gazette*, 8 decembrie 1941, 1

16. „Nearly All Congressional Opposition to Roosevelt’s Foreign Policy Fades”, *Wall Street Journal*, 8 decembrie 1941, 3; Trussell, „Congress Decided”; C. Murphy Jr., „Roosevelt to Give Message on War to Congress Today”, *Philadelphia Inquirer*, 8 decembrie 1941, 1

17. Henle, „Roosevelt May Ask War on Axis”, 1

18. „From Brick Dust to Bouquets”, *Time*, 15 decembrie 1941, 50

19. Alexander Kendrick, *Prime Time*: *Life of Edward R. Murrow* (New York: Litlehampton, 1970), 240

20. Frank Costigliola, „Broken Circle: The Isolation of Franklin D. Roosevelt în World War 11”, *Diplomatic History* 32 (noiembrie 2008): 693

21. Kendrick, *Prime Time*, 240

22. A.M. Sperber, *Murrow*: *His Life and Times* (New

York: Fordham University Press, 1999), 207; „Memorandum: December 7, 1941".

23. *Ibid.*, 207

24. Kendrick, *Prime Time*, 240 – 241

25. James Roosevelt, *My Parents*: *A Differing View* (New York: Playboy Press, 1976), 266

26. William Seale, *The President's House*: *A History* (Baltimore: John's Hopkins University Press, 2008), 2: 989 – 990

Capitolul 15

1. Grace Tully, *FDR*: *My Boss* (New York: Scribners, 1949), 258

2. Stanley Weintraub, *Long Days Journey into War*: *December 7, 1941* (New York: Dutton, 1991), 625

3. „British Declare War on Japan Without Waiting for America", *Los Angeles Times*, 9 decembrie 1941, 1

4. Cablogramă CINCPAC, „Shown to President by Naval Aide, 8: 30 a.m., December 8", Documentele din Sala Hărţilor, Dosarele militare, Seria I, Cutia 36, Biblioteca Franklin D. Roosevelt (FDRL); Cablogramă CINCPAC, „Shown to President by Naval Aide, 8: 45 a.m., December 8", Documentele din Sala Hărţilor, Dosarele militare, Seria I, Cutia 36, FDRL

5. „Phoned from Operations Duty Officer", 8 decembrie 1941, Documentele din Sala Hărţilor, „Warfare: Philippines, 1941 – 1943", Cutia 99, FDRL

6. Greene către Hulburd, War Comes to the U.S. – Dec. 7, 1941: The First 30 Hours as Reported to the Time-Life-Fortune News Bureau from the US. and Abroad (New York, 1942); Arthur Krock, „Unity Clicks into Place", New York Times, 8 decembrie 1941, 6

7. Raymond Z. Henle, „Nation Set to Avenge Jap Blows", *Pittsburgh Post-Gazette*, 9 decembrie 1941, 1

8. C. Fred Lehr către preşedinte, 8 decembrie 1941, Dosar oficial, OF4675, World War II, Sprijin: „M-L”, Cutia 5, FDRL

9. Jefferson către preşedinte, 8 decembrie 1941, Dosar oficial, OF4675, World War II, Sprijin: „J”, Cutia 5, FDRL

10. La Biblioteca FDR există, de asemenea, proteze din aluminiu care i-au aparţinut lui Roosevelt. Cu toate acestea, nu este clar când a purtat Roosevelt aceste proteze. Designul protezelor din aluminiu este similar cu al celor din oţel, dar ele cântăresc doar 1, 6 kilograme fiecare.

11. William C. Murphy Jr., „U.S. Declares War on Japs”, *Philadelphia Inquirer*, 9 decembrie 1941, 1; Hugh Gregory Gallagher, *FDR's Splendid Deception* (Arlington, Virginia: Vandamere Press, 1994), 163

12. Felix Belair Jr. către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

13. Michael F. Reilly, *Reilly of the White House* (New York: Simon and Schuster, 1947), 27

14. *Ibid.*, 27 – 28. Reilly spune că această conversaţie a avut loc pe 9 decembrie, la o zi după ce FDR s-a adresat Congresului. De fapt, a avut loc pe

8 decembrie.

15. James Reston, „Capital Swings into War Stride”, *New York Times*.

9 decembrie 1941, 1; Belair to Hulburd, *War Comes to the U.S.*

16. Frank Wilson şi Beth Day, *Special Agent* (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1965), 147

17. „Memoir, Mrs. Charles Hamlin”, 7 decembrie 1941, Documentele John Toland, Seria V, Infamy, „December 7, 1941”, Cutia 126, FDRL; Gordon W. Prange,

December 7, 1941: *The Day the Japanese Attacked Pearl Harbor* (New York: Wings Books, 1991), 248; Gallagher, *FDR's Splendid*

Deception, 164 – 165; Frank L. Kluckhohn, „Unity în Congress", *New York Times*, 9 decembrie 1941, 1; Beiair către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

18. Beiair către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

19. Gallagher, FDRS Splendid Deception, 97, 165

20. Louis M. Lyons, „Again a U.S. President Asks for Declaration of War", *Boston Daily Globe*, 8 decembrie 1941, 1

21. McNaughton către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

22. Ibid.

23. Ibid.

24. Murphy, „U.S. Declares War on Japs", 1

25. James Roosevelt, *My Parents*: *A Differing View* (New York: Playboy Press, 1976), 92 – 93

26. Kenneth Davis, *FDR*: *The War President* (New York: Random House, 2000), 206 – 208

27. McNaughton către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

28. Murphy, „U.S. Declares War on Japs", 1

29. Ibid.

30. Eleanor Roosevelt, *This I Remember* (Santa Barbara: Greenwood Press, reeditare, 1975), 234

31. Kluckhohn, „Unity în Congress", 1; Ernest Lindley, „The President în Crisis", *Washington Post*, 14 decembrie 1941, 7; Murphy, „U.S. Declares War on Japs", 1

32. Înregistrare audio, „FDRS Address to Congress", 8 decembrie 1941, FDRL

33. Laird către Hulburd, *War Comes to the U.S.*

34. C.P. Trussell, „Unanimous Senate Acts în 15

Minutes", *New York Times*, 9 decembrie 1941, 1

35. http:/ / clerk. house. govhighlights.html

36. Hulburd către McNaughton, *War Comes to the U.S.*

37. Ibid.

38. FDR către „For the Former Naval Person", 8 decembrie 1941, Documentele din Sala Hărţilor, Warfare, Cutia 99, FDRL

Epilog

1. John Mueller, „Pearl Harbor: Military Inconvenience, Political Disaster", *International Security* (iarna 1991 – 1992): 172 – 203

2. „Chicagoans Rush to Join Forces Fighting Japan", *Chicago Daily Tribune*, 9 decembrie 1941, 7

3 „Minutes of the Special Meeting of the Advisory Board", 8 decembrie 1941, Documentele Comitetului America First, Cutia 162, Hoover Institution on War, Revolution, and Peace; „Isolation Groups Back Roosevelt", *New York Times*, 9 decembrie 1941, 44; Kenneth Davis, *FDR*: *The War President* (New York: Random House, 2000), 348 – 349

4. „Labor for Ending Defense Strikes", *New York Times*, 9 decembrie 1941, 37

5. Ernest Lindley, „The President in the Crisis", *Washington Post*, 14 decembrie 1941, 7

6. Frank L. Kluckhohn, „The Commander-in-Chief", *New York Times Magazine*, 14 decembrie 1941, 10

7. Frank Freidel, „FDR vs. Hitler: American Foreign Policy, 1933 – 1941", *Proceedings of the Massachusetts Historical Society* (1987): 25 – 43

8. Comunicat de presă, 8 decembrie 1941, Dosar oficial, World War II, OF4675, Cutia 1, Biblioteca Frankbn D. Roosevelt

9. Davis, FDR: The War President, 349 – 350
10. Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt*: *A Rendezvous with Destiny* (New York: Little, Brown, 1990), 408
11. Emily S. Rosenberg, *A Date Which Will Live*: *Pearl Harbor* în *American Memory* (Durham: Duke University Press, 2003), 174 – 176
12. „Proclamation 8089 – National Pearl Harbor Remembrance Day, 2006", *Weekly Compilation of Presidential Documents*, 11 decembrie 2006, 2119 – 2120

Index

A
Acheson, Dean 41 – 42, 46 America Centrală 86 – 87 America First, Comitetului 34, 145 – 146, 215, 247 America Latină 86 – 87 Associated Press 79, 102, 107, 145, 152
atacul de la 11 septembrie 11.
42, 221
Atlanta Journal 107 Austin, Warren R. 185
B
Barkley, Alben 185 Beardall, John 57, 82, 197, 228 Belgia 29, 136 Bellows, aerodrom 69 – 70 Biblioteca FDR 171, 222 – 223, 225, 232, 234, 239, 245, 247 Biddle, Francis 98, 135, 175, 177, 179 – 180, 226, 233, 237 Bland, W.H.P. 105 Blitzkrieg 27, 29, 64 Bloch, Claude 82, 149 – 150, 187 Bloom, Sol 185 Borah, William 28 Bratton, Rufus 60 – 61 Bullitt, William 28 Bush, George W. 221
C
California 38, 134, 149, 154.
185, 204
Canalul Panamá 60 – 61, 86 – 87 Capone, A1 196, 202 Carta Atlantică 138 Cehoslovacia 26 cenzură 24, 92, 107, 113 – 114 China 37, 39, 41, 46, 62, 187, 189 Churchill, Winston 29, 33, 41.

54, 121, 136 – 142, 145, 196, 210, 213, 224, 237, 238 Clark Field 85, 198, 222 Cleveland, Grover 162, 175 Clinton, Bill 15 cocaină 98 – 100 Comitetul pentru Apărarea Americii prin Ajutorarea Aliaţilor 34
Comisia pentru Relaţii Externe a Senatului 184 – 185 comunism 58, 220 Connally, Tom 184 – 186.
188 – 189, 191, 210, 243 Cooper, Jere 185 Cred, George 97, 233
D
Daly, John 101 Danemarca 29 DeWitt, John 112 – 113 Dingell, John 115, 212 Dirksen, Everett 213 Doctrina Monroe 86 Doctrina Stimson 37 Donovan, William „Wild Bill" 194
E
Earle, doamna John 71 Early, Steve 77 – 79, 83, 88, 95, 101 – 104, 113 – 114, 120, 175, 230, 234
Eaton, Charles 185 Elizalde, Joaquim 105 Ellis, insula 133 Etiopia 25
Ewa, aerodrom 69 – 70, 234 F
Fahy, Charles 130, 132 FBI (Biroul Federal de Investigaţii) 132 – 133 Filipine 39, 43, 48, 5*6, 61 – 62*.
73, 79, 84 – 86, 95, 105, 107, 148, 150 – 152, 187, 189, 194, 198, 208
Fish, Hamilton 185, 212.
215
Ford, insula 68 – 70, 91 Formosa, insula 151 Franco, Francisco 25, 28 Franţa 25, 27 – 29, 37, 136 Fuchida, Mitsuo 63, 65.
68 – 71
G
Gaston, Herbert E. 124, 236 Genda, Minoru 65 – 67 Gerow, Leonard 150 – 151 Gill, Jesse 74 Glass, Carter 204 Green, William 198, 216 Greene, Jerry 198 Grew, Joseph

50 Guam, insula 148 – 150, 152, 187, 198, 208
H
Hachimacki 67
Hackmeister, Louise „Hackie”.
74
Hagel, Charles 221 Hagy, Robert 145, 147, 238 Halifax, lordul 138, 179 Hamlin, doamna Charles 156, 240, 245
Harriman, Averell 136, 140, 237, 238
Hart, Moss 53 *Herald American 107* Hickam, aerodrom 68 – 70, 91, 114, 184 Hill, Lister 185 Hirohito (împăratul Japoniei)
225
Hitler, Adolf 13, 23 – 30, 32, 34, 37, 45, 58, 64, 65, 84, 87, 91 – 92.
136, 139, 141 – 145, 176, 179, 190, 196, 199, 214, 216 – 218, 220, 224 – 225, 247 Hoffman, Clare 208 Hong Kong 37, 148, 197, 208 Hoover, Herbert 31, 37, 215.
238, 247
Hopkins, Harry 51 – 55, 62.
74 – 76, 82 – 84, 86 – 89, 94 – 95, 137, 140, 148 – 148, 175, 185, 186, 189, 191, 193, 208, 225, 227 – 228, 230 – 231, 235 – 236, 239 – 241
Houston, Sam 199 Howe, Louis 165, 171 Hull, Cordell 16, 22, 40 – 42, 44 – 46, 55, 57 – 59, 76 – 77, 83, 86 – 88, 119, 178 – 180, 190 – 191, 193, 204, 224, 226 1, 1
Ickes, Harold 38, 137, 184 Indochina 37, 41, 46, 49 internaţionalism 30, 220 izolaţionism 26, 29, 199, 220 încălcări ale libertăţilor civile 130, 133 – 135
J
Jefferson, Capp 199, 249 Johnson, Hiram 185, 204 Johnson, Keen 154 Josephson, Jordan S. 98, 100, 233
K

Kagoshima, golf 65 Kaneohe, aerodrom 69 – 70 *Kansas City Times* 108, 234 Kaufman, George S. 53 Keen, William 154, 165, 239 Kelly, Ed 116

Kennedy, John F. 11, 15, 104, 105 kibei 130

Kluckhohn, Frank 249 Knox, Frank 22, 31 – 32, 46, 56 – 57, 59, 73 – 74, 83 – 84, 92, 101, 175, 177, 186, 193, 224, 225, 243 Konoye, Fumimaro 37, 42 – 44 Krock, Arthur 198 – 199 Kurusu, Saburo 44, 76, 103

L

La Guardia, Fiorello 133 Landon, Alf 154, 239 Legea privind înregistrarea cetăţenilor de origine străină 131 LeHand, Marguerite „Missy" 14, 19, 180 – 182

Lewis, John L. 45, 230, 236 Liga Naţiunilor 23 – 24, 86

Lincoln, Abraham 53, 55, 64, 152 – 153, 195

Lindbergh, Charles 34, 145, 215 Lindley, Ernest 209, 216, 246 – 247

Lofgren, Robert 100, 233 *Los Angeles Times* 107 – 109, 131 – 132, 149, 234, 237, 244 Lovett, Robert Williamson 166 Luxembourg 29, 136

M

MacArthur, Douglas 85 – 86, 150 – 151, 189, 198, 239 MacLeish, Archibald 192 Malaysia Britanică 37, 57, 59, 140, 148, 152 Manciuria 36

Manila 61, 79 – 80, 85, 95, 102, 107, 146, 150 – 151, 239 Marea Criză 51, 219 – 220 Marea Sferă de Co-Prosperitate Est-Asiatică 36 Marshall, George 47 – 48, 60, 83 – 86, 150 – 151, 205, 224 – 226 Marshall, John 47 Martin, Joseph 185, 191, 212 maşina de codificat 60 Mc Cormack, John 185, 212 McIntire, Marvin 83 McIntire, Ross T. 54, 83, 96 – 100, 148, 182, 201, 232 – 233, 242 McNary, Charles 185, 192 *Mein Kampf* (Hitler) 24 Mercer, Lucy 160 – 161 Midway, insule 148, 150, 186, 197, 208

Moley, Raymond 37, 181 Morgenthau, Henry 14 – 15, 38, 123 – 128, 133, 138, 170, 235 – 236
Munson Curtis B. 132, 237 Murrow, E.R. 137, 192 – 194, 244 Mussolini, Benito 25, 141, 144, 218, 238
N
Nagumo, amiral 71 Nanjing, China 36 Nesbitt, Henrietta 120 New Deal 32, 51, 184, 206, 217, 219
New York Times 19, 22, 35, 110, 157, 171, 198, 209, 217 nisei 130 – 131 Nomura, Kichisaburo 40, 45, 76 – 77
Norris, George 211
Norvegia 29
Nye, Gerald P. 145 – 147
O
Oakland Tribune 111 Olanda 29, 136 Operaţiunea Barbarossa 143 Orientul îndepărtat 36, 85, 176, 231
P
Pactul Tripartit 39, 43, 218 Perkins, Frances 20, 40, 170, 174 – 175, 177 – 178, 241 – 242 Poindexter, Joseph B. 95 Polonia 26 – 28, 199 Prettyman, Arthur 19 – 20, 200 – 201
R
Rainbow Five 85
Rankin, Jeannette 208, 212 – 213, 219
Rayburn, Sam 185, 191, 204, 212 – 213
Războiul Hispano-American 23, 31, 43, 215
Reilly, Mike 116 – 117, 119, 121 – 123, 126, 201 – 202, 235 – 236
Roberts, comisie 76 Roosevelt, Eleanor 17, 20, 42, 96, 100, 134, 156 – 161, 164 – 165, 167, 172 – 173, 180 – 182, 192193, 202, 209, 233, 236, 240 Roosevelt, Elliott (fiu) 160, 169, 195
Roosevelt, Franklin Jr. (fiu) 195 Roosevelt, James (fiu) 20, 75, 81, 160 – 161, 166 – 168, 182, 194, 202 – 206, 222,

231, 240 Roosevelt, James (tatăl) 163 – 164 Roosevelt, Sara (mama) 163 – 164 Roosevelt, Theodore (văr) 20, 23, 30 – 32, 129, 159 – 160, 162 Rosenberg, Alfred 23, 224, 247 Rosenthal, Harold 171 Rumelt, Ruth Jane 103

S

Sandburg, Carl 64, 152 – 153 Schultz, Lester 54 Serviciul Secret 104, 116 – 128, 201 – 204, 222, 235 – 236 Sevareid, Eric 114 Shanghai 37, 187 Sherwood, Robert 20 – 21, 52, 58, 114 – 115, 225 – 228, 235 Shih, Hu 61, 80

Short, Walter 15, 48, 63, 11, 115 Singapore 58 – 59, 148, 152, 174 Sinnott, Joe 204 Smith, Alfred E. 168 – 169

Smith, Merriman 103 – 104, 117, 120, 155

Stalin, Iosif 143, 217

Stark, Harold „Betty" 47, 48, 60.

8283, 89 – 91, 149 – 150, 205, 224, 226, 228, 239

Starling, Edmund 115 – 116, 235 Stimson, Henry 14 – 15, 31 – 32, 37 – 38, 46, 57 – 59, 62, 75 – 76.

8384, 92, 123, 134, 175, 177 – 180, 186, 188, 193, 197, 224, 225, 227 – 230, 242 – 243

Swanson, Irving 212

T

Taft, Robert 34 Taft, William Howard 31 Thailanda 49, 58 – 59 Thomas, Elmer 34 Thomas, Norman 204.

Tojo, Hideki 43 – 44 Trout, Robert 102 Tugwell, Rexford Guy 25 Tully, Grace 43, 53, 75, 82 – 84, 89 – 90, 93 – 94, 120, 127, 148149, 178, 182, 186, 196, 224, 230, 232, 236, 238 Turner, Kelly 59

U

United Press 77, 79, 101 – 102 Uniunea Sovietică 138, 143 Urrutia, Enrique Jr. 146 USS *Arizona* 69 – 70, 72, 91, 198, 214

USS *California* 149 USS *Greer* 34, 146 USS *Helena* 150 USS *Kearny* 35 *USS Maine* 199

USS *Nevada* 69, 149 USS *Oglala 91*
USS *Oklahoma* 69, 91, 149, 214
USS Panay 36, 49
USS Pennsylvania 68
USS Raleigh 150
USS Reuben James 35
USS *Tennessee* 40, 91, 149
USS *Utah* 214
USS West Virginia 150
V
Vandenberg, Arthur 210 – 211, 220
Versailles, Tratatul de la 23 W
Wake, insula 148, 150, 152, 177, 186 – 187, 197 – 198, 208 Walker, Frank 174 – 175 Wallace, Henry 14, 158, 174 – 175, 186, 204
Warm Springs, Georgia 22, 169, 182
Warner, Albert 101 Welles, Orson 109 Welles, Sumner 190 White, William Allen 28, 34 Wickard, Claude 175, 177 – 178, 180, 190, 241 – 242 Willkie, WendeU 32, 53 Wilson, Woodrow 96, 153.
203, 210, 215 Wilson, Frank 125, 128 Winant, John G. „Gill" 136, 140 – 141, 196
Winslow, Lorenzo 129, 236
Y
Yamamoto, Isoruku 63 – 65